Vol.: VI, No.2, June, 2022 Online ISSN: 2455-7706

MSSV JOURNAL of HUMANITIES & SOCIAL SCIENCES

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়
MAHAPURUSHA SRIMANTA SANKARADEVA VISWAVIDYALAYA

MSSV JOURNAL of HUMANITIES & SOCIAL SCIENCES

Editor

Dr. Tribeni Saikia

MSSV JOURNAL of HUMANITIES & SOCIAL SCIENCES

The Journal seeks to cover the areas of literary and language studies, sociology, history, economics, education, psychology, political science, anthropology, philosophy, social work, media studies, culture based studies, ethnic studies, gender studies and other similar and related fields to encourage new and unexplored areas of research. Academic writings based on new and emerging methodologies and empirical works are solicited to enrich the knowledge repertoire at large. To that end, the Editorial Board of the Journal invites original works of research to be published in the journal.

The present journal is intended to be an academic platform for scholars working in the diverse fields of humanities and social sciences. It publishes quality research that might open up stimulating and innovative ideas. The research articles published in this journal seek to focus on relevant issues and phenomenon in contemporary socio-political contexts.

GUIDELINES FOR SUBMISSION:

Only electronic submissions via e-mail as attached documents shall be accepted. Authors are requested to preserve one copy of soft file and send the same file as attachment to the Editors at: mssvjhss16@gmail.com

All material sent to MSSV Journal of Humanities and Social Sciences must be original and unpublished work. The submitted articles must not be currently in consideration for publication by other publishing agencies.

File Types: The manuscripts must be prepared in MS Word or LaTex format.

Format of the Articles:

Authors should primarily follow the APA style (7th Edition) of reference while preparing the articles. They are requested to adhere to the format given below: In order to ensure uniformity among all submitted manuscripts, we request the contributors to adhere to the following format:

1. **Full Title with subtitle** (if any): The title of the article should be in 14 pt Font Size, Bold, Times New Roman and Centered.
2. **Name of the author:** Name of the author should be in the Following Line, 12 pt Font Size, Bold, Italics and Centered.
3. **Abstract:** Abstract should be of about 200-250 words. The abstract should be indented and positioned immediately before the body of the text, after the title.
4. **Keywords:** Minimum 3-4 keywords should be included.
5. **Body of the text:** Type the manuscript in 1.5 Spacing; Font Type: Times New Roman; Font Size: 12 pt.
6. **Margins:** Margin of 1" on top and bottom sides of the page Margin of 1.25" on left and right sides. (A standard Word document is 8.5" wide. With these margins on either side, the text will be of 6" width). In case of any other page size, leave margins of at least 1" on either side.
7. **Language:** Manuscripts are to be submitted in English or Assamese (only in case of language and literature). Authors must consistently follow British spelling conventions.
8. **Length:** For articles: 5,000-6,000 words; for book reviews: 1,500-2,000 words. All portions of the articles should be 1.5 line-spaced.
9. **Reference style :** "APA (American Psychological Association)/ MLA (Modern Language Association)" reference style "APA (American Psy**chological Association)/ MLA (Modern Language Association)".**

Peer Review Process:

Articles submitted for publication are evaluated in blind peer review. The identities of both the reviewers and the author are concealed from one another. Primarily the submitted articles will be considered by the editors for the confirmation of the standard and the scope of the journal. If any submitted article fails to fulfil primary standard, the same will be rejected and the author will be communicated the decision promptly. If the editors are satisfied, they will select two or more reviewers for detailed consideration of the articles. Receipt of work will be acknowledged as soon as possible. Authors will receive comments provided by the reviewers within one to two months. The editors may ask the author to revise the article for publication according to the suggestions and comments provided by the reviewers.

Copyright Notice:

Copyright for articles published in the journal will remain with the authors, with first publication rights to MSSV Journal of Humanities and Social Sciences. Authors are required to take, on their own, relevant approvals for any copyright material they may use in their work submitted to the journal. The journal will not be responsible in any way for copyright infringements.

**The journal is not liable for the views/opinions of the authors.

MSSV JOURNAL of HUMANITIES & SOCIAL SCIENCES

ADVISORY BOARD:

- Prof. Pradip Jyoti Mahanta, Former Professor, Gauhati University & Tezpur University, Assam.
- Prof. Kailash Pattanaik, Professor, Visva-Bharati University, West Bengal.
- Prof. Dipti Phukan Patgiri, Former Professor and Head, Dept. of Assamese, Gauhati University, Assam.
- Prof. Amit Kauts, Dean, Department of Education, Guru Nanak Dev University, Amritsar.
- Prof. Chandan Kumar Sharma, Professor, Dept. of Sociology, Tezpur University, Assam

EDITORIAL BOARD

- Dr. Tribeni Saikia, Associate Professor & Head , Dept. of Education : Editor
- Dr. Biman Kumar Nath, Assistant Professor, Dept. of Economics : Associate Editor
- Dr. Deepshikha Carpenter, Assistant Professor, Dept. of Social Work : Member
- Dr. Madhulina Choudhury, Assistant Professor, Dept. of English : Member
- Mr. Diganta Das, Assistant Professor, Dept. of Sociology : Member
- Dr. Partha Pratim Phukan, Assistant Professor, Dept. of Assamese: Member

About the University

Mahapurusha Srimanta Sankaradeva (1449-1568) was a multi-dimensional genius, who transformed and modernised Assamese society with his egalitarian ideology. He worked in diverse fields like religion, literature, music, dance, drama, architecture, social reconstruction, etc. He translated most part of the Bhagavata Mahapurana into Assamese language and was the first ever play writer in any Indian language other than Sanskrit. He wrote more than 26 (twenty six) scriptures mostly inAssamese language besides the Brajawali form and one in Sanskrit. In addition he had composed many lyrics/songs including the Borgeets.All these justify to call him SARVAGUNAKARA by his most loyal disciple Madhabadeva. His philosophy too was unique and different from other branches of Hindu philosophies. Aboveall he was a humanist. He welcomed every one irrespective of caste, creed, sex into his order. He was also a pioneer in adult education, mass communication, etc. He called upon the society to educate women and the downtrodden people. Srimanta Sankaradeva Sangha was set up in 1930 in order to carry forward the reforms initiated by the saint. It is the largest NGO in North East India and it has been working relentlessly among the masses for inculcating the values preached by Srimanta Sankaradeva. It is running several schools in the state to spread value based education. The Sangha envisaged to establish a University and authorised its Srimanta Sankaradeva Education and SocioEconomic Development Trust, Nagaon to sponsor the establishment of the University. Srimanta Sankaradeva Sangha submitted the proposal for a University under the Assam Private Universities Act, 2007. Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidyalaya came into existence under the provisions of Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidyalaya Act 2013 (AssamAct No. XIX of 2013) and was formally founded on 10th of June, 2014. The University has been recognised under Section 2(f) of UGCAct, 1956.This University, running under

the aegis of Srimanta Sankardeva Education and Socio-economic Development Trust, treads its journey following the egalitarian humanistic philosophy of Srimanta Sankaradeva and has been trying to empower the student fraternity by making them holistically educated and socially responsible citizens. In the initial stage, the members and well wishers of the Sangha contributed to raise the University.TheAssam Government has granted 300 bighas of land for the permanent campus of the University in Raidongia, Nagaon. The University is supported with the grant of 15 (Fifteen) crores from the Government ofAssam for construction of the permanent campus. Since 2014, the University has completed six academic years. We have now two academic campuses, respectively in Nagaon and Guwahati.A total number of 100 faculties and officials has been offering their contributions in 13 different departments. These departments offer Postgraduate, M.Phil. and Ph.D. programmes. Some of the departments also offer undergraduate and certificate programmes. The University also fulfils its social responsibilities in different socio-cultural causes by initiating awareness and enrichment activities in the fields of education, health, women empowerment, etc. The Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidyalaya fraternity firmly believes that a new era of social regeneration will start from this University.

From the Editor's Desk

Greetings from MSSV Journal of Humanities and Social Sciences

We are pleased to inform you that the Journal is going to publish its next issue of Volume VI, Issue II of its Bi-annual Online Journal MSSV Journal of Humanities and Social Sciences on 10th June, 2022. We would like to take the opportunity to offer our gratitude to Prof. Mridul Hazarika, Hon'ble Vice-Chancellor. MSSV, Nagaon for offering us the opportunity to incorporate some pieces of manuscripts from diverse domains of humanities and social sciences. As editors, we feel privileged to publish a peer-reviewed interdisciplinary journal for exhibiting some vital issues related to language, literature, sociology, history, economics, education, psychology, political science, anthropology, philosophy, social work, media studies, culture based studies, ethnic studies, gender studies and other such alike and connected domains to promote some novel as well as original areas of research. It is a bi annual journal which incorporates both English and Assamese maqnuscripts. Submissions are accepted throughout the year. All submissions have to undergo a strict blind peer-review and plagiarism. The peer-review process takes time but we will try to get back to the authors within three months. It is our pleasure that this compilation is comprised a number of creative, captivating and comprehensive articles to cater the miscellaneous needs of the readers with an anticipation of producing new contributors to make future researches. The Journal pursues the same well-established ethical observances just like all other reputed journals. It looks forward to original contributors with some zero plagiarized master pieces which are not published in part of full elsewhere.

At last but not the least, we would like to take the privilege of offering our bouquet of appreciation to all the authors for their valuable contributions.

With regards,

Dr. Tribeni Saikia

CONTENTS

Title	Author	Page No
প্ৰান্তীয়তাৰ দৃষ্টিকোণেৰে ৰামায়ণী-প্ৰসঙ্গ ঃ এটি অধ্যয়ন	চন্দ্ৰ কমল চেতিয়া	1-8
মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব আৰু মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতি	বিজয়কৃষ্ণ দলে	9-17
পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদৰ দুটা ভিন্ন ৰূপ- "মেনকা' আৰু "বীণা"	বিনীতা বৰা দেৱচৌধুৰী	18-21
শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত নাৰীঃসীতা চৰিত্ৰৰ বিশেষ উল্লিখনেৰে	অনুভূতি গায়ন	22-32
টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু ইয়াৰ গঠন	উদয়ন বড়া	33-42
অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ চমু অৱলোকন (ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গৱেষণা কৰ্মৰ বিশেষ উল্লেখসহ)	চেংদাও বৰগোহাঁই	43-49
চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস "প্ৰেম অমৃতৰ নদী"ৰ গদ্যৰীতি	চন্দ্ৰ কমল চেতিয়া পলী দাস	50-56
মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ গল্পত প্ৰগতিশীল ভাবধাৰাঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন(তিনিটা গল্পৰ বিশেষ উল্লিখনসহ)	চিলমিল সপোন হাজৰিকা	57-60
Economic Valuation of Protected Areas in Assam: Importance and Prospects	Purbali Gogoi Ajit Debnath	61-70
The Impact of Ashtanga Yoga in Today's Stressful Environment	Madhan Bora	71-76
Democracy and Education: A Reference to Students' Political Activism	Ranju Kumar Bharali	77-81
Natural environment and the youth of Assam- A pragmatic approach	Eishita Das	82-97
ICT Application in Education: An Overview	Banya Kasturi Dutta	99-105
Supremacy Implicated on the Female Protagonist in Henrik Ibsen's A Doll's House	Ritu Jha Simi Chutia	106-115

প্ৰান্তীয়তাৰ দৃষ্টিকোণেৰে ৰামায়ণী-প্ৰসঙ্গ ঃ এটি অধ্যয়ন

চন্দ্ৰ কমল চেতিয়া

সংক্ষিপ্তসাৰ

আলোচনাৰ বাবে নিৰ্বাচিত বিষয়টি হ'ল প্ৰান্তীয়তাৰ দৃষ্টিকোণেৰে ৰামায়ণী সাহিত্যৰ অধ্যয়ন। ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ধাৰাটোৰ বিষয়ে বিভিন্ন আলোচনা সম্পন্ন হ'লেও প্ৰান্তীয় ধাৰাৰ ৰামায়ণী সাহিত্য আৰু ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আজিও যথাৰ্থভাৱে আলোচিত হোৱা নাই, যাৰ ফলত ৰামায়ণী সাহিত্যত আঞ্চলিক প্ৰভাৱ, প্ৰান্তীয় বৈশিষ্ট, লিখিত ৰামায়ণী পৰম্পৰাৰ ফলত জন্ম হোৱা ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক লোক-সাহিত্য আদিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ অৱকাশ আছে। বিশেষকৈ উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ ৰামায়ণ সাহিত্য আৰু ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰাৰ বিষয়ে বৰ্তমানেও ভালেখিনি কাম সম্পন্ন হ'বলৈ বাকী। এই গৱেষণাটিত প্ৰান্তীয় ৰামায়ণৰ সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটৰ এটা পৰিচয় দি উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ ৰামায়ণী প্ৰেক্ষাপটক বিশেষভাৱে আলোচনাৰ মাজলৈ অনা হৈছে। গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধটি মূলতঃ দুটা অধ্যায়ত বিভক্ত কৰা হৈছে। প্ৰথম অধ্যাটিত 'ভাৰতৰ আঞ্চলিক ভাষাসমূহত ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ধাৰা' সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টিক দুটা উপ-অধ্যায়ত বিভক্ত কৰা হৈছে। প্ৰথমটো উপ-অধ্যায়ত দক্ষিণ ভাৰতীয় ভাষাৰ ৰামায়ণী সাহিত্যৰ প্ৰান্তীয় ধাৰা সম্পৰ্কে এটি পৰিচয়মূলক আলোচনা কৰা হৈছে। দ্বিতীয় উপ-অধ্যায়ত 'উত্তৰ ভাৰতীয় ধাৰাৰ ৰামায়ণী সাহিত্য'ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। দ্বিতীয় অধ্যায়টিত 'উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ প্ৰেক্ষাপটত আৰু ৰামায়ণী সাহিত্য আৰু ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰা' সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টিক 'লিখিত প্ৰেক্ষাপট' আৰু 'লোক-সমাজকেন্দ্ৰিক প্ৰেক্ষোপট' এই দুই উপ-অধ্যায়ত বিভক্ত কৰি আলোচনা কৰা হৈছে। এই আলোচনাৰ যোগেদি উত্তৰ-পূৰ-ভাৰতৰ ৰামায়ণী সাহিত্যৰ প্ৰান্তীয়তাৰ মৌলিকত্বক প্ৰতিপন্ন কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। সমগ্ৰ আলোচনাটি বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা কৰা হৈছে।

বীজ শব্দ ঃ ৰামায়ণ, প্ৰান্তীয়তা, ৰামায়ণী সাহিত্য, উত্তৰ-পূৰ ভাৰত

অৱতৰণিকা

বিষয়ৰ পৰিচয়

আলোচনাৰ বাবে নিৰ্বাচিত বিষয়টি হ'ল প্ৰান্তীয়তাৰ দৃষ্টিকোণেৰে ৰামায়ণী সাহিত্য ঃ এটি অধ্যয়ন'। ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ধাৰাটোৰ বিষয়ে বিভিন্ন আলোচনা সম্পন্ন হ'লেও প্ৰান্তীয় ধাৰাৰ ৰামায়ণী সাহিত্য আৰু ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আজিও যথাৰ্থভাৱে আলোচিত হোৱা নাই, যাৰ ফলত ৰামায়ণী সাহিত্যত আঞ্চলিক প্ৰভাৱ, প্ৰান্তীয় বৈশিষ্ট, লিখিত ৰামায়ণী পৰম্পৰাৰ ফলত জন্ম হোৱা ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক লোক-সাহিত্য আদিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ অৱকাশ আছে। বিশেষকৈ উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ ৰামায়ণ সাহিত্য আৰু ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰাৰ বিষয়ে বৰ্তমানেও ভালেখিনি কাম সম্পন্ন হ'বলৈ বাকী। এই গৱেষণাটিত প্ৰান্তীয় ৰামায়ণৰ সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটৰ এটা পৰিচয় দি উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ ৰামায়ণী প্ৰেক্ষাপটক বিশেষভাৱে আলোচনাৰ মাজলৈ অনা হৈছে।

গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধটি মূলতঃ দুটা অধ্যায়ত বিভক্ত কৰা হৈছে। প্ৰথম অধ্যাটিত 'ভাৰতৰ আঞ্চললিক ভাষাসমূহত ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ধাৰা' সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টিক দুটা উপ-অধ্যায়ত বিভক্ত কৰা হৈছে। প্ৰথমটো উপ-অধ্যায়ত দক্ষিণ ভাৰতীয় ভাষাৰ ৰামায়ণী সাহিত্যৰ প্ৰান্তীয় ধাৰা সম্পৰ্কে এটি পৰিচয়মূলক আলোচনা কৰা হৈছে। দ্বিতীয় উপ-অধ্যায়ত 'উত্তৰ ভাৰতীয় ধাৰাৰ ৰামায়ণী সাহিত্য'ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

দ্বিতীয় অধ্যায়টিত 'উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ প্ৰেক্ষাপটত আৰু ৰামায়ণী সাহিত্য আৰু ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰা' সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টিক 'লিখিত প্ৰেক্ষাপট' আৰু 'লোক-সমাজকেন্দ্ৰিক প্ৰেক্ষোপট' এই দুই উপ-অধ্যায়ত বিভক্ত কৰি আলোচনা কৰা হৈছে। এই আলোচনাৰ যোগেদি উত্তৰ-পূৰ-ভাৰতৰ ৰামায়ণী সাহিত্যৰ প্ৰান্তীয়তাৰ মৌলিকত্বক প্ৰতিপন্ন কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব আৰু উদ্দেশ্য

ৰামায়ণী পৰম্পৰাৰ প্ৰসাৰ কেৱলমাত্ৰ ভাৰতৰ সীমা-ৰেখাতে আৱদ্ধ নহয়, বৰং ৰামকথাৰ প্ৰভাৱ এচিয়াৰ কেইবাখনো দেশত উল্লেখযোগ্যভাৱে পৰিলক্ষিত হয়। ভাৰতৰ বাহিৰে এচিয়াৰ বাকী দেশসমূহত বিশেষকৈ বৌদ্ধ-জাতকৰ অঙ্গ হিচাপে ৰাম-কথাৰ চৰ্চা হৈ আহিছে। এইক্ষেত্ৰত ইণ্ডোনেচীয়া, ভিয়েটনাম, চীনৰ য়ুন্নান, ম্যানমাৰ, ঠাইলেণ্ডৰ প্ৰেক্ষাপট বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। এই দেশসমূহত ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰাক সম্পূৰ্ণৰূপে বৌদ্ধদৰ্শনৰ দৃষ্টিকোণেৰে প্ৰতিষ্ঠিত। এই দৃষ্টিকোণৰ ৰামায়ণী পৰম্পৰা উত্তৰ-পূৰ্ব ভাৰতৰ বৌদ্ধ-ধৰ্মী লোকসকলৰ মাজতো দেখা পোৱা যায়। বহুক্ষেত্ৰত বুদ্ধদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলৰ মাজত চলা কথোপকথনৰ যোগেদি এইশ্ৰেণীৰ ৰামায়ণৰ কাহিনীভাগ আগবঢ়াই লৈ যোৱা হৈছে। এনে ৰামায়ণৰ ধাৰাসমূহত ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ বাল্মীকীকৃত ৰামায়ণতকৈ চৰিত্ৰ তথা বিষয়বস্তু কিছু ভিন্ন ধৰণে উপস্থাপন কৰা পৰিলক্ষিত হয়। এনে প্ৰান্তীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ গৱেষণাৰ যোগেদি ফঁহিয়াই চোৱাৰ প্ৰয়োনীয়তা আহি পৰিছে। ৰামকথাৰ ব্যাকপতা প্ৰতিপন্ন কৰিবৰ বাবে এনে আলোচনা যথেষ্ট গুৰুত্বপূৰ্ণ।

ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ ৰামায়ণৰ ক্ষেত্ৰত বাল্মীকীৰ ৰামায়ণকে মূল হিচাপে প্ৰাধান্য দিয়া হয় যদিও ভাৰতৰ প্ৰান্তীয় ৰামায়ণৰ ধাসমূহত কেতবোৰ মৌলিকত্ব দেখিবলৈ পোৱা যায়। আঞ্চলিক ভাষাত প্ৰচলিত ৰামকথাৰ ধাৰাত বহুপৰিমাণে আঞ্চলিক প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়, যাৰ বাবে মূল ভাৰতৰ ভূ-খণ্ডতে ৰামায়ণৰ ভালেমান প্ৰান্তীয় সংস্কৰণ দেখিবলৈ পোৱা যায়। ৰামকথাকেন্দ্ৰিক পৰম্পৰাই ভাৰতীয় সমাজ-সংস্কৃতিতো বহুপৰিমাণে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আহিছে, যাৰ ফলত অঞ্চলভিত্তিকভাৱেও ৰামায়ণী সংস্কৃতিয়ে এক স্বকীয় ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ইয়াৰ ফলশ্ৰুতিতে প্ৰান্তীয়তাৰ দৃষ্টিকোণেৰে ৰামায়ণী প্ৰসঙ্গক অধ্যয়ন কৰাৰ এক প্ৰয়োনীয়তা আহি পৰিছে। ৰামায়ণী-সাহিত্যৰ প্ৰান্তীয় ধাৰাৰ লগত সকলোকে পৰিচয় কৰাই দিয়াই এই আলোচনাটিৰ মূল উদ্দেশ্য।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

সমগ্ৰ আলোচনাটি বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা কৰা হৈছে। তথ্য সংগ্ৰহৰ বাবে মুখ্য আৰু গৌণ দুয়োখন ক্ষেত্ৰৰে সহায় লোৱা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

ৰামায়ণী সাহিত্যৰ অধ্যয়ন স্বৰূপাৰ্থতেই এক ব্যাপক বিষয়। এই প্ৰবন্ধটিত সামগ্ৰিকভাৱে ভাৰতৰ প্ৰান্তীয় ভাষাসমূহত প্ৰচলিত ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ধাৰা সম্পৰ্কে কিছু কথা আলোকপাত কৰিলেও মূলতঃ উত্তৰ-পূৰ্ব ভাৰতৰ প্ৰেক্ষাপটত ৰামায়ণী সাহিত্য আৰু ৰামকথাৰ পৰম্পৰাৰ দিশতহে বিশেষভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে।

ভাৰতৰ আঞ্চলিক ভাষাসমূহত ৰামায়ণী-সাহিত্যৰ ধাৰা

ৰামায়ণৰ প্ৰাচীনত্ব সম্পৰ্কে বৰ্তমানেও যুক্তিনিষ্ঠ বিতৰ্কৰ ওৰ পৰা নাই। কিন্তু এই কথা স্পষ্ট যে মূল ৰামায়ণৰ কাহিনীভাগে বিভিন্নজন অনুবাদকৰ হাতত পৰি একাধিক প্ৰান্তীয় ৰূপ লাভ কৰিছে। এনেদৰে মূল ৰামায়ণখন প্ৰান্তীয় ভাষালৈ ৰূপান্তৰ ঘটাওঁতে বহুক্ষেত্ৰত লক্ষ্যভাষাৰ অনুবাদকজনে উৎস ভাষাৰ মূল কথাখিনিৰ লগত প্ৰান্তীয় সমাজ-সংস্কৃতিৰ সমন্বয় ঘটায়। যাৰ ফলত ৰামায়ণৰ মূল পাঠটো প্ৰান্তীয় ভাষাত অন্য এক ধৰণেৰে উপস্থাপন ঘটোৱা হয়। সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত. ৰামায়ণী পৰম্পৰাক জানিবলৈ হ'লে ৰামায়ণৰ এই প্ৰান্তীয় ধাৰাসমূহ আলোচনা কৰা অতি আৱশ্যক। এইক্ষেত্ৰত লিখিত ধাৰাৰ উপৰিও মৌখিকভাৱে প্ৰচলিত ৰাম-কথা, ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক গীত-মাত, লোক-কথা আদিৰ বিষসমূহো অধ্যয়ন কৰিলেহে ৰামায়ণী প্ৰভাৱ জনসমাজত কেনেদৰে প্ৰোথিত হৈ আছে তাক অনুভৱ কৰাটো সম্ভৱ।

দক্ষিণ ভাৰতীয় ভাষাৰ ৰামায়ণী ধাৰা

ভাৰতীয় প্ৰান্তীয় ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ধাৰাৰ ভিতৰত কম্বনে অনুবাদ কৰা তামিল ৰামায়ণ 'ৰামভাত্ৰামা'খনকে প্ৰান্তীয় ভাষাৰ প্ৰাচীন ৰামায়ণ বুলি বিবেচনা কৰা হয়। এই ৰামায়ণৰ ৰচনাকাল খ্ৰীষ্টীয় দ্বাদা শতিকা। অৱশ্যে 'তামিল লেঙ্গুৱেজ এণ্ড লিটাৰেচাৰ'

গ্ৰন্থত গৱেষক ড বুল্কেয়ে এই 'ৰামকথা'ৰ পৰম্পৰা খ্ৰীষ্টীয় সপ্তম শতিকাৰ মাজভাগত বুলি উল্লেখ কৰিছে। কেইবাটাও পটল বা অধ্যায়ত বিভক্ত এই প্ৰান্তীয় ৰামায়ণখনি দক্ষিণী শাখাৰ পাঠ অনুসৰণ কৰি ৰচনা কৰা হৈছে। এই ৰামায়ণত ভাৱ-ভাষা আৰু চৰিত্ৰ-সৃষ্টিত কম্বনে স্বকীয়তাৰ পৰিচয় দিছে।

আনহাতে দক্ষিণীশাখাৰ ৰামায়ণী ধাৰাৰ অন্যতম আন কেইখনমান ৰামায়ণ হ'ল ৰঙ্গনাথৰামায়ণম্ , ৰামচৰিতম আৰু তোৰৱে ৰামায়াণা । ইয়াৰে প্ৰথমখন তেলেগু; দ্বিতীয়খন মালয়ালম আৰু তৃতীয়খন কন্নড় ভাষাত ৰচিত। কেওখন ৰামায়ণতে দক্ষিণী শাখাৰ ৰামায়ণীপ্ৰভাৱ পৰিদৃশ্যমান। এই ৰামায়ণসমূহৰ উপৰিও ৰামকথা আধাৰিত ভালেমান কাব্য চতুৰ্দশৰ পৰা সপ্তদশ শতিকাৰ ভিতৰত ৰচিত হয়।

উল্লেখ্য যে তামিল সকলৰ মাজত প্ৰচলিত ৰাম-কথাকেন্দ্ৰিক কিম্বদন্তি মতে সীতা ৰাৱণৰ কন্যা। দ্ৰাৱিৰীয় লোকনাট্য পৰম্পৰাৰ কেতবোৰ লোক-অনুষ্ঠানতো সীতাক ৰাৱণ জী হিচাপেই উপস্থাপন কৰা দেখা যায়। সেই একে দৃষ্টিকোণকে লাহোলী ভাষাৰ ৰামায়ণ, অদ্ভুত ৰামায়ণতো উপস্থাপিত হৈছে। লাহোলী ৰামায়ণৰ মত অনুসৰি পিতৃ ৰাৱণে সীতাক ঘূৰাই নিব বিচৰাৰ বাবেহে ৰাম-ৰাৱণৰ মাত সংঘৰ্ষৰ সূত্ৰপাত হয়। মন কৰিবলগীয়া কথাটো হ'ল উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ অন্তৰ্গত অসমৰ 'গীতি-ৰামায়ণ'তো সীতাক মন্দোদৰীৰ কন্যা ৰূপে দেখুৱাব খোজা হৈছে। সেই দৃষ্টিকোণৰ পৰা লক্ষ্য কৰিলে এই কেওখন ৰামায়ণৰ মাজত এটা ঐক্যসূত্ৰ অন্তৰ্নিহিত হৈ আছে।

উত্তৰ ভাৰতীয় ভাষাৰ ৰামায়ণী ধাৰা

উত্তৰ-ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক ভাষাৰ ৰামায়ণী ধাৰাৰ প্ৰথমখন অনূদিত ৰামায়ণ হ'ল উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ মাধৱ কন্দলীকৃত সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণ। মূল সংস্কৃত ৰামায়ণৰ পৰা কাহিনীভাগ গ্ৰহণ কৰিলেও নিজা নান্দনিক পটুতাৰে এই ৰামায়ণখনিৰ নৈসৰ্গিক চিত্ৰ তথা পৰিৱেশ চিত্ৰণত কবিয়ে স্বকীয়তা প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

ইয়াৰ পাছতে উত্তৰ-ভাৰতীয় প্ৰান্তীয় শাখাৰ কৃত্তিবাসকৃত 'কৃত্তিবাসী ৰামায়ণ'খন অন্যতম। কৃত্তিবাসী ৰামায়ণত ৰামায়ণৰ মূল কাহিনীভাগৰ সমান্তৰালভাৱে নানা উপ-পুৰাণৰ প্ৰভাৱপুষ্ট কাহিনী-উপ-কাহিনীও প্ৰচুৰপৰিমাণে সংযোজিত হৈছে। কৃত্তিবাসৰ পৰৱৰ্তী কালতো কৃত্তিবাসী ৰামায়ণে উত্তৰসূৰী নকলকাৰৰ হাতত পৰি নানা সংযোজন বিয়োজনেৰে ভাৰাক্ৰান্ত হৈ পৰে। আনহাতে উত্তৰ ভাৰতীয় ৰামায়ণী পৰম্পৰাত তুলসী দাসৰ ৰামচৰিত মানস বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। তেখেতৰ ৰামায়ণখন যথেষ্ট পৰিমাণে মূলানুগত যদিও স্থানবিশেষে আঞ্চলিক প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। উৎকলীয় পৰম্পৰাৰ প্ৰান্তীয় ৰামায়ণৰ ধাৰাক এক অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰে বলৰামদাসকৃত 'দাণ্ডী ৰামায়ণে'। এই ৰামায়ণৰ কাহিনীভাগো বিভিন্ন পুৰাণ-উপ-পুৰাণৰ কাহিনীৰে ভাৰাক্ৰান্ত হৈ মূলৰ পৰা কিছু পৰিমাণে আঁতৰি আহিছে।

গুজৰাটী ভাষাত ৰামকথা বিষয়ক ভালেকেইখন গ্ৰন্থ পোৱা যায়। তাৰ ভিতৰত মাণ্ডণকৃত ৰামায়ণ, অসাঈতকৃত ৰামলীলা অন্যতম। কিন্তু গিৰিধৰদাসকৃত গুজৰাটী ৰামায়ণখনহে একমাত্ৰ বাল্মীকীয় ৰামায়ণৰ পূৰ্ণাঙ্গ প্ৰতিৰূপ বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি। আনহাতে শিখগুৰু কোবিন্দসিংহকৃত 'গোবিন্দৰামায়ণ'খনে বহুক্ষেত্ৰত গুৰমুখী ভাষাতো ৰামায়ণী পৰম্পৰাক এক বিশেষ গতি প্ৰদান কৰিছিল। ভানুভট্ট আৰু ৰঘুনাথ উপাধ্যায়ৰ ৰামায়ণৰ অনুবাদে নেপালী ভাষাতো ৰামায়ণী পৰম্পৰাক সমৃদ্ধ কৰিছিল।

উপৰোক্ত প্ৰান্তীয় ধাৰাৰ মূল ৰামায়ণসমূহৰ সমান্তৰালকৈ ৰামায়ণৰ বিভিন্ন অধ্যায়ৰ কাহিনী গ্ৰহণ কৰি ৰামকথামূলক বিভিন্ন কাব্য, গীত, অভিনয় আদি নানা সমল ভাৰতৰ প্ৰান্তীয় ভাষাসমূহত সৃষ্টি হৈ আহিছে।

উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ প্ৰেক্ষাপটত ৰামায়ণী সাহিত্য আৰু ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰা

লিখিত প্ৰেক্ষাপট

উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ ৰামায়ণী পৰম্পৰাৰ সৰ্ব-প্ৰাচীন লিখিত নিদৰ্শন হিচাপে মাধৱ কন্দলিৰ দ্বাৰা অনূদিত সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণখনকে প্ৰাধান্য দিয়া হয়। এই ৰামায়ণখনি ৰচনাৰ মূল পৃষ্ঠপোষক আছিল মহামাণিক্য। এই মহামাণিক্যক বৰাহী ৰজা বুলি কোৱা হয় যদিও তেখেতৰ ৰাজ্য সম্পৰ্কে সঠিককৈ বৰ্তমানেও আলোচনা হোৱা নাই। উল্লেখ্য যে তাহানিৰ বৰ-অসমৰ ভিতৰুৱা আৰু আজি অসমৰ চুবুৰীয়া ত্ৰিপুৰা ৰাজ্যৰ ইতিহাস বিচাৰ কৰিলে দেখা যায় যে ত্ৰিপুৰাৰ ৰাজপৰিয়ালৰ প্ৰতিষ্ঠাপক প্ৰথমজন ৰজাই আছিল মহামাণিক্য। তেখেতৰ সময়সীমা আছিল চতুৰ্দশ শতিকা। তেখেতৰ পাছত পুৰুষানুক্ৰমে ধৰ্মমাণিক্য, ৰত্ন মাণিক্য [১],

প্ৰতাপ মাণিক্য, বিজয় মাণিক্য আদি কেইবাজনো ৰজাই ত্ৰিপুৰা ৰাজ্যত শাসন কৰিছিল। উল্লেখ্য যে ত্ৰিপুৰাৰ ৰাজপৰিয়ালটোৱে বৰ্তমানেও পৰম্পৰাগতভাৱে 'মাণিক্য' উপাধি ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। মহামাণিক্যৰ ৰাজত্বকালত মধ্য অসমৰ ডবকা, ত্ৰিপুৰা আৰু আজিৰ বাংলাদেশৰ এটা অংশ ত্ৰিপুৰা ৰাজ্যই সামৰি লৈছিল। এই কথাখিনি অৱতাৰণা কৰাৰ মূল কাৰণ হ'ল- মহামাণিক্য তথা মাণিক্য বংশৰ ৰজাসকলে ব্যৱহাৰ কৰা ভাষা আৰু লিপি আছিল নিভাঁজ অসমীয়া। ৰত্ন মাণিক্য, বিজয় মাণিক্য, যশমাণিক্য আদি ৰজাৰ শাসনত মুদ্ৰিত ধাতুৰ মুদ্ৰাসমূহেও এই তথ্যৰ এক জলন্ত প্ৰামাণিক সাক্ষ্য বহন কৰি আহিছে। এই ক্ষেত্ৰত সহজেই অনুমেয় মহামাণিক্যৰ পৃষ্ঠপোষকতাত ৰচিত মধ্যযুগীয় অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন হিচাপে স্বীকৃত মাধৱ কন্দলীৰ ৰামায়ণখনে অসমৰ উপৰিও পঠিত সমল ৰূপে অসমৰ চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ ৰাজনৈতিক সীমাৰেখাও অতিক্ৰম কৰিছিল। সেই ফালৰপৰা অসমীয়া ভাষা আৰু লিপিৰ লগত সাদৃশ্য থকা আন আন চুবুৰীয়া ভাষাৰ সমসমায়িক তথা পৰৱৰ্তী ৰামায়ণী সংস্কৰণত কন্দলিকৃত ৰামায়ণখনৰ প্ৰভাৱ পৰাৰ সম্ভাৱনাক নুই কৰিব নোৱাৰি।

মাধৱ কন্দলিৰ সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণখনিৰ আদি আৰু উত্তৰা-কাণ্ড মাধৱ কন্দলিৰ পৰৱৰ্তীসময়ৰ ৰচনা বুলি সৰ্বজন-বিদিত। মাধৱ কন্দলিৰ ভাৱ- ভাষা আৰু কাহিনীৰ লগত ঐক্যসূত্ৰ ৰক্ষা কৰি তেখেতৰ উত্তৰসূৰী শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱে এই দুটি অধ্যায় সংযোজন কৰে। এই তথ্যই মাধৱ কন্দলীৰ পৰৱৰ্তী সময়ত অসমত ৰামায়ণ চৰ্চাৰ এক প্ৰামাণিক সাক্ষ্য বহন কৰে।

দুৰ্গাবৰৰ 'গীতি-ৰামায়ণ'খন মাধৱ কন্দলীৰ পাছতে উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত এক উল্লেখযোগ্য কৃতি। এই ৰামায়ণৰ সংস্কৰণটি কেৱল সাহিত্যিক দৃষ্টিকোণেৰেই নহয়, বৰঞ্চ তদানিন্তন সময়ৰ অসমৰ ধ্ৰুপদী সংগীতৰ ধাৰাটিৰ এক নিদৰ্শন হিচাপেও বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। মৌখিকভাৱে প্ৰচলিত ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক গীত-মাত আৰু ৰাম-কথাকেন্দ্ৰিক জনশ্ৰুতিয়ে গীতি-ৰামায়ণখনিত বিশেষভাৱেপ্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল বুলি ভবাৰ থল আছে। এইক্ষেত্ৰত সমালোচক ড সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ এই বক্তব্যটি উল্লেখযোগ্য-

> *" ৰাম সম্পৰ্কে সঞ্চৰণশীল জনশ্ৰুতিক ভেঁটি কৰি হয়তো এনে অবাল্মীকীয় কথা দুৰ্গাবৰে ৰামায়ৰত ঠাই দিছে। সীতাৰ দ্বাৰা ফল্গু নদীৰ বালিত দশৰথক পিণ্ডদান, দণ্ডকাৰণ্যত মায়া অযোধ্যা স্ৰজন, ৰাম-সীতাৰ পাশাখেলা, সীতাক মন্দোদৰীৰ কন্যা ৰূপে বৰ্ণনা কৰা, বনবাসৰ কষ্ট সহিব নোৱাৰি স্বেচ্ছাই আঁতৰি যোৱা বুলি ৰামে সীতাক সন্দেহ কৰা, মায়ামৃগ অন্বেষণ কৰিবলৈ যোৱাৰ আগতে কুটীৰৰ আগত ৰামে তিনিডাল ৰেখা টানি ৰেখাবন্ধন দি যোৱা, চাকৈচকোৱাই ৰামক পৰিহাস কৰা- এনে কিছুমান কথা মাধৱ কন্দলীৰ বা বাল্মিকীৰ ৰামায়ণত নাই। এইবোৰ কথা হয়তো সেই সময়ৰ প্ৰচলিত জনবিশ্বাস নাইবা কোনো উপ-পুৰাণৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা।"*[২]

উল্লেখ্য যে এই ৰামায়ণখনিত সীতাক মন্দোদৰীৰ কন্যা ৰূপে কৰা উল্লেখৰ লগত তামিল আৰু হিমাচল প্ৰদেশৰ ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰাৰ বিশেষভাৱে সাদৃশ্য আছে। কাৰণ এই প্ৰদেশসমূহৰ ৰামায়ণতো সীতাক ৰাৱণৰ দুহিতা হিচাপেই অঙ্কন কৰা হৈছে। এনে আঞ্চলিক বৈশিষ্ট্যই এই ধাৰাৰ ৰামায়ণী সাহিত্যক 'অদ্ভূত ৰামায়ণ'ৰ ওচৰ চপাই নিছে। 'অদ্ভূত ৰামায়ণ'ৰ উল্লেখ অনুসৰিও সীতা ৰাৱণৰ কন্যা।

শংকৰদেৱকালীন সময়ৰ কাব্যকাৰ অনন্ত কন্দলীয়ে 'মাধৱ কন্দলী বিৰচিলা ৰামায়ণ। তাক শুনি আমাক কৌতুক কৰে মন' বুলি মাধৱ কন্দলীৰ ৰামায়ণৰ অনুপ্ৰেৰণাত ৰামায়ণৰ এটা সংস্কৰণ ৰচনা কৰি উলিয়ায়। কিন্তু শংকৰদেৱৰ প্ৰভাৱপুষ্ট বৈষ্ণৱ কবি অনন্ত কন্দলীৰ এই ৰামায়ণত বৈষ্ণৱ প্ৰভাৱ সততে পৰিলক্ষিত হয়। নৱ-বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ মূল দৰ্শন ভক্তিৰসৰ প্ৰাধান্যৰে ৰঞ্জিত এই ৰামায়ণখনিত ৰামক পৰম-ব্ৰহ্মাৰ সৈতে অভিন্ন বুলি প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছে। উত্তৰ-পূৰৰ ৰামায়ণী সাহিত্যৰ ধাৰটোলৈ অৰিহণা আগবঢ়োৱা অসমীয়া ভাষাৰ আন এজন লেখক হ'ল ৰঘুনাথ মহন্ত। তেওঁ কথা-ৰামায়ণ আৰু অদ্ভূত ৰামায়ণৰ যোগেদি শঙ্কৰোত্তৰ যুগৰ ৰামায়ণী-চৰ্চাত অৰিহণা আগবঢ়ালে। বিশেষভাৱে 'কথা-ৰামায়ণ'ৰযোগেদি ৰামায়ণী ধাৰাৰ গতানুগতিক কাব্যিক পদানুকৰণৰ বিপৰীতে গদ্যক মাধ্যম হিচাপে লৈ ৰঘুনাথ মহন্তই এক নতুন ধাৰাৰে অসমীয়া ভাষাত ৰামায়ণ চৰ্চাৰ বাট মুকলি কৰিলে। ৰঘুনাথ মহন্তৰ এই ৰামায়ণখনিত মাধৱ কন্দলীৰ ৰামায়ণৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হোৱাৰ সমান্তৰালভাৱে ৰামায়ণৰ গদ্যধৰ্মীতাত মৌখিকভাৱে অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক কথকতাৰ পৰম্পৰাইয়ো প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰা বুলি ভবাৰ থল আছে।

উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ অসম আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশৰ প্ৰদেশৰ লগত যোগসূত্ৰ ৰক্ষা কৰি ঐতিহাসিক কালৰপৰাই এই দুই ভূখণ্ডতে বসবাস কৰি অহা টাই-খামতি জনগোষ্ঠীৰ মাজতো লিখিত ৰূপত ৰামায়ণী পৰম্পৰাৰ প্ৰচলন থকা দেখা যায়। ইয়াৰ

উল্লেখযোগ্য নিদৰ্শন হ'ল 'লিক্ চাও লামাঙ' নামৰ বৃহৎ কলেৰৰৰ গ্ৰন্থখনি। 'লিক চাও লামাঙ' টাই খামতি ভাষাত ৰচিত ৰামকথাবিষয়ক এখনি ধৰ্মগ্ৰন্থ। টাই ভাষাত 'লিক' শব্দই গ্ৰন্থক বুজায়, চাও শব্দটি ৰজা বা ৰাজপৰিয়ালৰ সন্মানীয় সদস্যসকলৰ আগত লিখা হয়। ৰাম শব্দৰ আঞ্চলিক ৰূপ হিচাপে লামাঙ শব্দটিক ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। একে আষাৰে ক'বলৈ গ'লে লিক চাও লামাঙৰ অৰ্থ হ'ব- ৰাম কাব্য, বা ৰাম কথা। এই লিক চাও লামাং গ্ৰন্থখনি ৰচনাৰ আনুমানিক কাল ১৩২২ চন। খামতিসকলৰ মাজত প্ৰাপ্ত জনশ্ৰুতি মতে চাওফা পেংমুংখাঙৰ অনুৰোধত চাম সোঙ পিঙ্গা মাথেয়ে এই গ্ৰন্থখনি ৰচনা কৰি উলিয়ায়। এই গ্ৰন্থখনি লক্ষীমপুৰ জিলাৰ বৰখামতি গাঁৱত সংৰক্ষিত কৰি ৰখা হৈছে। ইয়াৰে এটা হাতেলেখা সংস্কৰণ ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গ্ৰন্থাগাৰতো সংৰক্ষণ কৰি ৰখা হৈছে।

লিক চাও লামাঙ গ্ৰন্থখনিৰ মূল কাহিনী উৎস পাঠ অৰ্থাৎ মূল বাল্মিকীৰ ৰামায়ণৰ লগত মিল আছে যদিও এই গ্ৰন্থত লামাঙ অৰ্থাত ৰামক ভগৱান বুদ্ধৰে এক ৰূপ বুলি দেখুওৱা হৈছে। উল্লেখ্য যে পালি ভাষাত ৰচিত ৫৫০খন জাতকৰ ভিতৰত 'দশৰথ জাতক'খনক গৌতম বুদ্ধৰ দ্বাৰা তেখেতৰ পূৰ্বৰ ২৩ জন বুদ্ধৰ অন্য এটা ৰূপ বুলি টাই বৌদ্ধধৰ্মী লোকসকলে গণ্য কৰে। এই ভাৰধাৰা দক্ষিণ-পূৰ এচিয়াৰ আন আন বৌদ্ধ-ৰামায়ণসমূহৰ মাজতো একেধৰণেৰেই দেখা যায়। বৌদ্ধ দৰ্শনৰ অন্তৰ্গত এই লিক চাও লামাঙখনিতো গৌতম বুদ্ধৰ মুখেৰেই 'লামাঙ' ক তথাগত প্ৰত্যেক বুদ্ধৰে এটা ৰূপ হিচাপে বৰ্ণনা কৰোৱা হৈছে। লিক চাও লামাঙত প্ৰাপ্ত তথ্য অনুসৰি গৌতম বুদ্ধই তেখেতৰ জীৱনৰ বিয়লি বেলা লগত কুশী নগৰত বিশ্ৰাম কৰি থাকোঁতেই এই ৰামকথা আনন্দকে আদিকৰি তেখেতৰ প্ৰিয় শিষ্যসকলৰ আগত অৱগত কৰিছিল। লিক চাও লামাঙখনি আৰম্ভ হৈছে বুদ্ধ বন্দনাৰে। ৰঘু বৃত্তান্ত, দশৰথ বৃত্তান্তৰ পৰা আৰম্ভ কৰি শত্ৰুঘ্নৰ মিথিলা যাত্ৰালৈকে সকলোখিনি কথা তথাগতৰ মুখেৰেই অৱগত কৰোৱা হৈছে। লিক চাও লামাঙকেন্দ্ৰিক ৰাম-কথাৰ প্ৰভাৱ মেঘালয়ৰ মানকাচাৰ আৰু পাহামস্থিত মান-টাইভাষা-ভাষী বৌদ্ধধৰ্মী লোকসকলৰ মাজতো কিছুপৰিমাণে পৰিলক্ষিত হয়।

টাই আহোম সকলৰ মাজতো ৰামকথাবিষয়ক আহোম লিপিত ৰচিত এখন সচিত্ৰ ৰামায়ণৰ কিছু অংশ পোৱা যায়। এই ৰামায়ণখন মুগা-কাপোৰত লিখা হৈছিল। এই ৰামায়ণখনৰ ভাষাও টাই ভাষা। উদ্ধাৰ হোৱা ৰামকথাবিষয়ক এই আহোম পুথিখনত ৰামৰ বীৰত্ব, হনুমানৰ আনুগত্য আদি দিশসমূহ সচিত্ৰভাৱে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। এই ৰামায়ণখনি আহোম ৰাজত্বকলাত ৰচিত।

লোক-সমাজকেন্দ্ৰিক প্ৰেক্ষাপট

উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ. সমাজ-জীৱনত ৰাম-কথাৰ প্ৰভাৱ সততে পৰিলক্ষিত হয়। বিশেষভাৱে অসমৰ লোক-সাংস্কৃতিক প্ৰেক্ষাপটৰ ভালে অংশ ৰাম-কথাকেন্দ্ৰিক অভিযোজনাই উজ্জীৱিত কৰি ৰাখিছে। এইক্ষেত্ৰত ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক গীত-মাত, তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ, নৃত্য-অভিনয়, লোক-কথা, প্ৰবাদ-প্ৰবচন, লোকাচাৰ-লোকবিশ্বাস আদি বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক নাইবা ৰাম-কথাৰ প্ৰভাৱপুষ্ট এই সমলসমূহ বিশ্লেষণৰ দ্বাৰা লোক-সমাজত ৰাম-কথাৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে অৱগত হ'ব পৰা যাব। উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ জনগোষ্ঠীয় সমাজত ৰাম-কথাকেন্দ্ৰিক লোকগীতৰ প্ৰসংগ উত্থাপিত হ'লেই সৰ্বপ্ৰথমেই 'চাবিন আলুন' প্ৰসঙ্গটো আহি পৰে। কাৰ্বি জনগোষ্ঠীৰ মাজত পৰম্পৰাগতাৱে প্ৰচলিত ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক লোকগীত 'চাবিন-আলুন' অসমৰ জনসমাজত সাধাৰণ অৰ্থত কাৰ্বি-ৰামায়ণ হিচাপেই পৰিচিত। এই চাবিন আলুন ৰচনাৰ সঠিক সময়-সীমা জনা নাযায় যদিও চাবিন আলুনৰ গীতৰ মাজত উল্লেখিত ঝুম-খেতিৰ বৰ্ণনা, কাৰ্বিৰ প্ৰাচীন পৰম্পৰাৰে পূজা কৰাৰ প্ৰথাৰ উল্লেখ আদিৰপৰা এই গীতৰ প্ৰাচীনত্বক অনুধাৱন কৰিব পৰা যায়। 'চাবিন আলুন'ৰ চৰিত্ৰসমূহ কাৰ্বি লোক-কবিৰ মনোজগত তথা লোক-সাংস্কৃতিক প্ৰভাৱেৰে পৰিপুষ্ট হৈ থলুৱা-ৰূপপ্ৰাপ্ত হৈ উঠিছে। ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক কেতবোৰ চৰিত্ৰৰ নামো চাবিন আলুনত নতুন ৰূপত সৃষ্টি কৰা হৈছে। যেনে- ৰমু ৰামবে'পি (জটায়ু), উলিমন (হনুমান), থেচ' মাহাদি (শূৰ্পনখা), ছিন্তা কুংৰি (সীতা), হিক্ৰেং (সুগ্ৰীৱ) আদি উল্লেখযোগ্য। আনহাতে কাহিনীৰ নায়ক ৰামকো এই লোক-গীতৰ মাজত ঝুমখেতিৰ তলীত খেতি ৰখা এজন কাৰ্বি যুৱকৰ ৰূপতেই লোক-কবিয়ে উপস্থাপনৰ প্ৰৱণতা প্ৰদৰ্শন কৰিছে। ঠিক তেনেদৰে সোণৰ হৰিণ খেদি যোৱা ৰামৰ মৃত্যু হোৱা বুলি ভাবি সীতাই লখনক ৰামৰ সন্ধানত যাবলৈ কোৱা স্বত্বেও লখনে ককায়েকক বিচাৰি নোযোৱাত সীতাই ককায়েকৰ মৃত্যুত লখন আনন্দিত হৈছে বুলি ভাবি বৌৱেকৰ প্ৰতি লখনৰ গুপ্ত অভিলাষ আছে বুলি ভৎসনা কৰাৰ বৰ্ণনাৰ যোগেদি সীতাৰ চৰিত্ৰটোকো লোকায়তৰ

এটা চৰিত্ৰ হিচাপেহে প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছে। আনহাতে ৰমু ৰামবে'পিৰ মুখেৰে সীতাহৰণৰ বতৰা পৰাই ৰামে পৰম ক্ৰোধিত হৈ ভাতৃ লখনক মৃত্যুদণ্ড দিয়া, লখনেও নিজৰ বুদ্ধিমত্তাৰে ৰামক বুজাই-বঢ়াই সীতাৰ সন্ধান কৰোৱা, উদ্ধাৰ কৰি অনাৰ পাছত লগৰীসকলৰ অনুৰোধত আখলৰ এঙাৰেৰে সীতাই ৰাৱণৰ প্ৰতিকৃতি অংকন কৰা আদি কাৰ্য কাৰ্বি লোক-কবিৰ স্ব-উদ্ভাৱনা। এই ক্ষেত্ৰত অৱশ্যে অসমত প্ৰচলিত ৰামকেন্দ্ৰিক লোক-কথাসমূহেও কিঞ্চিত পৰিমাণে সাৰ-পানী যোগাইছিল বুলি ভবাৰ থল আছে। কাৰণ সখীহঁতৰ অনুৰোধত সীতাই এঙাৰেৰে চোতালত ৰাৱণৰ প্ৰতিৰূপ অংকন কৰি তাক মোহাৰিবলৈ পাহৰি যোৱা, সেই চিত্ৰ দেখি ৰামে সীতাক সন্দেহ কৰা আদিৰ বৰ্ণনা অসমত প্ৰচলিত থলুৱা লোক-কাহিনীসমূহতো সততে শুনিবলৈ পোৱা যায়।

অসমৰ লোকগীতৰ অন্তৰ্গত টোকাৰীগীত, বিয়ানাম, দিহানাম আদিৰ বৰ্ণনাৰ মাজতো ৰাম-কথা তথা ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক ভাৱধাৰা অসমত চৰ্চা হৈ আহিছে। ৰাম-সীতাক আদৰ্শ দম্পতি হিচাপে বিবেচনা কৰি পৰম্পৰাগত বিবাহত দৰা-কইনাক ৰাম-সীতাৰ লগত তুলনা কৰা হয়। জোৰোণৰ সময়ত সেয়ে আয়তীসকলে গায়-

মাৰাৰ অলঙ্কাৰ থোৱা কাতি কৰি
ঐ ৰাম, দেউতাৰাৰ অলঙ্কাৰ থোৱা হে'।
ৰামে দি পঠাইছে বিচিত্ৰ অলঙ্কাৰ
ঐ ৰাম হাতে যোৰে কৰি লোৱা হে'।।

বৰত উৎসৱৰ সময়ত তিৱা সমাজতো বৰতানী কুমাৰীগৰাকীক সীতাৰ লগত তুলনা কৰা হয়। বৰত উৎসৱৰ গীতত আয়তীসকলে গায়-

যি বেলা সাজ টুপতি হ'ল
আই সীতা গোঁসানীৰ বৰতে হ'ল
সীতা গোঁসানীৰ কামে আই আই
বুলনি সৰজিলা ৰামে সাজৈ গিলটানি
মাটি অ' নাই।।

ৰাম-সীতাক আদৰ্শ পতি-পত্নী হিচাপে নতুবা সীতাক দেৱী ৰূপত অসমৰ লোকসমাজে গ্ৰহণ কৰিলেও সেই একেখন সমাজেই ৰাম-সীতাকেন্দ্ৰিক কাহিনীক নিজা দৃষ্টিকোণেৰে বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰি গীতৰ মাজেদি ৰাম-সীতাক সমালোচনা কৰিবলৈও পাহৰা নাই। তলত উল্লেখ কৰা টোকাৰী গীতফাঁকিয়েই ইয়াৰ প্ৰমাণ -

এ সীতা শান্তি এ
তোকো মই নোবোলোঁ ভাল
সুৱৰ্ণৰ দলিচাই তোৰে গা নুজুৰায়
তোক লাগে মিৰিগৰ ছাল সীতা
তোক নুবুলিলোঁ ভাল।।

উল্লেখ্য যে এই গীতসমূহ সৃষ্টিৰ মূলতেই হ'ল অসমীয়া জনসমাজত প্ৰচলিত ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰা। ৰামকথাৰ প্ৰসাৰ আৰু জনপ্ৰিয়তা অবিহনে একোখন সমাজত এনেধৰণ লোকগীতসমূহ সৃষ্টি হোৱাটো অসম্ভৱ। প্ৰশ্ন হয় এই ৰামকথাসমূহ অসমৰ প্ৰেক্ষাপটত কেনেদৰে চৰ্চা হৈছিল অথবা ৰাম-কথা চৰ্চাৰ মাধ্যম কি আছিল? মাধৱ কন্দলীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ৰঘুনাথ মহন্তলৈকে এই কবি-সাহিত্যিকসকলে সাহিত্যক মাধ্যম হিচাপে লৈ ৰামকথাক চৰ্চা কৰিছিল। বহুক্ষেত্ৰত সেই চৰ্চাই এক সাৰ্বজনীন স্বীকৃতিও লাভ কৰিছিল। কিন্তু সেই কালত সৰহ সংখ্যক লোকেই অনাখৰী হোৱাৰ বাবে ৰামায়ৰকেন্দ্ৰিক পুথিসমূহ লোকসমাজৰ মাজলৈ নিশ্চয় পোনপটীয়াভাৱে প্ৰৱেশ কৰিব পৰা নাছিল। এই ক্ষেত্ৰত কথকতাৰ পৰম্পৰাৰে অসমৰ লোকসমাজলৈ ৰামায়ণী প্ৰভাৱ সঞ্চাৰিত হোৱাৰ সম্ভাৱনাই সৰ্বাধিক। সাক্ষৰ কোনো লোকে ব্যক্ত কৰা কাহিনী বা লোক-কথাৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ ফলতে অসমৰ লোক-সমাজৰ মাজত ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক ভাৱধাৰাই অধিক জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিলে বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমত প্ৰচলিত লোক-পৰিৱেশ্য কলা ওজা-পালিৰ প্ৰসঙ্গটোও এইক্ষেত্ৰত বিচাৰ্য বিষয়। ৰায়মন গোৱা ওজা-পালিৰ প্ৰভাৱ অসমৰ জনজীৱনত এসময়ত অতি গভীৰভাৱে প্ৰোথিত হৈ আছিল। এই ওজা-পালিত ওজা আৰু পালিৰ সহায়ত ৰামায়ণৰ একো একোটা কাহিনী অতি মনোগ্ৰাহী ভাৱে গীত-নৃত্য- সংলাপধৰ্মী কথোপকথন আৰু ৰসাল অভিনয়ৰ মাজেৰে জনসমাজৰ

মাজত উপস্থাপন কৰোৱা হৈছিল। এইক্ষেত্ৰত ৰায়মন গোৰা ওজা-পালিক কেৱল গীত-নাটকৰ সমন্বিত এক লোক-অনুষ্ঠান বোলাতকৈ জনসমাজত ৰাম-কথা চৰ্চাৰ এক জনপ্ৰিয় অনুষ্ঠান বোলাহে অধিক প্ৰাসঙ্গিক হ'ব। এনেদৰে পৰিৱেশিত কাহিনীসমূহে পুৰণি অসমৰ সহজ-সৰল জনসাধাৰণৰ মন বহু পৰিমাণে ৰাম-কথাকেন্দ্ৰিক কাহিনীৰ ফালে আকৃষ্ট কৰিছিল বুলি ভবাৰ থল আছে। এনেধৰণৰ ৰাম-কেন্দ্ৰিক লোক-কথা, ওজা-পালি নাইবা আখ্যান-উপাখ্যানসমূহে কেৱলমাত্ৰ লোকগীতৰ ক্ষেত্ৰখনতে যে প্ৰভাৱবিস্তাৰ কৰিছিল এনে নহয়। ইয়াৰ সমান্তৰালভাৱে ফকৰা-যোজনা, প্ৰবাদ-পটন্তৰ, লোক- বিশ্বাস, লোকভাষাৰ শব্দগত দিশ আদিও সমৃদ্ধ কৰিছিল। ৰাম-কথাৰ প্ৰভাৱেৰে সমৃদ্ধ এনেধৰণৰ ফকৰাৰ উদাহৰণ-

ভূত মোৰ পো প্ৰেতিনী মোৰ জী
ৰাম-লখন লগত আছে কৰিবিনো কি?

নাইবা

ৰাম ভাল ৰাম ভাল
ৰাম নহয় যামকাল। ইত্যাদি।

আনহাতে অতিসাম্প্ৰতিক কোনো ঘটনাৰ আলমত কাৰোবাক ভৱিষ্যতৰ বাবে সঁকিয়াই দিয়া হয় এই পটন্তৰটিৰ যোগেদি 'বালিলৈ যিপাত, সুগ্ৰীৱলৈও সেই একেপাটেই'। ৰামে বালীক গোপনে লুকাই শৰ মাৰি বধ কৰাৰ ঘটনাটোৰ আলমতে উক্ত পটন্তৰটিৰ সৃষ্টি হৈছে। আনহাতে অন্ত নপৰা দুখৰ গুৰুত্ব বুজাবলৈ 'ৰাৱণৰ চিতাজুই', দুৰূহ কোনো পৰীক্ষাক বুজাবলৈ 'অগ্নিপৰীক্ষা' (সীতাৰ অগ্নিপৰীক্ষাৰ কাীহনীৰ লগত জড়িত), অলীক সম্পদৰ আশাক 'মায়ামৃগ' আদি ৰাম-কথাকেন্দ্ৰিক পটন্তৰৰ ব্যৱহাৰো মন কৰিবলগীয়া। আনহাতে বিশ্বাস-ভঙ্গকাৰী আত্মীয়ক 'ঘৰ-বিভিষণ', বিগত দিনৰ জয়জয় ময়ময় অৱস্থাৰ লগত বৰ্তমানৰ দুৰৱস্থাক বুজাবৰ বাবে 'সেই ৰামো নাই, সেই অযোধ্যাও নাই' বুলি দিয়া ৰিজনিও ৰামায়ৰণৰ প্ৰভাৱেৰে পৰিপুষ্ট।

অসমীয়া লোক-ভাষাৰ ৰাম-ঠগন, ৰাম-ছাগলী, ৰাম-পাৰ, ৰাম-পিটন, ৰাম-কল আদিত 'ৰাম' পদটো শব্দৰ বিশেষণ হিচাপে ব্যৱহাৰ হৈ প্ৰকৃত শব্দৰ অৱস্থা বা পৰিমাণগত দিশৰ গুৰুত্বক বিশেষভাৱে প্ৰতিপন্ন কৰিছে। ইয়ো অসমীয়া সমাজত ৰামৰ গুৰুত্বৰে এক পৰিচায়ক। আনহাতে অসম তথা উত্তৰ-পূৰৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত থলুৱা প্ৰভাৱেৰে পৰিপুষ্ট হৈ লোক-কথাৰ ৰূপত ৰামকথাৰ চৰ্চা হৈ আহিছে। অসমীয়া লোক-সমাজত প্ৰচলিত এটি ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক লোক-কাহিনী অনুসৰি 'ফাঁট দিয়া বসুমতী পাতালে লুকাওঁ, শ্ৰীৰামৰ মুখকে নাচাওঁ' বুলি সীতাই পাতাল- প্ৰৱেশ কৰোঁতে ৰামে সীতাক বাধা দিবলৈ বসুমতী গৰ্ভত প্ৰৱেশ কৰা সীতাৰ চুলিকোচাত টানকৈ খামোচ মাৰি ধৰি ভূ-গৰ্ভৰপৰা সীতাক উদ্ধাৰ কৰিব খুজিছিল। কিন্তু অভিমানী সীতাক ঘূৰাই অনাটো পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ প্ৰতিভূ ৰামচন্দ্ৰৰ পক্ষে ইমান সহজ নাছিল। সীতাই বসুমতী মাতৃৰ গৰ্ভত প্ৰৱেশ কৰাৰ লগে লগেই বসুমতীয়ে ফাঁটটো নিচিদ্ৰৰূপে বন্ধ কৰি পেলালে। জোৰকৈ খামোচ মাৰি ধৰি থকা সীতাৰ চুলিকোচাহে মাথোঁ ৰামৰ হাতত থাকি গ'ল। সীতা-বিচ্ছেদত কাতৰ হৈ মনৰ দুখতে ৰামে নদীৰ পাৰৰ বালি গালে-মুখে সানি ক্ৰন্দন কৰিব ধৰিলে। অৱশেষত ৰামে হাতত ৰৈ যোৱা সীতাৰ চুলিকোচা নদীৰ বালিত সিঁচি দিলে। সেই চুলি যিহেতো সীতা-শান্তিৰ চুলি আছিল এতেকে ই নষ্ট নহৈ নদীৰ বালিত সেই চুলিবোৰেই সেউজীয়া একোজোপা তৃণলৈ ৰূপান্তৰিত হ'ল। লোক-কথা অনুসৰি সেই তৃণসমূহেই হ'ল আমাৰ চিৰ-পৰিচিত সেউজীয়া ঝাওবন। যিহেতু চুলিৰপৰা এই গছসমূহৰ সৃষ্টি হ'ল এতেকে সচৰাচৰ অন্য গছৰ দৰে ঝাওবনত পাতৰ সৃষ্টি নহৈ চুলিসদৃশ কেতবোৰ সেউজীয়া শাখা-প্ৰশাখাৰহে সৃষ্টি হ'ল। এই লোক-কথাটি এটা উদাহৰণহে মাত্ৰ। অসমৰ জনসমাজত এনে লোক-কথা অনেক সিঁচৰিত হৈ আছে। এই ক্ষেত্ৰত ৰাৱণৰ দূত মতা কুকুৰাৰ সাধু, সীতাই এঙাৰেৰে ৰাৱণৰ প্ৰতিকৃতি অঙ্কন কৰাৰ কাহিনী আদিৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। ৰামায়ণকেন্দ্ৰিক হ'লেও এই লোক-কথাসমূহত সম্পূৰ্ণৰূপে থলুৱা প্ৰভাৱ পৰিদৃশ্যমান।

উপসংহাৰ

সমগ্ৰ আলোচনাটিৰপৰা এই কথা প্ৰতিপন্ন হয় যে প্ৰান্তীয় ধাৰাৰ ৰামায়ণৰ প্ৰসঙ্গত ভাৰতৰ প্ৰতিটো প্ৰান্তৰ আঞ্চলিক ৰামায়ণৰ কাহিনীভাগ থলুৱা সমলেৰে আবৃত হৈ একো একোটা বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিছে। ভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত ৰামক যেনেদৰে হিন্দুৰ দেৱতা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচৰা হৈছে তাৰ সমান্তৰালভাৱে বৌদ্ধশাখাৰ ৰামায়ণী সাহিত্য আৰু ৰাম-কথাসমূহে ৰাম আৰু সমগ্ৰ ৰঘুবংশকে বৌদ্ধ-জাতকৰ অন্তৰ্গত বুলি উপস্থাপন কৰিছে। এই শাখাৰ ৰাম-কথাবিষয়ক গ্ৰন্থসমূহে ৰামক ভগৱান বুদ্ধৰে এক অৱতাৰ ৰূপে প্ৰতিপন্ন কৰিব খুজিছে। আনহাতে কেইবাখনো ৰামায়ণত ৰাম-ৰাৱণৰ যুদ্ধখনৰ গুৰি হিচাপে সীতা আৰু

ৰামৰ প্ৰণয়ক উপস্থাপন কৰি সীতাক ৰাৱণৰ কন্যা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে। অসম তথা উত্তৰ-পূৰ্ৱ প্ৰেক্ষাপটত ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰাই অন্য এক ৰূপ লাভ কৰিছে। চাবিন আলুনৰ দৰে মৌখিক ৰাম-কথাসমূহত ৰাম-সীতাৰ চৰিত্ৰত দেৱত্ব আৰোপ কৰাতকৈ এজন সাধাৰণ মানুহ হিচাপে উপস্থাপনতহে লোকসমাজে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। প্ৰান্তীয় পৰ্যায়ত ৰাম-কথা কেৱল লিখিত ৰূপতে আৱদ্ধ নাথাকি লোকায়তৰ মাজতো লোক-কথা, গীত-অভিনয়, প্ৰবাদ-পটন্তৰ, ফকৰা-যোজনা আদি লোক-সাংস্কৃতিক সমলসমূহৰ যোগেদি সম্প্ৰসাৰিত হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। এনেদৰে সম্প্ৰসাৰিত হৈ লৌকিক ৰূপপ্ৰাপ্ত হোৱাৰ ফলত ৰাম-কথা আশ্ৰয়ী উক্ত সমলসমূহত বিভিন্ন থলুৱা আঙ্গিক সংযোজিত হৈ এক স্বকীয় ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিছে, যাৰ ফলত বিশেষভাৱে উত্তৰ-পূৰ্ব ভাৰতৰ প্ৰেক্ষাপটৰ জনগোষ্ঠীয় সমাজত ৰাম-কথাৰ পৰম্পৰাক আৰু অধিক বিস্তৃত ভাৱে আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়োনীয়তা আহি পৰিছে।

প্ৰসঙ্গ-সূত্ৰ

১. *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত,* ড সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, পৃষ্ঠা- ৯৮, জুলাই ১৯৭৭

২. *ত্ৰিপুৰা বুৰঞ্জী,* শ্ৰীসূৰ্য কুমাৰ ভূঞা (সম্পাদনা), পৃষ্ঠা- ৩, ১৯৯০

প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ

ভূঞা, সূৰ্যকুমাৰ ঃ *ত্ৰিপুৰা বুৰঞ্জী,* বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগ, গুৱাহাটী, অসম, তৃতীয় সংস্কৰণ, ১৯৯০

মহন্ত, কেশদা ঃ *অসমীয়া ৰামায়ণী সাহিত্য,* প্ৰকাশক ঃ বাপচন্দ্ৰ মহন্ত, কেশদা মহন্ত, যোৰহাট, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৪

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ *অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত,*বাণী প্ৰকাশ, পাঠশালা, অসম, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৫৯

মাথে, চাম সোঙ পিঙ্গা ঃ *লিক্ চাও লামাং,* ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পাণ্ডুলিপি শাখাত সংৰক্ষিত, সপ্তদশ শতিকা

লেখক ঃ সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

ই-মেইল ঃ - chandrakamalchetia10@gmail.com

মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব আৰু মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতি

বিজয়কৃষ্ণ দলে

সংক্ষিপ্তসাৰ

শিক্ষাৰ সৈতে ভাষাৰ এক ওতপ্ৰোত সম্পৰ্ক আছে। শিক্ষাৰ্থীয়ে শিক্ষাগ্ৰহণৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰধানকৈ মাধ্যম-ভাষা হিচাপে আৰু বিভিন্ন ধৰণৰ পাৰস্পৰিক জ্ঞান-বিজ্ঞান, প্ৰযুক্তিবিদ্যা আদিৰ সম্যক জ্ঞান অৰ্জনৰ বাহক হিচাপে ভাষাৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূৰ্ণ। অসম এখন বিভিন্ন ভাষা-ভাষী, নানা জাতি-জনগোষ্ঠীৰে ভৰা ৰাজ্য। সেয়ে তুলনামূলকভাৱে ভাৰতবৰ্ষৰ আন ৰাজ্যবোৰৰ লগত অসম ৰাজ্যৰ ভাষা সমস্যা অমিল। সময় সাপেক্ষে আৰু অনুকূল পৰিৱেশৰ ভিত্তিত অসমৰ থলুৱা তথা নৃগোষ্ঠীয় ভাষাবোৰৰ বিকাশ আৰু উৎকৰ্ষ সাধনৰ পথ ক্ৰমাগতভাৱে বৃদ্ধি পাইছে। ইয়াৰে কিছুমান ভাষাই প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম হোৱাৰ উপৰি উচ্চশিক্ষা পৰ্যায়তো আধুনিক ভাৰতীয় ভাষা হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে। অসমৰ দ্বিতীয় বৃহৎ জনগোষ্ঠী মিচিংসকলৰ ভাষা শিক্ষাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতি একেবাৰেই সন্তোষজনক নহয়। 'মিচিং আগম কৌবাং' (মিচিং সাহিত্য সভা)ৰ মতে শতকৰা এশজন মিচিং বিদ্যাৰ্থী থকা প্ৰাথমিক বিদ্যালয় অসমত বাৰশৰো অধিক আছে, কিন্তু ১৯৮৫-৮৬ চনৰপৰা এতিয়ালৈকে ২৩০ টাহে মিচিং ভাষা-শিক্ষকৰ পদ চৰকাৰে সৃষ্টি কৰিছে। তেনে প্ৰেক্ষাপটত চৰকাৰে মিচিং ভাষা সম্পৰ্কত গ্ৰহণ কৰা এনে শিক্ষানীতিয়ে মিচিং ভাষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত কেনে ভূমিকা পালন কৰিছে সেয়া আজিৰ তাৰিখত বিচাৰ্য্যৰ বিষয়। গতিকে মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব আৰু মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতিৰ বিষয়ে এই গৱেষণাপত্ৰত আলোচনাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

অৱতৰণিকা

অসমৰ অন্যতম নৃগোষ্ঠী মিচিংসকলৰ এক স্বকীয় ভাষা পৰম্পৰা আছে। মিচিং ভাষা সম্পৰ্কে সচেতনভাৱে চিন্তা-চৰ্চা কৰাৰ কাম আৰম্ভ হয় বিশেষকৈ ১৯৬৮ চনৰ পিছৰপৰাহে। এই বৰ্ষতে নাহেন্দ্ৰ পাদুন আৰু টাবু টাইদৰ উদ্যোগত গুৱাহাটীত 'গুৱাহাটী মিচিং কৌবাং' গঠিত হয় আৰু সেই অনুষ্ঠানে মিচিং ভাষাৰ বিকাশ আৰু সঠিক ৰূপত প্ৰয়োগৰ বিভিন্ন কাৰ্যপন্থা গ্ৰহণ কৰে। আনহাতে ১৯৭২ চনত শিৱসাগৰ জিলাৰ দিচাংমুখত 'মিচিং আগম কৌবাং' নামেৰে এটি মিচিং সাহিত্য সভা গঠিত হয়। উল্লেখযোগ্য যে, 'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ জন্মৰ পিছৰপৰাহে মিচিংসকলে ৰোমান লিপি ব্যৱহাৰ কৰি ভাষা-সাহিত্য চৰ্চাৰ কাম আৰম্ভ কৰে আৰু মিচিং ভাষাটো শিক্ষানুষ্ঠানত মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিবলৈ চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী উত্থাপন কৰে। মিচিংসকলৰ এনে দাবীৰ ভিত্তিত ১৯৮৫ চনত অসম চৰকাৰে মিচিং ভাষাক প্ৰাথমিক স্তৰত শিক্ষণীয় ভাষা হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰে। এনেদৰে ১৯৮৭ চনৰ পৰা অসমৰ বিশেষকৈ ২৩০ খন মিচিং অধ্যুষিত অঞ্চলৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত মিচিং ভাষা প্ৰাথমিক পৰ্যায়ত (তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণী) পাঠদান আৰম্ভ হয়। মিচিং সাহিত্য সভাৰ মতে শতকৰা এশজন মিচিং বিদ্যাৰ্থী থকা প্ৰাথমিক বিদ্যালয় অসমত বাৰশৰো অধিক আছে, কিন্তু ১৯৮৫-৮৬ চনৰপৰা এতিয়ালৈকে ২৩০ টাহে মিচিং ভাষা-শিক্ষকৰ পদ চৰকাৰে সৃষ্টি কৰিছে। মিচিং ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত আৰোপ কৰা এনে শিক্ষানীতিয়ে মিচিং ভাষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত কেনে ভূমিকা পালন কৰিছে সেয়া বিচাৰ কৰি চাবলগীয়া। গতিকে ইয়াত মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব আৰু মিচিং ভাষাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতিৰ বিষয়ে বিচাৰ কৰাৰ লগতে শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

এই গৱেষণা পত্ৰৰ মূল উদ্দেশ্য হ'ল মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব আৰু মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি আৰু সমল সংগ্ৰহৰ উৎস

বিষয়টি অধ্যয়নৰ বাবে প্ৰধানকৈ বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে আৰু বিষয়ৰ সৈতে জড়িত তথ্য সংগ্ৰহ কৰোঁতে বিভিন্ন

গ্ৰন্থৰ সহায় লোৱা হৈছে। মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ সৈতে জড়িত প্ৰয়োজনীয় তথ্য 'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ নথি-পত্ৰৰ সহায় লোৱা হৈছে।

শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব

মাতৃভাষাই স্কুলীয়া শিক্ষাৰ উপযুক্ত মাধ্যম। যিটো ভাষা শিক্ষাৰ্থীয়ে সহজে বুজি পায় আৰু ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে, সেই ভাষাৰ জৰিয়তে জ্ঞান আহৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া অধিক ফলপ্ৰসু। মাতৃভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষাৰ্থীয়ে নিজৰ ধ্যান-ধাৰণা, বোধশক্তি, সৃষ্টিশীল প্ৰকাশৰ ক্ষমতা, চিন্তা আৰু বিশ্লেষণৰ ক্ষমতা সৰ্বাধিক আহৰণ কৰিব পাৰে বা অধিক সুচল হয়। কিয়নো মাতৃভাষা হৈছে শিশুৰ মন আৰু অন্তৰৰ ভাষা। যাৰ সহায়ত সকলো ভাব-অনুভূতি আৰু চিন্তা-চেতনাৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ ঘটে। মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব আৰু ইয়াৰ সপক্ষে বিভিন্নজন শিক্ষাবিদে নিজৰ মন্তব্য তথা নিজৰ চিন্তা-চেতনা ব্যক্ত কৰিছে। তলত কেইগৰাকীমান বিশিষ্ট শিক্ষাবিদৰ মাতৃভাষা সম্পৰ্কীয় মতামত দাঙি ধৰা হ'ল—

পি. বি. বালাৰ্ডে তেওঁৰ *Language and Thought* পুথিত মাতৃভাষা সম্পৰ্কে এনেদৰে লিখিছে—"যিটো ভাষাত শিশুৱে কল্পনা কৰে, নানান সপোন দেখে, সেই মাতৃভাষাত জ্ঞান দিয়া কথাটো স্কুলীয়া শিক্ষাৰ প্ৰথম অপৰিহাৰ্য্য বিষয় আৰু সেয়া মানৱ সংস্কৃতিৰ বিকাশৰো উৎকৃষ্ট মাধ্যম।"[১] প্ৰখ্যাত শিক্ষাবিদ ৰায়বাৰ্গে কৈছে—"মাতৃভাষা শিকা মানে কেৱল লিখা, পঢ়া বা শব্দৰ ভাণ্ডাৰ বৃদ্ধিৰ কথাটোকে নুবুজায়। ই হৈছে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সামগ্ৰিক ব্যক্তিত্বৰ বিকাশ সাধন কৰাৰ উৎকৃষ্ট আৰু মননশীল মাধ্যম।"[২] মহাত্মা গান্ধীয়েও মাতৃভাষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কত এনেদৰে কৈ গৈছে—"কেঁচুৱাৰ শাৰীৰিক বিকাশৰ বাবে মাকৰ গাখীৰ যিমান প্ৰয়োজনীয়, মানুহৰ মানসিক বিকাশৰ বাবেও মাতৃভাষা সিমানেই প্ৰয়োজনীয়।"[৩]

আনহাতে সাড্‌লাৰ আয়োগেও (Sadler Commission) "স্কুলীয়া শিক্ষাৰ সমগ্ৰ স্তৰতে মাতৃভাষা মাধ্যমক স্থান দিয়া উচিত" বুলি উল্লেখ কৰিছে। ঠিক সেইদৰে ৰাধাকৃষ্ণণ আয়োগে কৈছে যে, "বিদেশী ভাষা এটাক জ্ঞান আহৰণৰ মাধ্যম হিচাপে লোৱা কথাটো শিক্ষা বিজ্ঞানৰ দৃষ্টিভংগীৰেই অযুক্তিকৰ।" গতিকে এটা কথা ঠিক যে, মাতৃভাষাৰ জ্ঞান শিক্ষাৰ্থীৰ যিমানেই স্পষ্ট আৰু নিৰ্দিষ্ট হয়, সিমানেই চিন্তাশক্তিও স্বাভাৱিকতে গভীৰ হয়। বিদেশী বা আনৰ ভাষাত প্ৰকাশ কৰা জ্ঞানতকৈ নিজৰ মাতৃ ভাষাত প্ৰকাশ কৰা জ্ঞান অধিক শক্তিশালী আৰু কাৰ্যকৰী।

মাতৃভাষা মাধ্যম প্ৰসংগত মুদালিয়াৰ আয়োগে এনেদৰে মন্তব্য কৰিছে—"The Mother-tongue is the most suitable language as medium of instruction for the child beginning its study. If the same advance had taken place in regional language, as has taken place in many foreign languages, mother-tongue or regional language would have been the medium of instruction at all stage of the educational ladder."[৪]

মাতৃভাষা যে স্কুলীয়া শিক্ষাৰ এক উপযুক্ত মাধ্যম এই কথাৰ গুৰুত্ব অনুধাৱন কৰি ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা-গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদে (NCERT) 'Medium of Instruction' অনুচ্ছেদত স্পষ্টকৈ কৈছে—''The Mother tongue is the most vital factor for the children's intellectual, emotional and spiritual growth. The mother tongue is the 'mother tongue' not because it is the mother's tongue but because, like the mother, it is (the) central factor behind the nurturance of the children's mental and emotional makeup. Their perception, comprehension, response, creative expressions, thinking and analysis- all are maximally developed, therefore, through the medium of the mother tongue. The medium of instruction ideally, therefore, ought to be the mother tongue at all the stages of school education..."[৫]

হলিৰাম দাসৰ *অসমীয়া মাতৃভাষা শিক্ষণ পদ্ধতি* শীৰ্ষক গ্ৰন্থত মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে কেইটামান দিশৰ কথা উল্লেখ কৰিছে এনেদৰে[৬] — (১) মাতৃভাষাৰ মাধ্যমত আত্মপ্ৰকাশৰ স্থল, (২) মাতৃভাষা সামাজিক আৰু মানৱিক সম্পৰ্কৰ ৰক্ষাকবচ স্বৰূপ, (৩) জাতীয় আৰু বংশগত ঐতিহ্যৰ ধাৰক আৰু বাহক, (৪) মাতৃভাষা মানুহৰ অনুভূতিৰ ভাষা, (৫) শিশুৰ জীৱনত মাতৃভাষাৰ প্ৰভাৱ, (৬) মাতৃভাষা শিক্ষাৰ বাহন, (৭) মাতৃভাষা ভাব-প্ৰকাশৰ বাহন, (৮) মাতৃভাষা সৌন্দৰ্য সৃষ্টিৰ বাহন আৰু (৯) মাতৃভাষা মানসিক আৰু বৌদ্ধিক বিকাশৰ সাধক।

উল্লিখিত মন্তব্যবোৰৰ পৰা এটা কথা স্পষ্ট হ'ব পাৰি যে, মাতৃভাষা শিক্ষাদানৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য অতি ব্যাপক। মাতৃভাষা ভাষা শিক্ষাৰ মৌলিক উদ্দেশ্য হ'ল ল'ৰা-ছোৱালীক আত্মপ্ৰকাশৰ বাবে সক্ষম কৰা, ব্যৱহাৰিক জীৱনত ভাষা ব্যৱহাৰৰ দক্ষতা

আহৰণত সহায় কৰা, ভাষা-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত সৃজনীশীলতাৰ পূৰ্ণ বিকাশ সাধন কৰা। গতিকে মাতৃভাষা হ'ল ভাব, যোগাযোগ, ৰসাস্বাদন আৰু সৃজনীশীলতাৰ প্ৰধান আহিলা। উল্লেখযোগ্য যে, একোটা জাতিৰ সাহিত্য-সংস্কৃতি আৰু সমাজ-সভ্যতাৰ ওপৰত মাতৃভাষাৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱ আছে। দেশ তথা জাতিৰ সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য অধ্যয়ন আৰু পৰিচালনা কৰি লৈ যোৱাৰ যোগ্যতা মাতৃভাষাৰ দ্বাৰাহে সম্ভৱ। গতিকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক এনে যোগ্যতাৰ গৰাকী কৰি তোলাটো মাতৃভাষা শিক্ষাৰ অন্যতম লক্ষ্য। আনহাতে মাতৃভাষা শিক্ষাদানে মাতৃভাষাৰ প্ৰতি থকা দায়িত্ববোধ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মনত উপলব্ধি কৰোৱাত বিশেষভাৱে সহায় কৰে।

মিচিং ভাষা পাঠ্যপুথিৰ ৰেহ-ৰূপ

শিক্ষানুষ্ঠানত যিকোনো ভাষা বিষয়ৰ শিক্ষা প্ৰদান কৰিবলৈ হ'লে প্ৰথমে আৱশ্যেক উপযুক্ত পাঠ্যক্ৰম আৰু পাঠ্যপুথিৰ। এক বিজ্ঞানসন্মত পাঠ্যক্ৰম আৰু পাঠ্যপুথিৰ অবিহনে মাতৃভাষাৰ শিক্ষা আধৰুৱা। ***১৯৮৫*** চনৰ পৰা মিচিং ভাষা প্ৰাথমিক পৰ্যায়ত পাঠদানৰ স্বীকৃতি লাভ কৰাৰ পৰৱৰ্তী সময়ৰপৰা 'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ উদ্যোগত শিশুৰ উপযোগী কেইবাখনো মিচিং ভাষাৰ পাঠ্যপুথি প্ৰণয়নৰ কাম হাতত লয়। অৱশ্যে মিচিং সাহিত্য সভাৰ উদ্যোগত আৰু ৰত্নেশ্বৰ পৌৰ্মৈৰ সহযোগত ***১৯৮৩*** চনতেই *Posang Otsur -I* নামৰ এখন পুথি প্ৰস্তুত কৰে আৰু এই পুথিখনেই হ'ল মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ বাবে প্ৰয়োগ কৰা প্ৰথম পাঠ্যপুথি। উল্লেখযোগ্য যে, এনে পাঠ্যপুথিসমূহ প্ৰস্তুত কৰোঁতে তেওঁলোকে ৰোমান লিপি গ্ৰহণ কৰিছিল। মিচিং সাহিত্য সভাৰ উদ্যোগত প্ৰস্তুত কৰা এনে পাঠ্যপুথিবোৰত বিশেষকৈ মিচিং সমাজ-সংস্কৃতিৰ সৈতে জড়িত বিভিন্ন প্ৰসংগ দেখিবলৈ পোৱা যায়। *Posang Otsur -I* ত সন্নিৱিষ্ট শিশু উপযোগী পদ্যবোৰতো মিচিংসকলৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক, জীৱন যাপন প্ৰণালী, মিচিং লোককথা, নীতিকথা, জীৱ-জন্তু, চন্দ্ৰ-সূৰ্য আদি কথা পোৱা যায়।

'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ উদ্যোগত আৰু মিচিংসকলৰ কেইগৰাকীমান সচেতন ব্যক্তিয়ে কেইবাখনো পাঠ্যপুথি প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াইছে। বৰ্তমানলৈকে মিচিং ভাষা-শিক্ষাৰ বাবে প্ৰৱৰ্তন কৰা কেইখনমান উল্লেখযোগ্য পাঠ্যপুথি হ'ল— টাবুৰাম টাইদ আৰু নাহেন্দ্ৰ পাদুনৰ *Mising Agom Luyir* (১৯৬৮), *Mising Agom Ayyir* (১৯৬৮), ৰত্নেশ্বৰ পৌৰ্মৈৰ *Posang Otsur -I* (১৯৮৩), ইন্দেশ্বৰ পেগুৰ *Posang Otsur -II* (১৯৮৭), , নাহেন্দ্ৰ পাদুনৰ *Mising Gomlam* (১৯৮৭), সনাতন বড়ি *Poman-Moman* (১৯৯৪), ফণীন্দ্ৰনাথ দত্তবৰুৱা আৰু নাহেন্দ্ৰ পাদুনৰ *Ngoluk Moman* (১৯৯৫), হৰেন্দ্ৰনাথ দলেৰ *Akku:ké Poman* (১৯৯৭), খগেন পেগুৰ *Ko:ka Poman* (১৯৯৭), মিচিং আগম কৌবাঙৰ *Agom Aring* (২০১৫) আদি অন্যতম।

উল্লিখিত পাঠ্যপুথিসমূহৰ উপৰি শিশু উপযোগীকৈ প্ৰস্তুত কৰা কেইখনমান মিচিং ভাষাৰ পাঠ্যপুথি বা পদ্য আৰু গীতিধৰ্মী পাঠ্যপুথিও বিভিন্নজনে প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াইছে। এনে পদ্যধৰ্মী পুথিসমূহত মিচিং লোক-জীৱনৰ সৈতে জড়িত বিভিন্ন প্ৰসংগ আৰু মিচিং লোকগীত, লোককথা, মিচিংসকলৰ প্ৰব্ৰজনৰ ইতিহাস সম্পৰ্কীয় কিছুমান সৰু সৰু কাহিনী সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। এনে পুথিবোৰে শিশুৰ মনত কৌতুহল জাগ্ৰত কৰাৰ উপৰি মিচিং সমাজ-জীৱন তথা মিচিংসকলৰ লোক-জীৱনৰ সম্যক ধাৰণা দিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। শিশুৰ উপযোগী এনে কেইখনমান পুথিৰ উদাহৰণ হ'ল—ইন্দেশ্বৰ পেগু আৰু বিদেশ্বৰ দলে *Ni:tom Doksiri* (১৯৮১), ভৱ দলে *Ngok Mé:tom* (১৯৯১), ভূদ্ধেশ্বৰ দলে *édé Do:nydé édé Po:lodé* (১৯৯২), খগেন পেগু *Mé:tom* (১৯৯২), দীনকান্ত দলে *Mimang* (১৯৯৪), ত্ৰিৰঞ্জন টাইদ *Ngok Gomug Gompir* (১৯৯৯), ভৱ দলে (সম্পা.) *Do:ying* (২০০৩), টাবু টাইদ আৰু অনীল কুমাৰ পেগু (সম্পা.) *Ya:yok Do:ying* (২০০৫), হৰেন দলে *Mising Gomug* (২০০৫), ঠাকুৰ প্ৰসাদ পেগু (সম্পা.) *To:de Do:ying* (২০০৭), খগেন পেগু (সম্পা.) *Leké Do:ying* (২০১২) ইত্যাদি উল্লেখযোগ্য।

এনেদৰে ১৯৬৮ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে মিচিং ভাষা-শিক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা ভালেসংখ্যক পাঠ্যপুথি (অৱশ্যে কিছুমান পাঠ্যপুথি হিচাপে আনুষ্ঠানিকভাৱে অন্তৰ্ভূক্ত হোৱা নাই) পোৱা যায়। এইখিনিতে উল্লেখ কৰা ঠিক হ'ব যে, প্ৰাথমিক স্তৰ তথা তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ মিচিংভাষী শিক্ষাৰ্থীৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা পাঠ্যপুথিৰ সংখ্যা তাকৰ নহয়। গতিকে সমীক্ষাৰ পৰা এটা কথা ক'ব পাৰি তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা মিচিং ভাষাৰ পাঠ্যপুথিৰ সংখ্যা পৰ্যাপ্ত। মিচিং ভাষা আৰু মিচিং সমাজ-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখি প্ৰণয়ন কৰা এনে পাঠ্যপুথিবোৰে মিচিং ভাষী শিক্ষাৰ্থীক বহুখিনি উপকৃত কৰিব বুলি ভবাৰ থল আছে।

শিক্ষানুষ্ঠানত মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ অৱস্থা

১৯৮৫ চনৰপৰা বৰ্তমানলৈকে অসমৰ ২৩০ খন শিক্ষানুষ্ঠানতহে মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে।[৭] তাকো শিক্ষণীয় ওপৰঞ্চি ভাষা হিচাপেহে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে। উল্লেখযোগ্য যে, প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণী অৰ্থাৎ মাত্ৰ দুবছৰৰ এই শিক্ষা দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ পৰা প্ৰৱৰ্তন কৰিবলৈ 'মিচিং আগম কৌবাঙে' চৰকাৰক দাবী জনাই আহিছে। লগতে মিচিং ভাষাক মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি দিবলৈকো চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী উত্থাপন কৰিছে। 'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ প্ৰতিবেদনত এটা কথা স্পষ্টকৈ কোৱা হৈছে যে, মিচিং শিক্ষাৰ্থী তথা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থকা প্ৰাথমিক বিদ্যালয় ৰাজ্যত বাৰশৰো অধিক আছে। কিন্তু বৰ্তমানলৈকে **২৩০** টাহে মিচিং ভাষা শিক্ষকৰ পদ চৰকাৰে সৃষ্টি কৰাটো মনকৰিবলগীয়া। চৰকাৰৰ সঠিক কাৰ্য-আঁচনি আৰু সদিচ্ছাৰ অভাৱত মিচিং ভাষাৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা কেৱল স্বীকৃতিৰ মাজতে সীমাবদ্ধ হৈ থাকিল। ১৯৭৯ চনত চৰকাৰী পৰ্যায়ত কোন কোন মহকুমাত কিমান স্কুলত কিমান মিচিং ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আছে তাৰ তথ্যপাতি বিচৰা হৈছিল আৰু তাৰ বিভাগীয় উত্তৰত উজনি অসমৰ এখন মহকুমাৰ বিদ্যালয়সমূহৰ সহ-পৰিদৰ্শকে যিখন মহকুমাৰ মিচিং গাঁৱত অসংখ্য প্ৰাইমাৰী স্কুল আছে অথচ সেইখন মহকুমাৰ মিচিং ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সমীক্ষাৰ উত্তৰত লিখিতভাৱে জনাইছিল—"There is no Mising student within any Primary School of this Sub-Division, as such there is no School for introduction of Mising Language, at the Primary state of Education.[৮] গতিকে এনে চৰকাৰী ভুল তথ্যবোৰেও শিক্ষানুষ্ঠানত মিচিং ভাষা প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত বাধাৰ প্ৰাচীৰ হিচাপে থিয় দিব পাৰে।

'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ লগতে মিচিং সামাজিক সংগঠনবোৰৰ ভূমিকাও বৰ সন্তোষজনক নহয়। 'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ উদ্যোগত যিবোৰ প্ৰাথমিক স্কুলত মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ পাঠদান কৰি থকা হৈছে তাতো মিচিং ভাষী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নিজৰ ভাষাৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বৰ সন্তোষজনক নহয়। এইক্ষেত্ৰত কিছুমান আসোঁৱাহ নথকা নহয়। উল্লেখযোগ্য যে, বৰ্তমান কিছুমান স্কুলত মিচিং ভাষাৰ বিষয়-শিক্ষকে মিচিং ভাষী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নিজৰ ভাষা শিকাৰ প্ৰতি অনীহাৰ ফলত তথা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অভাৱত মিচিং ভাষাৰ বিষয়-শিক্ষকৰ পৰা সাধাৰণ শিক্ষক পদলৈ গুচি যাবলগীয়াও হৈছে। আনহাতে বৰ্তমান অসমৰ প্ৰায় পাঁচশৰো অধিক মিচিং ভাষা শিক্ষকে চৰকাৰী সা-সুবিধা লাভ নকৰাকৈ বিভিন্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষাদান কৰাৰ তথ্য পোৱা গৈছে।মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত কিছুমান ব্যৱহাৰিক সমস্যা দৃষ্টিগোচৰ হয়। এনে সমস্যাবোৰে শিক্ষানুষ্ঠানত মিচিং ভাষা প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত বাধা সৃষ্টি কৰিছে। যিবোৰ সমস্যা অসমৰ অন্যান্য নৃগোষ্ঠীয় ভাষাসমূহৰো প্ৰায়োগিক সমস্যা। গতিকে এনে সমস্যাসমূহৰ ভিতৰত লিপি গ্ৰহণৰ সমস্যা, উপযুক্ত পাঠ্যপুথিৰ অভাৱ, উপযুক্ত চৰকাৰী আঁচনিৰ অভাৱ, ভাষা শিক্ষকৰ অভাৱ, নতুন প্ৰজন্মৰ নিজৰ ভাষা শিক্ষাৰ প্ৰতি অনীহা আদি কাৰকসমূহে মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰধান অন্তৰায়।

বৰ্তমান অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় ভাষাবোৰক কেন্দ্ৰ কৰি সৃষ্টি হোৱা মৌলিক সমস্যাবোৰৰ ভিতৰত সংখ্যালঘুতাৰ সমস্যাও প্ৰধান সমস্যা। জনজাতীয় ভাষাবোৰ প্ৰধানতঃ সংখ্যালঘুৰ ভাষা। সেইবোৰ সমাজত শিক্ষিত হাৰ কম হোৱাৰ বাবে লেখক-লেখিকা, পাঠক আৰু প্ৰকাশকৰ সংখ্যা কম হোৱাটো স্বাভাৱিক। মিচিং ভাষাত কিতাপ-পত্ৰ ৰচিত হ'লেও পঢ়ুৱৈৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখি আৰু ব্যৱসায়ৰ দিশটো চাই প্ৰকাশকসকলে প্ৰকাশ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি নহা আৰু তেনেক্ষেত্ৰত ৰাজহুৱা অনুষ্ঠানবোৰৰ সক্ৰিয় ভূমিকা নথকা আদি কাৰকবোৰেও মিচিং ভাষা বিকাশৰ অন্যতম অন্তৰায় হ'ব পাৰে। মিচিং ভাষা স্বকীয় শব্দ সম্ভাৰেৰে সমৃদ্ধ তাত কোনো সন্দেহ নাই। কিন্তু মিচিং ভাষাৰ পৰিসৰ কম বা নিজৰ সমাজৰ মাজতে সীমাবদ্ধ। মিচিং সমাজত যিসকল শিক্ষিত লোক আছে, তাৰ অধিক সংখ্যকে অসমীয়া আৰু ইংৰাজী মাধ্যমত উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া হোৱা হেতুকে নিজৰ ভাষাৰ বিকাশৰ এক সুস্থ বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰিব পৰা নাই।

মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ বাবে ব্যৱহাৰিক জ্ঞানৰ পাঠ্যপুথিৰ অভাৱ। কিয়নো যিবোৰ পাঠ্যপুথি পোৱা যায় সেইবোৰ কেৱল প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাৰ্থীসকলক উদ্দেশ্য কৰিহে প্ৰস্তুত কৰা। বিভিন্ন জ্ঞান-বিজ্ঞান, প্ৰযুক্তিবিদ্যা আদি শিক্ষাৰ উপযোগীকৈ পাঠ্যপুথি প্ৰণয়ন কৰিলেহে মিচিং ভাষাটোৰ প্ৰয়োগিক গুৰুত্ব বৃদ্ধি পাব। অৱশ্যে বৰ্তমান মিচিং ভাষাৰ ডিপ্লমা পাঠ্যক্ৰমৰ বাবে কেইখনমান জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ পাৰিভাষিক কোষ 'মিচিং আগম কৌবাঙে' প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াইছে। গতিকে মিচিং ভাষা শিক্ষা কেৱল প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ মাজতেই সীমাবদ্ধ হৈ থাকিলে ভাষাটোৱে বিকাশ আৰু প্ৰসাৰতা লাভ কৰাটো সম্ভৱ নহয়। এক বিজ্ঞানসন্মত আঁচনি প্ৰস্তুত কৰি অসমৰ মিচিং অধ্যুষিত সকলো শিক্ষানুষ্ঠানত শিক্ষাগ্ৰহণৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিলেহে ভাষাটোৱে বিকাশ আৰু প্ৰসাৰ লাভ কৰিব।

চৰকাৰী শিক্ষানীতি আৰু মিচিং ভাষা শিক্ষাত বিজ্ঞানসন্মত নীতিৰ প্ৰয়োগ

'ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি-২০২০'এ মাতৃভাষা শিক্ষাৰ গুৰুত্ব অনুধাৱন কৰি 'য'ত সম্ভৱ হয় কমেও পঞ্চম স্তৰলৈ শিক্ষাৰ মাধ্যম মাতৃভাষা হ'ব লাগে'[৯] বুলি কৈছে। বৰ্তমান অসমত প্ৰাথমিক স্তৰত ন (৯)টা , মজলীয়া বা মধ্য ইংৰাজী বা উচ্চ বুনিয়াদী স্তৰত সাত (৭) টা আৰু মাধ্যমিক স্তৰত ছ (৬)টা ভাষা শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে।[১০] ইয়াৰে প্ৰাথমিক স্তৰত মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰা ভাষাসমূহ ক্ৰমে—অসমীয়া, বাংলা, ইংৰাজী, হিন্দী, বড়ো, মণিপুৰী, নেপালী, গাৰো আৰু মাৰ্। এই ন টা ভাষাৰ উপৰি প্ৰাথমিক স্তৰত মাধ্যম হিচাপে নহয়, কিন্তু শিক্ষণীয় ওপৰঞ্চি ভাষা হিচাপে অসম চৰকাৰে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰা ভাষাসমূহ হ'ল—মিচিং, ৰাভা, তিৱা, টাই, দেউৰী, কাৰ্বি আৰু বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী। গতিকে এতিয়ালৈকে প্ৰাথমিক স্তৰত মাধ্যম হিচাপে আৰু শিক্ষণীয় বিষয় হিচাপে মুঠ যোল্লটা (১৬) ভাষা স্বীকৃতি লাভ কৰিছে।

মজলীয়া স্তৰত মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি পোৱা সাত (৭)টা ভাষা হ'ল—অসমীয়া, বাংলা, বড়ো, মণিপুৰী, ইংৰাজী, হিন্দী আৰু নেপালী। গাৰো আৰু মাৰ্ এতিয়ালৈকে এই স্তৰত মাধ্যম হোৱা নাই। অৱশ্যে এই স্তৰৰ পৰা পিছৰ মাধ্যমিক স্তৰলৈকে গাৰো ভাষা এটা ভাষা-বিষয় হিচাপে শিক্ষাদান কৰাৰ ব্যৱস্থা আছে। মাধ্যমিক স্তৰত মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰা ছ (৬)টা ভাষা হ'ল—অসমীয়া, ইংৰাজী, বাংলা, বড়ো, হিন্দী আৰু মণিপুৰী। মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহৃত ভাষাসমূহৰ উপৰি উৰ্দু, খাচী, গাৰো, মিজো, গুৰুমুখী, চাওতালী, আও আৰু আংগামী আদি ভাষাও শিক্ষাৰ্থীসকলে হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষাৰ ভাষা-বিষয় হিচাপে বাচি ল'ব পাৰে। উচ্চতৰ মাধ্যমিক স্তৰত তিনিটা ভাষা শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে। মাধ্যম হিচাপে নহয় যদিও এই স্তৰত অসমীয়া, বাংলা আৰু হিন্দীৰ লগতে বড়ো আৰু মণিপুৰী আধুনিক ভাৰতীয় ভাষা (MIL) হিচাপে শিক্ষাদান কৰাৰ ব্যৱস্থা আছে।

আনহাতে উচ্চ শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে ইংৰাজীৰ লগতে অসমীয়া ভাষাও ১৯৭২ চনৰ পৰা মহাবিদ্যালয় স্তৰৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত মণিপুৰী ভাষা স্নাতক স্তৰলৈকে আৰু বাংলা, বড়ো আৰু হিন্দী ভাষা স্নাতকোত্তৰ স্তৰলৈকে অধ্যয়নৰ সুবিধা আছে। ঠিক সেইদৰে স্নাতকোত্তৰ পৰ্যায়ত শিক্ষাৰ মাধ্যম ভাৰতীয় ভাষাসমূহৰ বাহিৰে আন সকলো বিষয়ৰ বাবে ইংৰাজী।

কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ভাষানীতি হ'ল— (১) মাতৃভাষা, (২) আন্তৰ্জাতিক ভাষা বা লিংক লেংগুৱেজ ইংৰাজী আৰু (৩) ৰাষ্ট্ৰীয় বা ভাৰতীয় ভাষা হিন্দী। উল্লেখযোগ্য যে, অসমৰ যিবোৰ জনগোষ্ঠীয়ে চৰকাৰৰ এনে ত্ৰিভাষা সূত্ৰৰ নীতি গ্ৰহণ কৰি মাতৃভাষাৰ মাধ্যমেৰে পৰ্যায়ক্ৰমে শিক্ষা দি আহিছে সেইবোৰ জনগোষ্ঠীৰ শিক্ষাৰ্থীয়ে অসমীয়া ভাষা নপঢ়াকৈ আৰু অসমীয়া আখৰৰ লগত পৰিচিত নোহোৱাকৈ মেট্ৰিক পাছ কৰিব লগীয়া হয়। উদাহৰণস্বৰূপে মাৰ ভাষা, গাৰো ভাষাৰ কাৰণে ৰোমান লিপি আৰু বড়ো ভাষাৰ কাৰণে দেৱনাগৰী লিপি ত্ৰিভাষা সূত্ৰৰ নীতিগত শিক্ষানীতি মানি তাক গ্ৰহণ কৰাৰ ফলত এনে বিসংগতি দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। আনহাতে যিবোৰ অঞ্চলত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত ত্ৰিভাষা সূত্ৰ গ্ৰহণ কৰি মাতৃভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষা প্ৰদান কৰিব পৰা নাই, তেনে জনজাতি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰপৰা আঞ্চলিক ভাষাৰ মাধ্যম গ্ৰহণ কৰিবলৈ আঞ্চলিক ভাষাৰ লগত সম্পৰ্ক নৰখাৰ ফলত এনেবোৰ বিসংগতি দেখা গৈছে। যোৱা ১৯৭২ চনৰ পৰা অসমীয়া ভাষাক উচ্চশিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছে, কিন্তু যি বুজন পৰিমাণৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ত্ৰিভাষা সূত্ৰেৰে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া নপঢ়াকৈ মেট্ৰিক পাছ কৰি মহাবিদ্যালয় পৰ্যায় পাইছেগৈ তেওঁলোকৰ কাৰণে ইংৰাজী মাধ্যমৰ বাহিৰে নিশ্চয় অন্য মাধ্যম গত্যন্তৰ নাই। অন্য ৰাজ্যত ত্ৰিভাষা সূত্ৰ প্ৰযোজ্য হ'লেও অসমৰ ক্ষেত্ৰত অন্ততঃ ত্ৰিভাষা সূত্ৰ প্ৰযোজ্য নহয় বৰঞ্চ চতুঃভাষা বা চাৰিটা ভাষা বাধ্যতামূলকভাৱে শিকোৱা অনুকূল পৰিৱেশৰ ভাষানীতিহে প্ৰযোজ্য। এনে চতুঃভাষা সূত্ৰ হ'ল—মাতৃভাষা, আঞ্চলিক ভাষা, ইংৰাজী ভাষা আৰু হিন্দী ভাষা এই চাৰিটা ভাষা আমাৰ ভৌগোলিক পৰিৱেশৰ কাৰণে অপৰিহাৰ্য ভাষা।[১১] গতিকে অসম ৰাজ্যত চতুঃভাষা সূত্ৰ প্ৰৱৰ্তন আৰু মাধ্যম সমস্যা সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰপৰা মাতৃভাষা আৰু আঞ্চলিক ভাষাৰ মাধ্যমেৰে পৰ্যায়ক্ৰমে শিক্ষা প্ৰদান কৰি এনে সমস্যা দূৰ কৰাৰ অৱকাশ আছে।

ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰি অহা হৈছে যে, ১৯৮৫ চনত অসম চৰকাৰে মিচিং ভাষাক প্ৰাথমিক স্তৰত শিক্ষণীয় ভাষা হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছিল। কিন্তু বৰ্তমানলৈকে মিচিং ভাষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰৰ কোনো সঠিক আৰু স্থায়ী ভাষানীতিৰ প্ৰণয়ন দৃষ্টিগোচৰ নহয়। অসমৰ ৰাভা, তিৱা, কাৰ্বি, ডিমাচা, দেউৰী, বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী আদি বিকাশমুখী নৃগোষ্ঠীয়

ভাষাৰ লগতে মিচিং ভাষা আমাৰ শিক্ষা-ব্যৱস্থাত কিদৰে সন্নিৱিষ্ট কৰিলে সফল হ'ব তাৰ বিজ্ঞানসন্মত চিন্তা-চৰ্চাৰ অতি প্ৰয়োজন। অসমৰ দৰে বহুভাষিক ৰাজ্য এখনত এটা সুস্থ, দূৰদৃষ্টিসম্পন্ন, স্থায়ী ভাষা-শিক্ষা নীতি থকা প্ৰয়োজন। ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদে এটা কথা স্পষ্টকৈ কৈছে যে, যিসকল শিক্ষাৰ্থীৰ মাতৃভাষা আঞ্চলিক বা ৰাজ্যিক ভাষা নহয়, তেওঁলোকৰ ক্ষেত্ৰত আঞ্চলিক ভাষাটো প্ৰাথমিক স্তৰৰ তৃতীয় শ্ৰেণীৰ পৰাহে মাধ্যম কৰিব লাগে। তাৰ আগতে তেওঁলোকৰ মাতৃভাষাটো বিদ্যালয়ত এনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে যাতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে প্ৰথম দুবছৰ মাতৃভাষাৰ যোগেদি শিক্ষালাভ কৰাৰ পাছত তৃতীয় বছৰৰপৰা আঞ্চলিক বা ৰাজ্যিক ভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষালাভৰ ক্ষেত্ৰত স্বাভাৱিকভাৱে আগবাঢ়িব পাৰে। পৰিষদখনে সমগ্ৰ দেশৰ বাবে দিয়া পৰামৰ্শৰ সাৰমৰ্ম হ'ল—প্ৰাথমিক স্তৰৰ আৰম্ভণিৰ পৰা এটা দ্বিতীয় ভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষা আৰম্ভ কৰা অনুচিত। গতিকে অসমত বৰ্তমানে প্ৰচলিত ভাষা-শিক্ষাৰ ব্যৱস্থাৰ লগত এই অনুমোদনৰ কোনো মিল নাই।

অসম চৰকাৰে মিচিং, ৰাভা, তিৱা, দেউৰী, কাৰ্বি, ডিমাচা, বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী, টাই আদি ভাষাৰ শিক্ষা প্ৰাথমিক স্তৰৰ নিৰ্বাচিত কিছুমান বিদ্যালয়ত প্ৰৱৰ্তন কৰিবৰ কাৰণে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছে; কিন্তু এনেবোৰ ভাষাক হঠাৎ প্ৰাথমিক স্তৰত শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰাটো কিমান সম্ভৱ ভাবি চাবলগীয়া। গতিকে যিবোৰ ভাষাৰ দীৰ্ঘদিনীয়া লিখিত পৰম্পৰা নাই আৰু শৈক্ষিক ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰিবৰ বাবে উপযুক্ত পৰিভাষাৰ অভাৱ, এনে ভাষাৰ বাবে এটা প্ৰস্তুতি কালৰ প্ৰয়োজন নিশ্চয়কৈ আছে। এই প্ৰস্তুতিকালত এনেবোৰ ভাষাক মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহাৰ নকৰি কেৱল এটা ভাষা-বিষয় হিচাপেহে প্ৰৱৰ্তন কৰা উচিত। এই সময়ছোৱাত সংশ্লিষ্ট ভাষাটো মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিবৰ বাবে প্ৰস্তুতি চলাব লাগে, যাতে অংক, পৰিৱেশ-বিজ্ঞান, ৰাজনীতি, সমাজনীতি ইত্যাদি অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া বিষয়ৰ ধ্যান-ধাৰণাৰ বাবে উপযুক্ত পৰিভাষাৰ সৃষ্টি হয়। গতিকে এনে পূৰ্ব-প্ৰস্তুতি সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পাছত সংশ্লিষ্ট জনগোষ্ঠীৰ নিজৰ ভাষাটো প্ৰাথমিক স্তৰত শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰিবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰে, তেতিয়াহে চৰকাৰে ভাষাটো মাধ্যম কৰিবৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ভাষা-নীতি গ্ৰহণ কৰিব লাগে। কোনো এটা ভাষা এটা নৃগোষ্ঠীৰ মাতৃভাষা হ'লেও চৰকাৰে সংশ্লিষ্ট নৃগোষ্ঠীৰ ইচ্ছাৰ বিপৰীতে শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে জাপি দিয়াটো সঠিক নীতি কেতিয়াও নহয়। উল্লেখযোগ্য যে, এনে দৃষ্টিভংগী অনুসৰিয়ে অসম চৰকাৰে ১৯৮৫ চনত মিচিং ভাষাক তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণীত শিকিবলগীয়া ভাষা বিষয় হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছিল। 'মিচিং আগম কৌবাং' এ পূৰ্বে (আৰম্ভণিতে) চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী জনাইছিল যে, ইংৰাজী আৰু মিচিং ভাষাৰ শিক্ষা তৃতীয় শ্ৰেণীত একেলগে আৰম্ভ নকৰি মিচিং ভাষা-শিক্ষা দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি দ্বিতীয়, তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ—এই তিনিটা শ্ৰেণীৰ বাবে তিনি বছৰীয়া পাঠ্যক্ৰম হ'ব লাগে। মিচিং সাহিত্য সভাৰ দাবী আছিল—প্ৰাথমিক স্তৰৰ প্ৰথম বছৰত মাধ্যম-ভাষা (বৰ্তমানে অসমীয়া), দ্বিতীয় বছৰত মাতৃভাষা আৰু তৃতীয় বছৰত ইংৰাজী—এই ক্ৰমত ভাষা-শিক্ষা আৰম্ভ হ'ব লাগে। একে বছৰত অৰ্থাৎ তৃতীয় শ্ৰেণীত দুটা ভাষাৰ শিক্ষা আৰম্ভ কৰাতকৈ একোটা শ্ৰেণীত এটাকৈ ভাষাৰ শিক্ষা আৰম্ভ কৰিলে ভাষা শিক্ষা অধিক ফলপ্ৰসূ হ'ব বুলি 'মিচিং আগম কৌবাং'এ চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী উত্থাপন কৰি আহিছে। প্ৰণিধানযোগ্য যে, অতি সম্প্ৰতি 'মিচিং সাহিত্য সভা'ৰ লগতে 'খিলঞ্জীয়া জনজাতীয় সাহিত্য সভা, অসম (ITSSA)'এ অসম চৰকাৰ তথা মাননীয় মুখ্যমন্ত্ৰীলৈ কিছুমান নিৰ্দিষ্ট জনজাতীয় ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে প্ৰৱৰ্তন কৰিবলৈ দাবী উত্থাপন কৰি এখন স্মাৰকপত্ৰ প্ৰেৰণ কৰিছে। তেওঁলোকৰ প্ৰথম দাবীত উল্লেখ আছে যে—"...ভাৰত চৰকাৰে নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি, ২০২০ (NEP, 2020)ৰ জৰিয়তে ভাৰতীয় সংবিধানৰ ৩৫০(ক) অনুচ্ছেদ অনুসৰি ভাৰতত বসবাস কৰা প্ৰতিটো জাতি, জনজাতিৰ নিজ নিজ গৃহভাষা আৰু মাতৃভাষাৰ মাধ্যমত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে নতুন শিক্ষানীতি প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিছে। সেইমৰ্মে আগন্তুক ইং ২০২২ চনৰ শিক্ষাবৰ্ষৰ পৰাই নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি প্ৰয়োগ কৰি মিচিং, ৰাভা, দেউৰী আৰু তিৱা ভাষাক পঞ্চম শ্ৰেণীলৈ আৰু কাৰ্বি ভাষাৰ অষ্টম শ্ৰেণী, বড়ো আৰু গাৰো ভাষাক দ্বাদশ শ্ৰেণীলৈকে শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাবে প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ বাবে অসম মন্ত্ৰীসভাৰ কেবিনেটে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰি মহামান্য ৰাজ্যপালৰ অধ্যাদেশ জাৰি কৰিবলৈ খিলঞ্জীয়া জনজাতীয় সাহিত্য সভা, অসমৰ পৰা সজোৰে দাবী জনালোঁ। লগতে প্ৰাক্-প্ৰাথমিকৰ পৰা পঞ্চম শ্ৰেণীলৈকে মিচিং, ৰাভা, তিৱা, দেউৰী, ডিমাছা ভাষাৰ আৰু অষ্টম শ্ৰেণীলৈ কাৰ্বি ভাষাৰ, বড়ো আৰু গাৰো ভাষাৰ দ্বাদশ শ্ৰেণীলৈ পাঠ্যক্ৰম আৰু পাঠ্যপুথি প্ৰণয়নৰ কাম আৰম্ভ কৰাৰ বাবে অসম চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী জনোৱা হ'ল।"[১২]

ভাষা-শিক্ষকৰ পদ সৃষ্টি আৰু বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰতো চৰকাৰৰ কিছুমান ভুল নীতি পৰিলক্ষিত হয়। ভাৰতীয় সংবিধানৰ অনুসৰি (৩৫০ 'ক' অনুচ্ছেদ) সংখ্যালঘু ভাষাসমূহ প্ৰাথমিক স্তৰত শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰিলে আৰু এনে মাধ্যম-ভাষাৰ জৰিয়তে শিক্ষাদান

কৰিবলৈ সংশ্লিষ্ট এখন বিদ্যালয়ত কমেও দুজনকৈ শিক্ষক নিয়োগ কৰিব লাগে আৰু চৰকাৰে অধিক পদ সৃষ্টি কৰাৰ পৰা বিৰত থাকিব নোৱাৰে। নহ'লে এনে ব্যৱস্থাত স্বয়ং ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে হস্তক্ষেপ কৰিব পৰাৰ সাংবিধানিক ব্যৱস্থা আছে। কিন্তু বৰ্তমানলৈকে মিচিং ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰে সাংবিধানিক নীতি অনুসৰি কাৰ্যব্যৱস্থা হাতত লোৱা নাই। মিচিং সাহিত্য সভাৰ প্ৰতিবেদন মতে শতকৰা এশজন মিচিং বিদ্যাৰ্থী থকা প্ৰাথমিক বিদ্যালয় অসমত বাৰশৰো অধিক আছে, কিন্তু ১৯৮৫-৮৬ চনৰপৰা এতিয়ালৈকে ২৩০ টাহে মিচিং ভাষা-শিক্ষকৰ পদ চৰকাৰে সৃষ্টি কৰিছে। গতিকে মিচিং ভাষাৰ ওপৰত আৰোপ কৰা চৰকাৰৰ এনে শিক্ষানীতিয়ে মিচিং ভাষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰিব পৰা নাই।

মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ উন্নতিৰ বাবে এক সঠিক কাৰ্য-আঁচনি আৰু বিজ্ঞানসন্মত নীতিৰ আৱশ্যক। যি আঁচনি আৰু নীতিয়ে মিচিং ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম ৰূপে সকলো স্তৰৰ শিক্ষানুষ্ঠানত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ সক্ষম আৰু সুচল হ'ব। চৰকাৰী শিক্ষানীতিয়ে ভাষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰত অনিষ্ট কৰিব পৰা দিশসমূহ চিনাক্ত কৰি বিজ্ঞানসন্মত ভাষানীতি প্ৰয়োগ কৰিলেহে মিচিং ভাষাটো প্ৰাথমিক স্তৰ অতিক্ৰম কৰি পৰৱৰ্তী স্তৰলৈ গতি কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব। এইক্ষেত্ৰত মিচিং আগম কৌবাঙৰ ভূমিকা অধিক।

শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য সফল কৰাৰ ক্ষেত্ৰত পাঠ্যক্ৰমণিকা আৰু পাঠ্যপুথিৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূৰ্ণ। মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সকলো শ্ৰেণীৰ বাবে পাঠ্যপুথিৰ অভাৱ এতিয়াও পূৰণ হোৱা নাই। গতিকে মিচিং ভাষাত শিক্ষাৰ প্ৰত্যেক পৰ্যায়ৰ বাবে একোটা উপযুক্ত আধুনিক তথা বিজ্ঞানসন্মত আৰু সময়োপযোগী পাঠ্যক্ৰমৰ প্ৰয়োজন। বৰ্তমান জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ সৈতে জড়িত, শিক্ষানুষ্ঠান, চৰকাৰী-বেচৰকাৰী, সমাজ-ৰাজনীতি, আইন-কানুন আদিৰ লগত জড়িত বিভিন্ন পৰিভাষা মিচিং ভাষাত নিতান্তই প্ৰণয়নৰ প্ৰয়োজন। গতিকে এনেবোৰ দিশতো গুৰুত্ব দিব লাগিব। নিজৰ ভাষাত সাহিত্য সৃষ্টিৰ জৰিয়তেও মিচিং ভাষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰ ঘটাব পাৰি। এইক্ষেত্ৰত মিচিং ভাষাত সাহিত্য চৰ্চা কৰা লেখক-সাহিত্যিকৰ সংখ্যা বৰ বেছি নহয়। সাহিত্য সৃষ্টিৰ মাধ্যমেৰেও একোটা ভাষা সমৃদ্ধিশালী হ'ব পাৰে। গতিকে মিচিং ভাষাত অধিক পৰিমাণে সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাসমূহ ৰচিত আৰু বহুচৰ্চিত হ'লেহে ভাষাটো স্বাভাৱিকতে বিকাশ লাভ কৰিব।

পূৰ্বতেও উল্লেখ কৰা হৈছে যদিও পুনৰ উল্লেখ কৰা ভাল হ'ব যে, মিচিং ভাষাৰ বিকাশ, প্ৰসাৰ আৰু শিক্ষাৰ্থীক শিক্ষানুষ্ঠানত ভাষা শিক্ষা প্ৰদানৰ বাবে ভাষা-শিক্ষকৰ সংখ্যা নিচেই কম। শিক্ষক অবিহনে শিক্ষা কেতিয়াও সম্ভৱ নহয়। উল্লেখযোগ্য যে, মিচিং ভাষা-শিক্ষকসকলৰ যুগৰ সৈতে খোজ মিলাব পৰাকৈ উপযুক্ত প্ৰশিক্ষণৰ অভাৱ। গতিকে এই ক্ষেত্ৰত মিচিং সাহিত্য সভাই বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দিব লাগে আৰু তাৰ বাবে বিজ্ঞানসন্মত শিক্ষানীতি চৰকাৰৰ ওচৰত দাখিল কৰি ব্যৱহাৰিক ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। তেতিয়াহে মিচিং ভাষাৰ প্ৰতি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে আকৰ্ষিত হ'ব আৰু শিক্ষাৰ্থীৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাব। নহ'লে মিচিং ভাষাতো কেৱল চৰকাৰী স্বীকৃতিৰ মাজতে সীমাবদ্ধ হৈ থাকিব। বৰ্তমান মিচিংভাষী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিজৰ ভাষাত শিক্ষাগ্ৰহণ কৰিবলৈ অনীহা প্ৰকাশ কৰা দেখা যায়। ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ অধীনত গৱেষণা কৰা গৱেষক গকুল গগৈৰ *অসমৰ মিচিং ভাষা-সম্প্ৰদায়ৰ দ্বিভাষিক স্থিতি ঃ সমাজ-ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়ন* শীৰ্ষক গৱেষণা-গ্ৰন্থত সমীক্ষাৰ জৰিয়তে এটা কথা স্পষ্টকৈ কোৱা হৈছে যে, মিচিং ভাষী লোকৰ মাজতে নিজৰ ভাষাটোৰ প্ৰতি অনীহা বা নিজৰ ভাষা ক'বলৈ সংকোচ কৰাৰ প্ৰৱণতা ক্ৰমাৎ বৃদ্ধি পাইছে।[১৩] বহু গ্ৰামাঞ্চলত মিচিং ভাষী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণীত প্ৰৱৰ্তন কৰা মিচিং ভাষাৰ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাৰ বিপৰীতে অসমীয়া ভাষাহে গ্ৰহণ কৰা দেখা গৈছে। গতিকে এটা কথা স্পষ্ট যে, মিচিংসকলৰ মাজত নিজৰ ভাষা শিক্ষাৰ বাবে এক সুস্থিৰ আৰু অনুকূল পৰিৱেশ ৰচনা হোৱা নাই। এইক্ষেত্ৰত মিচিং ভাষা-শিক্ষকৰ সমস্যাই বাধাৰ প্ৰাচীৰ হৈ থিয় দিছে। গতিকে এই দিশত অৰ্থাৎ বিশেষকৈ গ্ৰামাঞ্চলৰ মিচিং ভাষী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ এনে মনোভংগী দূৰ কৰিব নোৱাৰিলে মিচিং ভাষা শিক্ষা কেতিয়াও সফল নহ'ব আৰু ভাষাটোৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰতো সমস্যাই দেখা দিব।

উপসংহাৰ

'মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব আৰু মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতি' শীৰ্ষক আলোচনাৰ পৰা কেইটামান দিশ স্পষ্ট হ'ব পাৰি। এনে দিশসমূহক আমি এই আলোচনাৰ সিদ্ধান্ত হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হৈছে। তলত এনে সিদ্ধান্তসমূহ সংক্ষিপ্তকৈ উল্লেখ কৰা হ'ল—

- নৃগোষ্ঠীয় পৰিচয় প্ৰতিষ্ঠাৰ ক্ষেত্ৰত ভাষাই বিশেষ ভূমিকা পালন কৰে। শিক্ষানুষ্ঠানত শিক্ষাৰ মাধ্যমেৰেহে নৃগোষ্ঠীয় ভাষাসমূহ পূৰ্ণতা লাভ কৰে।

• শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে মাতৃভাষাৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। বৰ্তমান অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় লোকসকলে নিজৰ মাতৃভাষাক মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিবলৈ প্ৰচেষ্টা অব্যাহত ৰাখিছে আৰু কিছুসংখ্যক নৃগোষ্ঠীয় ভাষাই মাধ্যম হিচাপে বা শিক্ষণীয় বিষয় হিচাপে শিক্ষানুষ্ঠানত স্বীকৃতি লাভ কৰিছে।

• ১৯৮৫ চনত মিচিং ভাষাক শিক্ষানুষ্ঠানত শিক্ষণীয় ভাষা হিচাপে চৰকাৰে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিছে। বিশেষকৈ প্ৰাথমিক স্তৰৰ তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণীতহে ইয়াৰ পৰিসৰ সীমাবদ্ধ। গতিকে বৰ্তমান মিচিংসকলৰ ভাষা শিক্ষাৰ অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়।

• মিচিং ভাষাৰ পাঠ্যক্ৰম তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণী অৰ্থাৎ প্ৰাথমিক স্তৰৰ বাবে যথেষ্ট। কিন্তু পৰ্যায়ক্ৰমে পৰৱৰ্তী স্তৰৰ শিক্ষাৰ বাবে আৰু অধিক পাঠ্যক্ৰম প্ৰণয়নৰ প্ৰয়োজন আছে। তেনে কৰিলেহে পৰৱৰ্তী সময়ত মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটাবলৈ সক্ষম হ'ব। এইক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ জ্ঞান-বিজ্ঞান, তথ্য-প্ৰযুক্তিবিদ্যা, আইন, ৰাজনীতি, সমাজনীতি আদিৰ সৈতে জড়িত উপযুক্ত পাৰিভাষিক শব্দসম্ভাৰ সৃষ্টি তথা প্ৰস্তুত কৰিলেহে ব্যৱহাৰিক দিশত মিচিং ভাষা প্ৰয়োগত সফল হ'ব।

• 'মিচিং আগম কৌবাং'ৰ তথ্য অনুসৰি বৰ্তমান অসমৰ ২৩০ খন প্ৰাথমিক স্তৰৰ বিদ্যালয়ত সমসংখ্যক ভাষা-শিক্ষক চৰকাৰে সৃষ্টি কৰিছে। কিন্তু অসমৰ দ্বিতীয় বৃহৎ জনগোষ্ঠী হিচাপে চৰকাৰৰ এনে নীতি কেৱল মাত্ৰ প্ৰহসন।

• অসম চৰকাৰৰ শিক্ষানীতিয়ে মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাব পৰা নাই।

• মিচিং ভাষী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত মিচিং ভাষা শিক্ষাৰ জনপ্ৰিয়তা আৰু আকৰ্ষণ বৰ্তমানেও বৃদ্ধি পোৱা নাই। এই দিশত 'মিচিং আগম কৌবাং' আৰু বিভিন্ন সামাজিক অনুষ্ঠানবোৰৰো যথেষ্ট কৰণীয় আছে।

• মিচিং ভাষাৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ বাবে চৰকাৰৰ দীৰ্ঘম্যাদী আঁচনি আৰু 'মিচিং আগম কৌবাঙ'ৰ এক বিজ্ঞানসন্মত নীতিৰ লগতে মিচিংসকলৰ মাজত সাহিত্য-চৰ্চাৰ এক সুস্থ বাতাবৰণ সূচনা হ'ব লাগিব; যিয়েই মিচিং ভাষাক প্ৰকৃত অৰ্থত সমৃদ্ধিশালী কৰিব।

প্ৰসংগ-সূত্ৰ

১ শৰ্মা, নাৰায়ণ.*শিক্ষাৰ নামত লুণ্ঠিত শৈশৱ.* পৃ.৭৩

২ *উল্লিখিত.* পৃ.৭৩

৩ *উল্লিখিত.* পৃ.৭৪

৪ *উল্লিখিত.* পৃ.৭৩

৫ National Curriculum Framework for school, Education, November, 2000, NCERT, New Delhi

৬ দাস, হলিৰাম.*অসমীয়া মাতৃভাষা শিক্ষণ পদ্ধতি.* পৃ.৭

৭ টাইদ, টাবু.*একুঁকি নিবন্ধ* .পৃ.২৪

৮ বৰুৱা, পৰন কুমাৰ (সম্পা.).*ভৃগুমুণি কাগয়ুঙৰ মিচিং জনজীৱন ঃ চিন্তা-বিচিত্ৰা.* পৃ.৪৮

৯ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি-২০২০ ঃ 'বহুভাষিকতা আৰু ভাষাৰ শক্তি', ৪.১১, ৪.১২

১০ Taid,Tabu.*Glimpses*.p.২২০

১১ পূৰ্বোল্লিখিত .*ভৃগুমুণি কাগয়ুঙৰ মিচিং জনজীৱন ঃ চিন্তা-বিচিত্ৰা.* পৃ.৫৭

১২ স্মাৰকপত্ৰ ঃ খিলঞ্জীয়া জনজাতীয় সাহিত্য সভা, অসম (ITSSA)', গুৱাহাটী, দিনাংক ঃ ২৮ জানুৱাৰী, ২০২২

১৩ গকুল,গগৈ.*অসমৰ মিচিং ভাষা-সম্প্ৰদায়ৰ দ্বিভাষিক স্থিতি ঃ সমাজ-ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়ন (গৱেষণা-গ্ৰন্থ)* .পৃ.২৩৬

প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ

টাইদ, টাবু ঃ *একুঁকি নিবন্ধ.*ধেমাজি ঃ মিচিং আগম কৌবাং, ২০০৭

দলে, বসন্ত কুমাৰ ঃ *অসমৰ জনগোষ্ঠী এটি পৰিচয়.*ধেমাজি ঃ অসম সাহিত্য সভা, পৃ. ২০০৯

দাস, হলিৰাম. ঃ *অসমীয়া মাতৃভাষা শিক্ষণ পদ্ধতি.*কলকাতা ঃ শ্ৰীভূমি পাবলিচিং কোম্পানী, ২০০১

বৰুৱা, পৰন কুমাৰ ঃ *ভৃগুমুণি কাগয়ুঙৰ মিচিং জনজীৱন ঃ চিন্তা-বিচিত্ৰা.* গুৱাহাটী ঃ লয়াৰ্ছ বুক ষ্টল, ২০০২

শৰ্মা, নাৰায়ণ ঃ *শিক্ষাৰ নামত লুণ্ঠিত শৈশৱ,* গুৱাহাটী ঃ শৰাইঘাট প্ৰকাশন, ২০০৪

Early Childhood Education Programme : NCERT, New Delhi, January, 2021, Print.
Taid, Tabu. Glimpses. Dhemaji : Mising Agom Kebang, 2007 print.
Kuli, Jawahar Jyoti (Ed.). The Misings Their History and Culture. Dibrugarh : Kaustubh Prakashan, 2012. Print.
National Curriculum Framework for school, Education, November, 2000, NCERT, New Delhi

মিচিং ঃ

Pait, Kesob. Ngoluk Gomsar. Gogamukh : Mising Language & Cultural Research Centre, 2009. Print.
-------------- Me:pa Potin Gugamukh. Gogamukh : Mising Agom Kebang, 2009. Print.

লেখকঃ সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, শুৱালকুছি বুদৰাম মাধৱ সত্ৰাধিকাৰ মহাবিদ্যালয়, শুৱালকুছি-৭৮১১০৩,
ই-মেইল ঃ bijoydu87@gmail.com

পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদৰ দুটা ভিন্ন ৰূপ- "মেনকা' আৰু "বীণা"

বিনীতা বৰা দেৰচৌধুৰী

সংক্ষিপ্তসাৰ

নাৰীবাদী আন্দোলন আৰম্ভ হোৱাৰ পিচৰে পৰা সংঘবদ্ধ ভাৱে পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰুদ্ধে ধাৰাবাহিক প্ৰতিবাদ চলি আহিছে বিভিন্ন মাধ্যমত। সাহিত্যও তাৰ বাহিৰত নহয়। অসমীয়া সাহিত্যতো বিভিন্ন সময়ত গল্প, নাটক, উপন্যাস আদিত পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ চলি আহিছে। এই প্ৰতিবাদ ভিন্ন ৰূপত হোৱা দেখা যায়। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ দুখনত উল্লেখযোগ্য উপন্যাস হৈছে ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াৰ 'অন্তৰীপ' আৰু অৰূপা পটঙ্গীয়া কলিতাৰ 'অয়নান্ত'। দুয়োখন উপন্যাসৰ মূল নাৰী চৰিত্ৰ দুটাই পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰুদ্ধে নিজা ধৰণে প্ৰতিবাদ কৰিছে। 'অন্তৰীপ' ৰ মেনকা আৰু 'অয়নান্ত' ৰ 'বীণা' পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰা দুটা নাৰীবাদী চৰিত্ৰ। দুয়োৰে প্ৰতিবাদৰ ধৰণ ভিন্ন। এই দুয়োটা নাৰী চৰিত্ৰৰ প্ৰতিবাদ বিশ্লেষণ কৰি চাবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে এই গৱেষণা পত্ৰত।সাহিত্যত পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰুদ্ধে কিদৰে প্ৰতিবাদ সাব্যস্ত হৈছে আৰু এনে প্ৰতিবাদত লেখকৰ মানসিকতাৰ প্ৰতিফলন কিদৰে ঘটিছে তাক দেখুৱাটোৱেই এই গৱেষণা পত্ৰৰ উদ্দেশ্য। মূল উপন্যাস দুখন আৰু প্ৰয়োজন অনুসৰি অন্যান্য উৎস আলোচনা কৰা হৈছে । বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰি আলোচনা আগবঢ়াই নিয়া হৈছে।

বীজ শব্দ ঃ নাৰীবাদ, পুৰুষতান্ত্ৰিকতা, উপন্যাস, মেনকা, বীণা, স্বাভিমান

অৱতৰনিকা

নাৰীবাদী দৃষ্টিভঙ্গীৰে সাহিত্য ৰচনাৰ প্ৰৱনতা বিংশ শতাব্দীৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা দেখা যায়। প্ৰাচীন কালৰে পৰা যদি লক্ষ্য কৰা যায়, তেন্তে দেখা যায় যে লিংগ বিভাজনৰ আধাৰত পুৰুষক প্ৰথম লিংগ বুলি অলিখিত স্বীকৃতি দিয়াৰ পৰাই সমাজত পুৰষৰ অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰাৰ নিয়ম প্ৰতিষ্ঠিত হ'ল। ইয়াকে কালক্ৰমত 'পুৰুষতান্ত্ৰিকতা' শব্দৰে বুজোৱা হ'ল। পুৰুষতান্ত্ৰিকতা প্ৰতিষ্ঠাৰ লগে লগে সমাজত নাৰীৰ অৱস্থানগত মৰ্য্যাদা অৱনমিত হোৱা পৰিলক্ষিত হ'ল। কিন্তু এটা সময়ত এই ধাৰণাৰ বিপৰীতে এক সংঘবদ্ধ প্ৰতিবাদ গঢ় লৈ উঠিল কুৰি শতিকাত, যি 'নাৰীবাদ' হিচাপে অভিহিত হ'ল। ফ্ৰয়েডে কোৱা "Anatomy is Destiny" নাৰীৰ শৰীৰেই নাৰীৰ ভৱিষ্যত নিৰ্ণয় কৰে উক্তিক ভিত্তি কৰি পুৰুষ প্ৰধান সমাজে নাৰীক বহু প্ৰাপ্যৰ পৰা বঞ্চিত কৰিবলৈ ল'লে। যাৰ ফলশ্ৰুতিত আৰম্ভ হ'ল নাৰীবাদী আন্দোলন। নাৰীসত্বা সাব্যস্ত কৰাটো নাৰীবাদৰ উদ্দেশ্য। লাহে লাহে সৃষ্টিশীল সাহিত্যৰ মাজতো নাৰীবাদী ভাৱধাৰাৰ প্ৰভাৱ পৰিবলৈ ধৰিলে। ক'ৰবাত প্ৰত্যক্ষ ভাবে আকৌ আন ক'ৰবাত পৰোক্ষভাৱে নাৰী চৰিত্ৰসমূহক নাৰীবাদৰ আলোকত চিত্ৰিত কৰাৰ প্ৰয়াস চলিল। আমাৰ এই গৱেষণা পত্ৰত অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ দুখন প্ৰখ্যাত উপন্যাসৰ দুটা প্ৰধান নাৰী চৰিত্ৰৰ মাজেৰে পুৰুষতন্ত্ৰৰ বিৰুদ্ধে কিদৰে নাৰীবাদী ভাৱধাৰাৰে প্ৰতিবাদ সাব্যস্ত কৰা হৈছে তাক দেখুৱাবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। **অন্তৰীপ উপন্যাসৰ 'মেনকা'** ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াৰ এখন অন্যতম উপন্যাস 'অন্তৰীপ'। এই 'অন্তৰীপ' উপন্যাসৰ কাহিনী 'মহীকান্ত' ক লৈ আৰম্ভ হৈছিল যদিও শেষত উপন্যাসখনৰ কাহিনীৰ কেন্দ্ৰবিন্দু হৈ পৰেগৈ মহীকান্তৰ পত্নী মেনকা। মেনকাক উপন্যাসখনৰ কেন্দ্ৰীয় নাৰী চৰিত্ৰ বুলি ক'লেও ভুল কোৱা নহয়। এটা সুসংস্কৃতিবান পৰিয়ালৰ জীয়ৰী মেনকাৰ এটা নিজস্ব ব্যক্তিত্ব আছে। যাৰ বাবে তেওঁ সকলোৰে সন্মোহনৰ পাত্ৰী হৈ পৰে।

পৰম্পৰাগত নিয়ম মানি বোৱাৰী, মাতৃ হিচাপেও মেনকাই সকলো দায়িত্ব, কৰ্ত্তব্য পালন কৰি গৈছিল। কিন্তু যেতিয়াই গিৰিয়েক মহীকান্তই ধন সম্পত্তি আৰু পুৰুষ হোৱাৰ অধিকাৰতে মেনকাক নোসোধাকৈয়ে কিৰণক বিয়া কৰাই আনিলে, তেতিয়া 'সতী-সাবিত্ৰী'ৰ পৰম্পৰাগত ধাৰণাক নেওচি মেনকাৰ প্ৰতিবাদী সত্বা জাগি উঠিছে। পুৰুষৰ একনায়কত্ববাদী আধিপত্যৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰাৰ বাবে মেনকাই নিজকে প্ৰস্তুত কৰি তুলিছে সেই সময়ৰ সমাজ তথা পৰিবেশৰ প্ৰেক্ষাপটত ভাবিব নোৱাৰা এক কাৰ্য্যৰে মেনকাই পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ প্ৰতিবাদ কৰিছে। পুৰুষে যদি পত্নী সন্তান থকাৰ পিছতো পুনৰ যৌন সুখ ল'বৰ বাবে আন অগৰাকীৰ ওচৰ চাপিব পাৰে তেন্তে নাৰীৰ ক্ষেত্ৰত তাৰ বিপৰীত কিয় হ'ব? সেয়ে, প্ৰেমত নহয় - প্ৰতিবাদৰ বাবে মেনকাই মদনৰ লগত শাৰীৰিক সম্পৰ্ক গঢ়ি তুলি পঞ্চমবাৰৰ বাবে সন্তান জন্ম দিছে আৰু মহীকান্তক সেই সন্তানৰ পিতৃ কোন সেই কথা সোধাৰ সাহস কোনোদিনেই নিদিলে। মেনকাই দেখুৱাই দিলে যে পুৰুষৰ নিচিনাকৈ নাৰীয়েও নিজৰ ইচ্ছা অনুসৰি যৌন সুখ ল'ব পাৰে। পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাত ই এক মোক্ষম আঘাত। চূড়ান্ত প্ৰতিবাদ।

যেতিয়াই মহীকান্তই পুৰুষ হোৱাৰ দম্ভেৰে কিৰণক বিয়া কৰাবলৈ ওলাই গৈছে সেই মুহুৰ্ত্ততে নাৰীত্বৰ অপমানে মেনকাক জেদী কৰি তুলিছে। মেনকা হৈ পৰিছে প্ৰতিশোধ পৰায়ণা আৰু প্ৰতিশোধৰ বাবে বাছি লৈছে এক অভাৱনীয় পথ। কাৰণ, পুৰুষতান্ত্ৰিক মনোভাবেৰে মহীকান্তই যেতিয়া নাৰীক গৰুৰ তুলনা কৰিছে, তেতিয়া নাৰী হিচাপে মেনকাৰ স্বাভিমানী সত্বা সাৰ পাই উঠিছে। মহীকান্তৰ ভাষাত "বৰ বেছি কি হ'ব? ঘৰখনত এজনী মানুহ বেছি হ'ব। হ'লে কিডাল হ'ল? যোৱা মাহততো সেইয়া আৰু এজনী গৰু কিনিলোঁ । কিটো হ'ল? গোহালিটো পাতাললৈ সোমাই গ'ল নে কি? আগৰ কেইজনীৰে সৈতে তাই জানো চেলেকা চেলেকি কৰি থকা নাই?"(অন্তৰীপ, পৃঃ **১১**) এনেবোৰ পুৰুষসুলভ দাম্ভিকতাই প্ৰতিবাদী কৰি তোলা মেনকাই সকলো দুখ, কষ্ট, অপমান সামৰি নিজকে প্ৰতিবাদী ৰূপত নতুনকৈ জন্ম দিছে - "কালি ৰাতি এজনী মানুহ মৰিল, তাইৰ আৰু কেতিয়াও আগৰ ৰূপত জন্ম নহয়। এজনী মানুহৰ জন্ম হ'ল তাই আৰু কেতিয়াও নমৰে।" (অন্তৰীপ, পৃঃ **২৫**) এগৰাকী নাৰীয়ে ব্যক্তি হিচাপে নিজকে চিনি পোৱাৰ আৰু স্বাভিমানী হৈ জীয়াই থকাৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ কৰিলে মেনকাই।

মেনকা প্ৰতিবাদী হৈ উঠিল। কিন্তু প্ৰতিবাদৰ মাধ্যম হিচাপে তাই অৱলম্বন কৰিলে এক অভূতপূৰ্ব, অনন্য পন্থা। সাধাৰণ নাৰীৰ দৰে গালি-শপনি পাৰি, কিৰণ, মহীকান্তৰ লগত কাজিয়া কৰি তাই প্ৰতিবাদ কৰা নাই। প্ৰথম প্ৰতিবাদ হিচাপে তাই মহীকান্তক সকলো শাৰীৰিক সম্পৰ্কৰ পৰা আঁতৰাই পঠিয়ালে। কিৰণ সন্তানসম্ভৱা হোৱা বুলি গম পোৱাৰ পিচত মেনকাই প্ৰতিবাদৰ চূড়ান্ত খোজটো দিলে। মহীকান্তৰ সন্তানৰ মাতৃ যদি মেনকাক নেওচি কিৰণ হ'ব পাৰে তেন্তে মেনকাৰ সন্তানৰ পিতৃ মহীকান্তক নেওচি আন এজন কিয় হ'ব নোৱাৰিব? সেই আনজন বাছি ল'লে মেনকাই মদন চোৰক। "এঘাৰ বছৰীয়া পুৰণা দেহাটো"ৰ প্ৰমাণ বিচাৰি মদনৰ কাষ চাপিল কোনো প্ৰেম নোহোৱাকৈ। গৰ্ভৱতী হ'ল মেনকা। জন্ম দিলে ধ্ৰুৱক। মহীকান্তই মেনকা সন্তানসম্ভৱা হোৱা বুলি গম পোৱাৰ লগে লগে পুৰুষতান্ত্ৰিকতাত চৰম আঘাত হানিছে ঔপন্যাসিকে যি মহীকান্তই মেনকাক বিচনালৈ মতাৰ পিচত মেনকাই নাযাঁও বুলি কোৱাত পুৰুষত্বৰ অহঙ্কাৰেৰে কৈছিল- "কিয় নাহিবি? তই মোৰ ঘৈণী হ'ব নে নহ'ব? তই মোৰ ওৱাইফ হ'ব নে নহ'ব? তোক মই খানা-পিনা দিছোঁ নে নাই? মাছ, মাংস, ঘিউ-গাখীৰ জহা চাউল দিছো নে নাই? (অন্তৰীপ, পৃঃ **৩৮**) , সেই মহীকান্তই কথাটো সুধিবলৈ মেনকাক কলঘৰলৈ মাতি নিব লগা হ'ল। মাত্ৰ এটা শব্দ সৰি পৰিল 'কেনেকৈ'? -পুৰুষতন্ত্ৰৰ ধ্বজা যেন খহি পৰিল। মেনকা যেন তাতো ক্ষান্ত হ'ব পৰা নাই। নিজক সম্পূৰ্ণভাৱে উৎসৰ্গা কৰি দিয়া নাৰীৰ মানসিকতাত, স্বাভিমানত যেতিয়া আঘাত পৰিছে, সেই নাৰীয়ে পুৰুষৰ অহমিকাক তচ্‌নচ্‌ নকৰালৈকে ক্ষান্ত হ'ব নোৱাৰে। মেনকাই মহীকান্তৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত গৰজি উঠিছে - "এটা কথা মই নিজে কৈ থওঁ । দৰকাৰ হ'লে মই নিজে সদৰি কৰিম, কিন্তু - মানুহটো কোন সেই কথাটো সোধাৰ সাহ মই আপোনাৰ কেতিয়াও হ'বলৈ নিদিওঁ। সেই কথাটো মনত ৰাখিব।........... আপোনাৰ হাতী আছিল, ঢোল-

ডগৰ আছিল, সেইকাৰণে আপুনি এজনী মানুহ মোৰ আগতে থব'হি পাৰে, তাইক মোৰ আগতে কেচুৱাৰ মাক কৰিব পাৰে। মোৰ সেইবোৰ নাই। সেইবোৰ নোহোৱাকৈ মই কি কৰিব পাৰোঁ কৰিলোঁ। কথাটো একেটাই। এতিয়া কিমান সহিব পাৰে সহি থাকক। তিল্ তিল্কৈ কথাবোৰ বুজক। (অন্তৰীপ, পৃঃ **১২৩**) নিজৰ কথাখিনি দৃঢ়ভাৱে কোৱাৰ পিছত যেতিয়া শেষত মহীকান্তৰ আগত কৈছে - "সীতা হ'বলৈ হ'লে ৰামো থাকিব লাগিব" তেতিয়াই পৰম্পৰাগত পুৰুষতান্ত্রিক সমাজৰ মনোভাৱৰ ওপৰত মোক্ষম প্রতিবাদ। এই প্রতিবাদ ব্যক্তিগত হৈয়ো সমষ্টিগত। কাৰণ, ই এটা পৰম্পৰাগত ধাৰণাৰ বিপৰীতে প্রতিবাদ। মহীকান্ত এটা মাধ্যমহে।

সময়ে মেনকাক বজ্রৰ দৰে কঠিন কৰি তুলিছে। সকলো দায়িত্ব, কর্তব্য পালন কৰাৰ পিছতো তাই মুহূর্তলৈকে ভবা নাই যে তাই কিবা ভুল কৰিছে। যেতিয়া ইন্দ্রই তাইক প্রশ্ন কৰিছে চিঠিত তেতিয়াও তাই সম্পূর্ণ দৃঢ়ভাৱে কৈছে। "মই ভুল কৰিলো বুলি তহঁতে ৰামায়ণ-মহাভাৰত পঢ়ি একেখন মুখেৰে ক'লেও মই নামানো। মই একো ভুল কৰা নাই। যি কৰিছিলো বহুত দিন ভাবি-চিন্তি তাৰ পাছত কৰিছিলোঁ।"

কিন্তু মহীকান্তৰ পুৰুষতান্ত্রিক আত্মগৰ্বী মনোভাৱৰ বিৰুদ্ধে চূড়ান্ত প্রতিবাদ কৰিলেও মেনকা মাতৃৰ মমতাৰে সমৃদ্ধ। সেয়ে কিৰণৰ ছোৱালী তিনিজনীকো মাতৃৰ মমতাৰে সামৰি লৈছে। কিন্তু তাতো সমান অধিকাৰ বিচাৰিছে ধ্রুৱক অকলশৰীয়া মহীকান্তৰ লগত থাকিবলৈ পঠিয়াই। তেওঁ যেনেকৈ মহীকান্তই আন এগৰাকী নাৰীৰ গর্ভত জন্ম দিয়া সন্তানক সামৰি ল'ব পাৰিছে - তেনেকৈ তেওঁৰ গর্ভত আন এজন পুৰুষে জন্ম দিয়া সন্তানকো মহীকান্তই সামৰি ল'ব পাৰিলেহে তেওঁৰ প্রতিবাদ সম্পূর্ণ হ'ব।

সাধাৰণ দৃষ্টিত মেনকাৰ প্রতিবাদক সমাজে সমর্থন নকৰিলেও যুগে যুগে নাৰীৰ ওপৰত চলি অত্যাচাৰ, বঞ্চনাৰ বিৰুদ্ধে ই এক দৃঢ় প্রতিবাদ। কাৰণ, ব্যক্তিসত্বা হিচাপে নাৰীৰো যৌন সুখ বিচৰাৰ অধিকাৰ আছে। সমান হ'ব লাগিব। পুৰুষ যদি একগামী হয় নাৰীও একগামী হ'ব। পুৰুষ নিজে বহুগামী হৈ নাৰীক একগামী হৈ থকাটো বিচাৰিলে তাত পুৰুষতান্ত্রিক সমাজখনৰ মনোভাৱেই প্রকাশ পাব। তেনে ধাৰণাৰ বিপৰীতে মেনকাৰ দৰে প্রতিবাদত কোনো অস্বাভাৱিকতা নাই। পুৰুষশাসিত সমাজখনত মেনকাৰ দৃঢ় প্রতিবাদে এবাৰ হ'লেও সমাজক ভাবিবলৈ বাধ্য কৰাব পুৰুষতান্ত্রিকতাৰ বিৰুদ্ধে আৰু সেইটোৱেই এই প্রতিবাদৰ সার্থকতা।

অয়নান্তৰ 'বীণা'

অৰূপা পটঙ্গীয়া কলিতাৰ এখন বলিষ্ঠ উপন্যাস 'অয়নান্ত' ৰ মুখ্য চৰিত্র বীণাৰ মাজেৰেও এক প্রতিবাদী কণ্ঠস্বৰ ধ্বনিত হৈছে। বীণাৰ প্রতিবাদ অকল পুৰুষতান্ত্রিকতাৰ বিৰুদ্ধে নহয়। ই সামাজিক অর্থহীন পৰম্পৰাৰ বিৰুদ্ধে প্রতিবাদত আৰম্ভ হৈ পুৰুষতান্ত্রিকতাৰ বিৰুদ্ধে প্রতিবাদত চূড়ান্ত ৰূপ পাইছেগৈ। বীণাই প্রথম প্রতিবাদ কৰিছে অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে। মংলুক যেতিয়া চাহাবে মাৰি পিঠি ফালি দিছে তেতিয়া বীণাই কৈ উঠিছে - "আপুনি মংলুক কিয় চাবুকেৰে মাৰিব। মানুহবোৰ নৈ পাৰ হৈ কাম কৰিবলৈ নাযায় কাৰণে মংলুক খং কৰিব কিয়? "(অয়নান্ত, পৃঃ **৬**) সাত বছৰ বয়সতে বীণাৰ প্রতিবাদী কণ্ঠ প্রথম মুখৰ হৈছিল অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে। তাৰ পিছতে তাই প্রতিবাদ কৰিছে অর্তহীন পৰম্পৰাৰ বিৰুদ্ধে। ককাকক সেৱা কৰিবলৈ কওঁতে কৈ উঠিছে - "মানুহকনো কিয় সেৱা কৰিব লাগে?" (অয়নান্ত, পৃঃ **৯**) পুৰুষতান্ত্রিক সমাজখনৰ বাধা নিষেধে বীণাৰ প্রতিবাদী সত্বাটো তিলে তিলে দৃঢ় কৰি আনিছিল। উপেন শৰ্মাৰ ঘোঁৰাত উঠি বিপদত পৰা বীণাক ককাকে যেতিয়া অকথ্য ভাষাৰে গালি পাৰিছে তেতিয়া তাই একো যুক্তি নাপালেও মনে মনে কঠিন হৈ উঠিছে। লাহে লাহে বীণাই সাহস বুটলিছে আইতাক যশোদাৰ পৰা। পুৰুষতান্ত্রিক সমাজৰ নানা বাধা নিষেধৰ মাজত থাকিও আইতাক যশোদাই মানসিক বিকাৰগ্রস্ত ৰুমাৰ ছোৱালী তগৰক বুকুত সাৱটি লৈছে আৰু আইতাকক এই ক্ষেত্রত সহযোগ কৰিছে বীণাই। জেউতি আৰু উকীলৰ ওচৰ চপা সময়তো বীণাই সমাজৰ কোনো বাধা নিষেধ মনা নাই। সমাজৰ অর্থহীন অবিচাৰক বীণাই সদায় আঙুলি টোৱাইছে। জয়ন্ত চলিহাৰ লগত পৰিয়ালৰ জোৰত বিয়াত

বহিবলৈ বাধ্য হ'লেও জয়ন্ত চলিহাৰ সকলো কু-কৰ্মৰ প্ৰতিবাদ বীণাই কৰি আহিছিল। যেতিয়া নিজৰ কন্যাসম তগৰক ধৰ্ষণ কৰিছে তেতিয়াই বীণাই নাৰীত্বৰ অপমান সহিব নোৱাৰি ঘৰ এৰি গুছি গৈছে আৰু চূড়ান্ত প্ৰতিবাদ কৰিছে। আনকি পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ চিৰাচৰিত পৰম্পৰা মতে সন্তানৰ ওচৰতো নমনীয় হোৱা নাই। তথাপি বীণা দৃঢ় নিজৰ সিদ্ধান্তত। স্বাভিমানী বীণাই সেয়ে কৈ উঠে "সিহঁতৰ মুখ কেইখন কেনেকৈ মোৰ লগে লগে থাকে কোনে বুজিব আই? সিহঁতৰ ভালৰ কাৰণে মই মৰিবও পাৰো। কিন্তু সিহঁতে মোৰ ওচৰলৈ মাকজনী বুলি বিচাৰি আহক। ভাত এমুঠি দি ভৰিৰ তলত ৰাখিব পৰা বুঢ়ী এজনী বিচাৰি আহিলে, সিহঁতে মোক নাপায়।" (অয়নান্ত, পৃঃ **২৬৭-৬৮**)। মনৰ মাজত সাহস হিচাপে কঢ়িয়াই লৈ ফুৰা মেক্‌ফাৰলীনৰ মৃত্যুৰ খবৰ পাই বীণা ভাঙি পৰিছে, সকলো যেন শেষ হৈ গ'ল। তথাপি বীণাৰ লগত তগৰ আছে, আছে মুক্ত বদাহ। বীণাৰ প্ৰতিবাদ আচলতে সমষ্টিগত প্ৰতিবাদ। নাৰীৰ বাবে সমাজে বান্ধি দিয়া অন্ধ ৰীতি-পৰম্পৰাৰ বান্ধোনৰ বিৰুদ্ধে খোজে প্ৰতি প্ৰতিবাদ কৰি অহা বীণা এটা শক্তিশালী প্ৰতিবাদী নাৰী চৰিত্ৰ পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ বিৰুদ্ধে।

সামৰণি

সাহিত্যৰ মাজেৰে সমাজৰ দৃষ্টিভঙ্গীয়েই প্ৰতিফলিত হয়। 'অন্তৰীপ' আৰু 'অয়নান্ত' উপন্যাস দুখনৰ কাহিনী ভিন্ন হ'লেও মুখ্য চৰিত্ৰ মেনকা আৰু বীণা যেন ক'ৰবাত একেই। দুয়োটা চৰিত্ৰই প্ৰচলিত সমাজৰ ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰিছে। পুৰুষতান্ত্ৰিকতাই বিচৰা ধৰণে নিজৰ পৰিচয় দিব নিবিচাৰি দুয়োটা চৰিত্ৰই নিজৰ পৰিচয় বিচাৰিছে। নিজৰ স্বাভিমান অটুট ৰাখিবলৈ দুয়োটা নাৰী চৰিত্ৰই পৰম্পৰাৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰিছে। যদিও প্ৰতিবাদৰ ভাষা বেলেগ তথাপি দুয়োটা নাৰী চৰিত্ৰই বিচাৰিছে নাৰী হিচাপে নিজস্ব পৰিচয় আৰু সন্মান।

প্ৰসংগ-সূত্ৰ

১/ অন্তৰীপ ঃ ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া - চতুৰ্থ সংস্কৰণ, **২০১৩**

২/ অৰূপা পটঙ্গীয়া কলিতা - চতুৰ্থ সংস্কৰণ, **২০০৩**

প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ

গগৈ, মন্দিৰা ঃ অসমীয়া উপন্যাসৰ নাৰী চৰিত্ৰ, পূবাঞ্চল প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ২০১৭

ঠাকুৰ, ড° নগেন ঃ এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, ২০১৭

দত্ত, জয়ন্ত, গীতাশ্ৰী শইকীয়া ঃ একবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া উপন্যাস, অসম বুক ট্ৰাষ্ট, জানুৱাৰী, ২০২০

দত্ত, ৰত্না ঃ নাৰীবাদ, তত্বকথা আৰু সাহিত্য প্ৰসঙ্গ

দেৱী , ড° মাৰী ঃ অসমীয়া উপন্যাসত নাৰীবাদ

লেখকঃ সহযোগী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, ভট্টদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়, বজালী

ই-মেইল ঃ binitabora68@gmail.com

শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত নাৰী ঃ সীতা চৰিত্ৰৰ বিশেষ উল্লিখনেৰে

অনুভূতি গায়ন

সংক্ষিপ্তসাৰ

এই গৱেষণাপত্ৰখনিৰ বাবে আমাৰ নিৰ্বাচিত বিষয়টি হৈছে— “শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত নাৰী--সীতা চৰিত্ৰৰ বিশেষ উল্লিখনেৰে।” শংকৰদেৱৰ সমগ্ৰ সৃষ্টিত ভালে সংখ্যক পুৰুষ আৰু নাৰী চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ ঘটিছে। তেওঁৰ ৰচনা ৰাজিত কাহিনীৰ গতি আৰু তাৰ আয়তনলৈ লক্ষ্য ৰাখি চৰিত্ৰৰ সংখ্যা কম বেছি হ'লেও শংকৰদেৱে পুৰুষ চৰিত্ৰৰ সমান্তৰাল ভাৱে নাৰী চৰিত্ৰকো গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে। আজিৰ পৰা প্ৰায় ছশ বছৰৰ আগতে নাৰীক এনেদৰে মৰ্যাদা প্ৰদান কৰাটো মধ্যকালীন সমাজ ব্যৱস্থাত এক বিৰল ঘটনা। শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত উদ্ভাসিত হৈ থকা এই নাৰী চৰিত্ৰ সমূহৰআধাৰ ভূমি হৈছে ৰামায়ণ, মহাভৰত, পুৰাণ আদি। তেওঁ সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ বাবে গ্ৰহণযোগ্য আৰু বোধগম্য হোৱাকৈ চৰিত্ৰ সমূহ সজাই তুলিছিল। কাৰণ তেওঁৰ উদ্দেশ্য আছিল ধৰ্মৰ প্ৰতি মানুহৰ বিশ্বাস সবল কৰাৰ লগতে এখন শৃংখলিত সমাজৰ গঢ় দিয়া। তেনে এখন সমাজ তেতিয়াহে গঢ় লৈ উঠিব পাৰে যেতিয়া পুৰুষ আৰু নাৰীক সমস্থান সমমৰ্যাদা আৰু সম অধিকাৰ প্ৰদান কৰা হয় আৰু লগে লগে পুৰাণ আদিৰ পৰা গ্ৰহণ কৰা চৰিত্ৰবোৰকো এনে থলুৱা ৰূপত সজাই তুলিব লাগে যিসমূহ সৰ্বসাধাৰণৰ তেনেই চিনাকি চৰিত্ৰ হৈ পৰে। শংকৰদেৱ এনেবোৰ কৰ্মত সিদ্ধহস্ত আছিল বাবেই তেওঁৰ সৃষ্টি ৰাজিয়ে অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে সৰ্বসাধাৰণৰ পৰা বিপুল জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছিল।তেওঁ এনেধৰণৰ কৌশলেৰে সজাই তোলা এটি বিশেষ চৰিত্ৰ হৈছে সীতা—ৰামৰ ধৰ্ম পত্নী, ৰামায়ণৰ নায়িকা। শংকৰদেৱৰ দুটি সৃষ্টি কৰ্মত সীতাক নায়িকাৰূপে অংকন কৰিছে। গ্ৰহীতাৰ ফালৰ পৰা দুয়োটি কৰ্মই বেলেগ। এটি হৈছে নাট ৰামবিজয়, আনটি হৈছে কাব্য উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণ। এটিৰ আছে চাক্ষুস আৱেদন আৰু আনটিৰ আছে শ্ৰুতিৰ আৱেদন।গতিকে আমাৰ গৱেষণা পত্ৰখনিত সীতাৰ চৰিত্ৰটি শংকৰদেৱে কেনেদৰে বিচিত্ৰ ৰূপত সজাই তুলিছে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব। লগতে ৰামবিজয় নাট আৰু উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণৰ সীতাৰ মাজত এটি তুলনামূলক আলোচনাও আগবঢ়োৱা হ'ব।গৱেষণা পত্ৰখনি পাঁচটা অধ্যায়ত বিভক্ত কৰা হৈছে। প্ৰথম অধ্যায়ত শংকৰদেৱৰ সৃষ্টি ৰাজিৰ চমু পৰিচয়, দ্বিতীয় অধ্যায়ত শংকৰদেৱৰ কাব্য আৰু নাটত নাৰী চৰিত্ৰ, তৃতীয় অধ্যায়ত ৰামবিজয় নাটত সীতা চৰিত্ৰ, চতুৰ্থ অধ্যায়ত ৰামায়ণৰ উত্তৰাকাণ্ডত সীতা চৰিত্ৰ, পঞ্চম অধ্যায়ত এটি তুলনামূলক আলোচনা।

বীজ শব্দ ঃ শংকৰদেৱ, নাৰী, সীতা, তুলনা

অৱতৰনিকা

শংকৰদেৱৰ সৃষ্টি কৰ্মত বিশেষভাৱে কাব্য আৰু নাটকত ভালেখিনি নাৰী চৰিত্ৰ চিত্ৰিত হৈছে। এই চৰিত্ৰসমূহ শংকৰদেৱৰ নিজা সৃষ্টি নহ'লেও তেওঁ বহুমুখী প্ৰতিভাৰ বলত চৰিত্ৰ সমূহক স্বকীয় ৰূপত গঢ় দিছে। ফলত চৰিত্ৰ সমূহে মুখ্য পৰিচয়ৰ উপৰিও পত্নী, ভগ্নী, মাতৃ, শাহু, বোৱাৰী, জীয়ৰী আদি ঘৰুৱা সম্পৰ্কৰ ছবিখনো নিখুঁতকৈ অংকন কৰিছে। কিন্তু মনকৰিবলগীয়া

কথা যে চৰিত্ৰবোৰ পৰিৱেশ পৰিস্থিত অনুযায়ী নিজ নিজ কৰ্ম সম্পাদন কৰিলেও তেওঁলোক সকলোৱে কৃষ্ণৰ পৰম ভক্ত। সেইবাবে তেওঁলোকৰ জীৱনো হৈ পৰিছে কৃষ্ণ কেন্দ্ৰিক। ৰামবিজয় নাটত ৰাম নায়ক হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত হ'লেও ৰামক কৃষ্ণৰ অন্য এক অৱতাৰ হিচাপেহে দেখুওৱা হৈছে।

মানৱীলীলাক ৰূপদান কৰিবলৈ কৃষ্ণক কাব্য আৰু নাটত নায়কৰূপে ৰূপায়ন কৰাৰ বিপৰীতে বিভিন্ন লক্ষণযুক্ত নায়িকাক নাট আৰু কাব্যৰ মাজত অৱতীৰ্ণ কৰোৱা হৈছে। শংকৰদেৱৰ নাট আৰু কাব্যৰ প্ৰতিটি নাৰী চৰিত্ৰক সুকীয়া সুকীয়া চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰে সজাই তোলা হৈছে। বিশেষকৈ প্ৰত্যেকেই নাট্যকাৰৰ ৰুচি অনুযায়ী আৰু নাট্য প্ৰয়োজন চৰিতাৰ্থ কৰিবলৈ নিজৰ নিজৰ তাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য অক্ষুণ্ণ ৰাখি নাট সমূহত ভূমিকা পালন কৰি গৈছে। প্ৰতিটি নাৰী চৰিত্ৰত নিজৰ চাৰিত্ৰিক লক্ষণসমূহ পৰিস্ফূট হোৱাৈলে লক্ষ্য ৰাখি শংকৰদেৱৰ দ্বাৰা সৃষ্ট নাৰী চৰিত্ৰসমূহে অলংকাৰ শাস্ত্ৰই নিৰ্দ্দেশ কৰা বহুতো স্বৰূপ লক্ষণ ধৰি ৰখা বুলি ক'ব পৰা যায়।

শংকৰদেৱৰ কাব্য আৰু নাটত সন্নিৱিষ্ট হোৱা মুখ্য নাৰী চৰিত্ৰ সমূহৰ ভিতৰত সীতা অন্যতম। ৰামবিজয় নাটত সীতা জনকৰ জীয়াৰী, ৰামচন্দ্ৰৰ পত্নী, দশৰথ-কৈশল্যাৰ বোৱাৰী, ভৰত-লক্ষ্মণ আদিৰ বৌয়েকৰ চৰিত্ৰ ৰূপায়ন কৰাৰ দৰে উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণতো একেই ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ হৈছে। কিন্তু উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণত সীতাই লৱ-কুশৰ জন্মৰে মাতৃত্বৰ গৌৰৱ অৰ্জন কৰিছে। ৰাম-বিজয় নাটত এটি স্বাভাৱিক নাৰী চৰিত্ৰ ৰূপায়ণ কৰাৰ বিপৰীতে উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণত দুৰ্ভাগ্যক সাৱটি লৈ সীতাই আত্মজাহ দিবলৈ বাধ্য হৈছে।গতিকে আমাৰ গৱেষণা পত্ৰখনিত সীতা চৰিত্ৰৰ সবিশেষ আলোচনা কৰি শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিত সীতা কি ৰূপত উদ্ভাসিত হৈছে সেই সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়োস কৰা হ'ব।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব আৰু উদ্দেশ্য

আধুনিক সময়ত নাৰী সম্পৰ্কীয় অধ্যয়ন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় হিচাপে চিহ্নিত হৈছে। নাৰী সম্পৰ্কে ব্যৱহৃত অৱলা, দুৰ্বলা, নিষ্পেষিতা আদি অভিধাবোৰৰ ব্যৱহাৰ কমি আহিছে। শংকৰদেৱৰ সমকালীন সমাজত নাৰীক কেনে দৃষ্টিৰে চোৱা হৈছিল সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ শংকৰদেৱ সৃষ্ট নাৰী চৰিত্ৰ, বিশেষভাৱে সীতাক অৱলম্বন কৰি আলোচনা কৰাৰ উদ্দেশ্যই পত্ৰখনি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। বৰ্তমান সময়ত নাৰী নিৰ্যাতন সম্পৰ্কীয় না না বা বাতৰি প্ৰচাৰ মাধ্যমত প্ৰচাৰ হৈ থকাৰ বিপৰীতে মধ্য যুগীয় সমাজ ব্যৱস্থাত বিশেষভাৱে শংকৰদেৱে নাৰীক স-সন্মানে প্ৰকাশ কৰা কথাটো অতিশয় গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু আদৰণীয়া বিষয়। সেয়েহে পত্ৰখনিত উপৰিউক্ত বিষয় কেইটি সবিশেষ আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

গৱেষণা পত্ৰখনি প্ৰস্তুত কৰোতে মূলতঃ বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। লগতে বিষয় বস্তুৰ লগত সংগতি ৰাখি তুলনাত্মক পদ্ধতিৰো আশ্ৰয় লোৱা হৈছে। তথ্য সংগ্ৰহণৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰাথমিক উৎস হিচাপে অধ্যয়নৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

গৱেষণা পত্ৰখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে ৰাম-বিজয় নাট, উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণৰ লগতে অন্যান্য প্ৰাসংগিক পুথি, প্ৰবন্ধ আদি অধ্যয়ন কৰা হৈছে।

শংকৰদেৱৰ সৃষ্টি ৰাজিৰ চমু পৰিচয়

জাতি-ধৰ্ম-বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে সকলোকে একত্ৰিত কৰি নৱ-বৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰেৰে বৃহৎ অসমীয়া সমাজ গঠন কৰা শংকৰদেৱ আছিল কলা-সংস্কৃতিৰ সাধক। "অসমৰ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত শংকৰদেৱৰ বহুমুখী দানৰ কথা বাদ দিলেও কেৱল সাহিত্য ক্ষেত্ৰত যি দি গ'ল সেয়েই তেখেতক অমৰত্ব দান কৰাৰ পক্ষে যথেষ্ট ।[১]

সমালোচকসকলে শংকৰদেৱৰ সৃষ্টি ৰাজিক ছটা ভাগত ভাগ কৰিছে —

১। কাব্য

২। ভক্তিতত্ত্ব প্ৰকাশক গ্ৰন্থ

৩। অনুবাদমূলক

৪। অংকীয়া নাট

৫। গীত

৬। নাম প্ৰসংগ

১। **কাব্য ঃ** কাব্যকাৰ হিচাপে চিহ্নিত হোৱাৰ আগেয়ে শংকৰদেৱে গুৰু গৃহত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি থকাৰ সময়তে "কৰতল-কমল" নামৰ শ্লোকেৰেই নিজৰ কাব্য প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিবলৈ সক্ষম হৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত ধৰ্ম প্ৰচাৰক মুখ্য হিচাপে লৈয়ো তেওঁ ছখনকৈ কাব্য ৰচনা কৰি সাহিত্যৰ উৰাল চহকী কৰিলে। হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যান তেওঁৰ প্ৰথম কাব্য, ইয়াৰ পিছৰ পাঁচখন কাব্য যথাক্ৰমে— ৰুক্মিণী হৰণ, বলিছলন, অমৃত মথন, অজামিল উপাখ্যান আৰু কুৰুক্ষেত্ৰ।

২। **ভক্তিতত্ত্ব প্ৰকাশক গ্ৰন্থ ঃ** শংকৰদেৱৰ সমূহ সৃষ্টিৰ মূল উদ্দেশ্যই হৈছে একান্ত ভক্তিৰ যোগেদি কৃষ্ণৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰা। তেওঁৰ সকলো ৰচনাতে না না আখ্যান উপাখ্যান আদিৰ যোগেদি সৰ্বসাধাৰণৰ হৃদয় ভক্তি ভাৱত নিমজ্জিত কৰি তুলিছিল। কিন্তু ইয়াৰ বিপৰীতে ভক্তি প্ৰদীপ, ভক্তি ৰত্নাকৰ, নিমি-নৱ-সিদ্ধ-সংবাদ আৰু অনাদিপতনত ভক্তিতত্ত্ব সম্পৰ্কীয় উপদেশৰ জৰিয়তেহে কাহিনী সৃষ্টি কৰিছে। সেয়েহে এই চাৰিওখন কাব্যক মূলতঃ ভক্তিতত্ত্ব প্ৰকাশক গ্ৰন্থ বুলিহে কোৱা হয়। ইয়াৰ ভিতৰত ভক্তিৰত্নাকৰ গ্ৰন্থখন সংস্কৃত ভাষাত ৰচিত। এই গ্ৰন্থ সমূহ গূঢ়তত্ত্ব সম্পৰ্কীয় হোৱাৰ বাবে সৰ্বসাধাৰণলোকৰ সহজে বোধগম্য নহয়।

৩। **অনুবাদমূলক ঃ** বৈষ্ণৱ সাহিত্য প্ৰায় বিলাকেই অনুবাদমূলক। শংকৰদেৱে ভাঙনি কৰা ৰচনা সমূহো অনুবাদমূলকেই। কিন্তু প্ৰায় বিলাক ৰচনাতেই তেওঁ থলুৱা ৰহন সানি ইয়াক জাতে পাতে অসমীয়া কৰণ কৰিছে। মৌলিক প্ৰতিভাৰ বিচক্ষণ দক্ষতা থকাৰ পিছতো কেইখনমান ৰচনাত তেওঁ মূলৰ প্ৰতিহে বিশেষ লক্ষ্য ৰাখিছে। বঢ়া-টুটা নকৰাকৈ এনেদৰে ৰচনা কৰা তেওঁৰ অনুবাদমূলক গ্ৰন্থসমূহ হৈছে— ভাগৱতৰ প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় স্কন্ধ, ষষ্ঠ স্কন্ধৰ অজামিল উপাখ্যান, অষ্টম স্কন্ধ বলিছলন আৰু

অমৃত মথন, দশম, একাদশ আৰু দ্বাদশ স্কন্ধ ভাগৱত আৰু ৰামায়ণৰ উত্তৰাকাণ্ড।

৪। **নাট ঃ** শংকৰদেৱৰ সৃষ্ট অংকীয়া নাট অসমীয়া সাহিত্যতেই নহয়, বিশ্ব নাট্য সাহিত্যৰে এক অভূতপূৰ্ব সংঘটনা। ভক্তি ভাৱত অৱগহন কৰোৱাৰ লগতে লোক বিনোদনৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখি 'চিহ্নযাত্ৰা' অভিনয়ৰে সমজুৱাক চমৎকৃত কৰিছিল। জনসাধাৰণৰ অগাধ সঁহাৰি লাভ কৰি তেওঁ পৰৱৰ্তী সময়ত ছখনকৈ নাট ৰচনা কৰিলে। তেওঁৰ নাটকেইখন হ'ল— পত্নী প্ৰসাদ, কালিদমন, কেলিগোপাল, পাৰিজাত হৰণ, ৰুক্মিণী হৰণ আৰু ৰাজবিজয়।

৫। **গীত ঃ** নাটৰ দৰে শংকৰদেৱ বিৰচিত গীত সমূহো অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ আপুৰুগীয়া সম্পদ। এই গীত চাৰি প্ৰকাৰৰ — বৰগীত, ভটিমা, টোটয় আৰু চপয়। সুৰ, ৰাগ, তাল, লয় আদিৰে আৱদ্ধ কৰা এই গীত সমূহৰো মূল উদ্দেশ্য হৰি ভক্তি। উচ্চ অধ্যাত্মিক ভাৱ সম্পন্ন এই গীত সমূহ ধ্ৰুপদী বা মাৰ্গীয় সংগীতৰ অন্তৰ্ভূক্ত। সেইবাবেই এই গীত সমূহক সাধাৰণ গীত বুলি নকৈ 'বৰগীত আখ্যাৰে বিভূষিত কৰা হৈছে।

৬। **নাম প্ৰসংগ মূলক গ্ৰন্থ ঃ** নাম প্ৰসংগ শংকৰী সংস্কৃতিৰ অবিচ্ছেদ্য অংগ। শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনেই ভক্তিৰ শ্ৰেষ্ঠতম উপায় হিচাপে শংকৰদেৱে প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবেই নামঘৰ, সত্ৰ আনকি ঘৰুৱা ভাৱেও শংকৰী সংস্কৃতিৰ অনুৰাগী হ'লে নাম প্ৰসংগ কৰা কাৰ্যক গুৰুত্ব দি আহিছে। নাম প্ৰসংগৰ উপযোগীকৈ শংকৰদেৱে দুখন পুথি ৰচনা কৰিছিল কীৰ্ত্তন আৰু গুণমালা। কীৰ্ত্তনত কাব্য গুণ আৰু ভক্তিতত্ত্ব একেটা স্তৰলৈ উন্নীত হৈছে। আনহাতে গুণমালা আকাৰত কীৰ্ত্তনতকৈ যথেষ্ট সৰু যদিও ইয়াৰ মূল্য ভাগৱতৰ সমান। গুণমালা ছয় আখৰীয়া কুসুমমালা ছন্দত ৰচিত। সেয়ে ইয়াক কুসুকমালা বুলিও কোৱা হয়।

শংকৰদেৱৰ ৰচনা ৰাজিৰ পৰিসৰ ইমান বিস্তৃত যে তাক নিৰ্দ্দিষ্ট সীমা ৰেখাৰ ভিতৰত আলোচনা কৰিব পৰা নাযায়। গৱেষণা পত্ৰৰ বিধি বিধান আৰু আওঁতালৈ লক্ষ্য ৰাখি শংকৰদেৱৰ ৰচনা ৰাজিৰ চমু পৰিচয় আগবঢ়োৱা হ'ল।

শংকৰদেৱৰ কাব্য আৰু নাটত নাৰী চৰিত্ৰ

সাহিত্যৰ মুখ্য উপাদানেই হৈছে চৰিত্ৰ। লিংগ বিভাজন অনুযায়ী চৰিত্ৰ সমূহক নাৰী আৰু পুৰুষ এই দুই ভাগত বিভক্ত কৰা হয়। প্ৰায় সকলো সাহিত্যতে এই দুয়োবিধ চৰিত্ৰই প্ৰাধান্য লাভ কৰে। শংকৰদেৱৰ সাহিত্য ৰাজিতো পুৰুষৰ সমানেই নাৰী চৰিত্ৰয়ো প্ৰাধান্য পাইছে। শংকৰদেৱে কাব্য আৰু নাটত নাৰী চৰিত্ৰ সমূহক বিচিত্ৰ ৰূপত সজাই তুলিছে আৰু উচ্চ আসনত স্থাপন কৰিছে। এই কথাৰ পৰাই বুজিব পাৰি যে শংকৰদেৱে নাৰীক মৰ্যাদা প্ৰদান কৰাৰ লগতে পুৰুষৰ সৈতে সম অধিকাৰ দি এক সামাজিক সমতা স্থাপনত গুৰুত্ব দিছে।এইখিনিতে এটা কথা উল্লেখযোগ্য যে শংকৰদেৱ বিৰচিত নাট সম্পৰ্কে সমালোচকৰ মাজত দ্বিমত নাই যদিও কাব্য সম্পৰ্কে ভিন্নজনে ভিন্ন মত আগবঢ়াইছে —

ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাৰ মতে শংকৰদেৱ বিৰচিত কাব্য কেইখন হৈছে — হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যান, ৰুক্মিণী হৰণ কাব্য, বলিছলন, অমৃত মথন, অজামিল উপাখ্যান আৰু কুৰুক্ষেত্ৰ। ড° শৰ্মাই ভক্তিতত্ত্ব প্ৰকাশক গ্ৰন্থ সমূহ নিলগাই আলোচনা কৰিছে। কিন্তু শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ সংঘৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত বাক্যামৃতত কাব্য আৰু ভক্তিতত্ত্ব মূলক গ্ৰন্থক কাব্যৰে অন্তৰ্ভূক্ত কৰিছে। এই গ্ৰন্থত নিমি-নৱ-সিদ্ধ সংবাদ, ভক্তি প্ৰদীপ, হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যান, ৰুক্মিণী হৰণ, কুৰুক্ষেত্ৰ, ৰামায়ণৰ উত্তৰাকাণ্ড আৰু ৰাজ ভটিমা কেইটিক ইয়াৰ অন্তৰ্ভূক্ত কৰিছে। আনহাতে কেশৱানন্দ দেৱ গোস্বামীৰ দ্বাৰা সম্পাদিত 'কীৰ্ত্তনঘোষা আৰু নামঘোষা'ৰ অৱতৰণিকাত হৰিশ্চন্দ্ৰ

উপাখ্যান আৰু ৰুক্মিণী হৰণক কাব্যৰূপে উল্লেখ কৰিছে। মহেশ্বৰ নেওগ, যতীন্দ্ৰ নাথ গোস্বামী আদি বিশিষ্ট সমালোচকে শংকৰদেৱৰ ৰচনা ৰাজিক বেলেগে আলোচনা কৰাতকৈ ৰচনাৰ সময় অনুসৰিহে ভাগ কৰিছে। তাৰ বিপৰীতে সূৰ্য্যকান্ত হাজৰিকাই সম্পাদনা কৰা কীৰ্ত্তন ঘোষা আৰু নাম ঘোষাত হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যান, গজেন্দ্ৰ উপাখ্যান, অজামিল উপাখ্যান, ৰুক্মিণী হৰণ কাব্য, বলিছলন কাব্য, অমৃত মন্থন আৰু কুৰুক্ষেত্ৰ (দশম স্কন্ধ)কহে কাব্যৰূপে আলোচনা কৰিছে।

আমাৰ এই আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাই আলোচনা কৰাৰ দৰেহে কাব্য কেইখন আলোচনাৰ আওঁতালৈ অনা হৈছে। শংকৰদেৱৰ কেওখন কাব্যতে অনেক নাৰী চৰিত্ৰ সন্নিৱিষ্ট হৈছে। কিন্তু একমাত্ৰ ৰুক্মিণী হৰণ কাব্যতহে নাৰী চৰিত্ৰই বিশেষ ভূমিকাত অৱত্তীৰ্ণ হৈ কাব্যৰ গতি নিয়ন্ত্ৰণ কৰিছে। ভাগৱত আৰু হৰিবংশত বৰ্ণিত ৰুক্মিণীৰ চৰিত্ৰটিয়ে লেখকৰ মনত হয়তো বিশেষভাৱে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল যাৰ বাবে তেওঁ একে নামেৰে কাব্য আৰু নাট ৰচনা কৰিছিল। শংকৰদেৱৰ সমকালীন সমাজত এগৰাকী নাৰীৰ নামকৰণেৰে সাহিত্য ৰচনা কৰাটো এক বিৰল ঘটনা বুলি ক'ব পৰা যায়। হৰিবংশ আৰু ভাগৱত পুৰাণৰ পৰা গ্ৰহণ কৰা ৰুক্মিণী চৰিত্ৰটি কবিয়ে নিজ ৰুচি অনুযায়ী মোহনীয় কৰি সজাই তুলিছে। ড^{O} মলিনী গোস্বামীয়ে তেওঁৰ "শংকৰদেৱৰ ধাৰণাত নাৰী" নামৰ প্ৰবন্ধত কৈছে যে— "ভাগৱতৰ ৰুক্মিণী প্ৰেমিকাৰূপে নিষ্ঠাৱতী, কিন্তু শংকৰদেৱৰ প্ৰেমিকা ৰুক্মিণী চতুৰ আৰু বুদ্ধিমতী।"

কুৰুক্ষেত্ৰ কাব্যত কৃষ্ণ মহিষী সকলে নিজ নিজ বিবাহৰ বৰ্ণনা দিওঁতে দ্ৰৌপদী, ৰুক্মিণী, সত্যভামা, জাম্বৱতী আদি বহুতো নাৰী চৰিত্ৰৰ বৰ্ণনা কৰিছে যদিও ই কাহিনী নিৰ্মাণ বা অগ্ৰগতিত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰা নাই। অমৃত মন্থনত ধন্বন্তৰীৰে হাতৰ পৰা অমৃতৰ ভাণ্ড লৈ অসুৰ এটা পলাই যোৱাত তাড়ণৰ উপায় হিচাপে দেৱতা সকলে কৃষ্ণক স্তুতি কৰাত কৃষ্ণই মোহিনীৰূপ ধাৰণ কৰি অসুৰৰ হাতৰ পৰা ভাণ্ডটি কৰায়ত্ব কৰে। আৰু দেৱতা সকলৰ মাজত বিতৰণ কৰে। কৃষ্ণৰ মোহিনীৰূপ বৰ্ণনাত কবি ইমান সিদ্ধহস্ত আছিল যে সেই মোহিনী কৃষ্ণৰ অন্য এক বেশ বুলি প্ৰতীয়মান নহয়। গতিকে মোহিনীৰ চৰিত্ৰটি এটি প্ৰকৃত নাৰী চৰিত্ৰ হিচাপে আলোচনা কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু ঘটনাৰ লগত সংগতি ৰাখি সমাপন কৰা লক্ষ্মী স্বয়ম্বৰৰ লক্ষ্মীৰ চৰিত্ৰটোহে প্ৰকৃত নাৰী চৰিত্ৰ। কাব্যখনত যদিও নাৰী চৰিত্ৰৰ বৰ বিশেষ সমাৱেশ ঘটা নাই তথাপি নাৰীৰ গুৰুত্ব বুজাবৰ বাবেই মোহিনী চৰিত্ৰটি উদ্দেশ্যধৰ্মীভাৱে সৃষ্টি কৰা যেন বোধ হয়।

হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যানত হৰিশ্চন্দ্ৰ ৰজাৰ পত্নী শৈব্যাক এগৰাকী পতিব্ৰতা নাৰী হিচাপে অংকন কৰা হৈছে। স্বামীৰ সুখ-দুখৰ সমভাগী হৈ বনবাসত জীৱন কটোৱা শৈব্যাৰ চৰিত্ৰটি সীতা চৰিত্ৰৰ আশে-পাশে স্থান দিব পাৰি।

শংকৰদেৱৰ আন দুখন কাব্য বলিছলন আৰু অজামিল উপাখ্যান। এই দুখন কাব্যত তেনে কোনো বিশেষ নাৰী চৰিত্ৰ সংযোজিত হোৱা নাই। অজামিল উপাখ্যানত অজামিলৰ পত্নী আৰু এগৰাকী বেশ্যাৰ কাহিনী সন্নিৱিষ্ট হোৱাৰ দৰে বলিছলন উপাখ্যানত বাসৱ ভাৰ্য্যা শচীকে প্ৰমুখ্য কৰি লক্ষ্মী আৰু কেইটিমান নাৰী চৰিত্ৰৰ বৰ্ণনা আছে। কাব্যখনত অদিতিৰ চৰিত্ৰটো কৰুণ ৰসেৰে ব্যঞ্জিত্ব কৰিছে।

কাব্য বৰ্ণনা প্ৰধান আৰু নাটক কাৰ্য প্ৰধান হোৱা বাবে কাব্যতকৈ নাটকত চৰিত্ৰ সমূহ বেছি উজ্জ্বল হৈ প্ৰকাশ পায়। শংকৰদেৱৰ ক্ষেত্ৰতো এই একে কথাই প্ৰযোজ্য। তেওঁৰ ছখন নাটকত ভালে সংখ্যক নাৰী চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ ঘটিছে। এই নাৰী চৰিত্ৰ সমূহৰ প্ৰধান বিশেষত্ব এয়ে যে তেওঁলোক কৃষ্ণভক্তা আৰু কৃষ্ণৰ প্ৰেমিকা। তেওঁৰ প্ৰথম নাট পত্নী প্ৰসাদত কোনোটো

চৰিত্ৰই বিশেষভাৱে গুৰুত্ব লাভ কৰা নাই যদিও বিপ্ৰপত্নী সকলৰ কৃষ্ণৰ প্ৰতি প্ৰেম এক আদৰ্শ বিষয় হিচাপে পৰিগণিত হয়।

শংকৰদেৱৰ নাট্য জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ কীৰ্তি পাৰিজাত হৰণত ৰুক্মিণী, সত্যভামা, শচী আদি মুখ্য চৰিত্ৰবোৰৰ উপৰিও বসুমতি, দেৱমাতা অদিতি আৰু ইন্দুমতিক গৌণভাৱে স্থান দিয়া হৈছে। ৰুক্মিণী আৰু সত্যভামাৰ চৰিত্ৰ দুটি কৃষ্ণৰ পত্নী হিচাপে একে ধৰা তলতে স্থাপন কৰা হৈছে।

প্ৰতীক ধৰ্মী নাট কালি দমনত নাগ পত্নী সকল আৰু গোপী সকলৰ কৃষ্ণ ভক্তি প্ৰকাশ হৈছে। নাগ পত্নী সকল পৰম বিনয়ী আৰু কৃষ্ণভক্তা। যশোদা আৰু গোপী সকল প্ৰেম মমতাৰে ভৰা চিৰন্তন মাতৃ হিচাপে চিহ্নিত হৈছে।কেওখন কাব্যতকৈ কলেৱৰত ডাঙৰ আৰু কৃষ্ণ ভক্তিৰ চূড়ান্ত নিদৰ্শন হিচাপে ৰুক্মিণী হৰণ নাট শংকৰদেৱৰ অসাধাৰণ প্ৰতিভাৰ ফল। নাটকখনৰ পাঁচোটি নাৰী চৰিত্ৰৰ ভিতৰত মাতৃৰ ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ হোৱা নাৰী চৰিত্ৰ দুটি হৈছে দৈৱকী আৰু শচীপ্ৰভা। নাটকখনত ৰুক্মিণীৰ স্থিতি, সংলাপ, আচৰণ আদিৰ পৰা সহজে বুজা যায় যে শংকৰদেৱেৰ কল্পনাত “ৰুক্মিণী ধৈৰ্যশীল, উপস্থিত বুদ্ধিসম্পনা আৰু গভীৰ প্ৰেমিকা।” ২

নাৰী চৰিত্ৰৰে ভৰপূৰ কেলিগোপাল বা ৰাসক্ৰীড়া শংকৰদেৱৰ সৃষ্টি ৰাজিৰ অন্য এক মনোৰম সৃষ্টি। ভাগৱতৰ ৰাসক্ৰীড়াৰ আধাৰত কেলিগোপাল নাট ৰচনা কৰা হৈছে। ই শৃংগাৰ ৰসাত্মক স্ত্ৰী চৰিত্ৰ প্ৰধান নাট। বহু নাৰী চৰিত্ৰ ৰূপায়িত হোৱা নাটখনত কিন্তু কোনো এটা নাৰী চৰিত্ৰই প্ৰাধান্য পোৱা নাই। শ্ৰীৰাধা নামৰ এটি চৰিত্ৰই কিছু গুৰুত্ব লাভ কৰিলেও ই স্বয়ং সম্পূৰ্ণ নহয়।

শংকৰদেৱৰ নাট্য জীৱনৰ অন্তিমখন নাট ৰামবিজয়। নাটখন সীতা স্বয়ম্বৰ নামেৰেও জনা যায়। পুৰুষ চৰিত্ৰৰ তুলনাত নাটখনিত নাৰী চৰিত্ৰৰ সংখ্যা তেনেই সীমাৱদ্ধ। ইয়াত মাত্ৰ তিনিটা নাৰী চৰিত্ৰহে সন্নিৱিষ্ট হৈছে। নাটৰ নায়িকা সীতা, সখীয়েক কনকাৱতী আৰু মদনমন্থৰা। নাটত উল্লেখ থকা কিন্তু কোনো ধৰণৰ সংলাপ নথকা আন কেইটা নাৰী চৰিত্ৰ হৈছে— কৌশল্যা, চন্দ্ৰাৱতী, সূৰ্য্যপ্ৰভা আৰু তাড়কা।শংকৰৰেৰৰ নাট, কাব্য আৰু অন্যান্য ৰচনা ৰাজিত নাৰীৰ চৰিত্ৰ সমূহ চিৰন্তন নাৰী হিচাপেই প্ৰতিফলিত হৈছে। এওঁলোক প্ৰত্যেকেই প্ৰেম-ভালপোৱা, দুখ-যাতনা, ঈৰ্ষা সমূয়া আদিৰে একোগৰাকী স্বাভাৱিক নাৰী হৈয়ো প্ৰতিগৰাকীৰে আৰাধ্যজন হৈছে ভগৱান শ্ৰীকৃষ্ণ। সেইবাবেই এওঁলোক চিৰন্তন হৈয়ো অনান্য সকলতকৈ উচ্চ স্তৰত স্থান লাভ কৰিছে।

ৰাম বিজয় নাটত সীতা চৰিত্ৰ

ৰাম বিজয় নাটত প্ৰথম দৰ্শনতে সীতাই সখী সকলৰ লগত ৰাজ সভাত প্ৰৱেশ কৰিছে। নাটত দেখুওৱা মতে নায়িকা সীতা জাতিস্মৰ কন্যা। পূৰ্ব জন্মত তেওঁ বিষ্ণুক পতিৰূপে পাবলৈ তপস্যা কৰিছিল যদিও তেওঁৰ মনোবাঞ্চা পূৰণ নহ'ল। কিন্তু বৰ লাভ কৰিলে যে পৰ জন্মত বিষ্ণুৱে যেতিয়া ৰামৰূপে অৱতাৰ লাভ কৰিব তেতিয়া তেওঁ বিষ্ণুক স্বামীৰূপে লাভ কৰিব। এই বৰ ফলৱতী কৰিবৰ বাবেই নাটৰ কাহিনী আগবাঢ়িছে আৰু না না বাধাৰ মাজত স্বয়ম্বৰ সভাত সীতাই ৰামক স্বামীৰূপে লাভ কৰিছে। নাটখনিত সীতাক নায়িকা ৰূপত নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। তেওঁ পতিভক্তি পৰায়ণা আৰু ধৈৰ্যশীলা। তেওঁ শোক, দুখ, সন্তাপ-সংশয়ৰে ভৰা এগৰাকী স্বাভাৱিক নাৰী। স্বয়ম্বৰ সভাত ৰাম উপস্থিত নোহোৱাত পূৰ্ব জন্মৰ আশা ভংগ হোৱাৰ ভয়ত সীতাই এগৰাকী প্ৰেমিকাৰূপে সখীয়েক সকলৰ আগত বিননি জুৰিছে — “আহে সখীসৱ ঃ পৰম অভাগিনীক কি পুচহ ......।” ৩

সখী কনকাৱতী আৰু মদমবন্থৰাই অনেক বুজনি দিয়াৰ পিছত সীতাই ধৈৰ্য্য ধৰিছে যদিও ৰামচন্দ্ৰ স্বয়ম্বৰ সভাত উপস্থিত

হোৱাৰ পাছত অজগৰ ধনু ভংগ কৰিব নোৱাৰিব বুলি সীতা সংকিত হৈ পৰিছে। কোমল বয়সৰ ৰামচন্দ্ৰই যাতে ধনুভংগ কৰিব পাৰে তাৰ বাবে তেওঁ বসুমতি, পিতা অনন্ত আৰু ঈশ্বৰ কুৰ্মৰাজক প্ৰাৰ্থনা কৰিছে।

নাট্যকাৰে সীতাক ৰাজনন্দিনী আৰু ৰামাৰ ভাৰ্যা হিচাপে অংকন কৰিলেও স্বাভাৱিক নাৰী সুলভ গুণবোৰৰ পৰা আঁতৰাই ৰখা নাই। নাটখনত সন্নিৱিষ্ট কনকাৱতী আৰু মদনমন্থৰা দুয়ো সীতাৰ প্ৰাণসম সখী। ৰজাৰ ঘৰত জন্মলৈ এগৰাকী ৰাজকন্যাই যিদৰে বিলাস, বৈভৱ, নৃত্য-গীতেৰে জীৱন উপভোগ কৰে একেদৰে সীতায়ো জীৱন উপভোগ কৰিছে। নাৰী স্বাধীনতাৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ অধিকাৰ হিচাপে জনক ৰজাই স্বয়ম্বৰ সভা অনুস্থিত কৰি সীতাক নিজ ইচ্ছাৰে স্বামী বৰণ কৰিববলৈ সুদিধা কৰি দিছে। অৱশ্যে অজগৰ ধনু ভংগ কৰিব পৰা জনলৈকেহে সীত বিয়া দিব বুলি এটি চৰ্ত বান্ধি দিয়া হৈছিল। কাৰণ জনক ৰজাই এই কথা সঠিক ভাৱেই বুজি পাইছিল যে ঈশ শক্তিৰ অধিকাৰী জনেহে এই ধনু ভংগ কৰিব পাৰিব।

ৰামচন্দ্ৰই অনায়াসে ধনু ভংগ কৰা দেখি উপস্থিত ৰজাসকলে ৰামক ধৰাশায়ী কৰিববলৈ আপ্ৰাণ চেষ্টা চলালে। ইয়াকে দেখি সীতাৰ নাৰীমন বিচলিত হৈ পৰিল —

"হা হা বিধি ঃ হামাৰ কি কপাল মিলল ঃ হৰি হৰি। ৰাম স্বামী ঃ পৰম সুকুমাৰ ঃ নৱীন বয়স ঃ সঙ্গে সোদৰ মাত্ৰ সহায় ঃ ওহি পৰম নিকৰুণ দাৰুণ ঃ ৰাজাসৰক কৈছে যুদ্ধে জিনব ঃ হা হা দৈব ঃ বিধি কোন অপৰাধে ঃ হামাক বঞ্চল।"[4]

ৰাম বিজয় নাটকৰ পৰিসৰ তেনেই সৰু হোৱাৰ বাবে ইয়াত চৰিত্ৰৰ শ্ৰীবৃদ্ধি বা বিকাশৰ বিশেষ সুবিধা দেখা পোৱা নাযায়। নায়ক হিচাপে ৰামচন্দ্ৰৰ চৰিত্ৰত যি শৌৰ্য-বীৰ্য অংকন কৰা হৈছে সেই গুণসমূহ নায়িকা হিচাপে সীতাৰ চৰিত্ৰত দেখা পোৱা নাযায়। নায়িকা গৰাকী লাহ-বিলাহত ডাঙৰ হোৱা মাক-দেউতাকৰ চেনেহৰ দুহিতা হিচাপে আৰু আৱেগ অনুভূতিৰে পূৰ্ণ এগৰাকী বিবাহ উপযোগী প্ৰেমিকা হিচাপেহে অংকন কৰা হৈছে। নাটখনত সীতাৰ চৰিত্ৰটো উপস্থাপন কৰোঁতে কেৱল তেওঁৰ পতিভক্তি পৰায়ণতালৈহে নাট্যকাৰে গুৰুত্ব দিছে। নাটত সন্নিৱিষ্ট আন আন চৰিত্ৰসমূহৰ লগত সীতাৰ সম্বন্ধ উপেক্ষা কৰি গৈছে। জনকনন্দিনী হোৱাৰ পিছতো সীতাই ৰামৰ পত্নীৰূপেহে পৰিচিতি লাভ কৰিছে।

ৰামায়ণৰ উত্তৰাকাণ্ডত সীতা চৰিত্ৰ

সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণৰ অন্তিম কাণ্ডটো হৈছে উত্তৰাকাণ্ড। মাধৱ কন্দলী কৃত ৰামায়ণত আদি আৰু উত্তৰাকাণ্ড সংযোজিত হৈ নথকাৰ বাবে শংকৰদেৱে মাধৱদেৱক আদি কাণ্ড আৰু নিজে উত্তৰাকাণ্ড লিখি সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণ সম্পূৰ্ণ কৰে। উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণ আৰম্ভ হৈছে লোক অপবাদলৈ লক্ষ্য ৰাখি ৰামচন্দ্ৰই সীতাক বনবাস দিয়া বৰ্ণনাৰে। সীতাক বনবাস দিয়াৰ সিদ্ধন্ত স্বইচ্ছাৰে গ্ৰহণ কৰি লক্ষ্মণক ৰামে আদেশ দিলে সীতাক বনত নিৰ্বাসিন দিবৰ বাবে। ককায়েকৰ কথাত বিষ্ময়াভূত হৈ অনিচ্ছ স্বত্তেও লক্ষ্মণে সীতাক বনত থৈ আহিল। বাল্মিকী বনত উপস্থিত হৈ সীতাই বাল্মিকীৰ আতিথ্য গ্ৰহণ কৰিলে আৰু তেওঁৰ দুহিতা হিচাপে সময় অতিবাহিত কৰিবলৈ ধৰিলে। পৰিতাপৰ কথা যে সীতা সেই সময়ত গৰ্ভৱতী আছিল। কিন্তু আত্ম সন্মান আৰু আত্মমৰ্যাদাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি সীতাই ৰাজভোগ ত্যাগ কৰি আশ্ৰমত তপস্বী বেশেৰে দিন নিয়াবলৈ ধৰিলে। কিছুদিনৰ পিছত সীতাই দুই যমজ সন্তানক জন্ম দিলে —

তেহ্নেয় আয়ত নেত্ৰ তনু চাৰু শ্যাম।

জ্যেষ্ঠ ভৈলা কুশ কনিষ্ঠৰ লৱ নাম।।[৫]

ইয়াতেই ঋষি বাল্মিকীয়ে লৱ-কুশক সকলো শাস্ত্র জ্ঞান দিয়াৰ উপৰিও ৰাজনীতিৰ শিক্ষা প্রদান কৰিলে। লগতে সাতকাণ্ড ৰামায়ণৰ কথা মুখস্থ কৰোৱালে। আনকি বিভিন্ন বাদ্যযন্ত্রৰ লগতে সংগীত শাস্ত্ৰৰো জ্ঞান দিলে ইতিমধ্যে নিজৰ কু-কৰ্মত অনুসূচনা কৰি বশিষ্টৰ কথা মতে ৰামে অশ্বমেধ যজ্ঞৰ আয়োজন কৰিলে। অশ্বমেধ যজ্ঞৰ পিছত লৱ-কুশৰ দ্বাৰা ৰাজ সভাত ৰামায়ণ কথন এটি অভূতপূৰ্ব কাৰ্য। হনুমন্তৰ জন্ম বিৰৰণ, লৱ-কুশৰ পৰিচয়, সীতাক আনিবলৈ হনুমন্তক আদেশ আদি যথেষ্ট ব্যাপকভাৱে শংকৰদেৱে উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণ ৰচনা কৰিলে। সেইবাবেই কাহিনীৰ আৰম্ভৰ পৰা সীতাৰ পাতাল প্ৰৱেশলৈকে দীঘলীয়া পৰিসৰত কাহিনী বৰ্ণনা কৰা হৈছে। গতিকে কাহিনীৰ অগ্ৰগতিত বিভিন্ন পৰিৱেশ-পৰিস্থিতি অনুসৰি সীতাৰ ক্ষোভ, কাৰুণ্য, আক্ষেপ প্ৰকাশ পাইছে। ইয়াত সীতাক কেৱল ৰাজনন্দিনী বা ৰাজ মহিষী হিচাপে আৰু অবলা, দুৰ্বলা, নিচলা আদি দৃষ্টিৰে অংকন কৰা হোৱা নাই। তাৰ বিপৰীতে এগৰাকী নিৰ্ভিক, স্পষ্টবাদী, সাহসী নাৰী হিচাপেহে অংকন কৰা হৈছে।

ৰাম বিজয় নাট আৰু উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণৰ সীতা চৰিত্ৰৰ এটি তুলনামূলক আলোচনা

দুয়োটি সাহিত্য কৰ্মৰ তুলনামূলক আলোচনা কৰিবলৈ গ'লহে এটি কথা অতি সহজেই অনুমেয় যে এটি প্ৰত্যক্ষ সংলাপৰ দ্বাৰা বৰ্ণিত হৈছে আৰু আনটি কবিৰ বৰ্ণনাৰ মনোৰম বিন্যাস ঘটিছে। গতিকে নাটৰ চৰিত্ৰটিয়ে যিদৰে চকুৰ সন্মুখত স্পষ্টৰূপত ধৰা দিয়ে কাব্যৰ চৰিত্ৰই তেনেদৰে ধৰা দিব নোৱাৰে। ৰাম বিজয় নাটত ৰামৰ চৰিত্ৰ বাদ দিলে সীতাৰ জীৱনৰ এটি কাৰ্যহে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। ইয়াত সীতা প্ৰেমাস্পদক লাভ কৰিবলৈ অভিলাষ কৰা এগৰাকী যোড়শী গাভৰু। ৰামচন্দ্ৰক পতিৰূপে লাভ কৰাটোৱেই তেওঁৰ জীৱনৰ একান্ত ব্ৰত।

উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণত সীতাৰ সমগ্ৰ জীৱন বৃত্তান্ত ব্যাখ্যা কৰা হৈছে বুলি ক'লেও বঢ়াই কোৱা নহয়। কাব্যখনত ৰাম, লক্ষ্মণ, সীতা বনবাসৰ পৰা অযোধ্যালৈ ঘূৰি অহাৰ যি আনন্দময় পৰিৱেশ সেই পৰিৱেশ সীতায়ো সম্পূৰ্ণৰূপে উপভোগ কৰিছে। ইয়াত সীতা কেৱল এগৰাকী যোড়শী গাভৰু নহয়। ৰামচন্দ্ৰৰ পত্নী, সূৰ্য বংশৰ বৰ বোৱাৰী, ভৰত-লক্ষ্মণ-শত্ৰুঘ্নৰ চেনেহৰ বৌয়েক। আটাইতকৈ উল্লেখনীয় বিষয় যে তেওঁ নাৰী জীৱনৰ সকলো সন্মান গোটাই লৈ কুশ-লৱৰ মাতৃ হিচাপে পৰিচিত হৈছে।

ৰাম বিজয় নাটকত সংসাৰৰ মায়া-মোহত আৱদ্ধ নোহোৱা সীতা এগৰাকী কোমলমনা গাভৰু। আনহাতে উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণত অকল্পনীয় ভাগ্য বিড়ম্বনাত বিধ্বস্ত হোৱা এগৰাকী নিৰ্যাতিতা নাৰী। ৰাম বিজয় নাটকৰ সীতাৰ চৰিত্ৰত থকা কোমলতা উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণত দেখিবলৈ পোৱা নামায়। ৰাজৰাণীৰ গাম্ভীৰ্যৰে মণ্ডিতা হৈয়ো সীতাই ৰাজ সভাত এগৰাকী ক্ৰোধান্বিতা নাৰী হিচাপে নিজৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে —

সীতাৰ দেখিয়া হেন ক্ৰোধৰ আক্ৰান্তি।
ৰামক কৰন্ত ভস্ম শাপি যেনো শান্তী।। ৭০৫১ ।।
আজি জোনো জগতৰে মিলান্ত প্ৰলয়।
কাম্পে তৰ তৰি দেৱ ঋষিৰ হৃদয়।। [৬]

ৰাম বিজয় নাটত ৰামচন্দ্ৰই ধনু ভংগ কৰিবলৈ লোৱাত সীতাই তেওঁৰ সাফল্য কামনা কৰি তাৰ বাবে আকুলভাৱে কাকুতি কৰিছে —

"হে মাৰ বসুমতি ঃ তুহু থিৰ হুয়া ৰহব ঃ হে পিতা অনন্ত ঃ তুহোঁ ভল্লকয়ে পৃথিৱী ধৰব ঃ হে ঈশ্বৰ কুৰ্ম্মৰাজ ঃ তুহো অনন্তক পৃথিৱীক সন্নদ্ধে ধৰব ঃ .... ।"[৭]

সেই একেগৰাকী সীতাই উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণত আত্মগোপন কৰিবৰ বাবে একেগৰাকী মাতৃ বসুমতিক কাকুতি কৰিছে—

"আউৰ যেন নুশুনো ৰামৰ ইটো নাও
ফাটদিয়া বসুমতী পাতালে লুকাও।"[৮]

ৰাম বিজয় নাটত ৰামৰ প্ৰতি সীতাৰ অনুৰাগ ইমানেই প্ৰৱল আছিল যে তেওঁ দেউতাকৰ কৰ্মক তিৰষ্কাৰ কৰিবলৈ কুণ্ঠাবোধ কৰা নাই —

"হা হা হামাৰ স্বামী পৰম সুকুমাৰ নবীন বয়স, বজ্ৰাধিক কঠিন মহেশক ধনু, ইহাত গুণ দিতে স্বামী জানো নাহি পাৰয়? হা হা পিতা কি দাৰুণ কৰ্ম্ম কয়লি। [৯]

সীতাই গৰিহনা দিছে —

সবে বোলে এনুৰা ৰামক ভাল ভাল।
মইতো জানো মোৰ ৰামেসে যমকাল।। ৭০৬১।।[১০]

মূল বাল্মিকী কৃত ৰামায়ণত সীতাৰ চৰিত্ৰটো যেনেদৰে উপস্থাপন কৰা হৈছে, আঞ্চলিক ৰামায়ণতো তেনেদৰেই সীতাৰ চৰিত্ৰটো অংকন কৰি থলুৱা সাজোনেৰে সজাই-পৰাই তুলিছে। এইখিনিতে উল্লেখযোগ্য যে শংকৰদেৱৰ দৰে একেটি বিষয়ক লৈ দুটি সাহিত্য কৰ্ম সৃষ্টি কৰাৰ অন্যত নজিৰ নাই। ৰামবিজয় নাট আৰু উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণত সীতাৰ চৰিত্ৰটো মূলগত ভাৱে বৈসাদৃশ্যতকৈ সাদৃশ্যৰ ধাৰণাটোহে বেছি প্ৰকট হৈ উঠিছে।

প্ৰথম সাদৃশ্যটো হৈছে দুয়োখনতে ৰাম-সীতৰ গুণানুকীৰ্ত্তন কৰি নাট আৰু কাব্য ৰচনা হৈছে। দ্বিতীয়তে দুয়োখনতে সীতাক জাতিস্মৰ কন্যা ৰূপেই দেখুওৱা হৈছে। প্ৰকৃতাৰ্থত ৰামবিজয় নাট উত্তৰকাণ্ডক আৰম্ভণি বুলি ক'লেও ভুল কোৱা নহয়।

উত্তৰাকাণ্ড ৰামায়ণ কলেৱৰত ডাঙৰ আৰু কাহিনী বিশাল হোৱা বাবে ইয়াত সীতাৰ চৰিত্ৰটি বিশেষ ভাৱে বিকাশ লাভ কৰিছে আৰু তেওঁৰ জীৱন যোৱা ছবি এখন প্ৰকট হৈ উঠিছে। ৰাম বিজয় নাটকত ৰামৰ বিজয় দেখুওৱাতে অনিবাৰ্যভাৱে সীতাৰ চৰিত্ৰটি উপস্থাপন হৈছে আৰু কম পৰিসৰতে নাট্যকাৰে সীতাৰ নাৰী সুলভ গুণবোৰৰ উত্থান ঘটাইছে। গতিকে যদিও দুয়োটি কৰ্মতে সীতা মুখ্য চৰিত্ৰ হৈ আছে তথাপি দুয়োটাৰ মাজত তুলনা সহজসাধ্য হৈ পৰা নাই। দেখা পোৱা যায় যে কাব্য আৰু নাটত সীতা চৰিত্ৰটিৰ তুলনা কৰিলে সাদৃশ্যতকৈ বৈসাদৃশ্যহে বেছি।

উপসংহাৰ

অসমীয়া জন জীৱনত ৰাম-সীতাৰ চৰিত্ৰই দলৈকে খোপনি পুটি আছে। আনকি মাংগলিক বিয়া এখন আয়োজন কৰিলে দৰাক ৰাম আৰু কন্যাক সীতা ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰি অসমীয়া মানুহে অতিজৰে পৰা চৰিত্ৰ দুটিক জীয়াই ৰাখিছে। বিশেষকৈ সীতাৰ চৰিত্ৰৰ সতীত্ব গুণ আৰু জীৱনযোৰা নিৰ্যাতনে সৰ্বসাধাৰণৰ চকুত সীতাক দেৱীৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। ৰাম-সীতাক কেন্দ্ৰ কৰিয়ে বিভিন্ন লোকগীত, সাধুকথা, প্ৰৱাদ-প্ৰৱচন আদি সৃষ্টি হৈছে। সৰ্বগুণাকৰ শংকৰদেৱে তেওঁৰ শ্যামন্তক হৰণত ৰামায়ণৰ মনোৰম বৰ্ণনা দিছে। তাৰোপৰি গুণমালাতো মাথোঁন এটা স্তৱকতেই ৰামায়ণৰ আভাস দিছে। ৰামাৰ আৰ্ধাংগিনী হিচাপে শংকৰদেৱে ৰামায়ণক বিষয়বস্তু হিচাপে লৈ যিমান ৰচনা কৰিলে সকলোতে মুখ্য বা গৌণ হিচাপে সীতাৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰিত হৈছে।সামৰণিত এটা কথা ক'ব পৰা যায় যে শংকৰদেৱে সীতাৰ চৰিত্ৰত সকলো গুণ আৰোপ কৰাৰ পিছতো তেওঁক এগৰাকী প্ৰতিবাদী কণ্ঠৰ নাৰী হিচাপে পৰিচয় প্ৰদান কৰিছে। আত্ম মৰ্যাদাৰ প্ৰতি সদা সচেতন সীতাই সেইবাবেই ৰামচন্দ্ৰৰ ৰাজ সভাত প্ৰকাশ্যে মনৰ ক্ষোভ আক্ষেপেৰে জীৱনৰ সমাপ্তি ঘটাইছে।

প্ৰসঙ্গ-সূত্ৰ

১।ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, নৱম সংস্কৰণ, পৃঃ ১১২

২। সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা, অসমীয়া নাট্য সাহিত্য, পৃঃ ৬৬

৩। বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৰ, অংকীয়া নাট, পৃঃ ২৯

৪। উল্লিখিত গ্ৰন্থ, বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, পৃঃ **২৯**

৫। মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বাক্যমৃত, পৃঃ ৯৫২

৬। সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণ, সম্পাঃ, হৰিণাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা, পৃঃ ৪৪০

৭। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ অংকীয়া নাট আৰু ঝুমুৰা, সম্পাঃ, ড° প্ৰদীপ হাজৰিকা, পৃঃ ২৬৪

৮।সম্পা, হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা, পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃঃ ৪৪৫

৯। বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, অংকীয়া নাট, পৃঃ ৪৪

১০। সম্পাঃ, হৰিণাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা, পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃঃ ৪৪৪

প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ

দত্ত বৰুৱা, হৰিণাৰায়ণ ঃ (সম্পা) সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণ, লয়াৰ্ছ বুক ষ্টল, গুৱাহাটী, ১৯৮৫

বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ ঃ (সম্পা) অংকীয়া নাট, অসম চৰকাৰৰ বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ব বিভাগ, গুৱাহাটী, তৃতীয় প্ৰকাশ ১৯৮৩

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, সৌমাৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, নৱম সংস্কৰণ, ২০০৬

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ অসমীয়া নাট্য সাহিত্য, সৌমাৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, পঞ্চম সংস্কৰণ, ১৯৮৫

হাজৰিকা, ড° প্ৰদীপ ঃ প্ৰসংগ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ, শিৱ পাব্লিকেশ্যন, মৰাণহাট, ২০১৪
হাজৰিকা, হৰিপ্ৰসাদ ঃমহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বাক্যামৃত, শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ সংঘ, ১৯৯৮, গুৱাহাটী।

লেখক ঃ অনুভূতি গায়ন, গৱেষক অসমীয়া বিভাগ, মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

ই-মেইল ঃ : anubhutigayan@gmail.com

টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু ইয়াৰ গঠন

উদয়ন বড়া

সংক্ষিপ্তসাৰ

ভাষাৰ এক অবিচ্ছেদ্য অংগ হ'ল সম্বন্ধবাচক শব্দ। যি কোনো ভাষাতে মানুহৰ মাজৰ সম্পৰ্কসমূহক পৰিচয় প্ৰদান কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা সু-নিৰ্দিষ্ট শব্দবোৰক সম্বন্ধবাচক শব্দ বুলি কোৱা হয়। সাম্প্ৰতিক সময়ৰ পৃথিৱীৰ ভিন্ন ভাষা পৰিয়ালসমূহৰ দৰে এক উল্লেখযোগ্য ভাষা পৰিয়াল হৈছে টাই-কাদাই ভাষা পৰিয়াল। এই ভাষা পৰিয়ালৰ সকলো ভাষাতে সম্বন্ধবাচক শব্দৰ ব্যৱহাৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়। সাধাৰণতে সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ মৌলিক আৰু সাধিত ৰূপত দেখিবলৈ পোৱা যায়। উল্লেখ্য, যে মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনাত সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পৰিমাণ বেছি বুলি ক'ব পাৰি । উত্তৰ-পূব ভাৰত তথা অসমত বসবাস কৰা বিভিন্ন জনগোষ্ঠীবোৰৰ ভিতৰত এক উল্লেখনীয় জনগোষ্ঠী হ'ল- টাইসকল। এই টাই জনগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত অন্যতম ভাষিক গোষ্ঠী হৈছে টাই-আহোমসকল। টাই-আহোম ভাষাক ভাষিক প্ৰকৃতি তথা বৈশিষ্ট্য অনুসৰি 'টাই-কাদাই' ভাষা পৰিয়ালৰ আৰু ভৌগোলিক অৱস্থিতি অনুসৰি চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত ভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হয়। টাই-আহোম ভাষা অসমৰ ডিব্ৰুগড়, তিনিচুকীয়া, শিৱসাগৰ, যোৰহাট, ধেমাজি, লখিমপুৰ, গোলাঘাট আদি জিলাত প্ৰধানতঃ প্ৰচলন দেখিবলৈ পোৱা যায়। টাই ভাষাৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে সুৰ। সুৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়ে টাই ভাষাবোৰৰ শব্দৰ অৰ্থ আৰু ইয়াৰ ভাষিক তথা ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য প্ৰকাশ পায়। সেইদৰে টাই-আহোম ভাষাটো টাইমূলীয় ভাষা হিচাপে সেই বৈশিষ্ট্যসমূহকে দেখিবলৈ পোৱা যায়। আজিৰ পৰা কিছুবছৰৰ আগলৈকে এই ভাষাৰ প্ৰচলন তথা ব্যৱহাৰ বহু পৰিমাণে কমি আহিছিল যদিও সাম্প্ৰতিক সময়ত টাই-আহোম ভাষাৰ ব্যৱহাৰৰ লগতে অধ্যয়ন বহু পৰিমাণে বৃদ্ধি লাভ কৰিছে।যি কোনো ভাষাৰ দৰে টাই-আহোম ভাষাৰো এক উল্লেখনীয় অংগ হ'ল- শব্দ। আনহাতে এই শব্দবোৰৰ ভিতৰত সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহ বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠনক প্ৰধানতঃ দুটা ভাগত ভাগ কৰা হয়। যেনে- মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দ। আনহাতে এই দুটা ভাগৰ উপৰি জন্মসূত্ৰে বা তেজৰ সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা, বৈবাহিক সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা আৰু বন্ধুত্বপূৰ্ণ বা সামাজিক সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা নামেৰে সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তিনিটা ভাগ পোৱা যায়। এনে শব্দবোৰ সাধাৰণতে সাধিত ৰূপত অধিক দেখিবলৈ পোৱা যায়।যি কোনো ভাষাৰে নিজস্ব একোখন ব্যাকৰণ থাকে আৰু সেই ব্যাকৰণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়ে একোটা ভাষাৰ গঠন তথা গাঁথনিক দিশসমূহ প্ৰতিফলিত হয়। সেইদৰে সুৰীয়া ভাষা হ'লেও টাই-আহোম ভাষাটো ব্যাকৰণৰ প্ৰতিটো দিশ যেনে— বিশেষ্য, বিশেষণ, সৰ্বনাম, ক্ৰিয়া, লিংগ, বচন, প্ৰত্যয়, পুৰুষ, সংখ্যাবাচক আদি। এক অৰ্থত ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিটো দিশে টাই আহোম ভাষাত প্ৰতিফলিত হোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়। এই ৰূপতাত্ত্বিক দিশৰ অন্তৰ্গত বিষয় হিচাপে সম্বন্ধবাচক শব্দৰ অধ্যয়ন গুৰুত্বপূৰ্ণ।

বীজ-শব্দ ঃ টাই-কাদাই, টাই-আহোম,সৰ্বনাম, ক্ৰিয়া, সম্বন্ধবাচক, প্ৰত্যয়, পুৰুষ, সাধিত শব্দ আদি।

অৱতৰণিকা

ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ এক বহুভাষিক ৰাজ্য হ'ল অসম। অসমত প্ৰাচীন কালৰে পৰা বিভিন্ন ভাষা-ভাষী লোকৰ প্ৰব্ৰজন ঘটিছে। বৰ্তমান অসমত চাৰিটা ভাষা পৰিয়ালৰ ভাষাৰ ব্যৱহাৰ পোৱা যায়। যেনে— ইন্দো-ইউৰোপীয়, চীন-তিব্বতীয়, অষ্টিক আৰু দ্ৰাবিড় ভাষা পৰিয়াল। এই ভাষা পৰিয়ালসমূহৰ প্ৰতিটোৰে ভাষাসমূহ কম-বেছি পৰিমাণে অসমত প্ৰচলন হৈ আছে। অসমত এই ভাষা পৰিয়ালসমূহৰ ভিতৰত চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ ভাষাৰ প্ৰচলনে অধিক পৰিমাণে দেখিবলৈ পোৱা যায়। চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালক প্ৰধানকৈ থাই-চীন বা শ্যাম-চীনীয় আৰু তিব্বতবৰ্মীয় নামেৰে দুটা শাখাত ভাগ কৰা হয়। ইয়াৰে

থাই-চীন বা শ্যাম-চীনীয় শাখাৰ এক উল্লেখনীয় জনগোষ্ঠী টাই-আহোমসকল। এই লোকসকলে ছ্যুকাফাৰ নেতৃত্বত পাটকাই পৰ্বত পাৰ হৈ অসমত প্ৰৱেশ কৰে। অৰ্থাৎ "ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভতে ১২২৮ খ্ৰীষ্টাব্দত আহোমৰ আদি ৰজা ছ্যুকাফাৰ নেতৃত্বত টাই মানুহৰ ঠাল এটাই উত্তৰ-পূব গিৰিপথেদি অসমত প্ৰৱেশ কৰে। সুদীৰ্ঘ ছশটা বছৰ সণ্চালনিকৈ অসমত শাসন কৰা এই লোকসকলকেই থলুৱা লোকসকলে আহোম বোলে"।[১] টাই-আহোমসকলে প্ৰথম অৱস্থাত অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত বসতি স্থাপন কৰিছিল যদিও পৰৱৰ্তী সময়ত চৰাইদেউত স্থায়ীভাৱে ৰাজধানী স্থাপন কৰি আহোম ৰাজ্য স্থাপন কৰে। বৰ্তমান অসমৰ ডিব্ৰুগড়, শিৱসাগৰ, যোৰহাট, চৰাইদেউ, গোলাঘাট, তিনিচুকীয়া, ধেমাজি, লখিমপুৰ আদি জিলাত ইয়াৰ বসতি দেখিবলৈ পোৱা যায়। টাই-আহোমসকল প্ৰথম অৱস্থাত নিজস্ব ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰে পৰিপূৰ্ণ জনগোষ্ঠী আছিল। কিন্তু পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত তেওঁলোকে বিভিন্ন ৰাজনৈতিক, সামাজিক কাৰণত নিজস্ব ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি এৰি অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ধৰে যদিও তেওঁলোকৰে মহন, দেওধাই, বাইলুং আদি লোকসকলে আজিও বিভিন্ন ধৰ্মীয় পৰম্পৰাৰ মাজেদি আহোম ভাষাক শুদ্ধ আৰু স্পষ্ট ৰূপত ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। উজনি অসমৰ বিশেষকৈ শিৱসাগৰ, চৰাইদেউ আদি জিলাত বৰ্তমানেও অসমীয়া ভাষাৰ মাজত ইয়াৰ ব্যৱহাৰ যথেষ্ট পৰিমাণে দেখিবলৈ পোৱা যায়।

ভাষাৰ এক উল্লেখযোগ্য অংগ হ'ল- ৰূপতত্ত্ব । ভাষাৰ এই ৰূপতাত্ত্বিক দিশৰে এক উল্লেখনীয় দিশ হ'ল- শব্দ। আনহাতে এই শব্দৰে বিভিন্ন শ্ৰেণীবোৰৰ ভিতৰত সম্বন্ধবাচক শব্দ বিশেষভাৱে উল্লেখনীয়। পৃথিৱীৰ প্ৰায়বোৰ ভাষাতে সম্বন্ধবাচক শব্দ দেখিবলৈ পোৱা যায়। কিয়নো সামাজিক জীৱনত মানুহে এজনে আনজনৰ লগত সম্পৰ্ক ৰক্ষাৰ স্বাৰ্থত প্ৰতিটো খোজতে সম্বন্ধবাচক শব্দৰ প্ৰয়োজন হয়। এনে সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু ইয়াৰ গঠন এই দুয়োটা দিশকে বিস্তৃত ৰূপত উক্ত আলোচনাত দাঙি ধৰা হৈছে।

পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা

উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ যি কোনো ভাষাৰ চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত Grierson ৰ 'Linguistic Survey of India' নামৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক গ্ৰন্থখনে সদায় ভাষা অধ্যয়নৰ বাটকটীয়া হিচাপে চিহ্নিত হৈ আহিছে। সেই অনুপাতে অন্যান্য ভাষাৰ লগতে এই গ্ৰন্থখনত টাইমূলীয় ভাষাৰ বহুতো পৰিচয়মূলক বিবৰণ পোৱা যায়।

Stephen Morey ৰ '*The Tai Language of Assam : A Grammar and Text*' শীৰ্ষক গৱেষণা গ্ৰন্থখনিত অসমৰ টাই ভাষাকেইটাৰ বিভিন্ন বিষয় যেনে— ধ্বনিগত, ৰূপগত, শব্দগত, বাক্যগত আদি দিশত বিজ্ঞানসন্মতভাৱে আলোচনা কৰা দেখা পোৱা যায়।

Rai Sahib Gulap Chandra Boruh ৰ '*Ahom Buranji*' খন টাই-আহোম আৰু ইংৰাজী ভাষাৰ বুৰঞ্জী পুথি। এই বুৰঞ্জী পুথিখনত টাই-আহোম ভাষাৰ শব্দসমূহৰ উপৰিও কিদৰে বিভিন্ন পৰিস্থিতি সাপেক্ষে টাই-আহোম ভাষাৰ লোকসকলে আহোম লিপিত অসমীয়া শব্দ লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে তাৰো পুংখানুপুংখ বিশ্লেষণ পোৱা যায়।

ভীমকান্ত বৰুৱাৰ '*টাই ভাষা আৰু সংস্কৃতি*' নামৰ গ্ৰন্থখনিত টাই ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়। ইয়াৰ উপৰি টাইভাষীসকলৰ প্ৰব্ৰজন,ভাষাৰ আদান-প্ৰদান অৰ্থাৎ অসমীয়া ভাষাত টাই-আহোম ভাষাৰ উপাদান সম্পৰ্কে এক বিস্তৃত আলোচনা পোৱা যায়।

আইম্যাখেং গোহাঁইৰ '*টাই ভাষাৰ প্ৰাথমিক পাঠ ব্যাকৰণেৰে সৈতে*' এই গ্ৰন্থখনত টাই ভাষাৰ লিপিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি টাই ভাষাৰ গঠন অৰ্থাৎ ভাষাটোৰ ৰূপতাত্ত্বিক ধাৰণাৰ কিছু আভাস পোৱা যায়।

ঘনকান্ত বৰুৱাৰ '*আহোম প্ৰাইমাৰ' (ব্যাকৰণৰে সৈতে)* এই গ্ৰন্থখনটো টাই ভাষাৰ লিপি আৰু টাই ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক দিশ সম্পৰ্কে কিছু আলোচনা পোৱা যায়।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু ইয়াৰ গঠন' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধৰ উদ্দেশ্যসমূহ এনেধৰণৰ—

- টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়া সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।
- টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ প্ৰকাৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু ইয়াৰ গঠন' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধৰ অধ্যয়নৰ পদ্ধতিসমূহ এনেধৰণৰ—

প্ৰস্তাৱিত বিষয়ৰ তথ্য সংগ্ৰহ আৰু তথ্য বিশ্লেষণৰ ক্ষেত্ৰত সুকীয়া সুকীয়া পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে। তথ্য আহৰণৰ ক্ষেত্ৰত ক্ষেত্ৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক আৰু ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। আনহাতে তথ্য বিশ্লেষণৰ বাবে বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি আৰু ঐতিহাসিক পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

তথ্য আহৰণৰ পদ্ধতি

এই অধ্যয়নত তথ্য আহৰণৰ বাবে ক্ষেত্ৰ ভাষাবিজ্ঞানৰ লগত সম্পৰ্ক জড়িত সুকীয়া সুকীয়া ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হৈছে। সেই পদ্ধতিবোৰ হ'ল—

সাক্ষাৎকাৰ পদ্ধতি

টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ অধ্যয়নৰ বাবে বৰ্ণনাত্মক সাক্ষাৎকাৰ পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে। এই পদ্ধতিৰ দ্বাৰা গৱেষণাৰ বিষয়ৰ লগত জড়িত টাই-আহোম ভাষীৰ অধ্যুষিত অঞ্চললৈ গৈ সাক্ষাৎকাৰ গ্ৰহণ কৰা হৈছে। সাক্ষাৎকাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ সময়ত নিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নসূচী, সুনিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নসূচী, অ-নিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নসূচী গ্ৰহণ কৰাৰ লগতে পুনৰাবৃত্তিমূলক সাক্ষাৎকাৰ পদ্ধতিৰ দ্বাৰাও তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে।

পৰ্যবেক্ষণমূলক পদ্ধতি

এই পদ্ধতিৰ দ্বাৰা সমল আহৰণ কৰোঁতে টাই-আহোম ভাষাৰ অধ্যুষিত অঞ্চললৈ গৈ প্ৰত্যক্ষভাৱে সেই অঞ্চলত উপস্থিত থাকি তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত ভাষাটোৰ শব্দ, বাক্য লিপিবদ্ধ আৰু বাণীবদ্ধ ৰূপত সংগ্ৰহ কৰা হৈছে।পৰ্যবেক্ষণ কৰাৰ সময়ত প্ৰত্যক্ষ, পৰোক্ষ, নিয়ন্ত্ৰিত আৰু অ-নিয়ন্ত্ৰিত পৰ্যবেক্ষণ পদ্ধতিও গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

নমুনা সংগ্ৰহ পদ্ধতি

এই পদ্ধতিৰ দ্বাৰা নিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নসূচীৰ সহায়ত টাই-আহোম ভাষাৰ অধ্যুষিত অঞ্চলৰ পৰা তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত ভাষাৰ বাক্যৰ নমুনা আৰু শব্দৰ নমুনা সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। এই নমুনা সংগ্ৰহ পদ্ধতিত অনিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নসূচীৰ দ্বাৰাও সমল আহৰণ কৰা হৈছে।

তথ্য বিশ্লেষণ পদ্ধতি

এই অধ্যয়নত তথ্য সংগ্ৰহৰ সমান্তৰালভাৱে তথ্য বিশ্লেষণৰ বাবেও সুকীয়া পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। এই অধ্যয়নত তথ্য বিশ্লেষণৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা পদ্ধতিবোৰ হ'ল—

বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি

বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰ সহায়ত বিষয়টো অধ্যয়ন কৰোঁতে আহোম ভাষাৰ কথিত ৰূপৰ সহায় লোৱা হৈছে। অৰ্থাৎ সেই কথিত ৰূপৰ আধাৰত টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ বিশ্লেষণ দাঙি ধৰা হৈছে।

ঐতিহাসিক পদ্ধতি

এই পদ্ধতিৰ সহায়ত অধ্যয়নৰ বিষয়টোৰ কালানুক্ৰমিক তথা পূৰ্বতে কেনে আছিল বৰ্তমান কেনেকুৱা সেই বিষয়ে এই পদ্ধতিৰ সহায়ত আলোচনা কৰা হৈছে। তদুপৰি ভাষা একোটাৰ মূল পৰিৱৰ্তন, বিৱৰ্তন আদি দিশসমূহৰ বিষয়ে ঐতিহাসিক পদ্ধতিৰ সহায়ত আলোচনা কৰা হৈছে।

সম্বন্ধবাচক শব্দ

মানুহৰ মাজৰ সম্পৰ্কসমূহক পৰিচয় প্ৰদান কৰা নিৰ্দিষ্ট শব্দবোৰকে সম্বন্ধবাচক শব্দ বুলি কোৱা হয়। টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ গাঁথনিক দিশৰ পৰা দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি।

- মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ
- সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দ

মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষাৰ মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ একৰূপ বিশিষ্ট। ইহঁতক ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ ৰূপত ভাগ কৰিব নোৱাৰি। উদাহৰণ—

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম	অসমীয়া
‘me:’	ঘৈণী
‘pÁu’	বোৱাৰী
‘naÎ’	আইদেউ

সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দ

সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰক খণ্ড খণ্ড ৰূপত বিভক্ত কৰিব পাৰি। টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ দুটা বা ততোধিক মৌলিক শব্দৰ সংযোগত গঠন হয়। উদাহৰণ—

দুই ৰূপ বিশিষ্ট সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম				অসমীয়া
‘pu:’ ককা	+	‘lin’ আজো	=	‘pu: lin’ আজো-ককা
‘za:’ আইতা	+	‘t^hau’ বুঢ়ী	=	‘za: t^hau’ বুঢ়ী আইতা
‘za:’ আইতা	+	‘nai’ মাক সম্বন্ধীয়	=	‘za: nai’ আনাই
‘pu:’ ককা	+	‘t^hau’ বুঢ়া	=	‘pu: t^hau’ ককা
‘pÁ’ দেউতা	+	‘sau’ সন্মান অৰ্থত	=	‘pÁ sau’ শহুৰ

তিনি ৰূপ বিশিষ্ট সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম						অসমীয়া
k^hek ‘আলহী’	+	pi: ‘ডাঙৰ’	+	‘kan’ পৰস্পৰ	=	k^hek pi: kan দ’মতি

ইয়াৰ উপৰি টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ জন্ম, বৈবাহিক সম্বন্ধ, বন্ধুত্বৰ আত্মীয়তা আৰু বয়স অনুসৰি গঢ় লোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়। এনেধৰণৰ সামাজিক ব্যৱস্থা অনুসৰি ভাষাটোৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰক আকৌ তিনিটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি—

- জন্মসূত্ৰে বা তেজৰ সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা।
- বৈবাহিক সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা।
- বন্ধুত্বপূৰ্ণ বা সামাজিক সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা।

জন্মসূত্রে বা তেজৰ সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা

মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম	অসমীয়া
‘pÁ: ’	দেউতা
‘me:’	মা

সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম						অসমীয়া
‘pi:’ জ্যেষ্ঠ	+	‘sai’	ল’ৰা	=	‘pi:sai’	ককাইদেউ
‘pi:’ জ্যেষ্ঠ	+	‘tsÁu’	ছোৱালী	=	‘pi: tsau’	বাইদেউ
‘sai’ ল’ৰা	+	‘Án’	সৰু	=	‘Án sai’	ভাই

বৈবাহিক সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা

মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম	অসমীয়া
‘líu’	জা
‘dÁÎ’	বিয়ৈ

সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম		টাই-আহোম				অসমীয়া
‘pÁ’ দেউতা	+	‘na:’	মাকৰ ভায়েক	=	‘pÁ na:’	মোমাইদেউ
‘pi:’ জ্যেষ্ঠ	+	‘k^huÎ’	আলহী	=	‘pi: sau’	ভিনিদেউ
‘luÎ’ ডাঙৰ	+	‘sau’	সন্মান অৰ্থত	=	‘luÎ sau’	বৰজনা
‘me:’ মহিলা	+	‘dÁÎ’	বিয়ৈ	=	‘me: dÁÎ’	বিয়নী

‘aa’ ডাঙৰ মা	+	‘pa’ ব্যক্তি		=	‘aa pa’	আপা
‘ni:’	+	‘sau’	সন্মান অৰ্থত	=	‘ni: sau’	নী চাও
‘p^{h}u:’ ব্যক্তি	+	‘bau’	ডেকা	=	‘p^{h}u: bau’	দৰা
‘p^{h}u:’ ব্যক্তি	+	‘mi:’	ছোৱালী	=	‘p^{h}u: mi: ’	কন্যা

বন্ধুত্বপূৰ্ণ বা সামাজিক সম্পৰ্কৰ দ্বাৰা

মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম	অসমীয়া
‘kÁ’	বন্ধু

সাধিত সম্বন্ধবাচক শব্দ

টাই-আহোম ভাষা

টাই-আহোম		টাই-আহোম		অসমীয়া	
‘te’ অতি আপোন	+	‘kÁ’ বন্ধু	=	‘te kÁ’	আতৈ
‘me:’ মা	+	‘kÁ’ বন্ধু	=	‘me: kÁ’	সখী
‘p@’ দেউতা	+	‘kÁ’ বন্ধু	=	‘p@ kÁ’	তাৰৈ
‘mE’ মাক	+	‘kÁ’ বন্ধু	=	‘mE kÁ’	আমৈ

টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰৰ গঠনৰ ক্ষেত্ৰত মৌলিক আৰু সাধিত দুয়োটা ৰূপে দেখা যায় যদিও বহুক্ষেত্ৰত কিছুমান সুকীয়া সুকীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিও সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন হোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়। উদাহৰণ—

পুত্ৰ সন্তান

টাই জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ সন্তান নামকৰণৰ ক্ষেত্ৰত ক্ৰম অনুসৰি প্ৰথম সন্তানৰ পৰা নৱম সন্তানলৈকে সুকীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা এক পদ্ধতি দেখা যায়। আনহাতে সম্প্ৰতিক সময়ত টাই-আহোম জনগোষ্ঠীৰ মাজত পুত্ৰ সন্তানৰ নামকৰণৰ তেনে কোনো নীতি-নিয়ম পোৱা নাযায়। কিন্তু টাই-আহোম ভাষাৰ বুৰঞ্জীসমূহ অধ্যয়ন কৰিলে পুত্ৰ সন্তানৰ নামকৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সেই পদ্ধতি দেখিবলৈ পোৱা যায়। উদাহৰণ—

টাই- আহোম	অসমীয়া
‘i’	প্ৰথম সন্তান
‘îi:’	দ্বিতীয় সন্তান
‘sam’	তৃতীয় কন্যা
‘sai’	চতুৰ্থ সন্তান
‘îuÁ’	পঞ্চম সন্তান
‘nuk’	ষষ্ঠ সন্তান
‘nak’	সপ্তম সন্তান
‘kÁi’	অষ্টম সন্তান

- **কন্যা সন্তান**

টাই-আহোম ভাষাত পুত্ৰ সন্তানৰ দৰে কন্যা সন্তানৰ নামকৰণৰ ক্ষেত্ৰতো সম্প্ৰতিক সময়ত টাই-আহোম জনগোষ্ঠীৰ মাজত সন্তানৰ নামকৰণৰ তেনে কোনো নীতি-নিয়ম পোৱা নাযায়। কিন্তু টাই-আহোম ভাষাৰ বুৰঞ্জীসমূহ অধ্যয়ন কৰিলে কন্যা সন্তানৰ নামকৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এক পদ্ধতি দেখিবলৈ পোৱা যায়। উদাহৰণ—

টাই-আহোম	অসমীয়া
‘je’	প্ৰথম কন্যা
‘i:’	দ্বিতীয় কন্যা
‘aam’	তৃতীয় কন্যা
‘ai’	চতুৰ্থ কন্যা
‘oík’	পঞ্চম কন্যা
‘et’	ষষ্ঠ কন্যা
‘aat:’	সপ্তম কন্যা
‘kÁi’	অষ্টম কন্যা

সামৰণি

পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষাবোৰৰ ভিতৰত প্ৰধানতঃ সুৰীয়া ভাষাবোৰৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য একক, অনন্য আৰু সুকীয়া ৰূপত দেখিবলৈ পোৱা যায়। আনহাতে সুৰীয়া ভাষা হিচাপে টাই-আহোম ভাষাৰ মাজতো সেই বৈশিষ্ট্যসমূহ বিদ্যমান। এনে বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ ভাষা

হিচাপে টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু ইয়াৰ গঠন সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰি পোৱা সিদ্ধান্তসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

- টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰপ্ৰধানত দুটা ভাগত দেখিবলৈ পোৱা যায়। যেনে- মৌলিক আৰু সাধিত শব্দ।
- মৌলিক আৰু সাধিত শব্দৰ উপৰি টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰত জন্ম, বৈবাহিক সম্বন্ধ, বন্ধুত্বৰ আত্মীয়তা আৰু বয়স নামেৰে তিনিটা পৰম্পৰাগত ভাগ পোৱা যায়। আনহাতে টাই-আহোম ভাষাৰ অধিকাংশ সম্বন্ধবাচক শব্দই এই তিনিটা শাখাৰ পৰা গঠন হোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়।
- বুৰঞ্জীৰ পৰা লাভ কৰা তথ্য অনুসৰি টাই-আহোম ভাষাৰ সন্তানৰ নামকৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত জন্মৰ ক্ৰম অনুসৰি নামকৰণ কৰাৰ এক পৰম্পৰা আছিল। কিন্তু সাম্প্ৰতিক সময়ত ইয়াৰ ব্যৱহাৰ একেবাৰে সীমিত বুলি ক'ব পাৰি।
- টাই-আহোম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ মৌলিক ৰূপৰ তুলনাত সাধিত শব্দৰ সংখ্যা বেছি। আনহাতে এই সাধিত শব্দবোৰ দুইৰ পৰা তিনি ৰূপবিশিষ্ট হিচাপে পোৱা যায়।

প্ৰসংগসূত্ৰ

[১] ভীমকান্ত বৰুৱা, *ভাষাৰ ইতিবৃত্ত,* পৃ. ৮৮

প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ

কোঁৱৰ, চাও চন্দ্ৰ ঃ *পাপ লিক ছুন খম তাই.* ধেমাজি, দগ্ৰিং ছেং পাব্লিকেশ্বন, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১৬

কোঁৱৰ, চন্দ্ৰ ঃ *তাই প্ৰাইমাৰ (ব্যাকৰণৰ সৈতে).* প্ৰকাশক চাও চন্দ্ৰ কোঁৱৰ, বুলেন্দ্ৰ গগৈ, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১৩

গগৈ, লীলা ঃ *টাই-সংস্কৃতি ৰূপৰেখা,* কলিকতা, শ্ৰীভূমি পাব্লিছিঙ কোম্পানী, চতুৰ্থ পৰিবৰ্ধিত সংস্কৰণ, ১৯৯৪

--. ঃ *আহোম জাতি আৰু অসমীয়া সংস্কৃতি,* শিৱসাগৰ , জেউতি প্ৰকাশ, ১৯৬১

গগৈ, পুষ্প ঃ *তাই ভাষা আৰু সাহিত্য.* ধেমাজি, চুমফ্ৰা প্ৰকাশন, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৯

গগৈ, পুষ্প,বগেন গগৈ (সম্পা) ঃ *তাই সংস্কৃতি.* ধেমাজি ,পূৰ্বাঞ্চল তাই সাহিত্য সভা, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৯

গোহাঁই, আইম্যাখেং ঃ *টাই ভাষাৰ প্ৰাথমিক পাঠ ব্যাকৰণেৰে সৈতে.* ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয় ঃ অসমীয়া বিভাগ, দ্বিতীয় প্ৰকাশ,অক্টোবৰ, ১৯৯৭

গোহাঁই, ঙি পেথৌন ,আমছুন গোহাঁই ঃ *টাই ভাষাৰ কথোপকথন (প্ৰাথমিক পাঠ)*, ডিব্ৰুগড

বৰুৱা, ঘনকান্ত ঃ *আহোম প্ৰাইমাৰ.* গুৱাহাটী ঃ বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগ, ১৯৮৭

বৰুৱা, ভীমকান্ত ঃ *টাই ভাষা আৰু সংস্কৃতি.* গুৱাহাটী, অশোক বুক ষ্টল, প্ৰথম প্ৰকাশ, ছেপ্টেম্বৰ, ২০১৩

Gait, Sir Edward — *A History of Assam.* Guwahati : Lawyer's Book Stall, Second Edition, 1963

Gogoi, Padmeswar — *The Tai and the Tai Kingdoms*. Guwahati University : Dept.of Publication, 1968

Morey, Stephen. — *The Tai Language of Assam-a Grammar and Text.* Australia : Manash University, 2003

লেখক ঃ উদয়ন বড়া, টাই ভাষাৰ শিক্ষক, ভাষা অধ্যয়ন কেন্দ্ৰ, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ডিব্ৰুগড়

ই-মেইলঃ udayan1204@gmail.com

অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ চমু অৱলোকন
(ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গৱেষণা কৰ্মৰ বিশেষ উল্লেখসহ)

চেংদাও বৰগোহাঁই

সংক্ষিপ্তসাৰ

ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল বিভিন্ন জাতি-উপজাতিৰ মিলনভূমি। অতীজৰেপৰা এই অঞ্চলত অষ্ট্ৰিক, মংগোলীয়, ককেছীয়, দ্ৰাবিড় আৰু আৰ্য গোষ্ঠীৰ লোকসকলে বসবাস কৰি আহিছে। ইয়াৰ ফলত উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ ভাষা-সংস্কৃতিয়ে এক সুকীয়া সংমিশ্ৰিত ৰূপ লাভ কৰিছে। ভৌগোলিক আৰু ৰাজনৈতিকভাৱে একক ভাৰতৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ মুঠ আঠোখন ৰাজ্য ক্ৰমে — অসম, অৰুণাচল প্ৰদেশ, নাগালেণ্ড, মণিপুৰ, মিজোৰাম, ত্ৰিপুৰা, মেঘালয় আৰু ছিকিমক লৈ গঠিত হৈছে। এই ৰাজ্যসমূহৰ ভিতৰত এখন অন্যতম ৰাজ্য হ'ল অৰুণাচল প্ৰদেশ। অৰুণাচল প্ৰদেশ বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মিলনভূমি। এই ৰাজ্যখন কেৱল জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যতাৰ দিশতে নহয়; ভাষিক, নৃতাত্ত্বিক, সাংস্কৃতিক বৈচিত্ৰ্যতাৰ ক্ষেত্ৰতো পৃথিৱীত জনাজাত। ভাষিক বিচিত্ৰতাৰে পৰিপূৰ্ণ অৰুণাচল প্ৰদেশত বিভিন্ন ভাষা প্ৰচলন হৈ আছে। এই বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীসমূহে নিজৰ মাজত ভাবৰ আদান-প্ৰদান কৰিবলৈ নিজা নিজা ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। অৰুণাচল প্ৰদেশত প্ৰচলিত ভাষাসমূহৰ কিছুমান ভাষা বিলুপ্তপ্ৰায়। এই ভাষাবোৰৰ বৰ্তমানলৈকে খুব কম সংখ্যক বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়ন হোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়। ভাষাসমূহৰ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণাইহে ভাষাৰ উন্নয়ন সাধন কৰিব পাৰে। অৰুণাচল প্ৰদেশত প্ৰচলিত প্ৰায়বোৰ ভাষাই অনুন্নত আৰু পূৰ্বতে অধ্যয়ন নোহোৱা ভাষা। কিছু পৰিমাণে অৰুণাচল প্ৰদেশত প্ৰচলিত ভাষাবোৰৰ অধ্যয়ন হৈছে। সেই অধ্যয়নৰ গতি-প্ৰকৃতি বা অগ্ৰগতি বিচাৰ কৰি ভৱিষ্যৎ অধ্যয়নৰ বাট মুকলি কৰি ভাষা অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰখনত এক উন্নয়ন সাধন কৰাৰ উদ্দেশ্যই গৱেষণা পত্ৰৰ বিষয় হিচাপে **অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ চমু অৱলোকন (ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গৱেষণা কৰ্মৰ বিশেষ উল্লেখসহ)**—শীৰ্ষক বিষয়টো নিৰ্বাচন কৰা হ'ল।

বীজ শব্দ ঃ অধ্যয়ন, অৰুণাচল প্ৰদেশ,বিজ্ঞানসন্মত, ভাষা , ভাষাবৈজ্ঞানিক ।

অৱতৰনিকা

অৰুণাচল প্ৰদেশত বসবাস কৰা জনগোষ্ঠীসমূহ নৃতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা অধিকাংশই মংগোলীয় আৰু ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰায়সংখ্যক ভাষাই চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত যদিও ইয়াত ইণ্ডো-ইউৰোপীয় আৰু অষ্ট্ৰিক ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত ভাষাও প্ৰচলন হৈ আছে। ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূব প্ৰান্তৰ সীমান্তবৰ্তী ৰাজ্য অৰুণাচল প্ৰদেশৰ মাটিকালি ৮৩,৭৪৩ বৰ্গ কিল'মিটাৰ, মাটিকালিৰ দিশত ই উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সৰ্ববৃহৎ ৰাজ্য। জনজাতীয় অধ্যুষিত পাহাৰীয়া ৰাজ্য অৰুণাচল প্ৰদেশৰ চাৰিসীমাৰ উত্তৰ-পূব দিশত তিব্বত, চীন আৰু ম্যানমাৰ; দক্ষিণ দিশত নাগালেণ্ড আৰু অসম; পশ্চিম দিশত ভূটান অৱস্থিত। চীন, ম্যানমাৰ আৰু ভূটান আদি তিনিখনকৈ বিদেশী ৰাষ্ট্ৰৰে চাৰিসীমা পৰিৱেষ্টিত হৈ থকা ৰাজ্যখনৰ মুঠ মাটিকালিৰ ৮০ শতাংশ পৰ্বত-পাহাৰ আৰু অৰণ্যৰে আৱৰা। গতিকে প্ৰাকৃতিক তথা বনজ সম্পদত চহকী অৰুণাচল প্ৰদেশত ভাৰতৰ অন্য ঠাইত অনেক মূল্যৱান গছ-গছনি, ফুল-লতা, বিভিন্ন চৰাই-চিৰিকতি, জীৱ-জন্তু আদি পোৱা যায়। তদুপৰি সৰু-বৰ বহুতো পাহাৰ-পৰ্বত, জান-জুৰিৰে সমৃদ্ধ ৰাজ্যখন প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰ দিশৰ পৰা অতুলনীয় অঞ্চল। পূৰ্বতে 'উত্তৰ-পূৱ সীমান্ত অঞ্চল' অৰ্থাৎ North East Frontier Agency বা চমুকৈ NEFA হিচাপে জনাজাত এই বৃহৎ অঞ্চলটোক ১৯৭২ চনৰ ২০ জানুৱাৰীত 'অৰুণাচল প্ৰদেশ' হিচাপে নামকৰণ কৰা হৈছিল আৰু ১৯৮৭ চনৰ ২০ ফেব্ৰুৱাৰীত পূৰ্ণ পৰ্যায়ৰ স্বতন্ত্ৰ ৰাজ্য হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হৈছিল।

২০১১ চনৰ পাছত নতুনকৈ গঠিত হোৱা চাৰিখন জিলা সংযোগ কৰি বৰ্তমান অৰুণাচল প্ৰদেশক ক্ৰমে - আন্জাৱ, চাংলাং, দিবাং ভেলী, পূব কামেং, পূব চিয়াং, ক্ৰা ডাডি, কুৰুং কুমে , লোহিত, লংডিং, ল'ৱাৰ দিবাং ভেলী, ল'ৱাৰ সোৱণশিৰি, নামচাই , পাপুম পাৰে, চিয়াং, টাৱাং, টিৰাপ, আপাৰ চিয়াং, আপাৰ সোৱণশিৰি, পশ্চিম কামেং আৰু পশ্চিম

চিয়াং আদি ২০ খন জিলাত বিভক্ত কৰা হৈছে।[১] ২০১১ চনৰ লোকপিয়লৰ পাছত নতুনকৈ গঠিত জিলা কেইখন হ'ল -- ক্ৰা ডাডি, চিয়াং, লংডিং আৰু নামচাই। অৰুণাচল প্ৰদেশত বসবাস কৰা অধিকাংশ জনগোটৰ ভিতৰত সৰু-বৰ নানান উপগোটৰ উপস্থিতি দেখা পোৱা যায়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাসমূহৰ প্ৰধান শাখাবোৰৰ অন্তৰ্গত কিছুমান ভাষিক গোটকো আকৌ বিভিন্ন উপশাখাত বিভক্ত কৰিব পাৰি। অৰুণাচল প্ৰদেশত ২৬ টা প্ৰধান আৰু ১০০ টাতকৈ অধিক ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ উপগোটৰ বসবাসস্থলী।[২] হিমালয় পৰ্বতৰ পাদদেশৰ দুৰ্গম পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ পৰা চিয়াং-লোহিত উপত্যকাৰ নদী প্ৰধান সমতল ভূমিলৈকে বিস্তৃত অৰুণাচলৰ বাসভূমিত মন্‌পা, ছেৰদুক্‌পেন, অকা(হ্ৰুচু), বান্‌গ্ৰু, খ'আ, মিজি, চুলুং, নিচি, আপাতানি, টাগিন, নাহ্‌ আদি (ইয়াৰ বিভিন্ন উপগোট); গাল', মেম্বা, খাম্বা, মিচিমি (ইদু, দিগাৰু, মিজু); খাম্‌তি, চিংফৌ, দেউৰী, মেয়ৰ, নক্টে (ইয়াৰ বিভিন্ন উপগোট); টাংচা (ইয়াৰ বিভিন্ন উপগোট); ৰানছু, লিচু আদি বিভিন্ন ভাষা-ভাষী, পৃথক পৃথক ধৰ্ম আৰু সাংস্কৃতিক আচহৰণ মানি অহা জনগোটে বসবাস কৰি আছে। অৰুণাচল প্ৰদেশত বসবাস কৰা জনগোষ্ঠীসমূহৰ প্ৰত্যকৰে নিজৰ নিজৰ ভাষা আছে। এই ভাষাবোৰৰ অৱশ্য বৰ্তমানলৈকে বিশেষ বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়ন হোৱা পৰিলক্ষিত নহয়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ বহু ভাষা বৰ্তমান বিপন্নপ্ৰায় অৱস্থালৈ গতি কৰিছে। ভাষাসমূহৰ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণাইহে ভাষাৰ উন্নয়ন সাধন কৰিব পাৰে। সাধাৰণতে, ভাষা বিজ্ঞানসন্মত গৱেষণাই বৰ্তমানলৈকে অধ্যয়ন নোহোৱা ভাষা বিষয়ক অথবা ভাষা সম্পৰ্কীয় অধ্যয়ন হোৱা বিষয়সমূহৰ বিজ্ঞানসন্মত বিশ্লেষণক সামৰি লয়। ভাষাৰ ধ্বনি, ৰূপ, বাক্য আৰু অৰ্থৰ গঠন বা বিন্যাস বা ৰূপ সম্পৰ্কে সুশৃংখলিত আৰু প্ৰণালীবদ্ধভাৱে কৰা বিস্তৃত অধ্যয়নক ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নে সামৰি লয়। সেয়ে এই অঞ্চলৰ ভাষাৰ উন্নয়নৰ বাবে ভাষাৰ অধ্যয়ন অতি জৰুৰী। কিছু পৰিমাণে অৰুণাচল প্ৰদেশত প্ৰচলিত ভাষাবোৰৰ অধ্যয়ন হৈছে। সেই অধ্যয়নৰ গতি-প্ৰকৃতি বা অগ্ৰগতি বিচাৰ কৰি ভৱিষ্যৎ অধ্যয়নৰ বাট মুকলি কৰি ভাষা অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰখনত এক উন্নয়ন সাধন কৰাৰ উদ্দেশ্যই **অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ চমু অৱলোকন (ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গৱেষণা কৰ্মৰ বিশেষ উল্লেখসহ)** —শীৰ্ষক গৱেষণা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

গৱেষণা পত্ৰখনৰ উদ্দেশ্য হৈছে এনেধৰণৰ অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাসমূহৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ এক ৰূপৰেখা প্ৰস্তুত কৰা। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাসমূহৰ ভাষিক স্থিতি পোহৰলৈ অনা।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

এই গৱেষণা পত্ৰত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ এক সমীক্ষা দাঙি ধৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। সেয়েহে ইয়াত বিশ্লেষণৰ বাবে বৰ্ণনাত্মক, তুলনামূলক, ঐতিহাসিক আদি পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হৈছে ।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব

অৰুণাচল প্ৰদেশ এখন বহুভাষিক ৰাজ্য। ইয়াত প্ৰচলিত ভাষাবোৰৰ কোনোটোৱেই মান্যতাপ্ৰাপ্ত ভাষা নহয়। ভাষাৰ বিজ্ঞানসন্মত গৱেষণাইহে বিশেষকৈ বিপন্নপ্ৰায় অৱস্থাপ্ৰাপ্ত হোৱা অথবা বিপন্ন হোৱা ভাষাসমূহৰ সংৰক্ষণত প্ৰধান ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। সেই দৃষ্টিৰে ভাষাসমূহৰ অধ্যয়ন কেনেদৰে হৈছে সেয়া বিচাৰ কৰি চোৱাৰ গুৰুত্ব আছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

বিষয় অধ্যয়নৰ পৰিসৰ হিচাপে ভাষাসমূহৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ গতি-প্ৰকৃতিহে এই অধ্যয়নত সামৰি লোৱা হৈছে।

বিশ্লেষণ

ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ অৰুণাচল প্ৰদেশত ভাষা সম্পৰ্কীয় চিন্তা-চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত পিছপৰি থকা পৰিলক্ষিত হৈছে। কিন্তু, বৰ্তমান সময়ত বিশ্ববিদ্যালয়, বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানৰ উদ্যোগত, ব্যক্তি বিশেষৰ একান্ত ব্যক্তিগত আৰু সামূহিক প্ৰচেষ্টাত অৰুণাচল প্ৰদেশত প্ৰচলিত জনগোষ্ঠীয় ভাষা-চৰ্চা সম্পৰ্কে গৱেষণাধৰ্মী কৰ্ম হাতত লোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। এই গৱেষণা কৰ্মত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ জনগোষ্ঠীয় ভাষাসমূহৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগীৰে অধ্যয়ন হোৱা ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গৱেষণা কৰ্মৰ আদি বিষয়সমূহৰ অধ্যয়নৰ ৰূপৰেখা এই গৱেষণা পত্ৰত

দাঙি ধৰা হ'ল।

অৰুণাচল প্ৰদেশত প্ৰচলিত ভাষা-উপভাষা সম্পৰ্কে বৰ্তমানলৈকে ভালেকেইখন গৱেষণা-গ্ৰন্থ পোৱা গৈছে। প্ৰাপ্ত তথ্য অনুসৰি (গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গৱেষণা কৰ্মৰ সহায় লৈ) অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাসমূহৰ সম্পৰ্কে কৰা প্ৰথম গৱেষণা কৰ্ম হৈছে - তিলোত্তমা ভৰালীৰ *The Nishing People and their Language: Acritical analysis* (২০০১)- শীৰ্ষক গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত নিচি ভাষা সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ সমাজ আৰু সমাজ ব্যৱস্থাৰ পৰিচয়, নিচি ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপতত্ত্ব আৰু শব্দগত দিশৰ বৰ্ণনাত্মক দৃষ্টিভংগীয়ে আলোচনা কৰিছে।

২০১৩ চনত নূপুৰ ভূঞাৰ *A Descriptive Analysis of Nefamese* শীৰ্ষক গৱেষণা গ্ৰন্থত 'অৰুণাচলী -অসমীয়া' ভাষা বিকাশৰ পটভূমি বিষয়ে চমু বৰ্ণনা কৰিছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত 'অৰুণাচলী-অসমীয়া' ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব; ৰূপতত্ত্ব, বাক্যতত্ত্ব সম্পৰ্কীয় বিতং আলোচনা আগবঢ়োৱাৰ লগতে শব্দসূচীও দাঙি ধৰিছে। এই গৱেষণা-গ্ৰন্থখন 'অৰুণাচলী-অসমীয়া' ভাষাৰ ভাষবৈজ্ঞানিক প্ৰণালীবদ্ধ অধ্যয়নৰ প্ৰথম নিদৰ্শন বুলিব পাৰি।

ৰত্ন গোপাল গগৈৰ *নক্টে জনগোষ্ঠী ঃ এক সামাজিক-সাংস্কৃতিক অধ্যয়ন* (২০১৫) গৱেষণা কৰ্মত নক্টেসকলৰ সাংস্কৃতিক আৰু নক্টে ভাষাৰ ধ্বনি, ৰূপ, শব্দ, বাক্য ইত্যাদি বৈশিষ্ট্যৰ বিষয়ে বিশ্লেষণ কৰিছে।

২০১৬ চনত সুনীল সন্দিকৈয়ে খামতি ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ বিষয়ে বিজ্ঞানসন্মতভাৱে বৰ্ণনাত্মক দৃষ্টিৰে আলোচনা কৰা গৱেষণা কৰ্ম হ'ল *A Critical study of the Morphology of Khamti Language*। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত অৱতৰণিকা আৰু উপসংহাৰক বাদ দি পাঁচটা অধ্যায়ত বিভক্ত। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনৰ প্ৰথম অধ্যায়ত খামতি ভাষাৰ পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা সম্পৰ্কে সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। গৱেষকে পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষাক তাত্ত্বিক আৰু বিষয়গত দুটা ভাগত ভাগ কৰিছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনৰ দ্বিতীয় অধ্যায়ত খামতিসকলৰ পৰিচয়; খামতি শব্দৰ অৰ্থ, বৰ্তমানৰ বাসস্থান, ভাষা পৰিয়াল, ভাষিক স্থিতি, খামতি লিপি, শব্দ প্ৰকৰণৰ লগতে ধ্বনিগত দিশ, সুৰ, বাক্যগত দিশৰ কিছুমান বৈশিষ্ট্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। গৱেষকে ভাষা-পৰিয়ালৰ ফালৰ পৰা খামতিসকল টাই-কাদাই শাখাৰ অন্তৰ্গত ভাষা হিচাপে উল্লেখ কৰিছে। তেওঁ খামতি ভাষাৰ লিপি বাৰ্মী লিপিৰ পৰা উদ্ধৃত হোৱাৰ লগতে আহোম লিপিৰ লগত মিল থকাৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে। গৱেষণা গ্ৰন্থখনত ১৯৮৮ চনত খামতি লিটাৰেৰী কমিটিয়ে খামতি লিপি নতুনকৈ গঠন কৰাৰ সন্দৰ্ভে উল্লেখ কৰিছে।

পাপৰি কটকীৰ *টাংচা ভাষা ঃ এক বৰ্ণনাত্মক অধ্যয়ন (মুছাং উপ - জনগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ উল্লেখেৰে)* (২০১৭) - শীৰ্ষক গৱেষণা-গ্ৰন্থত টাংচা জনগোষ্ঠীৰ পৰিচিতি দিয়াৰ লগতে মুছাং উপ - জনগোষ্ঠীৰো পৰিচয় দি টাংচা ভাষাৰ মূল, ভাষিক বিচিত্ৰতা, ভাষিক স্থিতি সম্পৰ্কে উল্লেখ কৰি মুছাং উপভাষাৰ ধ্বনি, ৰূপ, বাক্য, শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ বিষয়ে বৰ্ণনাত্মক অধ্যয়ন আগবঢ়াইছে।

স্বপন কুমাৰ চুতীয়াৰ *Morphological Analysis of Longchang A dialect of Tangsa* (২০১৭) - শীৰ্ষক গৱেষণা-গ্ৰন্থত টাংচা জনজাতিৰ পৰিচয়ৰ লগতে ভাষিক পৰিচয় দি লুংচাং উপভাষাৰো পৰিচিতি বহন কৰিছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত লুংচাং উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ বিষয়ে আলোচনা দাঙি ধৰিছে।

পাৰ্থ প্ৰতীম ফুকনৰ *ৰানছু ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব ঃ এক বৰ্ণনাত্মক অধ্যয়ন* (২০১৭) - শীৰ্ষক গৱেষণা-গ্ৰন্থত ৰানছু জনগোষ্ঠীৰ পৰিচয়, সাংস্কৃতিক আৰু ভাষিক ক্ষেত্ৰৰ ৰূপতত্ত্বৰ সম্পৰ্কে ভাষাবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগীৰে আলোচনা কৰিছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰে বিশ্লেষণ কৰিছে। আকৌ বাক্যগত বৈশিষ্ট্যত বাক্যগঠন ক্ৰমৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি ৰানছু ভাষাত কৰ্তাহীন, কৰ্মহীন, ক্ৰিয়াহীন আৰু পদক্ৰমৰ বিচ্যুতি বাক্যত পোৱাৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে। ৰূপতত্ত্বৰ বিষয়ে গৱেষণা-গ্ৰন্থখনৰ দ্বিতীয় অধ্যায়ৰ পৰা নৱম অধ্যায়লৈকে সামৰিছে। গৱেষকে এই অধ্যায় কেইটাত ৰানছু ভাষাৰ শব্দ, বিশেষ্য, নামপদৰ ৰূপসাধন, বদ্ধৰূপ, বিশেষণ, সৰ্বনাম, ক্ৰিয়া, অব্যয়ৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰিছে। গৱেষকে দ্বিতীয় অধ্যায়ত ৰূপতত্ত্ব সম্পৰ্কে আলোচনা কৰোঁতে ৰূপতত্ত্বই সামৰি লোৱা দিশসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা দাঙি ধৰিছে। তেওঁ ৰানছু ভাষাৰ শব্দ, শব্দৰ শ্ৰেণীবিভাজন আৰু ৰানছু ভাষাৰ শব্দগঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ বিষয়ে উদাহৰণসহ বিশ্লেষণ আগবঢ়াইছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনৰ তৃতীয় অধ্যায়ত ৰানছু ভাষাৰ বিশেষ্য গঠনক দুটা ভাগত ভাগ কৰিছে -- মৌলিক বিশেষ্য শব্দ আৰু যৌগিক বা সাধিত বিশেষ্য শব্দ। তেওঁ বিশেষ্য শব্দসমূহক সংজ্ঞাবাচক, সম্বন্ধবাচক আৰু সংখ্যাবাচক এই

তিনিটা প্ৰকাৰত ভাগ কৰি এইবোৰৰ গঠন সম্পৰ্কে স্পষ্টকৈ আলোচনা কৰিছে।

চতুৰ্থ অধ্যায়ত ৰানছু ভাষাৰ নামপদৰ ৰূপসাধনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। ৰানছু ভাষাৰ নামপদৰ ৰূপসাধনৰ আলোচনা কৰোঁতে বচন, লিংগ, কাৰক, সম্বন্ধে বিশ্লেষণ আগবঢ়াইছে। গৱেষকে ৰানছু ভাষাৰ বদ্ধৰূপৰ আলোচনা কৰোঁতে নিৰ্দিষ্টবাচক ৰূপ, অনিৰ্দিষ্টবাচক ৰূপ, জোৰবাচক ৰূপ, স্বাৰ্থিক ৰূপৰ বিষয়ে উদাহৰণসহ আলোচনা কৰিছে। গৱেষকে ৰানছু ভাষাত {-bi}, {-zem}, {-tsm}, {-t^{h}ap} বহুত্ব নিৰ্দিষ্টবাচক ৰূপৰ প্ৰয়োগৰ লগতে নিৰ্দিষ্টবাচক এই ৰূপবোৰে মানুহৰ ক্ষেত্ৰত লিংগৰ ধাৰণা দিয়ে বুলি উল্লেখ কৰিছে। বিশেষণৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে গৱেষকে ৰানছু ভাষাত বিশেষণৰ গঠন, শ্ৰেণী বিভাজন দেখুৱাৰ লগতে বিশেষণৰ তুলনা দাঙি ধৰিছে।

২০১৭ চনত দীপক কুমাৰ দলে ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা পিএইচ.ডি উপাধিৰ বাবে *পাদাম্ আৰু পাগ্ৰ উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্বঃ এক বৈপৰীত্যমূলক অধ্যয়ন* - শীৰ্ষক গৱেষণা-গ্ৰন্থখন প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াই। তেওঁ গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত আদীসকলৰ পাদাম্ আৰু মিচিংসকলৰ পাগ্ৰ উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক দিশৰ তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াইছে।

২০১৮ চনত চম্পক শইকীয়াই গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা পিএইচ.ডি উপাধিৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰি উলিয়ায়। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত ‘অৰুণাচলী-অসমীয়া’ ভাষাৰ বিষয়ে সমাজ-ভাষাবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগীৰে আলোচনা কৰিছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত সমাজ-ভাষাবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগীৰে ‘অৰুণাচলী অসমীয়া’ ভাষাৰ ভাষাগত বিশেষত্বসমূহ দাঙি ধৰিছে। ‘অৰুণাচলী অসমীয়া’ ভাষাৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত, বাক্যগত আৰু শব্দমালা দিশৰ বিশেষত্ব বিষয়ে অৱগত হ’ব পৰা গৈছে।

অমৰ শইকীয়াৰ *নক্টে ভাষা ঃ এক ৰূপতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ* (২০১৮) গৱেষণা কৰ্মত নক্টে ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ বৰ্ণনাত্মক ভাষাবৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰে বিশ্লেষণ আগবঢ়াইছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনৰ প্ৰথম অধ্যায়ত নক্টেসকলৰ পৰিচয়, ঐতিহাসিক প্ৰেক্ষাপট, জনসংখ্যা, সামাজিক প্ৰেক্ষাপটৰ লগতে নক্টে ভাষা মূল, ভাষিক স্থিতি, ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে। তদুপৰি নক্টে অধ্যুষিত অঞ্চলৰ মানচিত্ৰও অন্তভুৰ্ক্ত কৰিছে।

গৱেষণা-গ্ৰন্থখনৰ দ্বিতীয় অধ্যায়ত নক্টে ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। গৱেষকে ৰূপতত্ত্বৰ তাত্ত্বিক দিশ সম্পৰ্কে অতি চমু আলোচনা দাঙি ধৰিছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত নক্টে ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ্য, বিশেষণ, সৰ্বনাম, ক্ৰিয়া, অব্যয়ৰ বিষয়ে অধ্যয়ন সামৰিছে। তেওঁ বিশেষ্য শব্দৰ গঠনৰ ক্ষেত্ৰত নক্টে ভাষাৰ বিশেষ্য শব্দসমূহ গঠন অনুসৰি মৌলিক আৰু যৌগিক এই দুই ভাগত ভাগ কৰাৰ লগতে বিশেষ্যৰ শব্দ সাধনক সমবৰ্গীয় আৰু বিসমবৰ্গীয় শব্দসাধন অনুসৰি শ্ৰেণী বিভাজন কৰিছে। তদুপৰি বিশেষ্য প্ৰকাৰ অনুসৰি শ্ৰেণী বিভাজন কৰিছে। গৱেষকে বিশেষ্যৰ ৰূপসাধন বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে বচন, লিংগ, কাৰক আৰু কাৰকসূচক ৰূপসমূহক আলোচনালৈ আনিছে। ইয়াৰ উপৰি নিৰ্দিষ্টবাচক আৰু অনিৰ্দিষ্টতাবাচক ৰূপ সম্পৰ্কে আলোচনা আগবঢ়াইছে। বিশেষণৰ গঠনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে গৱেষকে নক্টে ভাষাৰ বিশেষণৰ গঠন মৌলিক আৰু সাধিত এই দুটা ভাগত ভগাইছে। তেওঁ নক্টে ভাষাৰ বিশেষণৰ শ্ৰেণীবিভাজন দেখুওৱাৰ লগতে বিশেষণৰ তুলনা দাঙি ধৰিছে।

সৰ্বনামৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে গৱেষকে নক্টে ভাষাৰ সৰ্বনামৰ গঠন, শ্ৰেণীবিভাজন বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। গৱেষণা-গ্ৰন্থখনত ক্ৰিয়াৰ গঠন, প্ৰকাৰ, ক্ৰিয়াৰ কাল, ভাব, বাচ্য অনুসৰি আলোচনা দাঙি ধৰিছে। গৱেষকে নক্টে ভাষাৰ সাত প্ৰকাৰৰ অব্যয়ৰ প্ৰয়োগ সম্পৰ্কে উদাহৰণসহ বিশ্লেষণ আগবঢ়াইছে।

ইয়াৰ উপৰিও অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা কেইবাখনো গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকা পোৱা গৈছে। Swapan kumar Chutia ই ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগত এম.ফিল ডিগ্ৰীৰ বাবে দাখিল কৰা *Derivative Process of Word Formation of Longchang: A Dialect of Tangsa* (২০১২) - শীৰ্ষক গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকাখনিত টাংচা ভাষাৰ অন্তৰ্গত লুংচাং উপভাষাৰ শব্দৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ বিষয়ে ভাষাবৈজ্ঞানিক বিশ্লেষণ আগবঢ়াইছে।

এইদৰে ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষা বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা কেইবাখনো গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকা পোৱা গৈছে। ইয়াৰে ভিতৰত অমৰ শইকীয়াৰ *নক্টে ভাষাৰ নামপদৰ ৰূপসাধন* (২০১৩) এই গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকাখনত গৱেষকে নক্টে ভাষাৰ নাম শব্দৰ গঠন আৰু ৰূপ সাধন সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰাৰ উদ্দেশ্য গৱেষণা কৰ্মটি সম্পন্ন কৰিছে।

দিবেন্দু সন্দিকৈৰ *ৰানছু ভাষাৰ বিভাজ্য ধ্বনিঃ সাংবহনিক বিশ্লেষণ* (২০১৪)ত সাংবহনিক বিশ্লেষণেৰে ৰানছু ভাষাৰ

বিভাজ্য ধ্বনিসমূহ আলোচনা কৰাৰ বাবে ভাষাটোত পোৱা বিভাজ্য ধ্বনিসমূহৰ মান, তৰংগদৈৰ্ঘ্য আদিৰ বিষয়ে জানিব পৰা গৈছে।

অচ্যুত কুমাৰ গগৈৰ *অৰুণাচলী প্ৰদেশৰ নিচি ভাষা সম্প্ৰদায়ৰ সাম্প্ৰতিক ভাষিক-স্থিতি ঃ সমাজ-ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়ন* (২০১৪) গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকাখনত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ পাপুমপাৰে জিলাৰ নিচিসকলৰ পৰিচয়, বাসস্থান, ভাষিক যোগাযোগ, বহুভাষিক কাৰণসমূহৰ সম্পৰ্কে জ্ঞাত হ'ব পাৰি।

মল্লিকা মৰাণৰ *অৰুণাচল প্ৰদেশৰ চাক্মা ভাষাৰ নামপদৰ গঠন আৰু ৰূপসাধন* (২০১৪)গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকাখনত চাক্মা ভাষাৰ নামপদৰ গাঁথনিক দিশেটোৰে প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। গৱেষকে চাক্মা ভাষাৰ নামপদৰ গঠন, ৰূপসাধনৰ দিশটো স্পষ্টকৈ উল্লেখ কৰিছে।

প্ৰেমনাথ বৰুৱাৰ *নিচি ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ* (২০১৫)গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকাখনৰ যোগেদি নিচি ভাষাৰ ধ্বনিগত দিশটো বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰে বিশ্লেষণ কৰিছে। নিচি ভাষাৰ ধ্বনিসমূহ বৰ্ণবিশ্লেষণ পদ্ধতিৰে আৰু নিচি ভাষাৰ স্বৰ আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ উচ্চাৰণ, অভিন্ন আৰু সদৃশ পৰিৱেশত ভিন্ন ধ্বনিৰ প্ৰয়োগৰ ফলত হোৱা অৰ্থৰ বিৰোধ বিচাৰ অনুসৰি ধ্বনিসমূহক বিচাৰ কৰিছে।

মানস জ্যোতি নিৰ্মলীয়াৰ *লিচু ভাষাৰ শব্দসাধন (২০১৭)* ত ৰূপতত্ত্বৰ ধাৰণা বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে ৰূপ বা প্ৰাকৃতিৰ শ্ৰেণীবিভাজন, শব্দ গঠন আৰু শব্দসাধন, পদসাধন আৰু পদৰ শ্ৰেণীবিভাজনৰ বিষয়ে আলোচনালৈ আনিছে।

হেমন্ত কোঁচৰ টুট্চা ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বঃ সাংবহনিক বিশ্লেষণ (২০১৭) সাংবহনিক বিশ্লেষণেৰে টুট্চা ভাষাৰ ধ্বনিসমূহৰ আলোচনা কৰাৰ বাবে ভাষাটোৰ ধ্বনিসমূহৰ মান, তৰংগ দৈৰ্ঘ্য, ফৰম্যান্ট, স্পেক্টোগ্ৰাম, ধ্বনিৰ উচ্চাৰণত প্ৰয়োগ হোৱা শক্তি (Energy), সুৰাঘাত (Pitch) আদিৰ বিষয়ে জ্ঞাত হ'ব পাৰি। লেখিকা গগৈৰ *গাল' ভাষাৰ শব্দগঠন* (২০১৯) গৱেষণা-গ্ৰন্থকণিকাখনত গাল' ভাষাৰ শব্দৰ গাঁথনিক দিশটোৰে প্ৰাধান্য পাইছে। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁ বিশেষ্য, বিশেষণ, সৰ্বনাম শব্দ গঠনৰ বিষয়ে আলোচনালৈ আনিছে।

দেখা যায় যে, অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষা সম্পৰ্কে একবিংশ শতিকাত ভালে সংখ্যক গৱেষণা কৰ্ম সম্পন্ন হৈছে। এনেধৰণৰ বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নৰ জৰিয়তে অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ বিভিন্ন দিশ পোহৰলৈ অনাৰ ক্ষেত্ৰত লাভান্বিত হোৱাৰ লগতে ভাষাৰ সংৰক্ষণত অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰিব।

সামৰণি

অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাৰ গৱেষণা কৰ্মসমূহত ভাষাবিজ্ঞানৰ বৰ্ণনাত্মক, বৈপৰীত্যমূলক, সমাজ-ভাষাবৈজ্ঞানিক, সাংবহনিক বিশ্লেষণেৰে পদ্ধতিগতভাৱে অধ্যয়ন কৰা হৈছে। অৱশ্য এই পদ্ধতিসমূহৰ প্ৰয়োগলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে, কোনো কোনো গৱেষণা কৰ্মত পদ্ধতিৰ সঠিক প্ৰয়োগ হৈছে যদিও কিছু ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম ঘটা দেখা যায়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাসমূহৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ ৰূপৰেখালৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে, গৱেষণা কৰ্মৰ সম্পন্ন হৈছে যদিও ই পৰ্যাপ্ত নহয়। ভাষাসমূহৰ সংৰক্ষণ আৰু সংবৰ্দ্ধনৰ বাবে বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নৰ অতি প্ৰয়োজন। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ বৰ্তমানলৈকে প্ৰায়বোৰ ভাষাৰে অভিধান, ব্যাকৰণ আদিৰ ৰচনা হোৱা নাই। ভাষাৰ সংৰক্ষণত অভিধান আৰু ব্যাকৰণৰ বৈজ্ঞানিক বিশ্লেষণ অতি প্ৰয়োজন। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাসমূহ বিপন্নপ্ৰায় অৱস্থা প্ৰাপ্ত হোৱা ইও এটা কাৰণ বুলিব পাৰি। ভাষাবৈজ্ঞানিক, সাংবহনিক বিশ্লেষণেৰে পদ্ধতিগতভাৱে অধ্যয়ন কৰা হৈছে। অৱশ্য এই পদ্ধতিসমূহৰ প্ৰয়োগলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে, কোনো কোনো গৱেষণা কৰ্মত পদ্ধতিৰ সঠিক প্ৰয়োগ হৈছে যদিও কিছু ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম ঘটা দেখা যায়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ ভাষাসমূহৰ ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়নৰ ৰূপৰেখালৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে, গৱেষণা কৰ্মৰ সম্পন্ন হৈছে যদিও ই পৰ্যাপ্ত নহয়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ বৰ্তমানলৈকে প্ৰায়বোৰ ভাষাৰে অভিধান, ব্যাকৰণ আদিৰ ৰচনা হোৱা নাই। ভাষাৰ সংৰক্ষণত অভিধান আৰু ব্যাকৰণৰ বৈজ্ঞানিক বিশ্লেষণ অতি প্ৰয়োজন। ইউনেস্কৰ প্ৰতিবেদন মতে অৰুণাচলৰ প্ৰায়বোৰ ভাষাই বিপন্নপ্ৰায় অৱস্থাত উপনীত হৈছে। ভাষিক স্থিতিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰধানকৈ --- বিশ্বায়ন, লিপিহীন ভাষা, নগৰমুখীতা, নৱ প্ৰজন্মৰ মাতৃভাষা শিকাৰ প্ৰতি অমনোযোগিতা, শিক্ষাৰ মাধ্যম, অন্য ভাষীলোকৰ প্ৰভাৱ ইত্যাদি কাৰকসমূহৰ বাবে ভাষাসমূহ বিপন্ন অৱস্থালৈ গতি কৰিছে। সেয়ে, ভাষাসমূহৰ সংৰক্ষণ আৰু সংবৰ্দ্ধনৰ বাবে বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজন আহি পৰিছে।

প্ৰসংগসূত্ৰ

১. উৎস ঃ http://www.arunachalpradesh.gov.in/districts15.02.2022

২. উৎস ঃ Butt, Hage. *Provisional Population Totals Arunachal Pradesh*, *Census of India 2011*, p.4

প্ৰসংগ পুথি

কোঁৱৰ,অৰ্পণা, ঃ ভাষাবিজ্ঞান উপক্ৰমণিকা,ডিব্ৰুগড়, বনলতা, ২০১৫

” ঃ অসমীয়া ভাষা চিন্তন,ডিব্ৰুগড়, বনলতা, ২০১৬

কোঁৱৰ, অৰ্পণা ঃ অনুৰাধা শৰ্মা (সম্পা.), ভাষাবিজ্ঞান পাৰিভাষিক কোষ অসমীয়া বিভাগ,ডি .বি

শইকীয়া, লীলাৱতী বৰা ঃ অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব ,বনলতা, ডিব্ৰুগড়, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, অক্টোবৰ, ২০১১

Bharali, Tiluttoma :The Nishing People and their Language : A Critical Analysis. Ph.D, Gauhati University, 2001.

Bhuyan, Nupur :A Descriptive Analysis of Nefamese, Ph.D, Assam University, 2013

Chutia, S.K. :Derivative Process fo Word Formation of Language , A Dialect of Tangsa, M.Phil, Dibrugarh Univetsity, 2013.

’’ :Morphological Analysis of Longchang, A Dialect of Tangsa. Ph.D, Dibrugarh University,2017.

Handique, Sunil :A Critical Study of the Morphology of Khamti Language, Ph.D, Dibrugarh University, 2016.

কটকী, পাপৰি ঃ টাংচা ভাষাঃ এক বৰ্ণনাত্মক অধ্যয়ন (মুছাং উপ-গোষ্ঠীৰ ভাষাৰ উল্লেখেৰে) পিএইচ.ডি, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৭

কোঁচ, হেমন্ত ঃ টুট্চা ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব ঃ সাংবহনিক বিশ্লেষণ,এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৭

গগৈ, অচ্যুত কুমাৰ ঃ অৰুণাচল প্ৰদেশৰ নিচি ভাষা-সম্প্ৰদায়ৰ সাম্প্ৰতিক ভাষিক স্থিতি ঃ সমাজ-ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়ন, এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৪

গগৈ, লেখিকা ঃ গাল’ ভাষাৰ শব্দগঠন, এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৯

দলে, দীপক কুমাৰ ঃ পাদ্াম আৰু পাগৰ উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্বঃ এক বৈপৰীত্যমূলক অধ্যয়ন, পিএইচ.ডি, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৭

নিৰ্মলীয়া, মানসজ্যোতি ঃ লিচু ভাষাৰ শব্দ সাধন, এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৭

ফুকন, পাৰ্থ প্ৰতিম ঃ ৰানছু ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বঃ এক বৰ্ণনাত্মক অধ্যয়ন, পিএইচ.ডি, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৭

বৰুৱা, প্ৰেমনাথ ঃনিচি ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ, এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৫

মৰাণ, মল্লিকা ঃঅৰুণাচল প্ৰদেশৰ চাক্মা ভাষাৰ নামপদৰ গঠন আৰু ৰূপসাধন, এম.ফিল, ডিব্ৰুগড়

বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৪

মাউত, খনিকৰ ঃ নক্টে আৰু ৰানছু সকলৰ লোকাচাৰ (অসম-অৰুণাচল সীমান্তৰ ক্ষেত্ৰভিত্তিত) এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৫

শইকীয়া, চম্পক, ঃ 'অৰুণাচলী-অসমীয়া' (NEFAMESE) ভাষাঃ এক সমাজ- ভাষাবৈজ্ঞানিক অধ্যয়ন, পিএইচ.ডি, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৮

শইকীয়া, অমৰ ঃ নক্টে ভাষাৰ নামপদৰ গঠন আৰু ৰূপসাধন, এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৩

,, নক্টে ভাষাঃ এক ৰূপতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ,পিএইচ.ডি, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৮

সন্দিকৈ, দিবেন্দু ঃৰানছু ভাষাৰ বিভাজ্য ধ্বনিঃ সাংবহনিক বিশ্লেষণ, এম.ফিল, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ২০১৮

লেখকঃ গৱেষক ছাত্ৰী, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়

ই-মেইল ঃ changdowborgohain83@gmail.com

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস "প্ৰেম অমৃতৰ নদী"ৰ গদ্যৰীতি

চন্দ্ৰ কমল চেতিয়া [১]
পলী দাস [২]

সংক্ষিপ্তসাৰ

অসমীয়া সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ বিশেষ অৰিহণা আগবঢ়াই যোৱা এজন সফল ঔপন্যাসিক হ'ল চৈয়দ আব্দুল মালিক। জীৱনভিত্তিক উপন্যাসৰ জন্মদাতা হিচাপে তেওঁৰ অসমীয়া সাহিত্যত যথেষ্ট গুৰুত্ব আছে। অসমৰ এজন অন্যতম মহাপুৰুষৰ জীৱনক কেন্দ্ৰ কৰি তেওঁ 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী' উপন্যাসখন ৰচনা কৰে। উপন্যাসখনৰ নায়ক বা কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ মাধৱদেৱ। গোবিন্দগিৰি আৰু মনোৰমাৰ সন্তান মাধৱ হৰিশিঙা বৰাৰ ঘৰত জন্ম লাভ হোৱাৰ পৰা এশ সাত বছৰ বয়সত কোচবিহাৰৰ ভেলা মধুপুৰত মহাপ্ৰয়াণ ঘটালৈকে জীৱন কাহিনী উপন্যাসখনত সামৰি লোৱা হৈছে। তেওঁৰ উপন্যাসবোৰৰ এক অন্যতম দিশ হ'ল গদ্যৰীতি। মালিকৰ আন উপন্যাসৰ দৰে 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী' উপন্যাসখনৰ গদ্যৰীতিও মন কৰিবলগীয়া। এই গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধত উপন্যাসখনৰ গদ্যৰীতি সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা হৈছে।

বীজ শব্দ ঃ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস, গদ্যৰীতি

অৱতৰণিকা

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি চৰ্চাৰ ইতিহাসত চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ অৱদান লেখতল'বলগীয়া। "চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস প্ৰেম অমৃতৰ নদীৰ গদ্যৰীতি" শীৰ্ষক গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধৰ বাবে বিংশ শতাব্দীৰ মহান সাহিত্যিক সাহিত্যচাৰ্য চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ বিশাল উপন্যাস কৃতিৰ পৰা কেৱল 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী' জীৱনভিত্তিক উপন্যাসখন নিৰ্বাচন কৰি লোৱা হৈছে। এই জীৱনভিত্তিক উপন্যাসখনৰ গদ্যৰীতি অধ্যয়ন এই প্ৰবন্ধত কৰা হ'ব। অসমীয়া ভাষাত গদ্য সাহিত্যৰ ধাৰাটি অতি ঐতিহ্যপূৰ্ণ। ইয়াৰ এটি সুদীৰ্ঘ গৌৰৱপূৰ্ণ ইতিহাস আছে। ভট্টদেৱৰ দিনৰ পৰা আৰম্ভণি বুলি ধৰিলেও অসমীয়া সাহিত্যৰ এক সুদীৰ্ঘ ইতিহাস মনকৰিবলগীয়া। এই গৌৰৱোজ্জ্বল ইতিহাস কবিগুৰু ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰকে আদি কৰি বিভিন্ন পণ্ডিতে স্বীকাৰ কৰি গৈছে- বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে কথা-গীতা পঢ়ি হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীলৈ লিখা চিঠিত অসমীয়া গদ্য বঙলাতকৈ এশ বছৰৰ পুৰণি বুলি লিখিছিল-

"You may very well be proud of the author of this book who could handle prose in such a remarkably lucid style more than a century before we had any prose book in Bengal."

আচাৰ্য প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ ৰায়ে হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীলৈ লিখা এখন চিঠিৰ এঠাইত এইদৰে লিখিছিল, "It is priceless treasure, Assamese prose literature development to stage in the far distant sixteenth century, which no literature of the world reached except the writings of Hooker and Latimer in Enland."

আকৌ আশুতোষ মুখোপাধ্যায়ে লিখিছিল, "The people who could write Gita in such a prose in the sixteenth century was not a small people." [১]

একো একোজন লেখকৰ অভিজ্ঞতা তথা শৈলীয়ে সাহিত্যৰ গদ্যক এক অনন্য গতি দান কৰে। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত দেখা দিয়া এই নতুনত্বই অনুসন্ধিৎসু আৰু হৃদয়গ্ৰাহী পাঠকক নতুন নতুন দিশ আৰু শৈলীৰ লগত পৰিচয় কৰি দিয়াৰ উপৰিও তেওঁলোকৰ ৰুচি-অভিৰুচিতো নতুনত্ব আনি দিয়ে। অসমীয়া ভাষা সাহিত্যক চহকী কৰাসকলৰ ভিতৰত মালিক অন্যতম। তেওঁৰ সৃষ্টিৰাজি অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ অমূল্য সম্পদ। এনে গুৰুত্বৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰি তেওঁৰ **'প্ৰেম অমৃতৰ নদী'** জীৱনভিত্তিক উপন্যাসৰ গদ্যৰীতি এক গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব আৰু উদ্দেশ্য

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যই শতবৰ্ষ অতিক্ৰম কৰিছে। এই সুদীৰ্ঘ সময়ছোৱাত বিভিন্ন বিষয়বস্তু আৰু আংগিকেৰে বহু লেখতল'বলগীয়া উপন্যাস ৰচিত হৈছে। এনে এক নতুন ধাৰাৰ উপন্যাস জীৱনভিত্তিক উপন্যাস। অসমীয়া জীৱনভিত্তিক উপন্যাসে সাম্প্ৰতিক কালত বিশেষ জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছে। কিন্তু এই ধাৰাৰ উপন্যাস সম্পৰ্কত সুকীয়া আলোচনা অসমীয়া সাহিত্যত তেনেই সীমিত। এতিয়ালৈকে ৰচিত হোৱা অসমীয়া জীৱনভিত্তিক উপন্যাসসমূহৰ মাজত অসম তথা ভাৰতবৰ্ষৰ বহুকেইজন বিশিষ্ট ব্যক্তিৰ জীৱন চিত্ৰ অংকিত হৈছে। মাধৱদেৱৰ জীৱনক লৈ লিখা উপন্যাস 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী'ৰ ৰচনাৰ প্ৰচেষ্টা এক লক্ষণীয় দিশ। এই বিষয়ত আলোচনী, বাতৰি কাকতত দুই চাৰিটা প্ৰৱন্ধ প্ৰকাশৰ ব্যতিৰেক সুকীয়া বিস্তৃত আলোচনা হোৱা নাই। সুদীৰ্ঘ সময়জুৰি অসমৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু আধ্যাত্মিক ক্ষেত্ৰক প্ৰভাৱিত কৰা ব্যক্তিত্বক আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে উপন্যাসত কেনেদৰে প্ৰতিষ্ঠা কৰা হৈছে, তাৰ বিচাৰ আৰু মালিকৰ 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী'ৰ গদ্যৰীতিৰ বিশ্লেষণেই এই গৱেষণা মূলক প্ৰৱন্ধৰ উদ্দেশ্য।

তদুপৰি, 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী' হৈছে আধুনিক গদ্য সাহিত্যৰ মাৰ্জিত স্তৰৰ গদ্য ৰচনাৰ নিদৰ্শন। এই সময়ছোৱাত গদ্যৰীতিৰ সম্যক পৰিচয় ক্ষেত্ৰত মালিকৰ গদ্যৰীতি অধ্যয়নৰ আৱশ্যকতা আছে। সেয়েহে আমাৰ গৱেষণা প্ৰৱন্ধত "চৈয়দ আব্দুল মালিক ৰচিত জীৱনভিত্তিক উপন্যাস 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী' গদ্যৰীতি" শীৰ্ষক বিষয়টি গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

প্ৰৱন্ধটো অসমীয়া গদ্যই সুদীৰ্ঘ পৰিক্ৰমাত প্ৰাচীন অৱস্থাৰ পৰা বিৱৰ্তনৰ ঢাপে ঢাপে আগবঢ়াৰ ফলশ্ৰুতিতেই গদ্য লেখকসকলৰ প্ৰকাশভঙ্গীয়ে পৰিৱৰ্তিত ৰূপ লাভ কৰিছে। সেয়ে গদ্য লেখকসকলৰ গদ্য ৰচনাৰ কৌশলও সকলোৰে একে নহয়। এনে ব্যতিক্ৰমী গদ্যৰচনাৰ বিশেষত্ব বিভিন্ন পদ্ধতিৰে অধ্যয়ন কৰি গদ্য লেখক এগৰাকীৰ গদ্যৰীতিৰ মূল্যায়ন কৰিব পাৰি। এই দৃষ্টিকোণৰ পৰা "চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী'ৰ গদ্যৰীতি" শীৰ্ষক বিষয়টি অধ্যয়নৰ বাবে ঘাইকৈ বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। তাৰোপৰি প্ৰয়োজন সাপেক্ষে বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰো সহায় লোৱা হৈছে।

গদ্যৰীতি হৈছে গদ্যসম্ভাৰৰ এনে এটা গুণ, যি গুণে এজন লেখকৰ গদ্য ৰচনাক অইন এজন লেখকৰ ৰচনা শৈলীৰ পৰা পৃথক কৰে। লেখকৰ ৰচনাসমূহৰ গুৰুত্ব বিচাৰ কৰিবলৈ হ'লে গদ্যৰীতিৰ প্ৰতি মনোযোগ দিবলগা হয়। লেখকজনৰ বিষয়বস্তু ভাব-অনুভূতি আদিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ৰচনাসমূহক দুই প্ৰকাৰে ভাগ কৰিব পৰা যায়। এই দুই প্ৰকাৰ হ'ল গদ্য আৰু পদ্য বা কাব্য। সংস্কৃত সাহিত্যৰ প্ৰসিদ্ধ নান্দনিক পণ্ডিত বিশ্বনাথ কবিৰাজৰ 'সাহিত্য দৰ্পণ'ত গদ্যক চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। যেনে— মুক্তক, বৃত্তগন্ধি, উৎকলিকাপ্ৰায় আৰু চুৰ্ণক। প্ৰসিদ্ধ পাশ্চাত্য সমালোচক মেৰজৰি বউলটন (Marjorie Boulton) য়ে গদ্যক পাঁচ ভাগত ভাগ কৰিছে এনেদৰে—বৰ্ণনাত্মক (Narrative), যুক্তিনিষ্ঠ (Argumentative), নাটকীয় (Dramatic), বাৰ্তাবাহক বা জ্ঞানজ্ঞাপক (Contemplative)[২]। গদ্যৰ স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰিবলৈ গৈ ড° হৰিনাথ শৰ্মাদলৈয়ে কৈছে, "সাধাৰণতে কিছুমান নিয়মৰ মাজেদি ই স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰে। বাক্য বিন্যাস প্ৰকৰণৰ কিছুমান নিয়মেহে (Rules of syntax) গদ্য ৰচনাক নিয়ন্ত্ৰণ কৰে।"[৩] ড° উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীৰ মতে, "ঐতিহাসিক আৰু বৰ্ণনাত্মক প্ৰধানকৈ এই দুটা দৃষ্টিভংগীৰে কোনো লেখকৰ গদ্য ৰচনাক চাব পৰা যায়।"[৪] তলত মালিকৰ উপন্যাস 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী'ৰ গদ্যৰীতি পুংখানুপুংখভাৱে আলোচনা কৰা হ'ল—

শব্দৰ ৰূপতাত্ত্বিক আলোচনা

কোনো এটা ভাষাৰ পদ গঠন, শব্দসাধন আদিৰ অন্তৰ্নিহিত উপাদান সম্পৰ্কীয় আলোচনাকে ৰূপতত্ত্বই সামৰি লয়। সেয়ে গদ্যৰীতি অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত ৰূপতত্ত্বও আলোচ্য বিষয়। গদ্যত ব্যৱহৃত নিৰ্দিষ্টতাবাচক, বহুবচনাত্মক, কৃৎ তদ্ধিৎ আদি প্ৰত্যয় আৰু সৰ্গৰ বিশিষ্ট ব্যৱহাৰে ব্যক্তিশৈলী বা যুগশৈলী চিহ্নিত কৰিব পাৰে।

নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়

➤ খন (ঘৰখন), টোপা (পানীটোপা), ডাল (এছাৰিডাল), চপৰা (মাটিচপৰা), কুৰা (জুইকুৰা), হাল (গৰুহাল), মুঠি (ভাত মুঠি), ডৰা (পথাৰডৰা), জন/জনী/জনা (ল'ৰাজন, ছোৱালীজনী, গুৰুজনা), পুৰা (তিনিপুৰা মাটি), টো (মানুহটো), সেৰ

(নিমখসেৰ), ইত্যাদি।

অনির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয়

চেৰেক (বছৰচেৰেক), মান (তিনিকুৰিমান, কেইটামান), দিয়েক (গুটিদিয়েক), কণ (মাটিকণ) ইত্যাদি।

বহুবচনাত্মক প্রত্যয়

বোৰ (মানুহবোৰ, কথাবোৰ), মখা (চাউলমখা), জাক (গৰুজাক), ইত্যাদি।

স্ত্রী প্রত্যয়

-ঈ (আকৰী), -উৰী (কান্দুৰী), -অনী (মালিকনী, নাচনী) ইত্যাদি।

বিশেষণৰ বহুল প্ৰয়োগ ঃ

- আসনত বহি আছে সুঠাম, সুন্দৰ, সৌম্যমূৰ্তি, গহীন-গম্ভৰী আৰু প্ৰসন্ন মুখৰ এগৰাকী বয়সস্থ ভকত (পৃ. ৬৩),

শব্দ চয়ন

শব্দ হৈছে গদ্যৰ প্ৰাথমিক উপাদান। উপযুক্ত স্থানত উপযুক্ত শব্দ সংস্থাপনৰ যোগেদিহে শক্তিশালী গদ্যৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে। লেখক আৰু পাঠকৰ মাজত সংযোগ সেঁতু হৈছে গদ্য। লেখক আৰু পাঠকৰ মাজত যি চিন্তা-চেতনাৰ প্ৰবাহ ঘটে সেই প্ৰবাহৰ বাহক হৈছে শব্দ।

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ নিৰ্বাচিত উপন্যাসৰ আধাৰত তেওঁৰ গদ্যৰীতিৰ শব্দ-চয়ন সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হ'ল। ঊনবিংশ শতিকাৰ গদ্যকাৰসকলৰ ভিতৰত অন্যতম চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ গদ্যত সংস্কৃত তৎসম, তদ্ভৱ, দেশী-বিদেশী আদি শব্দৰ প্ৰয়োগ পৰিলক্ষিত হয়।

যেনে—

তৎসম শব্দ

- শ্ৰান্ত (পৃ. ৩৭), ক্লান্ত (পৃ. ৩৭), গ্ৰীষ্ম (পৃ. ৫৯), ভাৰ্যা (পৃ. ৩৬) আদি।

অৰ্ধ তৎসম শব্দ

- শইচ (পৃ. ৪১), চেনেহ (পৃ. ৩৬) আদি।

তদ্ভৱ শব্দ

- ভৰি (পৃ. ৩০), ভাল (পৃ. ২৫) , বৰষুণ (পৃ. ৩৪) আদি।

থলুৱা অসমীয়া শব্দ

পানী মিহলাব লাগে, লেজুৰা বোকা কৰি ল'ব লাগে। (পৃ১৫৪)

— মলমলীয়া, মহমহীয়া মিঠা গোন্ধ (পৃ২৫)

লোহোৰা-লোহোৰ হাত-ভৰি দেখিলে মৰম লগা। (পৃ. ২৯)

দিনটো আমাৰ পেটত খুদকণ এটা পৰা নাই। (পৃ. ৩৫)

এনেতে চকুত পৰিল এখন এৰাবাৰীত এখন হেন্দালীত এজোপা জাতি লাওৰ গছ। (পৃ. ৩৮)

গদ্যৰীতিৰ বিশ্লেষণত শব্দৰ দৈৰ্ঘ্যৰ মনোযোগ দিয়া প্ৰয়োজন আছে। কোনো শব্দৰ দীৰ্ঘতা বা হ্ৰস্বতা শব্দটোৰ উপাদানভুক্ত অক্ষৰ

সংখ্যাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। ইয়াৰ উপৰি শব্দৰ দৈৰ্ঘ্য নিৰূপণত সন্ধিযুক্ত আৰু সমাসবদ্ধ শব্দয়ো উল্লেখযোগ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। চুটি চুটি শব্দৰ ব্যাপক প্ৰয়োগৰ বাবে গদ্যৰ ভাষাৰ গতি দ্ৰুত কৰি তোলে। আনহাতে, দীঘলীয়া শব্দৰ ব্যৱহাৰে গদ্যৰ ভাষা মন্থৰতা আৰু গাঢ়তা হৈ পৰে। সেয়ে কোনো দ্ৰুত সংঘটিত ঘটনাৰ বৰ্ণনা দিবলৈ যাওঁতে চুটি চুটি শব্দৰ ব্যৱহাৰ যিদৰে উপযোগী, তাৰ বিপৰীতে স্থিতিশীল ঘটনা বা গহীন বিষয়বস্তু উপস্থাপনৰ বাবে দীঘলীয়া শব্দৰ আৱশ্যক হয়। চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ গদ্যৰ মাজত সন্ধিযুক্ত শব্দৰ বহুল প্ৰয়োগ মনকৰিবলগীয়া। মালিকৰ গদ্যত সন্ধিযুক্ত আৰু সমাসবদ্ধ শব্দত ব্যাপক প্ৰয়োগ ঘটিছে যদিও ই গদ্যক ভাৰাক্ৰান্ত কৰি তোলা নাই। যেনে—

সন্ধিযুক্ত শব্দ

- অন্বেষণ (অনু + এষণ = অন্বেষণ, পৃ.১৫), অত্যাচাৰ (অতি + আচাৰ = অত্যাচাৰ, পৃ.১৮), উজ্জ্বল (উৎ + জ্বল = উজ্জ্বল, পৃ.২৯), আশীৰ্বাদ (আশীঃ + বাদ = আশীৰ্বাদ, পৃ.৪০) ইত্যাদি।

সমাসবদ্ধ শব্দ

- বাইভনী (ইতৰেতৰ দ্বন্দ্ব সমাস, পৃ. ১৫), আমকঁঠাল (ইতৰেতৰ দ্বন্দ্ব সমাস, পৃ. ২৮), স্থিৰবুদ্ধি (বহুব্ৰীহি সমাস, পৃ. ৩৭), ৰামকৃষ্ণ (ইতৰেতৰ দ্বন্দ্ব সমাস, পৃ. ৬৪) ইত্যাদি।

কোনো এটা ভাষাৰ জতুৱা প্ৰকাশভংগী তথা ভাষাটোৰ অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা ব্যঞ্জনা শক্তিক যুৰীয়া বা যৌগিক শব্দসমূহে দাঙি ধৰিব পাৰে। ব্যাপকতা, প্ৰগাঢ়তা, সম্পূৰ্ণতা, অসম্পূৰ্ণতা, আকাংক্ষা, পৌনঃপুনিকতা, পাৰস্পৰিকতা আদি বিভিন্ন ভাৱ বুজাবলৈ যোৰা যোৰাকৈ যিবোৰ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়, সেইবোৰক যুৰীয়া শব্দ বোলে। যুৰীয়া শব্দৰ প্ৰয়োগ অসমীয়া ভাষাৰ এক প্ৰধান বিশেষত্ব। মালিকৰ গদ্যত বহুল পৰিমাণে ব্যৱহৃত হোৱা যৌগিক বা যুৰীয়া শব্দসমূহ এনেধৰণৰ—

ধ্বন্যাত্মক বা অনুকাৰ শব্দ

কোনো বস্তু বা জীৱ-জন্তুৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা শব্দৰ অনুকৰণত গঢ় লোৱা শব্দই ধ্বন্যাত্মক বা অনুকাৰ শব্দ।

যেনে—

ধ্বন্যাত্মক শব্দ

- ছট্‌ফটাই(পৃ. ৩০), ধৰফৰাই(পৃ. ৩১), জৰ্‌জৰীয়া (পৃ.৪৫) ইত্যাদি।

অনুৰূপ যুৰীয়া শব্দ

- সকাম-নিকাম (পৃ. ১৫), খেতি-বাতি (পৃ.১৮), চাকৰ-বাকৰ (পৃ.২৩) ইত্যাদি।

সমাৰ্থক যুৰীয়া শব্দ

- কথা-বতৰা (পৃ.৫৫), মৰম-চেনেহ (পৃ.৫৭), মানে-সন্মানে (পৃ. ৫৫), শাস্ত্ৰ-ভাগৱত (পৃ. ৬২), অকোঁৰা-পকোৰা (পৃ.৬২), ঘাঁহ-বন (পৃ. ৬২), গহীন-গম্ভীৰ (পৃ. ৬৩), মাত-বোল (পৃ. ৬৩), বাটে-পথে (পৃ. ৬৪), খুন্দা-খুন্দলি (পৃ. ৬৪), মঠে-মন্দিৰে (পৃ. ৬৫), বেদে-পুৰাণে (পৃ. ৬৫),নীতি-নিয়ম (পৃ. ৬৬), কাম-কাজ (পৃ. ৬৮) ইত্যাদি।

দ্বিৰুক্ত যুৰীয়া শব্দ

দিনে দিনে (পৃ. ২২), ধুনীয়া ধুনীয়া (পৃ. ২৯), কঁপি কঁপি (পৃ. ২৯), নাচি নাচি (পৃ. ২৯), ঘৰে ঘৰে (পৃ. ৫০), কিছু কিছু (পৃ. ৫০), চেপি চেপি (পৃ. ৫১), বেলেগ বেলেগ (পৃ. ৫১), তিতি তিতি (পৃ. ৫২), মাজে মাজে (পৃ. ৫৪), লাহে লাহে (পৃ. ৫৫), মনে মনে (পৃ. ৫৫), ডাঙৰ ডাঙৰ (পৃ. ৫৮), সেহাই সেহাই (পৃ. ৬০), ভালে ভালে (পৃ. ৬১), দলে দলে (পৃ. ৬২), ধীৰে ধীৰে (পৃ. ৬৩), দিনে দিনে (পৃ. ৬৫), যুগে যুগে (পৃ. ৬৬) ইত্যাদি।

সমাসবদ্ধ যুৰীয়া শব্দ

স্থিৰ-বুদ্ধি (বহুব্ৰীহি সমাস, পৃ. ৩৭)

বাক্য গঠনত যোগ্যতা অনুযায়ী পদৰ চয়ন আৰু উপস্থাপন হয়। অৰ্থাৎ পদৰ যোগ্যতাই হৈছে ভাষাৰ জতুৱা ৰূপৰ মূল কাৰক। গতিকে বাক্যৰ আলোচনাত ভাষাৰ জতুৱা ৰূপৰ ব্যৱহাৰ হৈছে উল্লেখযোগ্য বিষয়। ঠিক তেনেদৰে পদৰ লগত পদৰ নিকট সম্পৰ্ক হৈছে আসক্তি। কোনো বাক্য বিশ্লেষণ কৰিবৰ বাবে আসক্তিয়েই হৈছে মূল আধাৰ। আসক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লগা হয় ভাষাৰ খণ্ডবাক্য, বাক্যাংশ আদি নিৰ্ণয়ত। সেইবাবে বাক্য বিষয়ক আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত খণ্ডবাক্য আৰু বাক্যাংশৰ আলোচনাৰ থল আছে। যোগ্যতা থকা আসক্তিযুক্ত পদে আকাংখা পূৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সুৰ লহৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লাগে। অৰ্থাৎ বাক্য ক'ত শেষ হ'ব সেইটো নিৰ্ভৰ কৰে কথা কোৱাৰ লয় বা সুৰ লহৰৰ ওপৰত।[৫]

বাক্যত পদৰ আকাঙ্খাই বক্তাৰ ভাব প্ৰকাশৰ আকাঙ্খা আৰু শ্ৰোতাৰ বাক্য শ্ৰৱণৰ আকাঙ্খা পূৰ্ণ কৰে। আকাঙ্খা পূৰণৰ বাবে একোটা বাক্য অতি দীঘল বা চুটি হয়। যেনে —

চুটি বাক্য

- টান ৰ'দ ওলাইছিল (পৃ. ৫৯), গ্ৰীষ্ম ঋতু (পৃ. ৫৯)

দীঘল বাক্য

- এই অঞ্চলৰ যি ভৌগোলিক ৰাজনৈতিক বা সাংস্কৃতিক বিশেষত্বক লৈ ইয়াৰ বাসিন্দ সকল আত্মস্থ হৈ আছিল, তাৰ মাজৰ পৰাও বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন উদ্দেশ্যত এই কামৰূপ দেশৰ মানুহো নিজ বাসভূমিৰ সীমাপাৰ হৈ প্ৰধানকৈ পশ্চিমৰ ৰাজ্যবোৰলৈ গৈছিল আৰু ভাৰতবৰ্ষ নামৰ বৃহৎ দেশখনৰ নানা ঠাইলৈ গৈ জীৱনৰ নতুন অভিজ্ঞতা সংগ্ৰহ সঞ্চয় কৰিছিল। (পৃ. ৫০)

অলংকাৰ

অলংকাৰৰ বিস্তৃত প্ৰয়োগ মালিকৰ গদ্যত পোৱা যায়। বিশেষতঃ উপমা, উৎপ্ৰেক্ষা, অতিশয়োক্তি আৰু ৰূপক অলংকাৰৰ অবাধ প্ৰয়োগে মালিকৰ গদ্যক সমৃদ্ধ কৰিছে।

বক্ৰোক্তি

- কেৱল নিজৰ জীৱনটো ৰক্ষা কৰিবৰ কাৰণেইনে? (পৃ. ৪৩)

সন্দেহ

- তোমাৰ মা'ৰৰ নাম জানো মনু, মনোৰমা নাছিল? (পৃ. ৬৪)

উপমা

- জুই যেন পোহৰ। (পৃ. ৪০)

উৎপ্ৰেক্ষা

- বতাহ জাকত উটি আহিছিল পাৰ হৈ যোৱা এটা ৰাতিৰ মৰমী সুগন্ধ। (পৃ. ২৩)

অতিশয়োক্তি

- আকাশখনে হাঁহে, গছ-পাত-বন-লতাবোৰে হাঁহে। (পৃ. ২৪)

ৰূপক

- ৰাতিৰ মৰমী সুগন্ধ। (পৃ. ২৩)

অন্যান্য

সম্বন্ধযুক্ত শব্দ

- আজোককা (পৃ. ৯), পিতৃ (পৃ. ১৯), ঘৈণীয়েক (২০)

বিশেষণ শব্দ

- ঢিলা শৌচ (পৃ. ৫৯), কোমল ৰ'দ (পৃ. ৬২), তেজাল ডেকা (পৃ. ৬২), ক'লা চুলি (পৃ. ৬৩), তজবজীয়া ডেকা (পৃ. ৬৫), বাহুবলী ডেকা (পৃ. ৬৫), আদৰ্শ পুৰুষ (পৃ. ৬৮), ডাঠ কুঁৱলী (পৃ. ৬৮), একান্ত ভক্ত (পৃ. ৭৩), উদং গা (পৃ.১৫), ধুনীয়া ল'ৰা (পৃ.২৩), সেউজীয়া বননি (পৃ. ২৫), মিঠা গোন্ধ (পৃ. ২৫) ইত্যাদি।

পৰিমান বুজোৱা শব্দ

- দুপৰ (পৃ. ২৭), তিনিপৰ (পৃ. ২৭), এটোপা (পৃ. ৩৫), দুডাল (পৃ. ৩৯), দুই ক্ৰোষ বাট (পৃ. ৯০) ইত্যাদি।

গছ-গছনি আৰু মাছৰ নামেৰে ঠাইৰ নামাকৰণ

- ঔগুৰি, শিলিখাগুৰি, আমগুৰি, কঁঠালগুৰি, জামুগুৰি, চিতলমাৰী, ৰৌমাৰী, গৰৈমাৰী, শালমৰা, মিছামৰা, ইত্যাদি।

মালিকৰ উপন্যাসত অসমৰ গ্ৰাম্য জীৱনত ব্যৱহাৰ হোৱা অনেক বস্তুবাচক শব্দ

যেনে—

- কাঁহী (পৃ. ১৪), বাটি (পৃ. ১৪), লোটা (পৃ. ১৪), কলহ (পৃ. ১৪), মলাচৰু (পৃ. ১৪), থুৰীয়া (পৃ. ২০), ঢেঁকীশাল (পৃ. ৩৫), টোলথা (পৃ. ৪২), দোৰপদী (পৃ. ৪২) ইত্যাদি।

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ উপন্যাসৰ গদ্যৰীতি অধ্যয়ন কৰিলে দেখা যায় যে তীব্ৰ কাব্যিক লিপ্সা আৰু আলংকাৰিক শৈলী মালিকৰ গদ্যৰীতিৰ মূল বিশেষত্ব। বিবিধ গদ্যৰীতিয়ে মালিকৰ গদ্যক সমৃদ্ধ কৰিছে।

প্ৰসঙ্গ সূত্ৰ

১। ভৃগুমোহন গোস্বামী (সম্পা) ঃ ভট্টদেৱৰ কথা গীতা, নিউ বুকষ্টল, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯৯, পৃ. ৭

২। Morjorie Baultion : The anatomy of prose, reprinted, 1998, page 5-7

৩। হৰিনাথ শৰ্মা দলৈ ঃ অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ গতি-পথ, পদ্মপ্ৰিয়া লাইব্ৰেৰী, শান্তিপুৰ, নলবাৰী, চতুৰ্থ প্ৰকাশ,২০১৩, পৃ. ৩

৪। উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামী ঃ ভাষা আৰু সাহিত্য, মণি মানিক প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৫৬ চন, পৃ. ২১০

৫। গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামী ঃ অসমীয়া ব্যাকৰণ প্ৰৱেশ, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, দ্বিতীয় তাঙৰণ, ২০০৩ চন, পৃ. ৩১৯

প্ৰসঙ্গ পুথি

আলি, তফজ্জুল(সম্পা.)	ঃ মধ্যবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া সাহিত্য, অ.সা.স., মঙ্গলদৈ, ১৯৭৪
আহমেদ, কুতুবুদ্দিন	ঃ ইংৰাজী সাহিত্যৰ চমু বুৰঞ্জী, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ১৯৭৯
কটকী, প্ৰফুল্ল	ঃ সাহিত্য বিচাৰ, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ১৯৭১
	ঃ সাহিত্য আৰু সংজ্ঞা ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, ১৯৭১
	ঃ স্বৰাজোত্তৰ অসমীয়া উপন্যাস সমীক্ষা, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ১৯৭৯
	ঃ ক্ৰমবিকাশত অসমীয়া কথাশৈলী, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ১৯৭৯
কলিতা, সমীন	ঃ সাহিত্য অকাডেমী বঁটা বিজয়ী অসমীয়া, ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ, গুৱাহাটী, ১৯৮৭

	ঃ শতাধিক অসমীয়া সাহিত্যিক, ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ, গুৱাহাটী, ২০০১
গগৈ, লীলা (সং-সম্পা.)	ঃ আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰিচয়, ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ, গুৱাহাটী, ১৯৯০
গোহাঁই, হীৰেণ	ঃ উপন্যাসৰ আধুনিক সমালোচনা, এল.বি.এছ.পাব্লিকেশ্যন,গুৱাহাটী, ১৯৮৫
গোস্বামী, ত্রৈলোক্যনাথ	ঃ সাহিত্য, কলা আৰু তাৰ বিচাৰ, মিত্ৰ এজেঞ্চি এণ্ড কোঃ, তিনিচুকীয়া, ১৯৭২
	ঃ সাহিত্য আলোচনা, বীণা প্ৰকাশ, পাঠশালা, ১৯৮৫
	ঃ সাহিত্য সমীক্ষণ, অ.প্ৰ.প., নলবাৰী, ১৯৮১
চৈয়দ আব্দুল মালিক	ঃপ্ৰেম অমৃতৰ নদী.ষ্টুডেন্ট ষ্টোৰচ্, গুৱাহাটী, ২০১৮
চৌধুৰী, সতীশ চন্দ্ৰ (সম্পা.)	ঃ যোৱা দুই দশকৰ অসমীয়া সাহিত্য, অ.সা.স., যোৰহাট, ১৯৯৩
ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা.)	ঃ এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, ২০০০
দাস, নাৰায়ণ	অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ,
ৰাজবংশী, পৰমানন্দ (সম্পা.)	ঃ স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া অধ্যয়ন কেন্দ্ৰ, প্ৰাগজ্যোতিষ মহাবিদ্যালয় গুৱাহাটী, ১৯৯৪
মজুমদাৰ কলিতা, সবিতা	চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ উপন্যাসত নাৰী চৰিত্ৰ, প্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ, টেকনো এড্ পাব্লিকেশ্বন, গুৱাহাটী, ২০১২
মহন্ত, স্বপ্নাস্মৃতি	ঃ মালিকৰ উপন্যাস, বিচাৰ আৰু বিশ্লেষণ, প্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ২০১৩
নেওগ, ডিম্বেশ্বৰ	ঃঅসমীয়া সাহিত্যৰ অধ্যয়ন, শুৱনি প্ৰকাশ, যোৰহাট, ১৯৬৪, অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, শুৱনি প্ৰকাশ, যোৰহাট, ১৯৫৭
নেওগ, মহেশ্বৰ	ঃঅসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা, নিউ বুক ষ্টল, গুৱাহাটী, ১৯৭৪,আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য, বাণী মন্দিৰ, ডিব্ৰুগড়, ১৯৮৫

লেখকঃ চন্দ্ৰ কমল চেতিয়া, সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

পলী দাস, গৱেষক ছাত্ৰী, অসমীয়া বিভাগ, মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

ই-মেইল ঃ chandrakamalchetia10@gmail.com

মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ গল্পত প্ৰগতিশীল ভাৱধাৰাঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন
(তিনিটা গল্পৰ বিশেষ উল্লিখনসহ)

চিলমিল সপোন হাজৰীকা

সংক্ষিপ্তসাৰ

চুটিগল্প উপন্যাসৰ দৰেই কাহিনী সাহিত্য। কিন্তু কাহিনীসাহিত্যৰ গণ্ডীভুক্ত হ'লেও ইয়াত উপন্যাসৰ দৰে পৰিপূৰ্ণ কাহিনী নাথাকে। চুটিগল্পৰ ঘটনাৰ একমুখিতাৰ বাবেই এটা মাত্ৰ ধাৰণাইহে চুটিগল্পত নিগূঢ় ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰে। সাহিত্যৰ উদ্দেশ্য হ'ল সমাজত দেখা দিয়া সমস্যা, সেইসমূহ আঁতৰ কৰাৰ বৈপ্লৱিক সমাধান সৰ্বসাধাৰণৰ আগত দাঙি ধৰা। মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰ অসমীয়া সাহিত্য জগতৰ এটা পৰিচিত নাম। নাট্যকাৰ হিচাপে খ্যাতি লাভ কৰিলেও ভালেসংখ্যক গল্প তেওঁ ৰচনা কৰিছে যিবোৰৰ মাজত প্ৰগতিশীল ভাৱধাৰা অতি স্পষ্ট।

বীজ শব্দ ঃ চুটিগল্প, প্ৰগতিবাদ, মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰ, সমাজ

অৱতৰণিকা

প্ৰগতি অৰ্থাৎ পৰিৱৰ্তন। প্ৰগতিৰ মূল লক্ষ্য মুক্তি,মানৱীয় মুক্তি। এই মুক্তি সুস্থ জীৱন ধাৰণৰ কাৰণে সকলো প্ৰকাৰৰ বাধাৰ পৰা মুক্তি, সংস্কাৰৰ সকলো প্ৰকাৰৰ শিকলিৰ বান্ধোনৰ পৰা মুক্তি আৰু মনুষ্যত্বৰ সকলো প্ৰকাৰৰ গ্লানিৰ পৰা মুক্তি। এই মুক্তিৰ সুৰ শুনিবলৈ পোৱা যায় পঞ্চাছৰ দশকত গল্প ৰচনাত হাত দিয়া মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ ভালেকেইটা গল্পত। যুদ্ধোত্তৰ যুগটোত পেচাদাৰী আৰু অপেচাদাৰী দুয়োখন মঞ্চৰ কাৰণে প্ৰায় ৬০ খনতকৈও অধিক নাটক ৰচনা কৰি অসমীয়া নাট্য সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰা মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰে গল্পকাৰ ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰে জয়ন্তী আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশিত **পুৰতি জোনৰ শেঁতা পোহৰ** নামৰ গল্পটোৰ জৰিয়তে। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ আৰম্ভণিৰ লগে লগে গল্পৰ ক্ষেত্ৰত পূৰ্বৰ আবাহন যুগৰ বাতাৱৰণৰ সলনি হ'বলৈ ধৰিলে। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ, লগতে স্বাধীনতা আন্দোলন আৰু অন্যান্য ৰাজনৈতিক ঘটনাই সৃষ্টি কৰা নতুন বাতাৱৰণৰ মাজত চল্লিছৰ দশকত প্ৰকাশ পোৱা 'জয়ন্তী' আলোচনীৰ পাতত গল্পকাৰ ৰূপে আত্মপ্ৰকাশ কৰা মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰে 'গতি', 'নৱযুগ', 'নতুন প্ৰতিনিধি' আদি ভালেসংখ্যক কাকত আলোচনীত গল্প লিখিছিল। ভালেসংখ্যক উৎকৃষ্ট মানদণ্ডৰ গল্প ৰচনা কৰিছিল যদিও মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ গল্পসমূহ অসমীয়া সমালোচকৰ চকুত নপৰাটো খুবেই দুৰ্ভাগ্যজনক। শক্তিশালী কাহিনী,চৰিত্ৰ সৃষ্টি,সৰল ভাষাই তেওঁৰ গল্পক এক বিশেষ স্বকীয়তা প্ৰদান কৰিছে।

অধ্যয়নৰ বিষয়বস্তু আৰু পৰিসৰ

বিশ্বৰ ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ হেতুকেই ১৯৪০ ৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ স্বৰূপ সলনি হ'বলৈ ধৰিলে। অৰ্থনৈতিক দুৰৱস্থা, ব্যক্তিকেন্দ্ৰিকতা, ৰাজনৈতিক নেতা পালিনেতাসকলৰ চৰিত্ৰহীনতা আদি বিবিধ প্ৰকাৰৰ অশুভ দিশে জনগণৰ মনত মানুহৰ প্ৰতি বিশ্বাস আৰু আস্থা হেৰুৱাই পেলাইছিল। ইমানবোৰ পৰিৱৰ্তনৰ মাজতো এচাম সচেতন ব্যক্তিয়ে প্ৰগতিশীল ধাৰাটোক অব্যাহত ৰাখিলে। মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰে অসমীয়া চুটিগল্পলৈ বৰ বেছি অৱদান আগবঢ়োৱা নাই যদিও কম সংখ্যক গল্পৰ মাজেৰেই বৰঠাকুৰে এজন সাৰ্থক গল্পকাৰ হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে। আমাৰ আলোচনাৰ বিষয় হ'ল **"মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ গল্পত প্ৰগতিশীল ভাৱধাৰা"**। বিষয়বস্তুৰ ব্যাপকতালৈ লক্ষ্য ৰাখি **পুৰতি জোনৰ শেঁতা পোহৰ, যেতিয়া জুই জ্বলিল** আৰু **মই অমলৰ বন্ধু** গল্পকেইটাত প্ৰতিফলিত প্ৰগতিশীল ভাৱধাৰাক আলোচনাৰ মাজলৈ অনা হ'ব।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য আৰু পদ্ধতি

মহেন্দ্র বৰঠাকুৰৰ নাটকসমূহৰ দৰেই ভালেকেইটা গল্পত প্রগতিশীল ভাবধাৰা আতি স্পষ্ট ৰূপত প্রতিফলিত হৈছে। সমাজত প্রচলিত ভণ্ডামি, ভ্রষ্টাচাৰ, অন্যায়, অনিয়মবোৰৰ বিৰুদ্ধে শিল্পসন্মতভাবে কৰা প্রতিবাদে তেওঁৰ গল্পবোৰক এক অনন্য মাত্রা প্রদান কৰিছে। গল্পসমূহত প্রগতিশীল ভাবধাৰা কেনেকৈ প্রতিফলিত হৈছে তাক অধ্যয়ন কৰাই আমাৰ এই আলোচনাৰ মূল উদ্দেশ্য। অধ্যয়নৰ কাৰণে বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি গ্রহণ কৰা হৈছে।

মূল আলোচনা

মহেন্দ্র বৰঠাকুৰৰ গল্পত দেখা যায় মানুহৰ ছবি। সামাজিক সমস্যা আৰু সামাজিক তাৎপর্য থকা ব্যক্তিজীৱনৰ সমস্যা, মূল্যবোধৰ সংকট , সামাজিক দ্বন্দ্ব তেওঁৰ গল্পৰ মূল উপজীব্য। তেওঁৰ গল্পৰ মাজেৰে অন্ধবিশ্বাস, ভণ্ডামি, কু-সংস্কাৰ, অন্যায়-অনীতিক সাহসেৰে আক্রমণ কৰিছে। **পুৱতি জোনৰ শেঁতা পোহৰ** গল্পটোত চৰিত্র তিনিটা। ৰেখা, অনিল আৰু প্রবীণ। অনিল এটা বিপ্লৱী চৰিত্র। সর্বহাৰা অর্ধনগ্ন, নিপীড়িত নিষ্পেষিত কৃষক বনুৱাৰ বাবে সি বিপ্লৱ কৰে। অনিলে এখন নতুন সমাজ সৃষ্টি কৰিব বিচাৰে, এখন আদর্শ সমাজ। য'ত পীড়িতৰ কৰুণ আর্তনাদ নাথাকিব। য'ত নাথাকিব নিৰীহ বনুৱাৰ নিৰক্ষৰ ভিকহুৰ ৰক্তপান। দীনতা হীনতা নথকা এখন সাম্যৰ সৰগ বিচাৰে অনিলে। কিন্তু অনিলৰ শৰীৰটো একেবাৰে অসুস্থ। যক্ষ্মা ৰোগত আক্রান্ত অনিলৰ শৰীৰটোৱে লৈ ফুৰে এটা বিপ্লৱী মন। এই ৰোগটো যেন ক্ষয়িষ্ণু সমাজখনৰ ৰোগ।

অনিলৰ ভগ্নী ৰেখা। কম বয়সীয়া যদিও সেন্দূৰহীন বগা কপাল, মলিন মুখ, বগা চাদৰখনেৰে নিস্তেজ ৰেখা। যৌৱন তাইৰ কাৰণে অভিশাপ। বিয়াৰ তিনিদিন পিছতেই স্বামীহাৰা হোৱা ৰেখা বালবিধবা। কিন্তু সমাজৰ আগত তাই পুৰুষৰ সৈতে কথা পাতিব নোৱাৰে। কাৰণ সমাজে তাইক পতিতা বুলিব। স্বামীৰ পদযুগলো ভালকৈ দেখা নোপোৱা ৰেখা পৰনাৰী, বিধবা। গল্পটোৰ তৃতীয় চৰিত্রটো প্রবীণ। সমাজে হাঁহিলেও প্রবীণ ৰেখাৰ ঘৰলৈ যায়। প্রবীণৰ উপস্থিতিত ৰেখাই সাহস পায়। প্রবীণৰ কাষত ৰেখা তেনেই আজলী। তাইক, তাইৰ ককাইদেউ বোলা কোমল মাতটোক প্রবীণৰ ভাল লাগে। অথচ ৰেখা আৰু অসুস্থ অনিলৰ কাষলৈ যোৱাৰ বাবে সমাজক নানা উত্তৰ দিবলগীয়া হয় প্রবীণে। সমাজে বান্ধি থোৱা কটকটীয়া নিয়মবোৰৰ বিপৰীতে অৱস্থান কৰে অনিলে। হোলোকা হোলোকে তেজ বমি কৰা অনিলে যেন এফালৰ পৰা তেজৰ লগতে উলিয়াই দিছে সমাজৰ প্রতি থকা ক্ষোভ আৰু প্রচণ্ড ঘৃণাক।

অনিল বিপ্লৱী, অনিলে পৰিৱর্তন বিচাৰে। এখন সাম্যৰ সমাজ বিচাৰে। য'ত ৰেখাৰ দৰে বিধবা নাৰীয়ে আজীৱন চকুলো টুকিব লগীয়া হয়, তেনে এখন সমাজ অনিলৰ কোনোদিন কাম্য নহয়। মৃত্যুৰ দুৱাৰডলিত থিয় হৈও অনিলে পৰিৱর্তন বিচাৰে। মৃত্যুশয্যাৰ কাষতো তাৰ দেশ আৰু সমাজ । মৃত্যুৰ আগমুহূর্তত অনিলে প্রবীণৰ হাতত ৰেখাক গতাই যায়। এই মৃত্যু যেন সমাজৰ ভণ্ডামিবোৰৰ মৃত্যু, অন্যায় অবিচাৰৰ মৃত্যু। গল্পটোৰ শেষত অনিলৰ মুখেৰে ওলোৱা কথাযাৰেৰে সমাজখনক এক পৰিৱর্তনৰ বাট দেখুৱাই গৈছে-

> "শুন ভাই, ৰেখাক মই তোকেই গতালো। অকল ৰেখাকেই নহয়, তাইৰ দৰে হেজাৰ হেজাৰ বিধবাক তহঁতে চাবি। সত্যৰ বাটত সমাজে হেঙাৰ দিলে তাক ধুমুহাৰ দৰে উৰুৱাই দিবি। এই বিধবাৰ কৰুণ বিননিবোৰ বতাহৰ লগত উৰুৱাই দিলে নহ'ব। ..... "
>
> - পুৱতি জোনৰ শেঁতা পোহৰ**,** মহেন্দ্র বৰঠাকুৰৰ ছয় দশকৰ নির্বাচিত গল্প, পৃষ্ঠা ২১

যেতিয়া জুই জ্বলিল মহেন্দ্র বৰঠাকুৰৰ অন্য এটা প্রগতিশীল গল্প। গল্পটোৰ পটভূমি ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্রাম। ৪২ ৰ গণ আন্দোলনৰ এজন বিপ্লৱী জয়ধৰ শর্মা। আন্দোলনত সকলো উজাৰি দিয়া জয়ধৰ শৰ্মাই তেওঁৰ পৰিয়ালটো কেনেকৈ চলিছে তাক চাবলৈ সময় নাই। বাহিৰত তেওঁৰ বহুত কাম। সংগঠনৰ কাম, সভা সমিতিৰ কাম, পুঁজি সংগ্রহৰ কাম আৰু

বহুত কাম। স্বাধীন ভাৰতৰ অনাগত দিনৰ স্বৰ্গ সুখৰ স্বপ্নৰ মাজত জয়ধৰ শৰ্মাই বৰ্তমানক সম্পূৰ্ণৰূপে পাহৰিয়ে গ'ল। হাতৰ কাণৰ যি এপদ আছিল, সকলো বন্ধকত দি ঘৰ চলাবলগীয়া হৈছে তেওঁৰ পত্নীয়ে। ১৯৪২ চনৰ ৯ আগষ্টত এক প্ৰচণ্ড বিক্ষোভত সক্ৰিয় অংশ লোৱাৰ পিছত জয়ধৰ শৰ্মা গুলীৰ আঘাতত আহত হৈ আঠুৰ ঘিলাটো চিৰদিনৰ বাবে এৰুৱাই পঙ্গু হ'বলগীয়া হয়। তেনেকৈয়ে স্বাধীনতাপিপাসু জয়ধৰ শৰ্মাই বিক্ষোভকাৰী সকলক লগত লৈ উন্মাদ হৈ নিজৰ সংগ্ৰাম চলাই থাকিল। কিন্তু এইবাৰ বিদ্ৰোহী জয়ধৰ শৰ্মাই পুলিচৰ হাতত নিজৰ দুয়োটা চকু হেৰুৱাব লগীয়া হ'ল। দৃষ্টিশক্তি হেৰুৱাই এইবাৰ তেওঁ চিৰদিনৰ বাবে শয্যাশায়ী হ'ল। অন্তহীন দৰিদ্ৰতাই তেওঁলোকৰ পৰিয়ালটোক মোহাৰি পেলালে ।

এদিন ভাৰত স্বাধীন হ'ল। জয়ধৰ শৰ্মাৰ সংগ্ৰামে, জয়ধৰ শৰ্মাৰ বলিদানে উচিত মূল্য পালে। কিন্তু স্বাধীন ভাৰতত একে ৰাতিতে বহুতো দেশনেতাৰ জন্ম হ'ল। এচাম স্বাৰ্থলোভী মানুহৰ হাতত দেশৰ শাসনভাৰ পৰিল। তেওঁলোক মন্ত্ৰী হ'ল, বৰ মানুহ হ'ল। আৰু স্বাধীনতাৰ নামত পঙ্গু হোৱা, দৃষ্টিহীন হোৱা জয়ৰাম শৰ্মাৰ দৰে সংগ্ৰামীয়ে পুনৰবাৰ লাভ কৰিলে বন্দীত্বৰ, গোলামীৰ জীৱন।

এই জয়ৰাম শৰ্মাৰ পুত্ৰ অনুপম। অনুপম বিপ্লৱী। অনুপমে পৰিৱৰ্তন বিচাৰে;স্বাধীনতা বিচাৰে শোষণৰ পৰা, দুৰ্নীতিৰ পৰা। আৰু এই স্বাধীনতা পিতৃ জয়ৰাম শৰ্মাৰ দৰে সৎ পথত থাকি বিপ্লৱ কৰা বিপ্লৱীয়ে যে আনিব নোৱাৰে সেই কথা অনুপমে জানে। সেয়েহে অনুপমে উগ্ৰপন্থী সংগঠনত যোগদান কৰে। অনুপমে চৰকাৰক গাদীচ্যুত কৰিব বিচাৰে; লাভখোৰ ভেজাল বিক্ৰীদাৰ চোৰ মহাজনক জনতাৰ আগলৈ আনি হত্যা কৰিব বিচাৰে। কাৰণ দেশৰ স্বাধীনতাত অনুপমৰ দেউতাকৰ তেজ আছে, মাতৃৰ নিৰৱ হাহাকাৰ আছে। ইমানখিনি ত্যাগৰ বিনিময়তো আজি প্ৰকৃতাৰ্থত দেশ স্বাধীন নহ'ল। দেশৰ লাখ লাখ শিশুৰ বৰ্তমান গোলামীৰ পৰা মুক্ত কৰাৰ স্বাৰ্থত কাৰোবাক হত্যা কৰিবলৈকো অনুপমে কুণ্ঠাবোধ নকৰে। গল্পটোত জয়ৰাম শৰ্মাই বিচৰা মুক্তিকেই অনুপমেও কামনা কৰিছে। কিন্তু নিজৰ তেজ দি, নিজক পঙ্গু কৰি, নিজৰ সৰ্বস্ব হেৰুৱাই পুনৰ গোলামী জীৱন পাৰ কৰা জয়ৰাম শৰ্মাৰ দৰে অনুপমে সংগ্ৰাম নকৰে।

মই অমলৰ বন্ধু মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ আংগিক কৌশল প্ৰয়োগৰ দিশত এটা অগতানুগতিক তথা উন্নতমানৰ গল্প। এখন চিঠিৰ মাজেদি সম্পূৰ্ণ কৰা গল্পটো বৰঠাকুৰৰ এটা অন্যতম প্ৰগতিশীল গল্প। প্ৰগতিৰ মূল আহিলা গতিশীলতা। দেশৰ প্ৰগতিৰ বাবে সমাজখনক ৰক্ষণশীলতাৰ পৰা মুক্ত কৰি গতিশীলতা দান কৰিবৰ উদ্দেশ্যে আৰু সমাজৰ সকলো প্ৰকাৰৰ অশুভ শক্তিৰ বিৰুদ্ধে বিপ্লৱ কৰা অমলে ঘৰ আৰু সমাজ এৰি বহুদিন বাহিৰত থাকিবলগীয়া হ'ল। দীৰ্ঘদিনৰ মূৰত অমলে ভায়েকলৈ এখন চিঠি লিখে। চিঠিখনৰ প্ৰতিটো শাৰীতে অমলৰ ভায়েকে পাৰ হোৱা দিনবোৰত ককায়েক অমলৰ জীৱনত ঘটা কিছুমান ঘটনাৰ স্মৃতি ৰোমন্থন কৰে আৰু এই ৰোমন্থনৰ জৰিয়তেই সমাজৰ অশুভ শ্ৰেণী চৰিত্ৰৰ কদৰ্যৰূপৰ স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰা হৈছে। জাত পাতৰ বিভেদ, উচ্চ নীচ মনোভাবে কেতিয়াও এখন সুস্থ সমাজ গঢ়িব নোৱাৰে। অমল প্ৰগতিশীল ভাবধাৰাৰ বিপ্লৱী ডেকা। ভায়েকলৈ লিখা চিঠিখনৰ জৰিয়তেই অমলে প্ৰতিবাদ কৰিছে কিছুমান নিয়মৰ, সমাজে বান্ধি থোৱা কিছুমান বান্ধোনৰ। আমাৰ সমাজত উচ্চ জাতৰ লোকসকলে গাত লগুণ পিন্ধে। এই বান্ধোনেই সৃষ্টি কৰে বিভেদৰ। সেইকাৰণে প্ৰগতিশীল ভাবধাৰাৰ বিপ্লৱী অমলে পুৰাতন স্থিতিশীল সমাজব্যৱস্থাৰ অৰ্থহীন পৰম্পৰাৰ বান্ধোনবোৰ ছিন্ন ভিন্ন কৰিব খুজিছে আৰু এনে মানসিকতাৰ বাবেই তেওঁ নিজৰ লগুণডাল চিঙি দলিয়াই দিছে। ভাববস্তু আৰু আংগিক কৌশলৰ দিশত **মই অমলৰ বন্ধু** গল্পটো বৰঠাকুৰৰ বাকী গল্পবোৰতকৈ অগতানুগতিক আৰু সুবিন্যস্ত।

উপসংহাৰ

মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ আটাইবোৰ গল্পতে তেখেতৰ গল্প কোৱাৰ দক্ষতাৰ উমান পাব পাৰি। বৈপ্লৱিক দৃষ্টিভংগীৰে সমাজৰ সমস্যাবোৰ দাঙি ধৰাৰ লগতে সমাজ সংস্কাৰৰ বাট আৰু প্ৰগতিশীল ভাবধাৰাৰে তেওঁৰ গল্পবোৰ পুষ্ট। বৰঠাকুৰৰ গল্পসমূহ পঢ়ি এটা সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পাৰি যে তেখেতৰ গল্পত ব্যংগই প্ৰধান স্থান দখল কৰিছে। ৰাজনীতিক সকলৰ চৰিত্ৰহীনতা,ভণ্ডামি আদি সকলো দিশতে বৰঠাকুৰে ব্যংগৰ আঁচোৰ মাৰিছে। সমাজ সচেতনতা বৰঠাকুৰৰ গল্পৰ আন এটা প্ৰধান বিশেষত্ব। আংগিক কৌশলৰ ক্ষেত্ৰতো মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ গল্প বহু পৰিমাণে সাৰ্থক।উল্লেখনীয় যে মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ গল্পবোৰত যেনেকৈ সামাজিক সমস্যাবোৰৰ উমান পোৱা যায়, একেদৰে সেইসমূহ সমাধানৰ ইংগিতো তেওঁৰেই দি গৈছে।

প্ৰসঙ্গ সূত্ৰ

১ শশী শৰ্মা, "অসমীয়া উপন্যাসত প্ৰগতিশীল ভাবধাৰা", এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, নগেন ঠাকুৰ, সম্পা., পৃষ্ঠা ৪২

প্ৰসঙ্গ পুথি

ঠাকুৰ, নগেন(সম্পা.), এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, নৱেম্বৰ, ২০০০

পৰাশৰ,অনুভৱ আৰু অন্যান্য (সম্পা.), মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ ছয় দশকৰ নিৰ্বাচিত গল্প, চিন্তামণি প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ডিচেম্বৰ, ২০০৫

লেখকঃ চিলমিল সপোন হাজৰীকা, গৱেষক ছাত্ৰী, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, অসম

ই-মেইল ঃ chilmilsapon222@gmail.com

Economic Valuation of Protected Areas in Assam: Importance and Prospects

Purbali Gogoi[1]
Ajit Debnath[2]

Abstract

In recent time Economic Valuation of environmental goods and services like protected areas are gaining immense importance among the researchers worldwide. Economic Valuation of environmental goods is important because, economic contribution of the environmental goods and services is included in national income accounting. Again, Valuation of such goods are important because the increasing pressure of world population have increased the probability of ruining the forest cover, degradation of bio-diversity, climatic change and there is an expectation that the Economic Valuation of such goods and services may reduce the degradations and overexploitation in some extend, through proper policy implication and decision making. This paper is an attempt to find out and analyse the valuation studies that has already been done in the protected areas of Assam. This study is an analysis of revenue trend, tourist's inflow and environmental degradation of protected areas in Assam through which an attempt is made to study the present status of Protected Areas in the state. Data of this study is purely collected from secondary sources of information.

Keywords: *Environmental Goods, Economic Valuation, Protected Area Environmental Degradation.*

Introduction

Environmental goods are the core stone of the wellbeing of a society. The prosperity of a society is greatly influence by the availability of natural resources. Like all other marketable goods environmental goods cannot be valued easily in monetary terms. In present day context, the valuation of environmental and ecological goods and services has become a significant area of study and empirical research through which it is possible to measure economic value of such kind of goods and services. Economic Valuation of environmental goods and services simply put money value to environmental goods and services or natural resources using proper techniques and methods. Boyle and Bergstrom 1992 stated that, economic information of a given study site helps to make inferences about the economic value of environmental goods and services at

another place and time, often referred to as the policy site. Lipton et al. (1995) stated that economic value is a measure of the maximum amount an individual is willing to forego in terms of other goods and services in other to obtain some good, service, or state of the world. Barbier et al. (1997) defined Economic Valuation as an attempt to assign quantitative values to the goods and services provided by environment resources whether market prices are available or not. Environmental accounting is a process of economically recognizing the exhaustion of natural goods and services, analyzing the benefit rendered by the environment to a corporate citizen and the cost of benefits to the environment by the corporate citizen (Bora, 2007). Naidoo, 2008 explained that, environmental valuation can serve at least two useful purposes for conservation Firstly; valuation can provide information that can directly inform conservation policies. Secondly, Valuation studies can be used in general sense to demonstrate that conservation of nature can result in tangible economic benefit to people. Thus, an appropriate pricing in environmental resources can be used as a tool to achieve successful and sustainable management of national parks and to provide quality products and services at fair prices to visitors. Valuation studies can provide useful information to design such pricing policies.

In present day context it is very much essential to assert the true economic value of environmental goods. Because now a-days the economic contribution of the environmental goods and services is included in national income accounting. As society progresses, the presser on environmental resources increased gradually. Higher demand and supply of such goods make it a scare resource. With the absence of its market, there are more possibilities of over exploitation which causes more consumption of those goods. In the current phase of rapid development, environmental pollution and degradation are burning issues which causes biodiversity loss. That's why, over few decades in the world, it is required to measure the value for society and cost of its degradation. The main aim of valuation of environmental goods is to determine people's willingness to pay for the benefit taken from a certain environmental attribute. Thus, the Economic Valuation of environmental goods and services is the sum of what all members of society would be willing to pay for the benefit derived from use of environmental goods.

Protected Areas are those areas in which human occupation or at least the exploitation of resources is limited. Protected Areas are very rich in flora and fauna including other environmental resources. They are the core segment of biodiversity conservation. Now a- days

Protected Areas play an important role in supporting local, national and international biodiversity policies. A protected area is "an area of land and/sea especially dedicated to the protection and maintenance of biological diversity, and of natural and associated culture resources, and managed through legal or other effective means" (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, 1994) In 1992 Earth Summit, a new agenda for sustainable development had aroused and Government of different country agreed upon it. This agenda included a bold new Convention on Biological Diversity (CBD) which calls for establishing systems of Protected Areas and to manage these by the Government to support conservation, sustainable use and equitable benefit sharing. Governments emerged Protected Areas as economic institutions which may play an important role for maintenance of life support system of global community.

There are several kinds of Protected Areas, which vary by level of protection depending on the enabling laws of each country or the regulation of the international organizations involved. The term 'Protected Area' includes national parks, wildlife sanctuaries, conservation reserves, community reserves and marine protected areas. Assam is very rich in environmental resources and there is hug potentiality of development of ecotourism industry in Assam. There is a huge quantity of Protected Areas in Assam. So, there is a need for Economic Valuation of such goods and services which can help the policy makers to take their decision for proper management and sustainable use of environmental resources.

Objective of the Study

1. To analyze the studies done in Assam for Economic Valuation of Protected Areas
2. To study the present status of Protected Areas in Assam

Research Methodology

The study is mainly based on secondary sources of data only. The data collected from Assam Directorate of Tourism and Culture, Economic survey of Assam, Directorate of Economics and Statistics, Statistical Handbook of Assam, articles published in various reputed books and journals, online articles, various Govt. websites, thesis and dissertations etc.

Significance of Economic Valuation of Protected Areas

Economic Valuation of the environmental resources is beneficial for the society on following reasons:

- It helps to estimate the true cost of scare environmental resources.

- It ensures sustainable development of a nation.
- It helps to proper allocation of environmental resources.
- It helps to implication of proper pricing policies of environmental resources.
- It helps the tourism department of a nation to implication of proper policies and up gradation of various facilities for the betterment of tourism.
- It helps to determine the balance between conservation and development.

Studies Conducted in Assam for Economic Valuation of Protected Areas

Though many studies on Economic Valuation of Protected Areas have been done worldwide, yet there are few studies on Economic Valuation of Protected Areas in India. In case of Assam also a limited number of studies have been done. Assam is very rich in environmental resources and there is a large number of Protected Areas. These areas are very rich in Flora and fauna and also a lot of economic activities are taken place in those regions in recent time. Meanwhile environmental degradation, soil quality degradation, over exploitation of natural resources, reduction of land under forest cover take place some of those regions. So, all those demand proper valuation studies for those areas. But by reviewing all available literature of Economic Valuation of environmental goods in Assam, it is clear that a very few studies have been done for Economic Valuation of those goods. Some of those studies are:

A study had been conducted by Borthakur (2007) using Zonal TCM to estimate the recreational value of Kaziranga national park. Primary data were collected from 350 domestic and 53 foreign visitors using stratified Random Sampling. This study estimated the total recreational value of KNP around Rs. 2708 million per year and the consumer surplus value for the park would be around Rs. 3065 million per year.

Das (2010) conducted a study at Manas National Park. He used both TCM and CVM as a method of Valuation technique for the park. This study calculated the consumer surplus by using local travel cost at Rs. 6203.05 and maximum willingness to pay for the preservation was calculated at Rs. Rs. 369.16 for local tourist and Rs. 2235.42 for foreign tourist.

A study had been done by Singha on Kaziranga National Park in 2011 using Contingent Valuation Method. This study had conducted upon 150 domestic visitors who visited the park February 2009. This valuation estimated people willingness to pay Rs. 30.10 per visitor and total economic value of Kaziranga National Park was Rs. 1, 95, 04, 800 for that year.

Another study had done by Bharali and Mazumder in the year 2012, where they had tried to estimate economic value of Kaziranga National Park using Zonal Travel Cost Method.From the study they had calculated the total recreational value of Kaziranga National Park an amount of Rs. 7734.51 lakh.Das 2010 conducted a study at Manas National Park. He used both TCM and CVM as a method of Valuation technique for the park. This study calculated the consumer surplus by using local travel cost at Rs. 6203.05 and maximum willingness to pay for the preservation was calculated at Rs. Rs. 369.16 for local tourist and Rs. 2235.42 for foreign tourist.

Phukan conducted a study in the year 2017 in both Manas National Park and Dibru-Saikhua National Park to calculate the recreational and tourism use value. This survey calculated the total consumer surplus for Manas National Park as INR13.56 million per 100000 population while it is INR2.09 lakhs taking the number of visitors to the park. The total recreational value of the Manas National Park was estimated as INR 54.90 million. Again, for the Dibru-Saikhua National Park the estimated consumer surplus for different zones was estimated as INR19.45 million per 100000 populations and the total recreational value was calculated as INR24.35 million.

From the review of all available studies, it is clear that limited studies have been done yet in Assam for Economic Valuation of environmental goods. It is also found that majority among those limited studies were conducted in Kaziranga National Park and other Prospected Areas are neglected.

Present Status of Protected Areas in Assam

Assam situated in North-East India, is well known for its vast forest resources and rich biodiversity. The state is crises-crossed by mountain, valleys and intricate river system. The recorded forest area of Assam is 26,832 square km, accordingly which constitutes 34.21 percent of its geographical areas, in which reserve forest constitute 66.58 percent and unreserved forests 33.42 percent of total forest area according to Forest Report of Assam.

The protected area network of Assam includes 5 national parks, 18 wildlife sanctuaries covering an area of 0.40 million ha. Constituting 4.98% of the geographical area (ENVIS Centre: Assam Status of Environment and Related Issues). The National Parks are Kaziranga National Park, Manas National Park, Dibru-Saikhua National Park, Nameri National Park and Orang National Park. Each of them has their individual beauty and uniquely charm. Below tables show the present status of Protected Areas in Assam.

Table 1: National Parks and Their Specialty in Assam

Name	Areas (sq. km)	Districts	Specialty
Kaziranga	858.98	Golaghat, Nagaon and Sonitpur	One horned Rhino, Tiger, Elephant, Swamp deer, Bengal florican, Buffalo
Manas	500	Chirang and Baksa	Golden langur, Hispid Hare, Pigmy Hog, Elephant
Dibru-Saikhua	340	Tinisukia and Dribugarh	Wood Duck, Elephant, Feral horse
Nameri	200	Sonitpur	Hornbill, Wood Duck, Langur Capped
Orang	78.81	Darrang and Sonitpur	Rhino, Elephant, Leopard, Green Pigeon, Barking Deer

Source: Statistical Handbook of Assam 2017, 2018

Table 2: Wildlife Sanctuaries and Their Specialty in Assam

Name	Year	Areas	District	Specialty
Amsang WLS	2004	78,64	Kamrup	Python, cobra, Vulture
Barail WLS	2004	326.24	Cachar	Horn Bill, Leopard, Black Deer,
Barnadi WLS	1980	26.22	Udalguri	Pigmy Hog, Horn Bill, Hispid Hare, Elephant
Bherjan- Borajan-Padumoni WLS	1999	7.22	Tinisukia	Gibbon, Stump Tailed Macaque, Pigtailed Macaque
Burachapori WLs	1995	44.06	Sonitpur	Water Buffalo, Aquatic Birds, Bengal Florican, rhino
Chakrashila WLS	1994	45.57	Dhubri	Aquatic Birds, Golden Langur
Dihing Patkai WLS	2004	111.19	Tinisukia	White-winged wood duck, tiger, Marbled cat, Hoolock Gibbon andClouded
East Karbi Anglong WLS	2000	221.81	Karbi Anglong	Tiger, Elephant, Barking deer, Mongoose, Himalayan barking deer
Garampani WLS	1952	6.05	Golaghat	Hoolock Gibbon, Elephant, Birds
Hollongpar Gibbon WLS	1997	20.98	Jorhat	Elephant, Hoolock gibbons, Capped langurs, Pig- tailed macaque
North Karbi Anglong WLS		70.13	Karbi Anglong	Tiger, Lesser cats, Elephant, Bear, Barking deer
Lawkhowa WLS	1972	70.13	Nagaon	Wild Buffalo, Swamp Deer, Duck,
Marat Longri WLS	2003	451	Karbi Anglong	Wild Pig, Woodland Bird, Rock Python
Nambor WLs	2000	325.25	Karbi Anglong	Hoolock Gibbon, Elephant
Nambor Doigrung WLs	2003	97.15	Golaghat	Elephant
Pobitora WLS	1987	38.81	Morigaon	One horned Rhino, Tiger, Leopard, Elephant
Pani-Dihing Bird WLS	1995	33.93	Sivasagar	Aquatic Birds, Golden, Migratory Birds
Sunai-Rupai WLS	1998	220	Sonitpur	Horn Bill, tiger, Elephant

Source: Statistical handbook Assam 2017, 2018, NEDFI Databank

In recent time Assam is fast emerging as a major tourist destination in India with its splendid tourist attractions, breath taking scenic beauty, dense forest, green valleys, rich bio-diversity and unique art and culture. Tourism of Assam attracts a large number of natural lovers and animal lovers to cater the colourful wildlife in their natural habit. The numbers of tourists visiting Assam has been increasing gradually during the last few years and the trend to needs to be sustained through the provision of appropriate tourist facilities and services. Below tables show the steady increased visitors and revenue contribution into Assam.

Table 3: Trend of Tourists Inflow and Revenue Collection in Assam during 2013-2017

Year	Indian	Foreign	Total Revenue Earned (in lakhs)
2012-2013	4544666	17708	248.19
2013- 201`4	4444393	19086	191.32
2014-2015	4863826	20005	211.77
2015-2016	5642950	26320	1057.24
2016-2017	5392244	7209	252.39

Source: NEDFI Databank, Statistical Handbook, 2013-2017

Table 4: Tourist Inflow to the National Parks of Assam, 2013-2017

Name	**Year**	**Revenue (in lakhs)**
Kaziranga NP	2012-2013	205.76
	2013-2014	268.66
	2014-2015	29.46
	2015-2016	419.77
	2016-2017	493.15
Manas NP	2012-2013	25.48
	2013-2014	30.93
	2014-2015	33.48
	2015-2016	73.69
	2016-2017	76.24
Dibru-Saikhua NP	2012-2013	1.09
	2013-2014	2.09
	2014-2015	2.1
	2015-2016	0.16
	2016-2017	0.26
Nameri NP	2012-2013	4.54
	2013-2014	11.26
	2014-2015	14.13
	2015-2016	9.25
	2016-2017	18.58

Orang NP	2012-2013	2.79
	2013-2014	2.43
	2014-2015	2.31
	2015-2016	4.04
	2016-2017	0.45

Source: NEDFI Databank, Statistical Handbook, 2013-2017

Conclusion

The above tables show that year by year gradually the tourist inflow and revenue from Protected Areas increased. As well as the tourism industry and revenue earned from this industry has been increasing the prospect and potentiality of Economic Valuation of those areas also increased. Because Economic Valuation of a protected area would be fruitful and beneficial for a society when the area's potentiality to contribute to the national income increase. It would further expand the employment opportunity for those regions. Meanwhile, as the tourist industry expanded the probability of ruin the forest cover and bio-diversity, climatic change, changes in population pattern would take place. Thus, the grip of environmental problem has become stronger and stronger and the quality of human welfare and lives has been affected. In this circumstance, Economic Valuation is required so as to take proper decisions and policies on the part of the policy makers as well as the common men for the protection and conservation of protected areas. The gravity of degradation and over abstraction can be control to some extend through a proper valuation study. Valuation of environmental goods and services are important to maintain the environmental quality and biodiversity.Therefore, with the expansion of the tourism industry and the Protected Areas explored by the tourists in Assam, the area's economic condition gaining prospective importance and the need and prospect of Economic Valuation of those areas also increased.

References

Barbier, E.B., Acreman, M., and Knowler, D. (1997). *Economic Valuation of Wetland: A guide for policy makers and planners.* Switzerland: Ramsar Conservation Bureau.

Bharali, A. and Mazumdar, R. (2011). Application of Travel Cost Method to Assess the PricingPolicy of Public Parks: The Case of Kaziranga National Park. *Journal of RegionalDevelopment and Planning,* pp 44-52.

Bora, B (2007). *Environmental Accounting for Sustainable Development: A Case of Proposed Seismic Survey of OIL in Assam, North-East India.* North East Centre for Environment Research and Development.

Boyle, K., and Bergstrom, J. (1992). Benefit Transfer Studied: Myths, Pragmatism and Idealism. *Water Resources Research,* 28(3), pp. 657-663, January 1992.

Das, B. (2010). *Economics of Protected Area Tourism- A Study of Manas National Park, Assam.* PhD Thesis, Department of Economics, Rajiv Gandhi University, Itanagar.

De, U.K and Devi, A (2011) Valuing Recreational and Conservational Benefits of A Natural Tourist Site: Case of Cherapunjee. *Journal of Quantitative Economics, 9(*2), pp 154-172.

Dutta, J. (2016). *Economic Valuation of The Deepor Beel, Assam.* PhD Thesis, Department of Economics, Gauhati University, Guwahati. Economic Survey of Assam.

ENVIS Centre on Wildlife and Protected Areas, 2021.

Gadgil, M., (1985). Towards an Ecological History of India. *Economic and Political Weekly*, Vol. 20, No. 45/47, Pp 1909-1918.

Hadkar, N, Sharma, S, David, A and Muraleedharan (1997). Willingness to Pay for Borivili National Park: Evidence from a Contingent Valuation. *Ecological Economics*, 21 (105-122).

India State and Forest Report, 2011.

IUCN (1994) *Guidelines for Protected Area Management Categories,* WCMC, Cambridge, UK and IUCN Gland, Switzerland: pp 261

Lama, M. (2012). *Valuing Ecotourism- An Empirical Study of Tawang and West Kameng District of Arunachal Pradesh*. PhD Thesis, Department of Economics, Rajiv Gandhi University, Itanagar.

Lipton, D.W., Wellman, K., Sheifer, I.C. and Weiher, R.F. (1995*). Economic Valuation of Natural Resources.* NOAA Coastal Ocean Program Analysis Series No. 5, NOAA Coastal Ocean Office, Silver Spring, MD.

Maharana, I, Rai, S.C, Sharma, E(2000a) Valuing Ecotourism in a Scared Lake of Sikkim Himalaya, India, *Environmental conservation, Vol.* 27, No. 3, pp. 269-277.

Mitra, A. (2000). Environmental Conservation and Demand for Nature Based Tourism in Arunachal Pradesh. *Environmental Economics Research Committee Working Paper*

Series: CPR-7.

Naido, R. (2008). *The Role of Economic Valuation in the Conservation of Tropical Nature.* Conference paper, Research for future, WWF, Washington D.C.

National Wildlife Database, India.

Phukan, Kr. S. (2017). *Measuring Recreational and Tourism Value of Manas National Park and Dibru-Saikhua National Park- A Non-Market Valuation Approach.* PhD Thesis, Department of Economics, Gauhati University, Guwahati.

Rahakbauw, S. D, Teniwut, A. W, Ranjeen, R. M, Hungan M. (2017). Increase Economic Valuation of Marine Ecotourism sport in Small Islands; IOP Conf. series: Earth and Environmental science 89.

Singha, A. (2010). *Economic Valuation of Environmental Resources: A Contingent Valuation of Kaziranga National Park of Assam.* PhD Thesis, Assam University, Silchar.

Ulph, A. and Reynonlds, I.(1981).*An Economic Evaluation of Natural Parks*, Centre for Resource and Environmental Studies, Australian University, Canberra.

Yacob, R.M. Adam. A, Radam. A, Hashim R. (2015).*Economic Valuation of Ecotourism Resources inYankari Game Reserve, Bauchi Nigeria*, International Conference on Environmental Forensics (2015)

---

[1]**Author**: Research Scholar, Department of Economics, Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidyalaya, Nagaon, Assam, Email: purbali24gogoi@gmail.com

[2]**Author**: Associate Professor, Department of Economics, Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidyalaya, Nagaon, Assam, Email: ajitdebnathrgu@gmail.com

The Impact of Ashtanga Yoga in Today's Stressful Environment

Madhan Bora

Abstract

Today's fast changing and stressful environment made mankind more unsatisfied than satisfied, sadder than happier, more tensed than relaxed, more occupied than liberated. This is the scenario of present environment although people having more money, more knowledge, more power and recognition in the society. We should therefore, think how to make this life more blissful not only for ourselves but also the peoples attached to us. Yoga is a system of ancient Indian Science for maintaining holistic life and physical fitness in adverse environmental situations. If our mind, body and spirit are healthy, happy and harmonious, we can bring the harmony to the Society, Nation and to the World. Today, we are witnessing varieties of problems and chaos in the world. It is the Ashtanga Yoga which can give the permanent solution to these global problems. Ashtanga Yoga is the science of Art of living and life. It is one of India's scientific discipline and perfect modules. The yogic activities of Ashtanga Yoga provide immense health in assisting an individual to seek his or her all round growth and development. Positive health is very important for leading meaningful life with full of happiness and harmony. Here, the principles and practice of Ashtanga Yoga of Patanjali Yoga Sutras is one of the best contributions to lead such life in present environment. The paper proposes the practice and concept of Ashtanga Yoga in the perspective of Patanjali Yoga Sutras for strengthening the abilities of an individual to overcome the challenges, difficulties and harmony in all activities in our life. It is a technique to reside in a realm of contentment and peace. It is the trinity of body, mind and soul which helps us to lead towards true self-knowledge for healthy living and create a Holistic environment.

Keywords: Yoga, Ashtanga Yoga, Healthy Living, Stressful Environment etc.

Introduction

Yoga is known as a universal art. It is universal in appeal and applicable to the world of humanity irrespective of caste, creed, religion, or nation. Yoga was a divine souvenir revealed to the ancient sages so that mankind could have the opportunity to realize its celestial nature. Yoga is being practiced since the immemorial time, but the credit goes to Maharshi Patanjali for systematizing and keeping the nectar of Yoga in the form of sutras in a jar popularly known as yoga sutras. No doubt, the ultimate goal of Yoga is self-realization but yoga at the same time paves the way for physical, mental, and social wellbeing as well. While Yoga gives immense benefits to the body, mind, and the spirit of the individual and society gets transformed into a healthy, harmonious, peaceful and blissful society.

Objectives

1. To acquaint the people with Ashtanga Yoga found in Patanjali Yoga Sutras,
2. To make them aware about how the concept of Ashtanga Yoga can be helpful to adjust oneself in the prevailing stressful environment.

Research Methodology

The Study is based on qualitative method. It is a social research method of inquiry employed in many different academic disciplines. It is a method which is used as a tool for obtaining relevant documentary evidence to support and validate facts stated in a research especially during the chapter of literature review. The researcher is going to apply analytical method. Analytical method is a method which deals analytical study of the topic. It is based on logic. It is a generic process and the researcher has to use facts and information already available. By analysing these facts the researcher makes a critical evaluation of the material. Both Primary and Secondary references are the main source of study such as Yoga books, Research Papers, Research journals, Periodicals etc.

Impact of Ashtanga Yoga

Ashtanga Yoga is a yogic system that has been devised by Maharshi Patanjali in order to control the mind. Ashtanga Yoga was enunciated basically for spiritual development, but it is also very relevant to attain healthy living. Ashtanga Yoga, if adopted properly, would help in physical, intellectual, emotional, social and spiritual development of a person. It consists

of eight limbs or eight components, therefore it is known as Ashtanga yoga. They are Yama, Niyama, Asana, Pranayama, Pratyahara, Dharana, Dhyana and Samadhi. These eight steps take the practitioners to the final state of divinity or self-perfection. In the process, the limited, narrow, and selfish thinking completely changes and takes the shape of an integrated, all-encompassing, selfless character expressed by equanimity and thereby leads to healthy livings.

- **Yama**

Yama can be interpreted as self-restraints or the social code of conduct, which are to be followed in social life. They are Ahimsa (non-violence), Satya (truthfulness), Asteya (non-stealing), Brahmacharya (continence) and Aparigraha (non-acquisitiveness). They tell us how we should behave in our social life. Ahimsa means not harming others in any manner through intention, speech or action. Satya means truthfulness means we should be truthful and honest in our thoughts and action. Asteya means not taking or using the things belonging to others without their permission. Brahmacharya means exercising control and Aparigraha means that we should not accumulate more wealth than our requirements. We all know that social problem like murders, corruption; theft is caused by the violent tendencies, dishonesties, untruthfulness, stealing, greed etc. If we exercise Yamas and control on these, the society will be peaceful and our interpersonal relations will be good. Thus, Yama brings emotional, social and metal balance and help us for healthy living in a society.

- **Niyama**

Niyama can be considered as the code of conduct in personal life. Five Niyamas are:
Saucha (purity, cleanliness), Santosh (contentment), Tapah (austerity),Svādhyāya (study of self by introspection), and Iswara Pranidhana (surrender to god). The Niyamas of Saucha implies that our body and mind should be clean and pure. Santosha means we should be happy with what we have got in our life. We should discipline both on our body and mind by developing the habit of our Tapa avoiding never ending desires. Svadhyaya helps to promote by introspection and self-analysis by which we can develop our behaviour and find out the weakness. Iswara Pranidhana which means being in constant connection with god by chanting or by keeping in mind all the time that this whole creation is created by Lord. Practice of this aspect of yoga turns a person more disciplined and can overcome the any deformities of personal senses. These are the basic foundation of health living. Thus, Yama

gives a beautiful path to the development of a disciplined society. Yama is basically concerned with the social code of conduct for an individual, whereas Niyama highlights the personal code of conduct for a human being important role in eliminating these social evils.

- **Asanas**

Having achieved the perfection of guidelines of Yamas and Niyamas, one must commit for the asanas. According to Patanjali "Asanas means a state of being in which a Yogi can remain physically and mentally steady, calm and comfortable."

" Sthirasukhamasanam ." (PYS—II/46)

Asanas are specific body postures which unlock the energy - channels. Practice of Asanas positively influences our body, mind, life force (pranic energy) as well as our intelligence. Through the excellence of Asanas there comes the capability of bearing the pairs of opposite such as heat and cold, joy and sadness etc. Patanjali considered Asanas as the steady and comfortable position. Asanas helps to regulate the pranic flow in the body facilitating the functioning of various systems, mainly regulate the emotion by working upon the autonomic nervous system leading towards a healthy life.

- **Pranayams**

The word pranayama consists of two root words: prana and ayama. Prana means vital energy or Pranic energy or life source. It is the force which is finer than environmental air or oxygen. Ayama means expansion or extinction of the dimension of prana. Thus, the word pranayama means extension or expansion of the dimension of prana as envisaged by Patanjali. " TasminsatiShwasprashwasyorgativichchhedah pranayama." (PYS – II/49).

The techniques of pranayama, the vital force can be regulated and activated in order to go beyond one's normal boundaries and achieve a vital state of vital energy. The practice of pranayama helps us to release tensions and develop a calm state of mind. It also balances our nervous system and encourages innovative thinking. According to Maharishi Patanjali, pranayama helps in uncovering true knowledge from the darkness of ignorance. The fitness of the mind for concentration develops through pranayama. Regular practice of pranayama makes a person energetic and relaxed. Pranayama thus strengthens the body immunity which are very essential for maintaining the quality of life and healthy living.

- **Pratyahara**

Pratyahara means withdrawal of senses from their respective objects and experiences. It is related to the control of senses. Pratyahara can be done with the help of self-analysis and introspection. It helps a person to make an inward journey. It makes the person aware of his strengths and weaknesses and leads towards self-improvement and helps to achieve a high order of quality life.

- **Dharana**

For achieving the spiritual excellence, the sixth limbs Dharana carries a special significance Dharana means fixing up mind in a particular object and it helps to improve concentration, stabilizes the mind. It focusses on a solitary point which promotes the emotional, intellectual well as spiritual development for live in a healthy life.

- **Dhyana**

Dhyana means an unbroken or the uninterrupted flow of chitta towards the objects of contemplation. In other word, it is a prolonged dharana. Dhyana acts as a powerful tonic. It is a mental and nerving tonic as well. The practice of Dhyana penetrates all the cells of the body. The powerful soothing waves that arise during Dhyana influence the mind, body and soul.

- **Samadhi**

Samadhi is the state of Dhyana which is the final stage of yoga. Samadhi leads to the life of self -realization. Here the object becomes vivid and the awareness of one's own existence disappears. In this state ,all emotions go away, and the individual is led towards inner peace, happiness and complete bliss .This state is characterised by the increased level of consciousness and therefore would certainly contribute to the emotional, intellectual and spiritual development for a healthy living.

Conclusion

A person who progresses along this eight-fold path of a yoga successfully and becomes one with the supreme reality becomes an evolved kind of human being. He is free from anger, lust and such other vices. He becomes the lover of the entire humanity. But this eight -fold yoga is not for a few selective persons. Everyone can practice it and can reach the ultimate goal through a proper healthy living to prevail stressful environment of present day world.

These result in the tranquillity of mind to its utmost degree, in the light of which the human relationships are rediscovered, reinterpreted and remoulded.

From the above, it becomes clear that healthy living lies in the factors which are responsible for causing disturbances at mental level. Sage Patanjali has provided the practical methods which contain techniques and practices leading to healthy living. Beauty of the Ashtanga Yoga lies in the fact that they do not suppress any unwholesome thoughts, feelings, emotions and attitudes etc but also dig them up from the bottom. These result calmness of mind and become a ground for healthy life and living and also the realisation of higher values of one's life and thereby can contend with stressful environment.

References

Nagendra, Dr. H.R. *Mind Sound Resnance Technique (MSRT)*, Swami Vivekanand Yoga Prakashan, 19, Eknath Bhawan, Gavipuram Circle, Kempegowdanagar, Bengaluru, Karnataka, India.

Saraswati, Swami Niranjananand (2004), *Yoga Darshan*, Yoga Publication Trust, Munger, Bihar.

Saraswati, Swami Satyanand, *Four Chapters on Freedom*, Bihar School of Yoga, Munger, Bihar.

Saraswati, Swami Satyananda, *Yoga Nidra*, Bihar School of Yoga, Munger, Bihar.

Sengupta, Pallav (2012). "*Health Impacts of Yoga and Pranayama State-of-the-Art Review*". International Journal of Preventive Medicine, Vol-3(7): 444-458.

Singh, Professor Surendra, Misra, Professor, P.D., Mishra, Dr. Beena, *Yoga an Introduction*, Bharat Book Centre, 17, Ashok Marg, Lucknow-22600.

Author: Madhan Borah, Assistant Professor, Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidyalaya, Guwahati Campus

Email: madhanborah2017@gmail.com

.

Democracy and Education: A Reference to Students Political Activism

Ranju Kumar Bharali

Abstract

There is an inseparable and intimate relationship between democracy and education. Education is pre-requisite for the success of democracy. Strength of democracy depends upon the character and intelligence of all its citizens and the character of citizen depend upon their level of education. India had a magnificent history of student's political activism. The nationalist movement provided a frontage of political identity to the youths in general and students in particular. In North Eastern India students have been a powerful force in the society. The students have been organizing movements on the issue of migration, cultural identity and economic backwardness. The student movement in Assam was mainly led by AASU as the movement on the economic issues and the movement to safeguard cultural and linguistic identity of the people of Assam. At the national level also the student's community is expressing their view on diverse economic, social and political issues. It is very true that informed and vigilant citizenry is essential for democracy to thrive. Citizen will be vigilant and informed only though education.

Key words: Education, Democracy, Students Movement.

Introduction

Democracy is a form of government in which there prevails the rule of majority. According to Abraham Lincoln, democracy is a government of the people, by the people and for the people. It is a system of government in which policies, laws, polity leadership and major undertakings of state are directly or indirectly decided by the people. John Dewey, 1916 says, "A democracy is more than a form of government, it is primarily a mode of associated living of conjoint communicated experiences". According to Prof Seeley, "Democracy is a form of government in which everyone has a share"

Democracy and Education

There is an intimate relationship between democracy and education. In a democracy, education is given primacy, for it is pre-requisite for the survival and success of the former. Similarly education fosters a democratic tamper in the minds of people. Democracy in order to be a reality and way of life has to be introduced from the very beginning of education and its values need to be practiced in educational institution. Democratic values like liberty, equality, fraternity, justice, dignity of individual, co-operation, sharing of responsibility etc are applied to education to make it more effective, meaningful, relevant and useful. (Kumar & Rekha, 2020)

Educational Implications

There is an inseparable connection between democracy and education. Democracy cannot be thought of in segregation from the gamut of education. It has been admitted by all quarters that the strength of democracy depends upon the character and intelligence of all its citizens. It is well known that character building of citizen depends upon level of their education.

In this connection John Dewey, 1916 spells out that, "A government resting upon popular mandate of the people cannot be successful unless those who govern and obey their governors are educated". Further, Bernard Shaw mentions the value of education in democracy in his own words as, "Democracy implies education of corrupt few by the ignorant many. Therefore, education is the major means to enrich the strengths and overcome the weakness of the people. Education is also a means for widespread diffusion of democratic values."

Radhakrishnan Commission, 1952 said, "Education is the great investment of social emancipation by which democracy establishes, maintains and protects the spirit of equality among its members."

Indian Democracy and Higher Education

Raj Kumar, founding Vice Chancellor of OP Jindal Global University said, "Education and higher education, helps in developing informed and enlightened citizenry and strengthens democracy. By addressing inequalities, education helps in empowering people, The Week, 2020.

There is a general depiction especially in media that the students of higher education, all around the world today are cynical and indifferent about politics. While in many countries student political activism is a comparatively recent phenomenon beginning with the 1960's, India has had a magnificent history of student activism in the independence struggle. Over the last century student unrest has been one of the most serious political and education problems in India. The

nationalist movement provided a frontage of political identity of the Indian youth in general and students in particular. During 1980's and 1990's students of Colleges and Universities has taken responsibility for civic engagement through curricular and co-curricular activities which allows the students to have opportunities to impact both local and national issues.

Students Political Activism in Assam with reference to All Assam Students Union

The Students are considered to be a powerful force in a society. The students of North Eastern region of India have been organizing massive movement on the issues of migration, cultural identity and economic backwardness. In the pre-independence period the student's involvement into freedom struggle begins with the formation of Assamese Literary Society in 1967 (Monuj Phukon, 2005). The student organization during pre-independence period like "Asomiya Chatrar Sahitya Sabha" and the "Asomiya Bhasar Unnati Sadhini Sabha" dedicated to the improvement of Assamese Culture and language were the pioneering organization of Students Union in Assam (Chandana Goswami, 2008). The organization of Asomiya Chatra Sahitya Sanmilon" in 1916 was notable student activism in Assam.

In 1967, the All Assam Student Union (AASU) was emerged with the objective of safeguarding the economic, social, cultural and linguistic interests of the indigenous people of Assam. In the post independence period the student organizations like AASU were formed due to dissatisfaction and discontent with then congress government. The student movement in Assam which was mainly led by AASU may be categorized as the movement on economic issues and movement to safeguard the cultural and linguistic identity of the people of Assam. The AASU played a leading role in launching important movement on various issues. These were Oil Refinery Movement in 1957 and 1969, movement on the issue of food crisis is 1966 and 1974, movement for protection of cultural and linguistic identity of the Assamese people including the official Language Movement in 1960, Medium of Instruction Movement in 1972, movement on the issue of illegal foreigners migration popularly known as Assam movement from 1979 to 1985 and in recent year movement against Citizen Ammendment Act (CAA) in 2019. (Baruah, S. 2019)

Thus, AASU has a great importance as a non political organization in the state of Assam. From its inception, a number of movements were launched for safeguarding the interest of indigenous people. North Eastern Students Union (NESU) was formed under the leadership of AASU to address the common interest and problems of the people of North Eastern Region.

Besides AASU there is many other students organization in the state like Asom Jatiyatabadi Yuba Chatra Parisad (AJYCP) All Assam Minority Student Union (AMSU), All Bodo Students Union (ABSU) etc. Many prominent political leaders of the state have their background in these student organizations, especially AASU. Former C.M. Sorbananda Sonowal, Current C.M. Himanta Biswa Sharma, Chandra Mohan Patwari, Atul Borah, Topon Gogoi etc have their origin in AASU.Presently there are a number of students organizations backed by political Parties. Akhil Bharatiya Vidyarthi Parishad (ABVP) is the student wing of BJP National Student Union of India (NSUI) is the student wing of Congress and Student's Federation of India (SFI) backed by left parties. These political party backed students organization are now playing critical role in the Dibrugarh University, Gauhati University and Assam University and their affiliated college's student union election.

Students' political activism at national level with reference to Delhi University

Ever since 2000 the Delhi University Student Union has gained its importance in the University. The student's political parties active in Delhi University are backed by some significant national party like ABVP of Bharitya Janata Party, NSUI of Indian National Congress, All India Student Federation and recent addition is Chatra Yuva Sangharsh Samiti of Aam Admi Party. Since Delhi University is one of India's prominent Universities, it serves as a great platform for student community to express their opinion on diverse political, social and economic issues.

The goal of any university is not only to train student in a subject but to prepare students holistically for any unforeseen and unprecedented situations. Hence many students were of the view that politics is inevitable in institution. Student opine that participating in political activities from a young age gives them a boost in this field as many Indian politician have risen from students policies, the prominent one being former finance minister Late Arun Jaitley, CM of Rajasthan Ashok Gehlot, CM of west Bengal Mamata Banerjee, CM of Bihar Nitish Kumar, former CM of Assam Sorbananda Sonowal. However a contrary view suggests that increased involvement of student in politics has affected the academic performance of students.

Every student willing to take classes due to peer pressure participate in strikes, protest etc. According to another perspective, politics stand as an attractive career option though there are certain criticisms attached to it, one of them being dynasty politics. An article in "Sydney Morning Herald" states that "In India, politics is not a vocation, but a family business." Though

opinions vary from regions to Universities, one thing remains constant like; students unanimously feel that the answer is not in discarding all forms of politics but in changing the kind of politics practiced.

Conclusion

Currently the type of politics practiced in national parliament, state assembly and college campus in disruptive and destructive. This adversely affects the legislative process and academics respectively. The need of the hour is that the leaders of tomorrow must rise to the occasion and invent new and ground breaking ways of dissenting without disrupting the academic discipline of the institution. The National Education Policy 2020 has reiterated the need to re-establish teachers, at all levels, as the most respected and essential members of our society, because they truely shape our next generation of citizens. Informed and vigilant citizenry is essential for democracy to thrive. Higher education teachers with their deeper knowledge and training are best placed to disseminate information and knowledge that is credible, genuine and relevant.

References

Baruah, A. K. (2020). *Approaches to the study of student movement in North East India; Student Power in North East India*. New Delhi: Regency Publication

Baruah, S. (2019). Student Political in Assam with Special reference to All Assam Student's Union: 1967-1985; *Journal of Xi'an University of Architecture and Technology*. Vol.11 (12) pp1122-1128

Deka, M. (1996). *Student Movements in Assam*. New Delhi: Vikash Publishing House Pvt Ltd.

Dewey, J. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education.* New York: Macmillan.

Kumar, M & Rekha, N. (2020). *Historical and Political Economy of Education in India.* Chattisgarh: Sankalp Prakashan.

Phukon, M. 2005. *Student' politics in Assam*. Delhi: Shipra Publication

Sonowal, B. (2017). Student Movement: A theoretical study with special reference to Assam, *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, Vol 22(8) pp52-56

Author: Assistant Professor, Department of Economics, Cinnamara College, Jorhat, Assam

E-mail: ranjukrbharali@gmail.com

Natural environment and the youth of Assam- A pragmatic approach

Eishita Das

Abstract

Several scholars have described about the harmful alternations that are occurring to our natural environment. In order to overcome such situations, it is extremely important to understand the way individuals perceive nature. Various studies were conducted for understanding individual's perception of natural environment and their attitude towards initiating environmental actions. Therefore the present study attempts at understanding the way through which the youth of Assam can be associated with solving environmental problems of Assam. The objectives of the present study are- to understand how the youth foresee the future status of natural environment, to understand if the youth has the will to conduct environmental activities, to understand how the youth respond in any social situation. The present study takes a qualitative approach where data is collected from youth belonging to different parts of Assam. Focus group discussion is applied as the tool for data collection. The results of the study show that the youth of Assam do carry the vision of the future of natural environment. They also nurture the vision of carrying out constructive environmental activities. Further in terms of conducting themselves in social situations, it is noticed that some youth do have the potency to influence others in terms of environmental matters. The study finds an immense possibility of associating youth with constructive environmental action initiatives of Assam.

Keywords: Environmental Problems, Natural Environment, Youth

Introduction

We all know that natural environment is an integral part of our lives. We cannot do away with the flora, fauna and the atmospheric temperature that surrounds us. The natural environment of our planet supports our survival on this planet. But then we seem to have forgotten the significance of nature in our lives. According to Carson (1962) man had caused extreme damage to nature by polluting the air, the earth, the rivers and the seas with harmful materials and this

shows that man has brought major alterations in nature as compared to natural alterations that occur in nature (Carson, 1962). Now-a-days the impact of human societies appears inevitable. The human presence is felt all over our planet. The existence of an authentic natural ecosystem on our earth is quite doubtful, the natural biotic areas are declining rapidly and the outcomes of our culture and technology have become omnipresent on our planet's biosphere (Taylor, 1986). This is because of- the establishment of large-scale industries in our previous century, increase in human populace in recent times and expansion of our economies which stimulate as well as depend on high consumption levels (Taylor, 1986). Further due to globalization and increase in human population, the human race is becoming vulnerable to natural calamities. Change in climatic conditions may influence the occurrences of acute weather conditions and may make the coastal areas susceptible to increase in sea-level. In the future, every year we are likely going to face several calamities where thousands of people may lose their lives. The occurrence of a disaster where millions will be victimized is quite inevitable. Such a disastrous condition can be mitigated through alertness, improvised forecasts, preparedness of communities and resilience (Huppert and Sparks 2006).

In recent years, the environmental predicament has become a global issue. This is in terms of prevalence and impact of environmental crises and socio-economic factors that regulate such crises. Throughout the history, human beings have experienced poor conditions of the natural environment but then the environmental crises have become more apparent and frequent due to the facilitation of urbanization and industrialization (Dunlap and Jorgenson 2012). From the past times, man has been facing environmental crises like- pollution, loss of biodiversity, deforestation, climatic changes, ocean acidification and ozone layer depletion. In order to curb such crises, approaches like developing innovative, pristine and efficient technologies can be initiated. But then such an approach does not ensure persistent alterations in human behaviour. Persuading individuals to lessen their damaging behaviour or adopting less harmful behaviour can be another approach that can be initiated. At one instance both of these approaches look very distinctive but then both of them have a substantial overlap. There is one element that can bind these approaches and that is communication on environmental matters (Klockner 2015). Thus it is understood that over the years our natural environment has gone through drastic changes due to human activities and such changes are vicious. Various environmental studies were conducted in recent years. Studies on individual's perception on environmental matters in different social

contexts have been the trend. A study was conducted on practices carried out by educators, teachers, and community coordinators in terms of facilitating youth's participation in initiating local environmental actions at American context and the experiences the youth gained from such actions. This study led to an understanding that there is a strong similarity between theory and empirical studies on youth's development. Further it is understood that environmental actions are precious in terms of youth's positive development (Schusler and Krasny 2010). Fontana and Ferrucci (2014) conducted a study on Italian professionals and students where their opinions about relation shared by ecological matters, communication and quality of social structures were considered. The study shows the need for well-planned communication actions meant for enhancing awareness on environmental matters. The study finds that there is a need for developing greater alertness and new critical awareness on relations shared between environment, individuals and quality of social structures (Fontana and Ferrucci, 2014).

Awareness upon natural environment and the consequential behaviour of man is deemed as debatable. Matters pertaining to the enrichment of natural environment and ecology have raised many doubts among several people (Piekarski et al 2016). Ifegbesan, Ogunyemi and Rampedi (2016) conducted a case-study to understand the prevalence of waste management habits and temperament of the undergraduate students studying in Olabisi Onabanjo University of Nigeria. Data was collected from students studying at five different departments of the University namely- science, education, law, management, arts and social sciences. The study found that there is no clear specific environmental strategy for guiding waste management habits and the move on ecological sustainability. Even though the students carried positive temperament for addressing waste management challenges of the university through new ways but still differences were found in student's temperament and awareness in terms of age, gender, departments and academic levels (Ifegbesan, Ogunyemi and Rampedi, 2016).

According to Uren et al (2017) some recent studies showed that many Australians desired for pro-environmental behaviour and identified themselves as eco-friendly. But then in comparison to other nations, Australians were found to be poor in terms of initiating eco-friendly behaviour and were mostly engaged in eco-friendly acts at a lower level. Further it is found that they were less concerned about natural environment. The study was conducted among those Australians who identified themselves as pro-environmental. The study conducted twenty-six interviews and found that the participants of the study carried the aspiration of taking eco-friendly actions but

then their acts were controlled by world views and cultural practices which perpetuate environmental dilapidation. The participants struggled to describe the term sustainability and were found to hold self-enhancing motive for taking up the identity that they recognize as eco-friendly identity (Uren et al 2017).

Such findings demonstrate the influence of shared cultural constructs in terms of forming perceptions and enactments upon pro-environmental behaviour (Uren et al 2017). The focus on considering qualitative facts for understanding as to why people adhere to pro-environmental behaviours is reckoned to be vital for future researches on environment (Xiao and Buhrmann 2019). Therefore all these studies show the significance of gaining a deeper perception on the way people understand environmental matters especially in terms of taking environmental actions and also in conducting environmental behaviour.

Youth and the State of Assam

According to UNDP Youth Strategy of 2014-17, youth are understood to be constructive means for ushering change in times of conflict and disaster in societies (UNDP Youth Strategy, 2014-17). They are implied as the ones who participate as active citizens and passionately make constructive contribution towards sustainable development (Ministry of Statistics and Programme Implementation-GOI, 2017). The youth of India are no more passive beneficiaries of services and hence they must be moulded into tools of change that possess creativity, energy and passion for bringing in profound impact in societies (Mehra, 2020). Therefore the population of youth is understood to be significant for society's growth as well as for a nation's growth and so research studies that consider the youth population can be deemed as imperative. The present study takes the context of youth population. Now in geographical terms, the Indian State of Assam is commonly categorized into two major valleys. One is the Brahmaputra Valley and the other is the Barak Valley. Both the valleys are situated along the river systems- Brahmaputra and Barak respectively. According to ENVIS Centre, Assam Status of Environment and Related Issues (2016), except for a few districts in the southern part of Assam, most part of Assam lies in the Brahmaputra river valley. Both the Brahmaputra and the Barak river systems of Assam are prone to floods, blockage of drainage system and erosion. This further brings in problems like- submergence of land, loss of property as well as lives and distortion of communication system. The impact of flood is felt expansively due to rapid increase in

population and increase in extensive human activity (ENVIS Centre: Assam Status of Environment and Related Issues, 2016).During the rainy season, the State of Assam is badly affected by flood and this cause damage to crops, properties, land, live stocks and further brings misery to the people of the State. Both the Brahmaputra and the Barak valley witnesses flood in a distressing manner. The flood washes away crops and valuable lives, causes erosion to river banks and blockage in the drainage system. This practically devastates the economy of the State, particularly the rural economy (Directorate of Economics and Statistics, government of Assam last accessed on February 5, 2022). Both the government and people have their concerns for the erosion of the river banks of Brahmaputra and its tributaries. Severe erosion is caused due to steep gradient of the river bed, inclined bed slope, excess sediment, non-cohesive wearing down of river bank, forming of the *Char Island* and subsequent formation of alternative river channel. The terrible sufferers of erosion process are- Majuli (which is one of the largest river islands of the world) and Kaziranga National Park (ENVIS Centre: Assam Status of Environment and Related Issues, 2016). Therefore an environmental study in Assam's context becomes all the more important.

Rationale of the present study

Understanding the significance of youth population and the environmental problems that lurk in Assam, the present study tries to comprehend the ways in which the youth of Assam can be associated in solving environmental issues of Assam. Therefore the present study attempts to find out youth's envision of the future of our natural environment. Comprehension of such a phenomenon is important because if the youth does not have a mental picture of the future of our natural environment then it will become difficult to motivate them and further associate them with solving environmental problems. So, attaining a clear picture on the phenomenon is important. Then the present study attempts to understand if the youth have the willingness to conduct environmental activities. Such an investigation is understood to be important because this will show if the youth nurtures any wish for conducting activities for the well-being of natural environment. In terms of associating the youth in solving environmental problems, a clear perception of their willingness to carry out environmental activities will aid in figuring out ways through which the youth can associated in solving environmental problems of Assam. Thereafter the study tries to comprehend the way in which the youth present themselves in social situations. Perception on such a stature is important in understanding if the youth can be asked to

take lead in solving environmental problems or they will require someone to lead them.

Conceptual underpinnings of the present study

The present study identifies some concepts that aid in understanding the phenomenon considered by the study. Concepts on actions, attitudes and socialization are taken into context. Fishbein and Ajzen (1975) gave the theory of reasoned action where they stated that an individual's intention on performing several actions on an entity is linked to the attitude held by the individual towards that entity. The attitude of an individual towards an entity is shaped by some significant convictions that are held towards the entity (Fishbein & Ajzen 1975). In terms of attitude, Rannikko (1996) states that attitude reveals the tendency of responding to situations, events, persons or entities either positively or negatively (Rannikko 1996).

Taking the context of actions, according to Jensen (2002) actions have their focus on bringing alterations in- lifestyle, locality, schools or in global societies. Individuals may initiate actions either single-handedly or collectively (Blumer 1986; Jensen 2002). So in order to take actions in social contexts, be it collectively or individually, it is important to note the concept of socialization. According to Croteau and Hoynes (2003), the process of socialization helps to gain knowledge in terms of carrying out one's social role as a student, a citizen, a friend or any other. Further we tend to become our self through our social relations with one another. Individuals get to connect to their large societal circle through socialization. In the process of socialization, one learns as well as internalizes customs, beliefs and values of cultural contexts and also gains the sensation of self (Croteau and Hoynes, 2003).

Objectives

The objectives developed by the present study are as follows-

1. To understand how the youth foresee the future status of natural environment.
2. To understand if the youth has the will to conduct environmental activities.
3. To understand how the youth respond in any social situation.

Methodology

A qualitative study is valuable in terms of gaining important information at an in depth level (Roller and Lavrakas 2015). Qualitative studies are suitable for exploring meanings attached by individuals towards an issue (Miles, Huberman and Saldana 2014; Henry 2000; Creswell 2014).

Therefore the present study takes a qualitative approach. A qualitative approach is understood to provide a clear picture of the matter. Data is collected from youth belonging to both Brahmaputra valley and Barak valley of Assam and who are pursuing education from different educational institutes of Assam. The tool applied for data collection is focus group discussion. Based on willingness to share thoughts and opinions on environmental matters, the youth are selected for the focus group discussion.

Focus group is a research technique where data is gathered from group interactions done on a topic decided by the researcher (Morgan 1996). Focus group is understood to have the potency for those research questions which have their focus on the process through which meaning is constructed mutually (Bryman 2012). From a long time, focus group discussions have remained customary for qualitative researches (Flick, 2009). In the present study, a range between 4 to 10 members was considered in each focus group. This range is decided on the basis of some scholarly interpretations done on the number of members that should be considered. According to Creswell (2009), in qualitative focus group interview, 6 to 8 members are considered in each group. According to Flick (2017), focus groups contain individuals ranging from 5 to 12 individuals.

Findings and Discussions

The youth shared their vision about the status of natural environment in the near future. They also shared their opinions about the steps they are willing to take when it comes to conserving nature and its reserves. Further they talked about their attitude in social situations. The revelations of the youth showed some possibilities through which youth can be inspired to take constructive environmental initiatives. The opinions and facts shared by the youth are laid down within three major themes. The themes are- youth and their future envision of nature, youth and their willingness to work for nature's well-being, youth and their mannerism in social situations. The themes are established so as to gain a clear understanding of the concerned matter. The themes are developed based on the objectives of the present study. Responses of the youth are noted down in accordance to the following themes.

Youth and their future envision of nature

Several youth shared their visionaries upon the future of our natural environment. Some youth agreed to the fact that the present-day condition of the natural environment is not good and it will turn up to be worst in the future. They attributed the reason of such conditions to rise in temperature and pollution. A few other youth agreed to the fact that issues related to natural environment will definitely impact our lives. One youth stated that the alternation in our seasons, deterioration of ozone layer and global warming which is already having an impact on us will become drastic after ten years. Similarly another youth said that environmental alternations that are taking place in present times will have vast unimaginable effect on us in the future and further to an extent where such alternations will harm us. Therefore the youth felt that it is time we stepped up and took some measures to save our natural environment. One youth was of the opinion that we were blessed enough to witness the greenery in our surroundings but then the next generation might not get to see this greenery in the next few decades.

So it can be noticed that the youth could foresee the status of natural environment as the one which will get worse with the passage of time. The opinions shared by them reflected a pessimistic attitude upon the future of the natural environment. According to Rannikko (1996) an attitude shows the tendency of responding a situation, an event, a person or an entity either with a positive approach or with a negative approach (Rannikko 1996). In this context the youth can be said to have taken a negative approach while giving their response on the future environmental situations. Some of the youth have outlined environmental problems like rise in temperature, pollution, changes in season, weakening of ozone layer and global warming, which could potentially lead towards the decline of environmental conditions. This shows that the youth have the ability to identify the issues which could harm our natural environment over the next few years. Further it can be noticed that the youth carry the knowledge of environmental problems that impacts our planet.

A youth mentioned that since our villages are covered with greenery, hence it can be expected that the greenery around us will remain for some more time but then as responsible citizens we need to make sure that our future generations do not face any problem and therefore we should have our concerns for the natural environment. Now according to Rannikko (1996),

attitude shows the affinity of responding either positively or negatively to situations, events, persons or entities. So here the youth can be noticed to have an optimistic attitude upon the existence of greenery around us. Due to the existing villages, the youth feels hopeful about having greenery in the surroundings for some time. This shows the youth's belief that village areas are capable of maintaining balance with natural environment.

Further the youth outlines the role of the present generation by describing that the present generation should be concerned about nature or else the future generation might get into trouble. Such an opinion depicts the youth's understanding of responsible behaviour when it comes to conserving nature. According to Blumer (1986) and Jensen (2002), individuals might initiate actions either single-handedly or collectively. Now the youth has stated that as responsible citizens we have to make sure that our future generations do not come across any problem and so we should be concerned about the natural environment. From this it can be deciphered that the youth is urging for a collective action so as to conserve nature for the future generation. Therefore the youth can be understood as an individual who wishes to initiate environmental action collectively.

Thereby a youth said, "We frequently say that we need to preserve nature but at first we need to preserve the thought that we should be surrounded by nature. This thought is precious and is missing day by day. Recently the government has declared that there will be a concept of model village. It is a very good objective. The villages should be preserved in their existing state and hence if this is the objective then it is good but if the objective is to transform villages into cities and towns and then connecting it to global world then I don't think nature will exist." Rannikko (1996) states that attitude discloses the tendency of responding to situations, events, persons or entities either in a positive manner or in a negative manner. Here the youth can be said to be aware of the importance of nurturing positive thoughts on conserving nature. Further it can be identified here that the youth holds a belief. The belief is that nature can exist only if villages exist in their current state. Therefore it can be said that when it comes to conserving nature, the youth have high hope on villages and therefore feels the need for preserving them. So in this context, the youth is understood to carry a positive attitude in terms of conserving nature. Subsequently the youth mentions about government's declaration of the concept of model village

and goes on to speak about such a concept at the backdrop of preserving the villages in their existing status and not transforming them into towns and cities. The youth feels that such transformation into towns and cities and further their connection with the global world may not let the natural environment exist. Here the youth can be noticed to have a pessimistic attitude on the transformation of villages into towns and cities and feels their collaboration into a global world can hamper the existence of natural environment. Thus the youth can be said have a pessimistic attitude towards alteration of village areas into urban areas and their connection with the global world. Thereafter according to Blumer (1986) and Jensen (2002), individuals might initiate actions either independently or in a group. So when the youth speaks about government's declaration of the concept of model village and further about the preservation of villages in their existing state, it can be understood that the youth is indicating initiation of collective actions for preserving the village areas.

Youth and their willingness to work for nature's well-being

Some of the youth were of the opinion that if they had to conduct any constructive environmental activity then they would conduct it as a team and not single-handedly. On a similar note of conducting constructive environmental activities, one youth said that she would require other people's support for conducting such an activity as she feels that cannot do it alone. She further added that such steps should be taken collectively and there should be someone who could guide them. From this it can be deciphered that the youth preferred working collectively when it comes to work for the welfare of the natural environment and that they urge for guidance in the work.

In terms of conducting an activity for disseminating environmental awareness, one of the youth said, "We would do it by organising meetings or by roping in mass media". Another said, "We can do it by carrying posters in the street and also by making people understand the matter". Further a youth suggested about making people aware about the deterioration of natural environment by performing skits, conducting presentations and by utilizing social media spaces. The youth also agreed to the fact that if given a chance he would conduct such an activity provided he has time to do it.

In creating awareness on usage of plastic materials, one youth opined that awareness must be created for lessening the usage of plastic bags and increasing the usage of paper bags as the

youth believes that paper bags are bio-degradable. Thereafter a youth revealed that usually plastic wastes are thrown here and there and so activities on collecting such wastes and throwing them in the garbage can be conducted. Another youth said that awareness on lessening the usage of plastic materials can be created among masses by putting up posters carrying the message of lessening the usage of plastic materials or by conducting rallies on the occasion of World Environment Day. Further a youth mentioned that awareness on the same can be created by organizing street-plays on reducing the usage of plastic materials. To this the youth added that such street-plays cannot be organized single-handedly and so it must be organized in groups.

Subsequently a youth talked about conducting activities where people should be asked to plant saplings in gardens or on roadsides. Some of the youth were of the opinion that activities like visiting some houses of an area in groups and demonstrating some beneficial plant species to the household members, explaining the importance of such plants to them and further suggesting them to grow such plants so as to be benefitted from those plants. One youth went on to say that since it is expensive to buy plants so activities like donating plants to villagers, also to some friends can be done and this must be done with the intent of encouraging those people to grow the plants in their respective gardens. Further a youth said that environmental programmes on planting trees can be conducted where those who are willing to plant trees can come together and plant them.

Thereafter a youth talked about spreading awareness on noise pollution which gets created due to honking of cars and bursting of fire-crackers. He opined that if he had to create awareness on the issue then he would write articles in popular newspapers make posters and put those in public places. Further he said that he would write an application to the concerned municipality board so as to gain financial assistance for creating an awareness drive. "We can also take the help of NGOs. In that we will gain the workforce from the members. The more people we have, the more work we can do", said the youth.

It is understood that actions are focused on bringing changes in lifestyle, in schools, in localities or in global societies (Jensen 2002). Individuals might take actions either single-handedly or collectively (Blumer 1986; Jensen 2002). All the above instances show that most of the youth's vision on working for the well-being of the natural environment reflected their urge

for team-work. In other words their opinions reflected their desire to conduct eco-friendly activities as a collective and not singly. The youth's idea upon conducting eco-friendly activities showed their intent on bringing change in their respective localities. Thus it can be deciphered that the youth intends to work at a local level and that they want to work collectively.

Subsequently it must be noted that the process of socialization assists in learning to carry out the social role of a student, a friend, a citizen, a worker or some others. We tend to become our self through our social relation with one another (Croteau and Hoynes, 2003). The youth's intent to work collectively at a local level shows the youth's inclination towards the practice of socialization. A collective environmental effort will give them the opportunity to learn the role of an environmental conservationist. Working collectively for the well-being of natural environment may give them the opportunity to socialize and form relations with other individuals which can allow all of them to gain the identity of environmentalists. This is something which is quite significant in terms of taking constructive steps towards natural environment.

Furthermore the theory of reasoned action states that an individual's intent to perform several actions upon an entity is related to the individual's attitude towards that entity. An individual's attitude towards an entity is formed on the basis of some significant beliefs held towards the entity (Fishbein & Ajzen 1975). It must be noted that most of the youth's vision upon the future of our natural environment seemed quite pessimistic that is they believe that the status of natural environment in the future will be poor and hence action must be taken to conserve our natural environment. Further the youth's idea upon working for the welfare of natural environment reflected their belief that certain practices like usage of plastic materials, creation of noise pollution within our societies are inappropriate for nature's well-being. The opinion of some other youth showed their belief of lack in environmental awareness among individuals and the need for disseminating awareness. Ideas on the practice of planting trees, shared by some youth showed their belief of people lacking the interest of planting trees. So it can be interpreted that the youth's belief on environmental matters gave away the picture of pessimistic attitude towards environmental matters. This attitude further showed as to why the youth intends to initiate activities on a particular environmental issue.

Youth and their mannerism in social situations

In social situations, a few youth said that they conduct themselves as both out-spoken and as listeners. Some other youth said that they converse within their respective social circle and when they speak, other people in the circle listen to them. Therefore it can be noticed that some youth are competent enough for communicating and advocating issues. Such youth can play a vital role when it comes to becoming influential advocators and communicators of environmental matters. With proper guidance, these youth can be made to raise their voice when it comes to advocating environmental matters in the society.

It is by socialization, individuals get connected to their large societal sphere. Socialization entails the process through which one learns and internalizes beliefs, customs and values of cultural contexts and at the same time, develops a feeling of self (Croteau and Hoynes, 2003). Therefore it can be said that our societies have the potency to offer ample space for bringing changes, advocacy and communication. In terms of communicating environmental issues, if the youth take up the role of advocacy and involve themselves actively in such spaces of our society then a remarkable change in the well-being of our natural environment can be expected. Awareness on utilization of social spaces for environmental advocacy and communication needs be created massively among the youth.

Conclusion

When it comes to the future of our natural environment, it is observed that the youth of Assam do possess the vision and knowledge. Subsequently it is also observed that the youth nurtures the vision of carrying out constructive environmental activities. And when it comes to understanding the way the youth conduct themselves in social situations, it is noticed that some youth were capable of becoming potential influencers on environmental matters. Such potency of the youth must be utilized on a large-scale. The policy-makers and NGOs of the State of Assam must take active part in encouraging the youth to work for the welfare of nature. The youth must be trained to become active communicators of environmental initiatives in their respective societies.

Further they must be trained to advocate environmental endeavours both individually and collectively. This is possible only when NGOs and policy-makers come together and organize environmental activities, where youth are encouraged to participate actively in those activities.

Through such activities the NGOs and policy-makers must try and create scope for nurturing leadership qualities among the youth as this can motivate the youth to become strong and influential environmental leaders of tomorrow. Participation of the youth in the activities can give them the required exposure on carrying out constructive environmental endeavours at a large-scale.

References

Bryman, A. (2012). *Social research methods*. New Delhi: Oxford University Press.

Carson, R. (1962). *Silent spring*. New York: Houghton Mifflin Company, Boston.

Creswell, J. W. (2011). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approache.*, New Delhi: . Sage Publications.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications, Thousand Oaks.

Croteau, D. and Hoynes, W. (2003). *Media society: Industries, images, and audiences*. California: Pine Forge Press.

ENVIS Centre: Assam Status of Environment and Related Issues (2016). *Hazards*. http://asmenvis.nic.in/Database/Hazards_840.aspx

Directorate of Economics and Statistics Government of Assam. (2022). *State Profile of Assam*. https://des.assam.gov.in/information-services/state-profile-of-assam

Fishbein, M. and Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behaviour: An introduction to theory and research*. Addison-Wesley, Reading.

Fontana, R., & Ferrucci, M. (2014). Environmental sustainability as indicator of social quality: The new opportunities offered by communication. *The International Journal of Social Quality, 4*(1), 41-56. https://doi.org/10.3167/IJSQ.2014.040104

Henry, A. D. (2000). Public perceptions of global warming. *Human Ecology Review*, 7(1), 25-30.

Ifegbesan, A. P., Ogunyemi, B., & Rampedi, I. T. (2017). Students' attitudes to solid waste management in a Nigerian university, *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 18(7), 1244-1262. DOI: 10.1108/IJSHE-03-2016-0057

Klockner, C. A. (2015). *The psychology of pro-environmental communication*. Palgrave Macmillan, Hampshire, New York, England and USA.

Mehra, V. J. (2020, January 13). 'Sustainability in India': To achieve the UN's SDG goals, youth must be engaged urgently. *Financial Express*. https://www.financialexpress.com/economy/sustainability-in-india-to-achieve-the-uns-sdg-goals-youth-must-be-engaged-urgently/1821023/

Miles, M. B., Huberman, A. D. & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis*. Sage Publications, California.

Morreale, S. P., Spitzberg, B. H. and Barge, J. K. (2001). *Human Communication: Motivation, Knowledge & Skills*. Wadsworth Thomson Learning, Pennsylvania.

Morgan, D. L. (1996). Focus groups. *Annual Review of Sociology*, 22, 129-152.

Piekarski, W., Dudziak, A., Stoma, M., Andrejko, D. & Slaska-Grzywna, B. (2016). Model assumptions and analysis of ecological awareness and behaviour: an empirical study. *Polish Journal of Environmental Studies*, 25(3), 1187-1195. DOI: 10.15244/pjoes/61776

Rannikko, P. (1996). Local environmental conflicts and the change in environmental consciousness. *Acta Sociologica*, 39(1), 57-72.

Roller, M. R. and Lavrakas, P. J. (2015). *Applied qualitative research design: A total quality framework approach*. The Guilford Press, New York.

Schusler, T. M. and Krasny, M. E. (2010). Environmental action as context for youth development. *The Journal of Environmental Education*, 41(4), 208-223. DOI: 10.1080/00958960903479803

United Nations Development Programme (2014). UNDP youth strategy 2014-2017 Empowered youth, sustainable future, UNDP, www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP_Youth-Strategy-2014-17_Web.pdf

Uren, H. V., Dzidic, P. L., Roberts, L. D., Leviston, Z. & Bishop, B. J. (2017). Green-tinted glasses: How do pro-environmental citizens conceptualize environmental sustainability?. *Environmental Communication*, 13(3), 395-411. DOI: 10.1080/17524032.2017.1397042

Verma, D., Sain, M., Kumar, S. P., Prakash, C., Kumar, R. and Kesan, H. P. (2017). *Youth in India 2017*. Government of India. https://www.mospi.gov.in/search?q=%22Youth%20in%20India%202017%22

Xiao, C. & Buhrmann, J. (2019). Ideas to action: environmental beliefs, behaviors, and support for environmental policies. *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 9. DOI: 10.1007/s13412-019-00541-4

Author: PhD Research Scholar, Dept. of Mass Communication and Journalism Tezpur University, Tezpur, Assam

Email: eishita.das@gmail.com

ICT Application in Education: An Overview

Banya Kasturi Dutta

Abstract

Today's world is the world of technology. We are living in an age of computer. ICT has occupied a very significant place in 21st century and without which we cannot imagine anything. ICT plays a very important role in the field of banking, medicine, business, entertainment etc. Similarly, it also plays a very important role in the field of education. Along with knowledge explosion more and more people are joining the field of education. The appearance of new technologies in our day to day life has made it possible for the use of ICT in education to increase considerably in recent years. The rapid development of ICT has affected the whole of human being. Knowledge is provided to students through different agencies like formal, non-formal, informal as well as through online system. While imparting education through online system we should recognize the importance of Information and Communication Technologies (ICT) or e-learning. The application of various ICT tools in the classroom has changed the total scenario of the teaching learning process. ICT also includes analog technology, such as paper communication and any mode that transmits communication. This article is mainly focused on the application of ICT as well as online learning in education.

Keywords: ICT, E-Learning, knowledge, virtual classroom

Introduction

Information and Communication Technology is a field that has a wide coverage. It extensively deals with communication technology and how it impacts on other fields of human endeavour. It is the fastest growing academic field of study and a viable source of livelihood. It is the convergence of telephone and computer networking through a single cabling system with ease of data storage, manipulation, management, and retrieval. It is concerned with database management, computer programming, and software development. Web designing, mobile application development, project management, security, networking analysis, media equipment, computer engineering, computer studies, the internet, intranet, internet protocol (IP), system

software, application software, signal technology, base station management etc, are some sources of ICT. Information technology has enhanced the importance of computer technology and has made it possible to work whatever one wants more effectively and quickly. In the age of computers, the traditional method of teaching learning process has lost its significance. The innovative methods of teaching learning process are expected to execute more effectively and efficiently. It has helped the learners to avail the various tools of ICT at anytime and anywhere. ICT has already made an important impact in terms of teaching, research or administration. With the help of computer technology studies have become more convenient and efficient for the learners.

Educational Technology

Educational technologies in education are also termed as instructional technology and information and communication technology. It is the use of various technological tools in the teaching learning process. Educational technology is closely related to the term E-Learning which refers to the use of modern technologies such as computer, digital technology, networked digital devices etc that facilitates learning. Educational technology is used by learners and educators in home, schools, banks, business and other settings. Educational technology is based on three approaches of technology hardware, software and system approach. It is based on the application of scientific laws and principles to the teaching learning process. Educational technology has become an integral part of the society today. Technology in education is needed due to population explosion, knowledge explosion and because of the inventions of science and technology. Technology has to be adopted in education in order to keep the students in pace with the changing world.

Objectives

The present study was undertaken with the following objectives"

i) To study the concept of Information and Communication Technology.

ii) To study the merits and demerits of ICT in education.

iii) To study importance of E-Learning in Education.

Methodology

The present study is an attempt to understand the concept of ICT in education. The study is based on secondary data and the same have been collected from different secondary sources such as books, journals, research articles, magazines etc. The nature of the study is descriptive.

Concept of Information and Communication Technology

Information and Communication Technology is a field that has a wide coverage. It extensively deals with communication technology and how it impacts on other fields of human endeavour. It is the fastest growing academic field of study and a viable source of livelihood. It is the convergence of telephone and computer networking through a single cabling system with ease of data storage, manipulation, management, and retrieval. It is concerned with database management, computer programming, and software development. Web designing, mobile application development, project management, security, networking analysis, media equipment, computer engineering, computer studies, the internet, intranet, internet protocol (IP), system software, application software, signal technology, base station management etc, are some sources of ICT.

Advantages of Information and Communication Technology (ICT)

i) Being an emerging academic field of study, it helps students to be innovative and develop new ways of solving problems scientifically.

ii) It enhances computer networking globally known today as internet and intranet.

iii) It creates gainful employment, hence a viable source of livelihood.

iv) It makes comprehension of other subjects easy. Virtually all fields of learning are amenable to ICT such as the application of projector for teaching in the classroom.

v) It is the basis for e-learning and online library. Hence information dissemination is easier than ever.

vi) It is used at various offices for proper documentation of official activities and administration.

E-Learning

Clark and Mayer defined E-learning as **"Instructions delivered through digital devices with the intent of supporting learning"**. E-learning, also referred to as online learning or electronic learning, is the acquisition of knowledge which takes place through electronic technologies and

media. In simple language, e-learning is defined as "learning that is enabled electronically". A learning system based on formalised teaching but with the help of electronic resources is known as E-learning. While teaching can be based in or out of the classrooms, the use of computers and the Internet forms the major component of E-learning.

E-Learning is the learning facilitated and supported by Information Communication Technologies (ICT) to enable people to learn anytime and anywhere. E-learning is nothing but the use of technology to connect teachers and students who are physically miles apart. E-Learning involves the use of multi-media to enhance learning. E-learning can also be termed as a network enabled transfer of skills and knowledge through which the delivery of education is made to a large number of recipients at the same or different times.

A pioneering project under Digital India Programme is Learning Management System (LMS) in e-governance. LMS is a software application for the administration, documentation, tracking, reporting and delivery of electronic courses (e-learning) and training programs. As a capacity building tool, LMS facilitates efficient administration of e-learning and training for various government officials both at centre and states/union territories.

Importance of E-Learning in Education

In the current era, where technology is rapidly evolving, education has also taken the support of ICT and now offers convenient ways to help increase the knowledge, education and literacy status of people. The importance of E-Learning in Education is as follows:

i) E-learning platform provides anywhere, anytime easy access for up gradation of knowledge and skills.

ii) The presence of an instructor is not required and learners can decide their own time and pace for learning.

iii) The introduction of computers was the basis of this revolution and with the passage increasing use of smart-phones, tablets, etc. these devices now have an importance place in the classrooms for learning.

iv) E-learning platform provides an opportunity to quickly make technical concepts and communicate to a much wider audience at a faster pace.

v) E-Learning provides immediate results and feedback, in case if a student is not able to score properly in a particular unit they are requested to re-read the chapter and go through assessment again.

Smart Class

A Smart Class is technically-upgraded classroom that provide education by introducing digital teaching and learning methods for both the teachers and the students by coordinating latest advancements in technology with academics. The objectives of such classrooms are to invoke interest in education among the student by introducing them to real-time e-learning with help of audios and videos, multimedia, images, online web conferences, PPT presentations, 2D & 3D animations, etc.

Smart Classes use digital technology to enhance the learning process. The various audio and visual aids enhance the learning process and make it more fun.Smart class technology ensures that education reaches every student with different level of understanding equally. Moreover implementing this kind of classroom education enhances student teacher interaction and collaboration. A digital board is the most common example of smart equipment usually implemented in educational institutions, especially in schools, to teach with videos, presentations, etc. It acts as a large white tablet replacing the traditional backboard with a touch screen and the chalk with a smart pen, which educators use to write on the white board.

Unlike Virtual classroom, smart classes tend to concentrate more on in-classroom teaching and learning techniques. Additionally, coordinating this education technology with internet provide students the opportunities of web-based online learning with computers and smart gadgets as well as sophisticate the instructors with innovative teaching tools to teach virtually with interactive programs.

Advantages of Smart Classes

i) Improves student-teacher interaction and communication.

ii) Real-time blended teaching and learning.

iii) Gives students a better understanding of concepts.

iv) Introduces students and instructors to education technology.

v) Improves visualization and creativity.

vi) Provides students a better in-classroom experience.

vii) Encourages e-learning and Virtual Classroom.

viii) Improves academic performance of students thereby enhancing their mental and physical development.

ix) Online web-based learning.

x) Students tend to learn at their own pace.

xi) Easy-to-use and accessibility.

Disadvantages of Smart Classes

i) Creating presentations, videos and programs are difficult.

ii) Expensive and complex to implement.

iii) High maintenance costs.

iv) Devices such as computers, digital boards, etc. are fragıle and not easy to operate.

v) Highly dependent on electricity requires proper network connectivity such as LAN, WAN, Internet, etc.

Computer Assisted Instruction (CAI)

The following methods or forms instruction are used to apply CAI programme in the learning process

1. **Tutorial Method:** In this method, information is presented in small units and questions are asked at the end of every unit. The responses of students are evaluated by the computer and it gives them immediate feedback. Thus, in this method, students get ample chance to learn according to their own abilities and speed.
2. **Drill method:** In this method, the computer teaches' the students through examples. Students try to learn the concepts through these examples and retain them. If they are unable to learn the concept by studying one example they are given another example. This drilling continues till all the students acquire full mastery over the concept or type of problem. When a correct response is given by the student, he or she receives reinforcement from the computer and is instructed to proceed to further.
3. **Discovery method:** A problem is presented before the student here. The computer asks him or her to find out the solution to the problem by applying the process of trial and error. Since the problem is presented through examples, this method is based on inductive method of teaching.

4. **Play method:** In this method, knowledge is imparted to students through various recreation activities including different types of games. This method is suitable especially for small children.
5. **Problem solving method:** In this method, the computer presents a problem before the students in such a manner that they are compelled to reflect on it till they arrive at the solution through reflective thinking. Some prompts are also given by the computer to help a student solve the problem.
6. **Enquiry method:** In this method, the computer answers those questions of learners which are already stored in the computer.
7. **Extra creativity:** Students are taught by this method to create new drawings, pictures or sketches on the screen or to write letters on the screen in a stylized manner.

Conclusion

As evidenced in the discussion above, ICT is a very instrumental tool in education as a career. The specific tools of ICT used in education in as discussed above include the use of ICT in distant-learning, storage of student performance and other relevant information in databases and storage media, use of tools of ICT in classroom like projectors, iPads and the like. Since the invention of the internet and subsequent popularity of computers, a lot of functions of education as a career have been made simpler. These include administration of continuous assessments, marking of continuous assessments, giving feedback to students and even checking the originality of the ideas expressed in the assignments and examinations. All in all, the impact that ICT has had in educational institutions is so much that school life without ICT is somehow impossible for people who are accustomed to using ICT.

References

Abbott, J., &Dahmus, S. (1992). Assessing the Appropriateness of Self-Managed Learning. *The Journal of Management Development*, 11 (1), 50-60.

Adonis, L., A (2006). Technology in Schools. *The British Journal of Administrative Management*, 14-15.

Davies, C., & Birmingham, P. (2002). Using ICT to enhance the learning experience in the classroom. *Education Libraries Journal*. 45 (1), 17-19.

Monteith, M. (ed.) (2002). *ICT: Teaching primary literacy with ICT*. Buckingham: Open University Press.

Moyle, K. (2006). *Leadership and learning with ICT. Voices from the profession. Teaching Australi*a. Australia: Australian Institute for Teaching and School Leadership LTD.

Newhouse, C., P. (2002). *The impact of ICT on learning and teaching*. Perth: Specialist Educational Services

Rodrigues, S. (2002). *Opportunistic challenges. Teaching and learning with ICT*. New York: Nova Science Publishers, Inc.

Author: Assistant Professor, Dept. of Education, Don Bosco College, Golaghat, Assam

Email: kasturibanya@gmail.com

Supremacy Implicated on the Female Protagonist in Henrik Ibsen's *A Doll's House*

Ritu Jha[1]
Simi Chutia[2]

Abstract

One of the greatest figures of English literature, the Norwegian playwright Henrik Ibsen has developed a new outlook towards the modern period. Ibsen's *A Doll's House* is considered a masterpiece in World Literature. This piece of art by Ibsen advanced during the European revolution when a new modern outlook has begun in the literary and especially dramatic world. Ibsen's three-act play, *A Doll's House* is considered to be one of the most popular realistic dramatic works, which challenges the traditional form. Ibsen sets-up the role of male character with the long-established gender roles which improvised the domination of the male characters over the females. In *A Doll's House*, Torvald Helmer is the chief example who tries to diminish Nora's equality. This paper attempts to the spectacle that the role of Nora is not really submissive as it has been projected.

Keywords: Gender, Discrimination, Ideology, Equality

Introduction

Norwegian playwright, Henrik Johan Ibsen is often denoted as 'the father of realism' in theater, as his writings mostly took the realistic settings, realistic dialogue and even the projection of characters are psychologically realistic in his plays. Ibsen's assimilation of deep-rooted visions and elevation of the principles of women and demotion of the supremacy of man deemed him as 'the father of modern drama'. And thereby he is often considered as a classic feminist as well. Ibsen is found to be very ordinary in his use of language in his writings.

Henrik Ibsen is essentially a poet who is concerned with eternal and fundamental truths. As a critic of a society he is content to diagnose the disease, to expose an evil; but he doesn't prescribe a remedy. Galsworthy resembles him in this respect, while Shaw, who has a remedy for every social-ill, is frankly propagandist, the one grave defect of Ibsen in his humourlessness. His solitariness explains the seriousness of his plays. More harm is sometimes done by solemnity than by gaiety.

A Doll's House and *Ghosts* are sensations throughout Europe, and Ibsen has been abused everywhere. His later plays beginning with *Wild Duck*are marked by symbolism, mysticism, and fantasy. They have been differently interpreted and no two persons agree on their meanings. Ibsen's earlier plays dealing with history, legend, and folklore are unimportant.

As will be seen from the plays summarized below the problems that Ibsen treats are not merely of local but universal significance: the problem of religious faith without love in *Brand* (1865), the redeeming power of love in*Peer Gynt* (1867), the status of women in the three-act play, *A Doll's House* (1879), the influence of heredity in, *Ghosts* (1881), the importance of truth in our dealings with others in *The Pillars of Society* (1877), the loneliness of the conscientious man in *An Enemy of The People* (1882). Some of the ideas involved are highly controversial, the most controversial being the status of women, which is the basis of the current agitation known as Women's Lib.

Objectives of the Study

The basic objectives of study include the following:

1. To study the supremacy implicated on the female in Henrik Ibsen's novel.
2. To analyse the identity of women.
3. To describe the inequalities and stereotypical gender roles prevailing in the society.

Research Methodology

This paper focuses explicitly on the role of women portrayed by Henrik Ibsen in his work *A Doll's House*. He distinguishes the condition of the early European women and also about their identity through eclectic or analytical methodology. The study is primarily focused on the subtle views about how women were considered as mere objects. This study is based on descriptive method of analysis which fortnightly depicts the truth picture of the women.

Analysis

Of course, the 1960s 'women's movement' is not the start of feminism Rather, it can be well-thought-out as a renewal of an old tradition of thought and action already possessing its classic books which have diagnosed the problems of women's inequality in society and proposed solutions. Feminism is believed as a struggle for identity against the biased and unequal social order which marginalizes and dominates women because of their physical differences with the man. The phallus has always been seen as a symbol of power while women are projected as an object. She is considered to be weak, passive, and filled with 'lack'. In simple words, feminism is resistance against disharmony and inequality and gender-based hierarchy where women are located and considered as equal to men.

The publication of Mary Wollstonecraft's *A Vindication of the Rights of Women* (1792) marks the beginning of the feminist theory which serves as one of the most remarkable texts in the history of feminist writings. Her work critiques the position of women in a patriarchal set-up, which is highly misogynistic in the future. Her writings serve as an example of a proto-feminist approach that tends to discuss how women accept their subjugation and accept slavery as a duty. Wollstonecraft laid stress on the importance of education for women. In *A Vindication of the*

Rights of Women, Wollstonecraft rejects the conventional approach which categorized women as naturally weak and inferior to men. She sees education as the only means that can enable women to participate in society and believes that it is the lack of education that keeps women in a secondary position. Her idea that women can play a crucial role in shaping society by her participation in bringing up children has been downrightly rejected by the Marxist-feminist thinkers.

Later, Virginia Woolf highlighted the discrimination of women which prevents them from achieving their independence and privacy and deprives them of libraries. Virginia Woolf in her extended essay *A Room of One's Own* (1929) gives a famous dictum-

"A woman must have money and a room of her own if she is to write fiction;" (Woolf, p4)

Woolf also asks a pertinent question-

"Why did men drink wine and women water?" (Woolf, p21)

This question is self-exploratory as it highlights the discrimination that women have been facing since time immemorial. Many women writers under adopted male pet names or pseudonyms for two reasons: firstly, they wanted their artistic work to get published, and secondly, they do not want to get judged for their work based on their gender.

The question of identity to women is always a matter of discussion. Identity formation for women is still considered to be an issue of concern. A woman who is considered to be the woman is her identity formation. It is the base and foundation of her life. And throughout this process, a woman undergoes various obstacles which could lead her to submerge herself as inferior to men. Feminist theorists have often been generally highlighted the universality of women's conditions and situations throughout ages. In the context of India, it seems to be the

system of patriarchy that determines how to behave in a society. 'Performativity' is obvious in a gendered society. Therefore a women's identity also formed what a patriarchal society wants her to be. But in today's time, not wholly, but gradually women have been able to place themselves in society equally with men.

Likewise in *A Doll's House*, it is evident through the character Nora how she is considered inferior to the male characters in the society. She is devoid of freedom which a human being is referred to. Nora states,

> "Nora: …While I was at home with father, he used to tell me all his opinions, and I held the same opinions. If I hadothers I concealed them, because he would not have liked it. He used to call me his doll child, and play with me as I played with my dolls…" (Ibsen, p114)

Both her husband and her father treat her merely like a 'doll' which symbolizes an intimate object with which they can play and enjoy. She isn't permissible to have anything of her own. She is forced to accept the harsh patriarchal rules imposed upon her by society. A woman's identity in a patriarchal society is always challenging. Society wants to project a women's identity as submissive, soft, and fragile. Women are basically constructed. Nancy Julia Chodorow in her book *Feminism and Psychoanalytical Theory* (1991), gives an analytical description of sexism, patriarchy, or male supremacy to analyze inequality that is constituted in a society. Traditionally a women's identity is being characterized by only doing household activities, looking after the family and taking responsibility for the family, and so on. A woman has to change her identity as daughter, wife, sister, and mother and in all of these identities; they are subordinated in some way or the other. Especially in Indian society, women do not have any identity because their thinking, way of living, dress codes and everything are determined by

society only.

In *A Doll's House* Torvald Helmer and Mrs. Nora Helmer have been married for eight years and have three children. Mr. Helmer has been promoted to the post of Manager in the bank where he has been serving for past years, but his happiness is threatened by blackmail. To enable her husband to make a trip to Italy all alone, the doctors said that it could save his life. That is the reason why Mrs. Helmer has covertly taken a loan from Nils Krogstad, a clerk with shady antecedents in the same bank under Torvald Helmer. He has claimed on the security of her father, but since for his ill-health, hehas been under doctor's surveillance. Thereby, she spared him and forged his signature on the bond. Acting on instructions left by the outgoing manager, Mr. Helmer has dismissed Krogstad. Thereupon Krogstad threatens to publish the forgery if he is not reinstated. This throws Torvald Helmer into consternation. He who has been such a loving and indulgent husband suddenly changes his attitude and tells his wife that all is over between them and he would no longer allow a deceitful mother to bring up the children. (While he is still denouncing her, he receives from Krogstad an envelope containing the bond and a letter explaining a happy change in his life that the reunion with a former sweetheart that had changed his mind). The fear is over as Torvald changes his tune and pleads with his wife for reconciliation. She has, however, made up her mind to leave the 'doll's house' and seek her education in the free world outside. She leaves her husband because her husband would never sacrifice hishonour for her sake that he has professed to love so dearly. He has loved her as a 'doll', a plaything, not for herself but as an individual as a serious and responsible person.

It is already known that Ibsen mostly creates strong female characters in his plays such as "Hedda" from *Hedda Gabler* and "Nora Helmer" from *A Doll's House*. Hence throughout the play, *A Doll's House*, Ibsen tries to upraise the voice of women who are suppressed by society.

Throughout the drama, Ibsen efforts to project that instead of establishing the concept of marriage as husband-wife living together, one must institute the equal right in marriage. Even Ibsen considers *A Doll's House* as a 'humanist' play, more than a 'feminist' one as this play predominantly looks for the equal rights of both men and women in their marriage and society as well.

All through the drama, Torvald Helmer is found dominating his wife, Nora Helmer, by using his male supreme authority of ruling over a woman. Ibsen shows that Nora's husband, Torvald Helmer holds his delightful position at his workplace as well as at his house too. Torvald is found excessively alarmed with his place and status in society, and he permits his emotions to be swayed heavily by the panorama of society's high opinion and the terror of society's scorn.

In the play, TorvaldHelmer, who plays the role of Manager in a bank along with being a responsible man of the family, always looks after all the necessities of his family, wife, and children. He considers himself as a liable individual, as according to him he does everything in a proper manner and suitable for the family. To keep the authority, Torvald looks after all the households and manages the family. Thus he never considers his wife Nora as in his equality. Rather he treats her more as a child and guides her in her each step.

Throughout the text, Nora is seen to be victimized by the patronized behavior of her husband, Mr. Helmer. Torvald even uses harsh words in his statements and talks to her in a barbarous manner. Through Torvald's speech, it can be observed that he believes in the deep-rooted concept that Nora and women, in general, are massively subservient and lacks the abilities when equated to men. And Torvald's beliefs and ideas have a wide range of impactson Nora's life and also in her decisions. Most of the time Torvald uses the adjectives such as 'little' and many other words to refer Nora as his inferior.

Helmer: Has my little spend-thrift been making the money fly again? (Ibsen, p3)

Helmer: Oh! Ah! But now you tell me, you little rogue, what you got for yourself? (Ibsen, p5)

Helmer: It's a sweet little lark; … how much it costs a man to keep such a little bird as you. (Ibsen, p6)

Helmer: … my poor little Nora! (Ibsen, p9)

Helmer: … my little bird must never do that again! (Ibsen, p44)

Helmer: Bless me! Little Nora …! (Ibsen, p100)

From the very beginning of the play itself, Torvald refers to Nora as 'my little lark', 'little squirrel', 'sweet little song bird', 'strange little being', 'my wilful little woman', 'you little madcap', 'dear little creature' here Torvald shows his love towards his wife by denoting her as his dominance over her in a very impish manner. Along with Mr. Torvald and Nora's father, Nora herself considers her as a 'doll' to her husband and father.

Nora: …Here I have been your doll wife; just at home I used to be papa's doll child… (Ibsen, p114)

Nora: …I was your lark again, your doll… (Ibsen, p120)

Besides an abstract use of language, Torvald also establishes his supremacy over Nora through his management of money and food. And this controlling attitude of Torvald suggests that Nora has no right over the house, as she does everything with her husband's due permission. Always after her shopping, Torvald makes her feel that she has wasted money on unnecessary pieces of stuff. Torvald treats her like a child who doesn't know to manage and handle a house and family. Thereby, Torvald always paints himself as supercilious, and stands beside her as her guide and controls her. Just to infantilize his wife and he called her his doll and also with pet names of fragile animals or birds. This ultimately suggests that he considers Nora to be insignificant,

innocent like a kid, and incompetent of anything. And Torvald here, through thesebeliefs, demonstrates society's corrupt ideologies. Not only Torvald but the other men of the play establish themselves as superior to the entire women race.

In *A Doll's House*, men have outwardly placed them in the governing position, and they operate their power to control women in the ideological domain so that their own identity and social status may be retained and be acknowledged by society. As Ibsen illustrates in the play men are financially and ideologically superior over women, whereas women are set aside in an outranked position and are confined to their homes as they are not economically independent and have to rely on their husbands for support.

Beneath Torvalds's mannish authority, Nora runs down on her identity and dignity as she has to be accordant to her husband's ideology. She haskept secrets from Torvald, such as eating 'macaroons' and borrowing the money from Krogstad by forging her father's signature, as she is acquainted with the fact that Torvald wouldn't swallow his wife's engagement in any deceitful actions. Though it can be said that it is Nora's fantasy to sustain her seemingly subservient role in her marital relationship, but through the end a sudden change in Nora's character has been detected when she tries to take a stand for herself.

Conclusion

Ibsen was always concerned with eternal and fundamental truths. Being a critic, Ibsen is contented to diagnose the disease, to expose an evil; and here Ibsen projects the social customs and barriers are evil which are dreadful to women, especially through the role of the female protagonist, Nora.Henrik Ibsen's A Doll's House phenomenally captures the traditional nineteenth-century visions of men as the bread earners and women as the caretakers of the house. A Doll's House begins as far from realism as a play wherewith both Nora and Torvald are

characterized almost stereotypically. Ibsen skillfully portrays Nora's dependency on Torvald in her daily life. Thus, it can be assumed that the male protagonist Torvald Helmer's ideologies are accustomed by communal canons and his notion of manliness is based on man's societal tenets.

References

Abrams, M.H. and Harpham, Geoffrey Galt. *A Glossary of Literary Terms* (11th Edition). New Delhi: Cengage Learning India Private Limited, 2015

Archer, William. *A Doll's House*. By Henrik Ibsen, London: T. Fisher Unwin, 1889

Barry, Peter. *Beginning Theory* (4th Edition).New Delhi: Viva Books Private Ltd, 2018

Chodorow, Nancy. *Feminism and Psychoanalytic Theory*. New York: Yale University, 1992

Hawthorn, Jeremy. *A Glossary of Contemporary Literary Theory* (4th Edition). Delhi: Cengage Learning Private Limited, 2015

Trivedi, R.D. *A Compendious History of English Literature*. New Delhi: Vikas Publishing House Pvt. Ltd, 1978

Wollstonecraft, Mary. *A Vindication of the Rights of Woman*. Penguin: Vintage-Random House, 1993

Woolf, Virginia. *A Room of One's Own*. London: The Hogarth Press, 1929

---

[1]**Author:** Teacher, Department of English, Atlantic Academy, Titabar, Assam
E-mail: ritujha2397@gmail.com

[2]**Author:** Subject Teacher, Asian Academy, Guwahati, Assam. E-mail: chutiasimi456@gmail.com

...an MSSV publication…

Online ISSN:2455-7706

URL:https://www.mssv.ac.in/Journal.html